

JOLIA GIMNAZIUM

1948-2008

Kraszkó Zita munkája

Márványkövi Milán munkája

BEVEZETŐ

Lukács Lajos.....3

Fischer István.....5

Brenyó Mihály.....7

AZ ISKOLA MÚLTJÁBÓL

Adatoló.....9

Emlékképek az elmúlt 60 évből

Csáky Klára.....13

Csernus Lászlóné.....14

Mester Barnabásné.....15

Vida Józsefné.....17

AZ ISKOLA JELENÉBŐL

Miről mesélnek az adatok?

Lukács Lajos: A felvételi eredmények.....21

Varga József – Kiss Róbert: Eredmények az országos és a városi mérésekben.....27

Bányais voltam, bányais vagyok

Gudmon Veronika.....36

Dr. Kiss Árpádné.....36

Molnár Marianna.....37

Óváriné Csabai Mária.....37

Széki Mirella.....38

Tóth Márta.....38

Bányai–díjasok

Nagy Marianna (1999).....39

Kriston Vízi Gábor (2000).....39

Reiss Attila (2002).....40

Litter Anna (2003).....41

Reiss Tibor (2003).....41

Németh Bertalan (2005).....42

Katus Kinga (2006).....43

Molnár Nóra (2006).....43

Chu Minh Trang (2007).....44

Alkotó, publikáló tanárok

Bajtai Mária: A Madách–emlékek és –emlékhelyek motiváló hatásairól.....45

Beke József: A szenvedő szóalakok használata a Bánk bán nyelvében.....49

Bella Rózsa: Ars poetica.....54

Borsos Katalin: Bócsa–Bugac természeti jellemzői, környezeti problémái és fenntarthatóságának kérdései.....55

Brenyó Mihály: Feladatok kockákra.....57

Csernus Lászlóné: Törökország csodái (vers).....63

Jankay Éva: Japán irodalom magyarórán.....64

Kiss Róbert: Mérés–értékelés az informatikában.....69

Kurucz Géza: Bábel örök átok, vagy van kiút?.....72

Lukács Lajos: Ünnepi beszéd szalagavató bálon.....75

Óváriné Csabai Mária: A Vályi Gyula emlékkönyvbe.....77

Dr. Ujlaky István: Törökország Európában.....78

Alkotó diákok

Antal Anna: Versek.....	83
Bán János: Hunyadi.....	86
Brenyó Zsóka: Halhatatlan leszek.....	88
Csizmadi Csilla: Papi.....	88
Fodor Zsuzsanna: Csillagom, Aldebaran.....	89
Gubó Luca: Szobor, Bohóc, Egy divatlap margójára.....	93
Kálmán Ottó: Illyés Gyula Bevezetés egy Kodály–hangversenyhez című versének elemzése.....	94
Molnár Tamara: Az utolsó.....	97
Rojik Tamás: A tükör másik oldala.....	97
Somogyi Borbála: Boldogság.....	98
Tari Zsolt: Versek.....	99
Urbán Natália: Láncreakció.....	100
Varga Zoltán: Alkonyat. Expresszionizmus a posztmodern amerikai filmben.....	103

Mindennapjaink és ünnepeink

Herpai Levente: Ballagási beszéd.....	106
Molnár Zsuzsanna: Szalagavató.....	108
Molnár Zsuzsanna–Széll Kata: Elérkezett a várva várt nap.....	109
Szabó Áron: Szita a fejem.....	110
Knoll András: Romeo and Juliet.....	111

...és délután

Kutasi Gyöngyvér: A legszebb évek (Disputa).....	113
--	-----

BÁNYISOK A NAGYVILÁGBAN

Oláh Lajos: A Bányai Finnországból nézve.....	119
Szirmai Monika: Bányais éveim.....	121
Az ösztöndíjas élvezi a kulturális különbségeket.....	122
Vida Józsefné: Művelt magyar európai polgárok.....	123
Koncz Csaba.....	125
Üdvözlét a chami Robert Schumann Gimnáziumból.....	126

AZ ISKOLA TANULÓI, DOLGOZÓI

Tanárok.....	127
--------------	-----

In memoriam

Kovács Kata.....	130
Balázs Mátyásné.....	131
Beke Józsefné.....	132

Tanulóink.....	133
----------------	-----

Technikai dolgozók.....	137
-------------------------	-----

EREDMÉNYEINK.....	138
-------------------	-----

szerkesztette: Brenyó Malustyik Zsuzsa
 a szerkesztésben segítettek: Jankay Éva és dr. Ujlaky István
 a címlap Brenyó Péter fotója alapján készült
 kiadja a Bányai Júlia Gimnázium, Kecskemét
 felelős kiadó: Lukács Lajos
 2008. március

BEVEZETŐ

Kedves Olvasó!

Ön egy különleges ember!

Akinek iskolai évkönyv kerül a kezébe, általában átlapozza az igazgatói bevezetőt, és a „lényegre” tér. Az ilyen évkönyvek sajátossága, hogy mindenki megtalálja benne az őt érdeklő kisebb–nagyobb részt, az eredményekről szóló statisztikáktól a diákok és tanárok írásaiig, az osztálynévsoroktól a fényképekig, esetleg a saját emlékekig. Kevesen vannak, akik szívós munkával „átrágják” magukat egy évkönyvön a beköszöntéstől a tartalomjegyzékig, vagy legalább arra veszik a fáradságot, hogy a bevezetőt is elolvassák.

Pont a mai napon jelent meg a Petőfi Népe címlapján a középiskolák legújabb rangsora. A Bányai évek óta tartja előkelő helyét ezeken a listákon (az utóbbi öt év felvételi eredményei alapján most az ország gimnáziumai között a 9. helyen áll az iskola). Ez nagyon fontos az itt tanuló diákoknak, szüleiknek és az itt tanító tanároknak is. Számunkra ez az iskolában folyó szakmai munka visszaigazolását jelenti évről évre. Úgy gondolom – remélem – fontos ez a régi diákok és a régi kollégák számára is, hiszen a többség büszke arra, ha valamikori iskolájuk ma is sikeres.

Ebben az évkönyvben is találunk néhány írást, ami az eredményekkel foglalkozik. Azért is mutatjuk meg eredményeinket, sikereinket, mert az évkönyv iskolatörténeti dokumentum – is. De ez az évkönyv azt is szeretné megmutatni, hogy mi volt és mi van még a Bányaiiban a tanítás és tanulás mellett. Megjelennek benne jelenlegi és régi diákjaink írásai, a tanár kollégák publikációi, régi kollégáink visszaemlékezései, tanárok és diákok képzőművészeti alkotásai és fotói, és minden, amire diákok és tanárok szívesen emlékeznek.

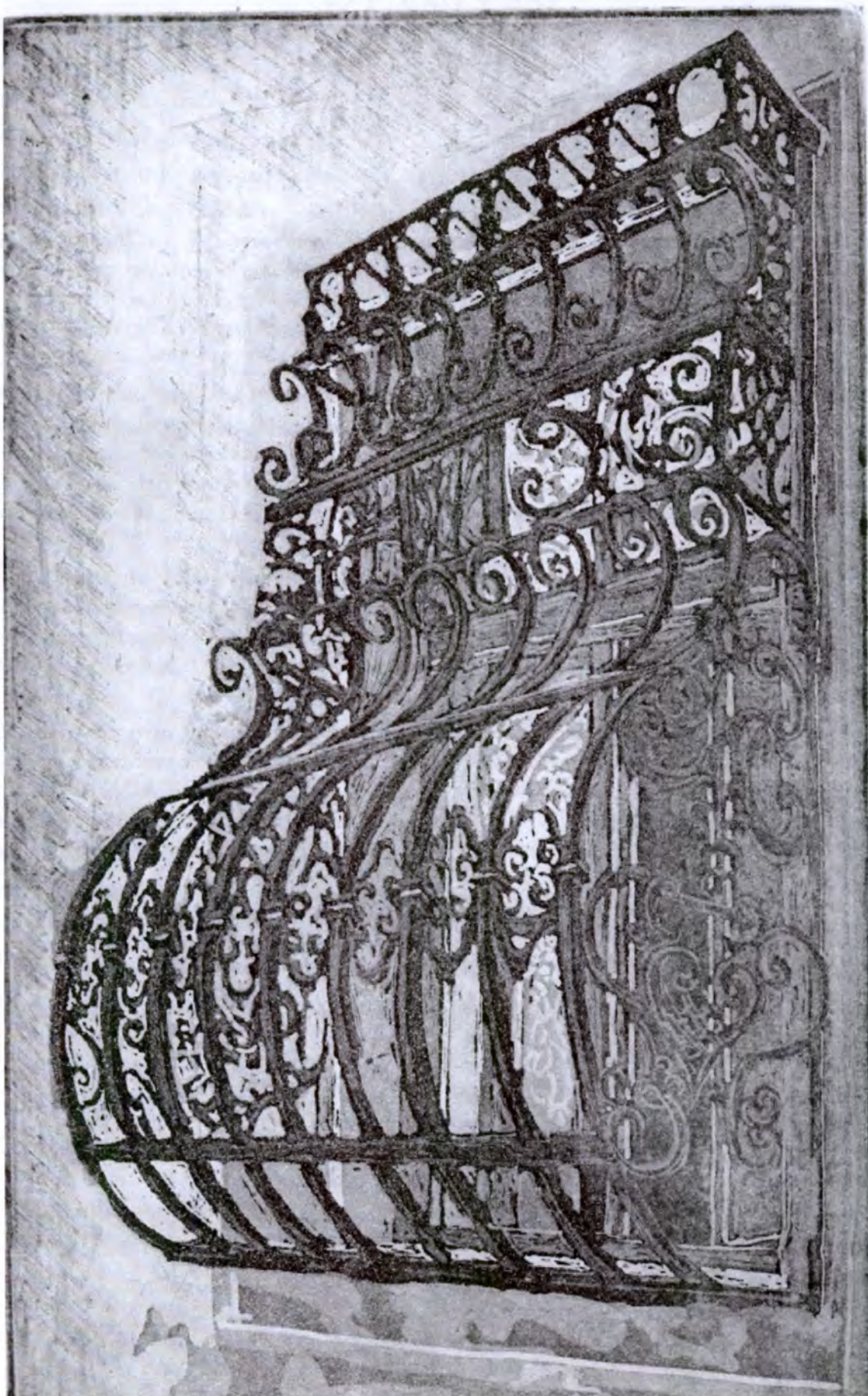
Természetesen egy évkönyv sem ölelhet fel mindent. Jellegüknél fogva nem tudjuk bemutatni zenész diákjaink művészetét, kosárlabdázó fiaink és röplabdás lányaink labdazsonglőrségét, vagy disputásaink vitakészségének fejlődését. És végképp nem jelenhetnek meg olyan értékek az évkönyvben, mint a bányais diákok neveltsége, a kulturált viselkedés vagy az iskola családi hangulata. De nem is ez a cél. Pillanatképeket szeretnénk mutatni az iskola történetéből, a 60 évről, természetesen kicsit nagyobb hangsúlyt helyezve az utolsó évkönyv megjelenése óta eltelt 10 évre.

Kedves Olvasó!

Ajánlom tehát böngészésre ezt az évkönyvet, mert Kierkegaard-t idézve: „Az életet csak visszafelé érthetjük meg. Közben azonban előre felé kell élnünk.”

Kecskemét, 2008. február 20.

Lukács Lajos igazgató

Bella Rózsa: Hajósi barokk ablak

Fischer István

Egy érettségi találkozó középpontjában az életrajzi beszámolók állnak. Mégis szükségesnek tartom olyan gondolatok megfogalmazását, amelyek további munkájukban, egyéni és közösségi életükben utat mutatnak.

1. Az embernek mindig legyen előre kitűzött értelmes célja.

Nemes célok megfogalmazásával, majd azok teljesítésével életünk új magaslatára érkezhetünk, hogy onnan lássuk továbbhaladásunk lehetőségét, hogy újabb célokat állítsunk magunk elé. Erre Ibsen tanít bennünket:

*„Újért, nemesebbért kell élni;
Új célért, amely a harcot megéri.
Mily nagyszerű: látni a célt magát,
S el is érni, ha kell, tűzön-vízen át.”*

2. Illyés Gyula „Hajszálgyökökerek” című művében megállapítja: *„Szellemi összetartó erő nélkül nincs nemzet.”*

A szellemi összetartó erő sok színes szálból szövődik össze. (A tudomány, a művészet, az anyanyelv, népünk története, a haladó hagyományok ápolása, a magyar népdal, a dolgozó nép szeretete, a hazafiság, a humanitárius magatartás.) Ezeket a színes szálakat elsősorban az iskolában szövik, színesítik, erősítik. Külön is szövik a humanitárius magatartásról és a magyar anyanyelvről. Fontos, hogy a magas fokú emberszeretet jellemezzen bennünket. Tudjunk a kicsi gyerekekre, az idős emberre és egymásra mosolyogni és visszamosolyogni. Fogadják meg a költő szavait:

*„Én tükre vagyok minden mosolyoknak,
Azért vagyok, hogy visszamosolyogjak.”*

A magyar anyanyelv a hazához, társadalmunkhoz való tartozás legerősebb köteléke. Mindannyiunk fontos feladata magyar anyanyelvünk tudatos elsajátítása és elsajátíttatása, valamint annak rendszeres ápolása. Ezt a tevékenységünket soha nem szabad befejezettnek tekintenünk. A magyar nyelv és a szép magyar beszéd tökéletesítése nemcsak a hazafiság szempontjából fontos, hanem gondolataink világos megfogalmazása miatt is. Nyelvi tisztaság = fogalmi tisztaság.

3. Az önművelés és a rendszeres olvasás jelentőségéről nem kívánok hosszan beszélni.

Az önművelés fontosságát nem a 20. század embere fedezte fel. Ennek szükségességét már a 19. században jeles íróink megfogalmazták. Kölcsey 1837-ben Parainesis című művében ezt írja: „Ne gondold, mintha a tanulás csak bizonyos időkhöz, az ifjúság éveire kötött volna.” Arany János Toldi estéje című elbeszélő költeményében a következőkre hívta fel a figyelmünket:

*„Hajt az idő gyorsan – rendes útján eljár –
Ha felülünk felvesz, ha maradunk, nem vár;
Változik a világ: gyengül, ami erős,
És erős lesz, ami gyenge volt azelőtt.”*

Az önművelés fontosságát Madách Imre is hangsúlyozza, Az ember tragédiája című világirodalmi jelentőségű munkájában ő már az önművelés eredményét fogalmazza meg:

*„Hol a szellem van,
Ott a győzelem.”*

4. Család és munkahely

A család az ember formálásának nélkülözhetetlen és pótolhatatlan tényezője. A családnak minden időben megvolt és megvan a fontos szerepe, jelentősége. A mi társadalmunkban is a család a legkisebb, a legmeghittebb közösség.

A családban alakulnak ki kora gyermekkortól kezdve az emberi kapcsolatok mintái és szokásrendszere, ezért a családi környezet, a családi élet minősége az egyik legfontosabb tényező a gyermeknevelésben. A családi élet kiegyensúlyozottsága, a család stabilitása a jó társadalmi közérzet fontos feltétele.

A felnőtt ember számára is pótolhatatlan az a bensőséges kapcsolat, az egymáshoz tartozás biztonsága, az érzelmi gazdagság, amit a család jelent.

Aki választott hivatását, munkahelyét elsősorban nem a kereset, az anyagiak miatt szereti, együtt vállalja a költővel:

*„Az útfélen itt-ott
Egy kis virág nekem is nyitott.
Azt leszedve,
Megvolt szívem minden kedve.”*

5. Mindennapi gondjaink, nehézségeink ellenére azt mondom: szeretni kell az életet és egymást.

Várnai Zseni írja egyik versében:

*„Szeretni kell az életet,
az egyetlent, a végeset,
szeretni kell, hogyha bánt is,
ha mostohánk is néhanap;
hisz van benne boldogság is.”*

Valóban szeretnünk kell az életet és egymást. Életünket csak akkor tehetjük széppé és boldoggá, ha egymást megbecsüljük, meghallgatjuk mások véleményét is, szükség esetén helytelen álláspontunkat beismerve változtatunk bírálható magatartásunkon: legyünk szerények, mások véleményét tartsuk tiszteletben, de ne engedjük, hogy megalázzanak bennünket, ne legyünk türelmesek, ha közösségi érdekről van szó.

Befejezésül azt kívánom mindannyioknak, szeressék az életet és egymást, mindannyiok felett legyen mindig kék az ég, ragyogóan süssön a nap, tegyék csodássá egyéni és családi életüket, munkahelyüket teremő munkával, alkotó tevékenységgel.

Fischer István iskolánk igazgatója volt 1965–1978 között. A fenti gondolatokat egy érettségi találkozóra készülve vetette papírra 1986. október 11-én. Ekkor már tudta, hogy gyógyíthatatlan beteg, ezért érezhető az összegzés, a megszerzett bölcsesség továbbadásnak szándéka.

Brenyó Mihály

1978 tavaszán Fischer Istvánt a Bányai Júlia Gimnázium és Egészségügyi Szakközépiskola igazgatóját Kecskemét város tanácsának elnökhelyettesévé nevezték ki. Ezt követően engem tiszteltek meg azzal a feladattal, hogy igazgatóként tagja legyek a diákokért hivatástudattal dolgozó gimnáziumi nevelőtestületnek.

A gimnáziumok megújítása érdekében rövidesen kezdődött a fakultációs program. Célja az életpályára történő jobb előkészítés volt. A diákok a második évben egy tárgyat választhattak az iskola kínálatából, és azt heti két órában, a következő két évben pedig két választott felvételi tárgyat heti óraszámuknak egyharmadában tanulták. Fontos volt ez a diákok számára, és kiváló lehetőség az alkotó tanári munka kiteljesedésére. Nálunk minden kolléga végiggondolhatta és eldönthette, melyik tárgyat kívánja mélyebben tanítani, hogy eközben a tehetséggondozás szakavatott mesterévé váljon. Vezetőtársaimmal együtt örömmel támogattuk ezt a folyamatot, és gondosan, pontosan szerveztük a mindennapi munkát.

A lelkesen és eredményesen dolgozó tanárok munkája, tanítványaink szorgalma és képességeik, tudásuk fejlődése, valamint az ennek nyomán elért sikerek tovább erősítették a Bányai jó hírét; egyre több kiváló diák jött hozzánk tanulni.

A '80-as évek közepéig a gimnáziumok minden egyes tartalmi fejlesztése, így például tagozatok indítása, engedélyhez kötött volt. Ebben az iskolában szép eredménnyel és nagy érdeklődést kiváltó módon működött a biológia–kémia tagozat, valamint az angol–orosz nyelvi tagozat évfolyamonként egy–egy osztállyal. A '80-as évek végén a tagozatok két évtizedes, valamint a fakultációk egy évtizedes tapasztalatainak nyomán lehetőség volt elmélyedni a tehetséggondozás kérdéseiben, és eközben a négyosztályos gimnáziumi kereteken túl is gondolkodni. Közben a törvényi feltételek is megteremtődtek ahhoz, hogy a megújulást jelentő tartalom céljait és szervezeti kereteit egyaránt végiggondoljuk, és új iskolakoncepciót alakítsunk ki.

Igazgatóhelyettes kollégáimmal együtt fontosnak és időszerűnek tartottuk a bányai jelentősebb megújítását. Alapvetően fogalmaztuk meg, hogy fontos:

- megőrizni a pedagógiai és szakmai munka minden eddigi értékét, folytatni a bevált hagyományokat, amelyek a diákok tiszteletére és az értük való, velük együtt végzett munkálkodáson alapult;
- lehetőséget adni a hivatástudattal dolgozó, kiváló szakmai felkészültségű kollégáknak egy új, egyedi iskolai program megalkotására és az ehhez szükséges feltételek megfogalmazására;
- megújítani az iskola felújításra szoruló épületét, és az új struktúrának megfelelő, lehető legjobb objektív feltételeket megteremteni.

Mindehhez alaposan fel kellett frissítenünk meglévő ismereteinket, össze kellett gyűjtenünk és rendszerezniünk oktatói és nevelési tapasztalatainkat. A nevelőtestület sok megbeszélés és érdemi viták eredményeként elfogadta az iskolai koncepciót, és a többség azt nyolcosztályos formában kívánta megvalósítani.

Az így kidolgozott iskolakoncepciót, a pedagógiai és szakmai programokat országos szakértők előtt megvédtük. Kecskemét város oktatási bizottsága támogatta céljainkat, majd azt az oktatási minisztérium is jóváhagyta.

Kecskemét város vezetése elfogadta, és pénzügyileg is támogatta, hogy a nyolcosztályos gimnáziumi céloknak megfelelően felújítsuk és közben át is alakítsuk az iskola épületét.

Ebben a folyamatban igazi alkotóközösségként dolgozott a nevelőtestület. Együttesen kitűzött céljaink teljesítéséért nagy energiával, sok plusz tevékenységet vállalva indult, és folyik ma is a munka.

Örömmel tölt el, hogy ebben az időben igazgatóként és tanárként sok kiváló kollégával együtt dolgozhattam a Bányai Júlia Gimnáziumért, az itt tanuló diákok és szülők közösségének támogatásával.

Ez évben már a tizedik nyolcosztályos évfolyam készül búcsúzni attól az almamátértől, amelyet ma már az ország legkiválóbb gimnáziumai közé sorol munkája és elért eredményei.

Urbán Natália: Magány

AZ ISKOLA MÚLTJÁBÓL

Adatoló

1948

Állami Szenczi Molnár Albert Leánygimnázium

Igazgató: Gabala Ibolya

A II. világháború után a felekezeti leányiskolák összevonásával és államosításával jött létre. Ekkor még nyolcosztályos gimnázium, a diákok még az eddig tanult idegen nyelvekből (angol, francia, latin) érettségizhetnek.

Az iskola ekkor a Katona József Fiúgimnáziummal egy épületben, az Újkollégiumban működött, a lányok a balszárnyban, a fiúk pedig a jobbszárnyban tanulhattak, a két intézményt egy folyosón elhelyezett lezárt csapóajtó választotta el.

1949

Részlet az érettségi jegyzőkönyvből: „Az iskolák államosításával igen fontos állomáshoz érkezett dolgozó népünk. Minden iskolában most már egységesen, egy cél érdekében folyik a tanítás, és az irányítás is egységes. A sokféle tankönyv most már a múlté. Tanulóifjúságunk felismerve a fejlődés és haladás, számára igen sokat jelentő útját, dolgozik és tanul. A fizikai dolgozók munkájának eredményeiről írnak a lapjaink, s erről beszélnek szerte az országban. Ez a verseny hatotta át ifjúságunkat is, amikor tanulási versenyt indított. Ez a verseny még jobban összekapcsolta tanulóinkat. A közös cél érdekében dolgozó ember megbecsüli a másik dolgozót is.

Ennek az iskolának a tanulói más iskolába, legnagyobb részben felekezeti iskolába jártak. A közös munka és cél egységbe tömörítette a tanulókat. A dolgozatokból azt látja az elnök, hogy ez alatt az egy év alatt jó munkát végzett a testület. A tanulók határozott állásfoglalása a demokrácia, a szocializmus mellett – ami a dolgozatokból megállapítható – jó tanári munka eredménye. A tanár a közösségnek dolgozik, a közösség érdekeit kell mindenkor szem előtt tartania. A nevelők a jövő formálói, ezért különös gondot kell fordítaniok a tanulóifjúságra. Fokozottabban áll ez a lányok középiskolai oktatására, akik mint családanyák döntően hatnak majd gyermekeik nevelésére. A tudásra, világnézeti alapos tájékozottságra tehát a lányoknak még inkább szükségük van.”

1950

Igazgató: Simon László

„Nagy energiával, ambícióval építette, szépítette az egyre jobban megerősödő leánygimnáziumot. Kormányunk kultúrpolitikájának az eredményeként egyre több munkás, paraszt származású tanuló talált otthonra a Szenczi Molnár Albert Leánygimnáziumban. A nagy állami támogatás lehetővé tette az intézet hiányos felszerelésének a pótlását, szerelvények, könyvtárak, térképtárak fejlesztését. A tantermek hideg cement padlóját parkettel cserélték ki, s a rosszul fűthető vaskályhák helyébe jól fűthető hatalmas cserépkályhákat állítottak. A több mint 500 személyt befogadó díszterem fűthetővé tétele és parkettázása a város legnagyobb kultúrtermévé változtatta.” (részlet az iskola évkönyvéből)

A gimnáziumban élénk kulturális élet folyik, színi előadásokat szerveznek a maguk, a város és a környező falvak polgárainak szórakoztatására.

1952

Az új oktatási elképzeléseknek megfelelően válik iskolánk fokozatosan négyosztályos gimnáziummá, ahol a korábbi nyelvi sokszínűséget felváltja az orosz nyelv egyeduradalma, ebben az évben érettségiznek belőle először.

1953

Kecskeméti Állami Bányai
Júlia Leánygimnázium

Simon László igazgató kezdeményezésére megváltozik az iskola neve: felveszi az 1848–49. évi szabadságharc hősnőjének nevét.

„A Bányai Júlia Leánygimnázium Bács–Kiskun megye legnagyobb létszámú gimnáziuma. Kedvező helyen épült, Kecskemét város szívében. A virágágyakkal, üde, zöld lombú fákkal díszített Szabadság tér legimpozánsabb épülete. A városba érkező idegennek feltűnik a tetszetős külsejű, vörös tónusú, az iskolaépületek szokásos formájától elütő romantikus stílusban épült alkotás.” (részlet az iskola évkönyvéből)

Ettől az évtől a humán és reál osztályok mellett ének tagozat is működött mindaddig, amíg ezt a szerepet a Kodály Zoltán Gimnázium át nem vette tőlünk.

1958

Bányai Júlia Gimnázium és
Mezőgazdasági Szakköz-
épiskola

Igazgató: Bán Ervinné

„Az iskola benépesedése óriási méreteket öltött az előbb már említett kultúrpolitika miatt, továbbá az általános színvonal minden téren való emelkedése szinte kötelezővé teszi a gimnázium elvégzését.” (részlet az iskola évkönyvéből)

1954-től előbb 3, majd 6, 1959-ben és 1960-ban 5 első osztály indul.

Az iskola 18 tanulócsoportossá növekedett, a tanulók létszáma meghaladja a 700-at.

Mezőgazdasági szakközépiskolai osztályokkal bővül az intézmény, és elérte eddigi történetének legnagyobb létszámát, több mint 1100 tanulója volt.

1964

Az első koedukált osztályok indítása, jóllehet ezekben az osztályokban csak egy-két fiút találhatunk.

1965

Igazgató: Fischer István

1966

Bányai Júlia Gimnázium

Az iskola új épületbe költözik a Nyíri úton (a szakközépiskolai osztályok nélkül), majd még ebben az évben újra visszaköltözik az Újkollégiumba rövid időre átadva helyét a kórház Szülészeti és Nőgyógyászati Osztályának.

1970

Végleg birtokunkba kerül a Nyíri úti épület, az általános tantervű osztályok mellett kémia–biológia, valamint német–angol tagozatos osztályok működnek.

1972

Bányai Júlia Gimnázium és
Egészségügyi
Szakközépiskola

Egészségügyi szakközépiskolai osztályokkal bővül az iskola egészségügyi közép-kaderek utánpótlása céljából.

1978

Igazgató: Brenyó Mihály

Igazgatósága alatt bővült az épület a „C” szárnyal (a könyvtár, tanári kávézó, ötödikes tantermek stb. találhatóak itt).

Ebben a tanévben indul a tanulmányi mozgalom, mely hamarosan szellemi totóval bővül.

1986

Bányai Júlia Gimnázium

Az egészségügyi szakközépiskola egyesül a szakiskolával, és önálló intézményként új épületbe költözik. Ettől kezdve iskolánk önálló gimnázium.

1991

Az iskola fokozatosan áttér a nyolcosztályos gimnáziumi képzésre.

1993

Igazgató: Lukács Lajos

A bővülő, egyre szélesebb választékot kínáló, modernizálódó oktatás jelentős tanteremigénnyel jár, folytatódik az iskola bővítése, a régi épületre harmadik szint kerül.

2008

Az Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet az elmúlt öt év összesített évférveteli eredményei alapján közzétette a középiskolák országos rangsorát, melyben iskolánk a megye legjobb gimnáziumaként az előkelő 9. helyen áll, megelőzve olyan megyeszékhelyek gimnáziumait, mint Debrecen, Szeged, Miskolc, Székesfehérvár, Veszprém és Szekszárd, és maga mögé utasította a jó nevű budapesti Apáczai, Trefort, Veres Péter és Szent István gimnáziumot.

A fenti táblázat adatai, idézetei régi évkönyvekből, érettségi jegyzőkönyvekből, iratokból származnak.

Bosnyák János Kauri fotója

Emlékképek az elmúlt 60 évből

Csáky Klára

Fiatal tanárként 1957-ben kerültem az iskolába. Tele voltam szorongással, hiszen néhány egykori tanáromnak lettem munkatársa. Félelmem nem sokáig tartott, hiszen ők azonnal a segítségemre siettek, tapasztalataikat, tudásukat akkor is átadták, amikor kollégák lettünk. Hálás szívvel gondolok rájuk.

A gimnázium akkori igazgatója Dr. Simon László magyar–latin szakos tanár volt, egy különleges egyéniség. Vonzódott a művészetekhez, ezen belül is a színház, a rendezés volt a szenvedélye, emellett szinte minden tárgyat tudott helyettesíteni. A színház és a rendezés iránti szeretete készítette arra, hogy a diákok részvételével számos előadást szervezzen, többek között a Szentivánéji álmot, majd a Csongor és Tündét. Ilyenkor az egész diákság megmozdult: jelmezeket készítettek, díszleteket festettek, meghívókat terjesztettek, lázas izgalommal készültek a bemutatóra.

Hasonlóan összefogta a város pedagógusait is. Megrendezte Bródy Sándor A tanítónő című darabját, majd Móricz Zsigmond Légy jó mindhalálig című művét. Ez utóbbiban én is szerepeltem. Hetekig próbáltunk, minden alkalom igen hangulatos volt. A darabot a Katona József Színházban mutattuk be. A nézőtér zsúfoltságig megtelt diákokkal, szülőkkel. A kezdőmondat az enyém volt (ma is tudom), de amikor széthúzódott a függöny, kigyúlt a rivaldafény, alig tudtam megszólalni. Főként a műszempilláim zavartak, tökéletes sminket és nehezen viselhető jelmezeket kaptunk. A mű utolsó jelenetét apa és fia játszotta (Pós-alaky úr – Simon László, Nyilas Misi – ifj. Simon László). Igen megható volt.

Ezzel a darabbal a környékbeli településekre is elmentünk „tájolni”. Nyitott teherautóval közlekedtünk, de igen jó hangulatban töltöttük és éltük át a „vándorszínészi” életet. Valami furcsa feltöltődést jelentett, különös hangulatot teremtett ez a diák–tanár kapcsolatban is.

Az iskolában eltöltött több évtized emlékei kaleidoszkópként maradtak meg emlékeimben. Ebből a mozaikból most csak egyetlen apró darabot ragadtam ki, emlékezve a régi időkre.

Az egész tantestületnek sok erőt és jó munkát kívánok. Legyenek nektek is ilyen szép emlékeitek!

Csáky Klári néni azoknak, akiket nem tanított, a szigor és a fegyelem mintaképe volt. Megjelenése, szakmai munkája tiszteletet parancsolt. Ám azok, akiket tanított, hamar megismerhették visszafogott, szarkasztikus humorát, és kiderült, hogy a tanárnő is „emberből van”, de még mennyire! Mindez ma is tisztán látszik a fenti visszaemlékezésből.

Csernus Lászlóné

1952 szeptemberében egy napsütötte reggelen kezdtem gimnáziumi éveimet a Szenczi Molnár Albert Leánygimnáziumban. Az iskola neve 1953-ban Bányai Júlia Leánygimnázium lett. Életem legszebb évei voltak ezek. Kiváló tanáraink és tehetséges osztálytársaim voltak. Humán osztályba jártam, így az orosz mellett latint is tanultunk, szakkörben pedig angolt. Szerettem az irodalmat is, már akkor is írtam verseket. Dr. Losoncz Mihályné magyartanárnőm értékelte is ezeket. Hangulatos matematikaóráink is voltak Dr. Hamza Gyözőné tanárnő vezetésével.

Mivel mi leánygimnázium voltunk, jó barátság alakult ki a piarista és katonás fiúkkal. Tánciskola, klub-délutánok tarkították a tanulás időszakait.

1956-ban érettségiztem, és tanulmányaimat Debrecenben, a Kossuth Lajos Tudományegyetem kémia–fizika szakán folytattam, amiben anyám kémia–fizika szakos tanári pályafutásának nagy szerepe volt. Mi voltunk az első ötéves évfolyam.

1961 nyarán lettem a felesége Csernus László matematika–fizika szakos tanárnak, és szeptemberben elkezdtem tanítani a Bányai Júlia Gimnáziumban. Ekkor már koedukált iskola volt. Régi tanáraink nagy szeretettel fogadtak és segítettek. Nagyon jól éreztem magam régi iskolámban, bár egy idő múlva az Újkollégium régi falait a Nyíri úti új épületre cseréltük.

Nagyon szerettem a gyerekeket, és azt hiszem, ők is engem. Legalább is ezt igazolják a találkozások. Sok osztályban voltam osztályfőnök. A tanulás mellett a mindennapi élet dolgaira is igyekeztem megtanítani diákjaimat. A tanárokkal is jó volt mindig a kapcsolat, sok hangulatos rendezvényt, kirándulást szerveztem. A diákokkal is szerettem kirándulni, amit mindig nagyon élveztek. Még azóta is – 1994-ben mentem nyugdíjba – sokat járok vissza régi, kedves iskolámba.

Csernus Lászlóné, Lilla néni mind a mai napig fel–feltűnik az iskola folyosóján, ő az örök bányais, akit a szíve mindig visszahúz. Minden gondján képes felülemelkedni, mindig tud örülni a mának, diáklányos lelkesedéssel, ártatlansággal szemléli környezetét és a körülötte zajló életet.

Mester Barnabásné

Pályakezdestől a nyugdíjazásig

1954. május 1-je, a munka ünnepe. A debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem 30 történelem–földrajz szakos hallgatójának és néhány professzorának pedig megkülönböztetett ünnepe. Ezen a napon a kora reggeli órákban háromnapos dunántúli kirándulásra indultunk autóbusszal. Az útvonalon (városokban, falvakban) láttuk az ünnepi készülődést, az emberek gyülekezését. Több mint kétszáz kilométert magunk mögött hagyva már nagyon vártuk, hogy olyan helyre érkezzünk, ahol lehetőség lesz a felfrissülésre, egy kis mozgásra.

A megállásra számunkra még ismeretlen város szabad területén került sor. A város: Kecskemét. Valamennyien a főtérre mentünk, ahol egy külsejében impozáns, gyönyörű épületet láttunk. Érdeklődésünkre közölték, hogy ez egy iskola, a neve: Újkollégium. Az épület a református egyháznak, a leány- és fiúgimnáziumnak biztosít lehetőséget a mindennapi munkához. A magával ragadó külső és környezet után csalódnunk kellett, amikor a folyosókon kissé lehangoló körülmények tárultak elénk. Egyik társunk részéről elhangzott a megjegyzés: „Vajon melyikünk fogja boldogítani tanárként az iskolát?” A sors iróniája, hogy én lettem. (Erről még a későbbiekben.)

A rövid pihenés után folytattuk utunkat, majd három nap után – sok-sok élményben, tudásban és országismeretben gazdagodva – érkeztünk vissza a számunkra oly kedves és szép Debrecenbe. Ezután következtek az év végi vizsgák és a mindent próbáló államvizsgák, a diploma megszerzése. A vizsgák közben került sor a Művelődési Minisztérium által megküldött álláshelyek elosztására. Mint az várható volt, több volt az álláshely, mint a végzők száma. Válogathattunk, de kritériumként szerepelt a négy tanév során elért eredmény, indokolt esetben egyéni kérelem (házastárs stb.). Ez utóbbi alapján nyertem el a Kecskeméti Állami Bányai Júlia Leánygimnázium által meghirdetett állást, ahová 1954. július 16-ával középiskolai tanárrá neveztek ki. Ezen a napon kötelező volt megjelenni az intézményt fenntartó Művelődési Osztályon és az iskolában.

A fogadtatás felemás volt. A fenntartó intézmény személyzeti osztályvezetője igen kedvesen fogadott, tudott volt a kinevezésem. Az iskolában a vezetők már nyári szabadságukat töltötték, így az ügyeletre beosztott tanárnők fogadtak. Kedvesek voltak, de érkezésemről nem tudtak. Mikor jövelelem céljáról tájékoztattam őket, összenéztek, és döbbsen közölték, hogy ebben az iskolában történelem–földrajz szakos tanárra szükség nincs. Tudomásuk szerint más közép fokú intézményben sem tudnak alkalmazni. Csodálkozva olvasták többször is a birtokomban lévő kinevezésemet. Tanácsolták, hogy menjek vissza a Művelődési Osztályra, és kérjem az intézkedésüket. Nem mentem, de a pályafutásom első kellemetlen történéseinek gondolatával utaztunk (vőlegénnyemmel, férjemmel) Kiskunfélegyházára, a Móra Ferenc Gimnáziumba, miután ő oda nyert kinevezést. Ott egy aranyos idős bácsi (igazgató) fogadott bennünket, aki már a tanév tantárgyfelosztását is ismertette, ígéretet tett, hogy mindent (bérlakás, étkezés stb.) biztosítanak a vőlegénym számára!

Augusztus végén az előírt időpontra megjelentem a Bányában, és akkorra már számomra is volt hely, tudtam, hogy hány órában fogok tanítani. Bemutatkozásomkor a komoly, sokévi gyakorlattal és tapasztalattal rendelkező tanárnők nem szívet melengető tekintetével kellett megbarátkoznom mindaddig, míg meg nem győződtek munkámról, kedvességemről és az irántuk tanúsított tiszteletről. A testületből Csoma Mária néni (latin–történelem szakos) vett a védőszárnyai alá, aki már 1927-től szervezője volt, hogy Kecskeméten leánygimnázium alakuljon. A beilleszkedést nehezítette, hogy nem volt baráti kör, ismeretlen volt a város; hiányzott a debreceni közösség, amiből kiszakadtam. Más szokások, a beszédben az „ö-zés”, ilyen szavak, hogy „garabó”, nem szólva a sárga bélű görögdinnyéről, amit itt láttam életemben először. Vőlegénym pedig három hónapos katonai szolgálatát teljesítette, de 1954. október 16-án már (leszerelés után) a Katona József Gimnáziumban jelentkezett munkára. Idő közben sikerült megoldani az áthelyezését. Ezt követően jöttek a további problémák (lakás, étkezés), amelyek közül a legnagyobbat az jelentette, hogy két különböző intézményben dolgoztunk, és az iskolák között (vezetés, tantestület, később a diákok) rendkí-

vül nagy volt a rivalizálás, ami jót tett mindenkinek, de otthon az iskolában történtek nem képezhették beszélgetésünk témáját.

Visszaemlékezve úgy érzem, hogy a munkámat szeretettel, odaadással, legjobb tudásom szerint végeztem. Szolgálat volt! Magammal szembeni igényességem és jól felkészült tanítványaim sem túrték volna a lazítást, hiszen ők meghatározott céllal jöttek iskolánkba. Az osztályokban és az osztályok között is kialakult egy egészséges versenyszellem (különböző versenyekre való készülés, jó eredmények elérése, a felvételi meg-
alapozása stb.). A legnagyobb elismerés számomra az volt és maradt is, hogy a tantárgyaimat megszerettetem, tanítványaim közül nagyon sokan vették hasznát felsőfokú intézményekbe való felvételük során. Sokan lettek hasonló szakos tanárok, akik a különböző évfáratú találkozók elhangzott beszámolójukkal vagy más alkalmakkor történő beszélgetéskor igen szép szavakkal mondanak köszönetet. Egy tanárnak ez jelenti a legnagyobb elismerést, kitüntetést. Színesek, érdekesek az ötvenkénti találkozók, ma már nagymamák adnak számot az unokákról, a nyugdíjazásukról és nagyon sok iskolai élményről.

A tanulás és tanítás mellett mindig jutott idő az osztálykirándulásokra, megismerve szép hazánk jellegzetes tájait, történelmi emlékeit, múzeumokat, könyvtárakat. Nem egy esetben egész napos gyalogtúra is szerepelt a programban. A legemlékezetesebb kirándulásom az volt, amikor osztályom érettségije után önkéntes jelentkezés alapján egyhetes kirándulásra mentünk Pécsre és környékére. Felnőttek (18–19 évesek) a gimnáziumi Rendtartásban előírt rendszabályok szerinti fegyelmezettséggel. Vállalták, közel húszan. Napenkénti nagy túrák, esténként egy kis időre kikapcsolódás. Előre megbeszélten hozták magukkal a könnyű nyári ruhát, hogy bárhol – a körülményekhez képest – jól tudjanak megjelenni.

Egyik este a „Rózsakert” nevű kávézóba mentünk. Ott már táncrea is sor került, a helyi fiatal emberek szórakoztatták a kecskeméti lányokat. A kimaradás 21 óráig volt. Ekkor három tanuló kivételével a szállásra mentünk, ők jó félóra múlva jöttek utánunk. Megtörtént a felelősségre vonás a szülők felhatalmazása alapján – nem „ejnye–ejnye” alapon. Több ilyen jellegű probléma nem adódott. Az érintettek egyike közzgazdász, kettő pedig bíró lett.

Az iskolai Rendtartás szerint kötelező volt az iskolaköpeny viselése, az egyszerű, munkahelyhez illő öltözködés, ünnepélyeken az egyenruha. Ezek betartását állandóan ellenőrizni kellett. Harcot folytattunk a fekete harisnya, ékszerviselés, körömfestés és a szépítőszer használata ellen. A divat a fiatal korosztályt azonnal érintette.

Sokat lehetne írni a tanári kirándulásokról, a fehér asztalok melletti konferenciákról, összejövetelekről, az iskolai bálokról, melyeken a tanárok is jelen voltak, a tanári szobában meghitt beszélgetéssel múltatták az időt. Szép volt! Több mint három és fél évtizedes tanári munkám (szolgálat) után a 80-as évek végén mentem nyugdíjba. Ugyanakkor még megadatott számomra, hogy „levezetesként” óraadó lehettem a Bányai-ban és a Kereskedelmi Szakközépiskolában.

Fél évszázad alatt tősgyökeres kecskemétiékké váltunk. Gyermekünk itt születtek, alsó- és középfokú iskoláikat is itt végezték. Mindketten két-két diplomával rendelkeznek, munkájukat eredményesen végzik, nevelik két-két iskoláskorú gyermeküket, unokáinkat.

Írásom beszámolóinak lehet, hogy rövid, de visszatekintésnek a megtett útra – úgy érzem – kevés.

Mester Barnabásné, Éva néni neve „bányais nemzedékek” sorának fogalom, megjelenése mindig külső és belső egyensúlyt, állandóságot sugárzott. Visszaemlékezése már–már kortörténeti dokumentum, ízelítő közel félszáz év iskolai és kecskeméti hangulatából. Kiderül soraiból, hogy vannak dolgok, amelyek nagyon gyorsan, mások pedig szinte semmit nem változnak.

Vida Józsefné

„Föl-földobott kő...”

Egy tékozló tanár őszinte vallomása

Földre hullva...

Harminchat évvel ezelőtt egy kora tavaszi délelőttön végzős egyetemistaként a Bányai Júlia Gimnázium folyosóján várakoztam Fischer István igazgató úrra, hogy a megüresedő angol szakos állásról érdeklődjem. Megszólalt a szünet végét jelző csengő, és én reménykedéssel vegyes szorongással nézegettem az órára induló tanárokat. „Lehet, hogy ők lesznek a kollégáim?” Akkor még nem sejtettem, hogy az a csengőszó lesz további életem egyik legfőbb regulátora, amelyet bárhol leszek is pályám során, mindig hallani fogok.

S ma én vagyok az iskolában legrégebben tanító tanár. Sok olyan kolléga van, aki itt volt diák, és ide tért vissza tanítani – az ő visszaemlékezéseik is sajátos érzéseket fejeznek ki. Olyan tanár is van, aki összeségében több évig volt bányais tanár, de én vagyok az egyetlen, aki többször is elment és visszatért ide, minden tizenkét évben egyszer.

A debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem padosaiból egyenesen egy 42 fős angol–német tagozatos osztály élére állított a sors és az igazgató úr. Nagyon tapasztalatlan voltam, de legalább annyira lelkes is. Ketten voltunk angol szakosok: a kedves Dankó Géza csendes mosollyal, türelmesen viselte az én buzogásomat, és támogatta kezdeményezéseimet. Nagyon szerettem és tiszteltem a kollégáimat, megtiszteltetésnek vettem, ha kérdezgettek tanulmányaimról a Szovjetunióban, családi fészekrakásunkról, terveimről. Büszke voltam arra, hogy egy ilyen jó iskolában dolgozom, és nagyon sokat dolgoztam. Az orosz szakos kollégákkal, Bajtai Marikával, a Kurucz házaspárral, majd Sztanojevné Nádával sikerült elérnünk, hogy az orosz nyelv nem az utált tantárgy, hanem számos országos siker forrása legyen diákjaink számára.

Mindig elvágyik...

33 évesen lettem megyei orosz szakfelügyelő, és amikor kollégáimmal elindítottuk a megyei orosz nyelvi tábor, nem kis mértékben sarkallt az a cél, hogy a tehetséges Bács–Kiskun megyei és bányais diákjaink közül mind többen eljuthassanak oda. 13 éven át a tábor szervezése, vezetése jelentette számomra a nyarat és a sok örömet, ami a diákok sikerei miatt ért. Szakfelügyelőként sokat foglalkoztatott két gondolat. Az egyik, hogy talán nemcsak egyetlen iskola sikereinek kovácsa lehetnék, hanem a nyelvtanítás, az iskolák ügyét magasabb szinten is előmozdíthatnám. A másik nagy vágyakozásom Anglia iránt volt, hiszen 11 éven át úgy tanítottam az angol nyelvet, hogy még nem voltam angol nyelvű országban.

Mégis több mint fél évig gondolkodtam, mielőtt elfogadtam a felajánlott állást a városi pártbizottság művelődési osztályán, ahol az iskolák, főiskolák, kutatóintézetek és a külkapcsolatok képezték a munkám nagy részét. Akkor épült a Bolyai, megnyílt új helyén a Kocsis Pál Szakközépiskola, beindult a Katonában a két tannyelvű oktatás. Ezekre mind nagyon oda kellett figyelnem. A szívem azonban mindig a Bányai felé húzott, és fél szemmel azt figyeltem, hogyan és merre halad az én iskolám.

Arról a munkahelyről is elvágytam, mert hiányoztak a gyerekek, a kollégák, az „iskolaszag”. Hiányzott az a biztos tudat, hogy itt, ha sokat is kell dolgoznom, minden lépésemért vállalni tudom a felelősséget, látom a munkám eredményét. Három év múlva visszajöttem, és elkezdődött bányais pályám újabb 12 éve.

Messzi tornyokat látogat sorba...

A 80-as évek vége felé egyre inkább éreztük, hogy ha lassan is, de tágul a világunk. Az orosz tábor mintájára nagyszerűen működő angol táborba sok–sok diákot eljuttattunk. Ekkor már az angol munkaközösségben is heten voltunk, és Kovács Kata vezetésével létrehoztuk a Kecskeméti Angoltanárok Egyesületét. A harmadik elnöke én lettem, és tíz éven át számos tanárcserét, külföldi utazást szerveztünk, anyanyelvű tanárokat szereztünk az iskolákba. Ebben a munkában az időközben felnőtt és angoltanárrá lett volt bányais

tanítványaim is aktívan részt vettek. Nagy büszkeséggel és örömmel töltött el 1989-ben, hogy kedves volt tanítványommal – akkorra már kollégámmal –, Ujlakyné Évával egyszerre nyertük el a Soros Alapítvány ösztöndíját, és együtt utaztunk Amerikába.

Amire hosszú éveken át csak vágytam, teljesült, megnyílt előttünk az angliai továbbképzések lehetősége is. Minden külföldi utazásomról tanítási anyagok tömegével, új tudással, ötletekkel tértem haza, és boldog voltam, hogy kollégáimmal, tanítványaimmal megoszthatom az élményeimet. Utóbbiak mindig kíváncsian és nagy érdeklődéssel várták a beszámolókat.

1993-ban négy hónapos világbanki ösztöndíjat kaptam, és ebből 3 hónapig Londonban tanultam a tanárképzés és továbbképzés tudományát. A leendő angolszakos hallgatók szakmai gyakorlatának módszertani vezetésében és az időközben az iskolákból kiebrudalt orosz nyelv helyett az angol tanítására vállalkozó kollégák átképzésében nagy hasznát vettem az ott szerzett ismereteknek.

Nagy haragomban ... szerelmes gondban ...

A 90-es évek sok és nagy változást hoztak az iskolán kívül és belül. Az új, nyolcosztályos oktatás bevezetése sok vitával, bizonytalansággal járt, és úgy éreztem, hogy elveszítjük azoknak az értékeknek jó részét, amire addigi munkánkat alapoztuk, és ami a Bányait a város egyik legsikeresebb, diákközpontú iskolájává tette. Sajnáltam – és ma is sajnálom – a sok tehetséges vidéki diákot, akikből az iskolához hűséges, sikeres embereket neveltünk. Aggódtam, hogy a számomra addig ismeretlen és szokatlan korosztállyal nem leszek képes a korábbihoz hasonló eredményeket elérni. Közben úgy éreztem, hogy az aggályaim miatt kevésbé számolnak az én munkámmal, tapasztalataimmal az új rendszerben. Ám amikor tanárhány miatt külső óradó tanárra akarták rábízni az egyik kisgimnáziumi csoportot, úgy gondoltam, azt már nem engedhetem meg, és elvállaltam a tanításukat. A sok-sok munkával összegyűjtött, rendszerezett tanítási anyagaim jó része használhatatlannak bizonyult, a jól bevált módszereim egy részével együtt. Mindkettőből újakat kellett készítenem, sok új dolgot megtanulnom. És közben egyre kevesebb erkölcsi és még kevesebb anyagi elismerés jutott az iskolának, a tanároknak, a szakmának országos és helyi szinten egyaránt. Egyre inkább úgy éreztem, hogy nincs becsülete a szakmaiságnak, hűségnek, emberségnek, és valami számomra felfoghatatlan értékrend van kialakulóban. Hosszú vívódás után, vérző szívvel, megint búcsút mondtam szeretett Bányaimnak, ezúttal azt hittem, hogy örökre.

Föl-fölhajtott kő ... példás alakban ...

Szabadúszó három évem alatt folytattam angol szaktanácsadói munkámat, diákok százait készítettem fel sikeres nyelvvizsgára és egyetemi felvételire, hiszen ezekbe a csoportokba olyan gyerekek jelentkeztek, akik készek voltak áldozatot hozni az eredményért, szorgalmasak és többségében tehetségesek voltak, „Szorgalmas Szendék”. Igazi minőségi munkát végeztünk. Mégis mi hiányzott az alatt a 3 év alatt? Csak nem „Fülföntő Fiu” vagy „Lógós Lány”? Azok, akiket nap mint nap meg kell „hódítani” a tanuláshoz, elhítni velük, hogy rendesen tanulni és igazat mondani jó és érdemes. Esetleg az estébe nyúló versenyfelkészítések, beszélgetések a szakkör után – nemcsak angolról. Na és a zsvaj és a csengőszó is nagyon tud hiányozni!

Sok csábító állásajánlatot kaptam ez idő alatt itthon és külföldön is, de valami miatt nem tudtam dönteni. Megint 3 évig bírtam iskola nélkül és aztán elszegődtem egy másik középiskolába tanítani. Okos és jól tanítható gyerekek, eredményes és kedves kollégák vettek körül. Abban a tanévben történt, hogy a Fulbright Bizottság beválogatott az 5 cseretanár közé, akik egy évig az Egyesült Államokban tanítottak. Hatalmas kihívás, óriási élmény volt egy vadonatúj, addig ismeretlen struktúrában, kulturális közegben anyanyelvű főiskolásoknak esszéírást tanítani. Férjemmel együtt előadások sorozatát tartottuk a magyar kultúráról, irodalomról, iskolarendszerről, a változásokról, hiszen mindez Magyarország EU-s csatlakozásának évében volt.

Messziről nézve új perspektívába került mindaz, amit olyan régen és jól ismertem itthon, az elkerülhetetlen összehasonlítások után sokszor büszkeség, máskor keserűség töltött el. Nagyon sok mindent más-képp látok azóta. Egy dolog van, ami nem változott, és tisztán láttam onnan a messziből: nem csupán iskola hiányzott a életemből, hanem egy iskola, a Bányai.

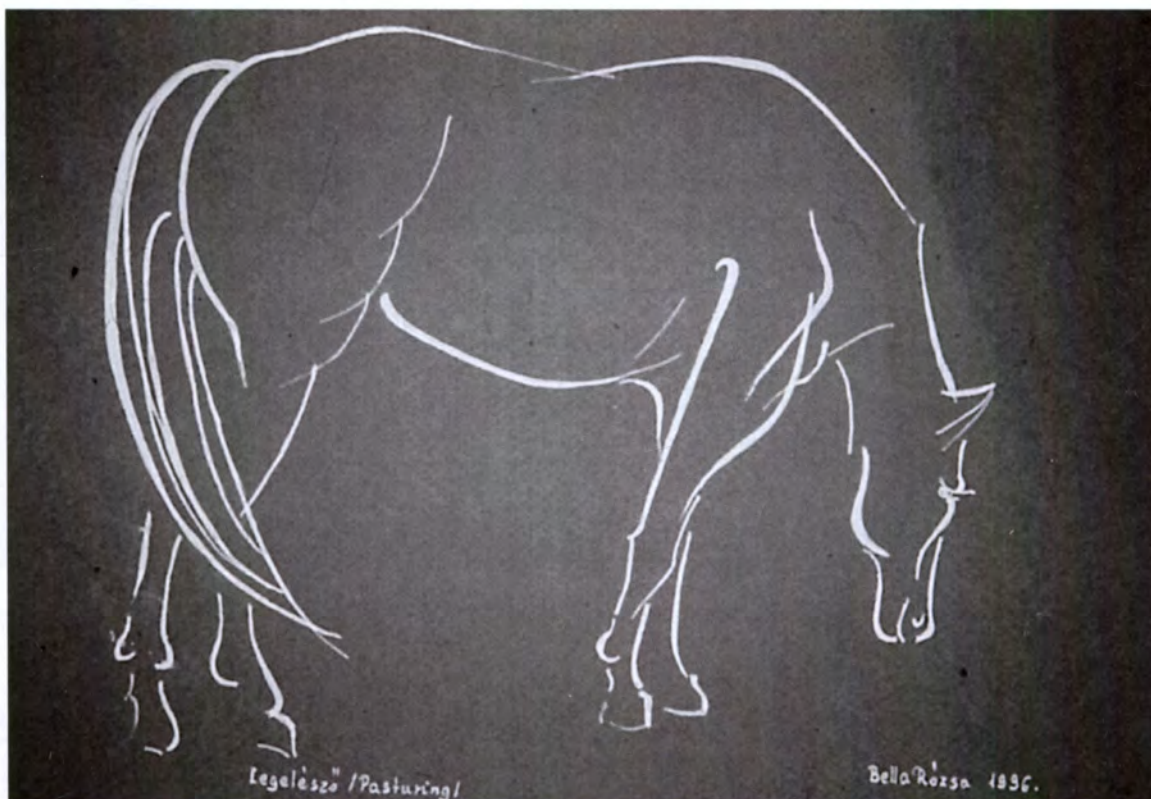
Százszor is, végül is ...

Amerikából hazatérve szerencsém volt, mert megüresedett egy állás az iskolámban, amit sokadmagammal megpályáztam. Reménykedtem, hogy volt igazgatómnak és kollégáim többségének is nyilvánvaló az, ami engem mindig is sarkallt: segíteni a Bányait és annak diákjait, hogy sikeresek, mindenkinél jobbak és elismertebbek legyenek. Nem tudom, mi alapján döntött az igazgatóm, de megkaptam az állást.

És megint tanítok kicsiket és nagyokat, készülünk dolgozatra, versenyre, szereplésre, teázunk és filmet nézünk, beszélgetünk és ünnepelünk. Még mindig szeretek dolgozni. Gyakran morgok és aggódok a sok változás miatt, ami a gyerekekben és a környező világban, a városban és iskolaügyben történik. Közben pedig „szoktatom szívemet a csendhez”, mert tudom, hogy nekem már nem adatik meg újabb 12 év ebben az iskolában. De reménykedem, hogy megmarad a Bányai Gimnázium, és lesz iskolám, amelynek sajtó, ám nyugodt szívvel, mondhatok búcsút, amikor eljön a nap, és megszólal a tanári pályám végét jelző csengő...

Vida Józsefné 1972. augusztus 16-tól bányais tanár

Bella Rózsa: Legelésző

Magony Katalin fotója

AZ ISKOLA JELENÉBŐL

Miről mesélnek az adatok?

Lukács Lajos

A felvételi eredmények

A középiskolák szakmai eredményességét mindig mérték, próbálták összehasonlítani az iskolákban folyó munkát, próbálták és próbálják a mai napig megállapítani, hogy melyik a „jobb iskola”, melyik iskola miben és mennyit fejlődött, esetleg miben romlott, fejlődött vissza. Ezekből az összehasonlításokból természetesen minden iskola a számára legkedvezőbb számokat emeli ki, és természetesen az is mindig kérdéses, hogy ezek az adatok mennyiben hasonlíthatók össze, mennyit változnak az évek során, és valójában mit mérnek.

Fischer István igazgató úr 1985-ben egy érettségi találkozón elmondott beszédében szólt a Bányai fejlődéséről a továbbtanulási adatok alapján. A beszédben jelezte, hogy míg 1964/65-ben a továbbtanulásra jelentkezett diákok 25 %-át vették fel a Bányaiból felsőoktatási intézménybe, addig az 1970/71-es évben (a találkozón résztvevő osztály érettségijének évében) 78 %-ot. Azt nem tudjuk, hogy a teljes tanulólétszámból mennyien próbálkoztak továbbtanulással. Ugyanebben a beszédében adta meg az 1968–1977 közötti tanévek összesített eredményei alapján a továbbtanulási átlagot. Nem derül ki a beszédből, de valószínű, hogy az itt megadott átlagos 58 % is a jelentkezők számához viszonyított arányt jelenti. Ezzel az eredménnyel az iskola akkor a budapesti Apáczai, az I. István és a Radnóti Gimnázium felvételi arányával versenyzett.

Természetesen a mai adatokkal ezek a számok nem hasonlíthatók össze. Nemcsak azért, mert mást mértek, hanem egyrészt azért, mert a felsőoktatási rendszer más volt, egy-egy korosztály diákjainak 25 %-a, a gimnáziumba járó diákoknak pedig 32–35 %-a került be egyetemre, főiskolára. Másrészt – részben az előzővel összefüggésben – más volt a gimnáziumok, így a Bányai feladata is, más volt a társadalom elvárása. Jelentős számban kellett kibocsátania a gimnáziumoknak általánosan képzett, kulturált, érettségizett diákokat, akik képesek voltak felsőfokú végzettség nélkül ellátni a különböző irodai adminisztratív feladatokat.

A Fischer igazgató úr által kiemelt számok az 1967 óta a Művelődési Minisztérium által minden évben kiadott „Középiskolák felvételi vizsgaeredményei a felsőoktatási intézményekben” című kiadványok adatain alapulnak. Néhány ilyen kiadványból tartalmaznak összehasonlító adatokat a következő táblázatok.

1981	Bányai J. Gimn. és Eü. Szki			Országos adatok		
	Gimn.	Szki.	Összesen	Gimn.	Szki.	Összesen
Létszám	93 fő	47 fő	137 fő	19.028 fő	22.683 fő	41.711 fő
Felvételizett	55 fő	13 fő	68 fő	12.982 fő	5.433 fő	18.415
Felvéve	40 fő	10 fő	50 fő	6.952 fő	2.869 fő	9.82
Felvettek /Létszám	42%	21%	36%	37%	13%	24%
Felvettek /Felvételizettek	73%	77%	74%	54%	53%	53%

1985	Bányai J. Gimn. és Eü. Szki			Országos adatok		
	Gimn.	Szki..	Összesen	Gimn.	Szki.	Összesen
Létszám	97 fő	30 fő	127 fő	23.068 fő	27.284 fő	50.352 fő
Felvételizett	61 fő	19 fő	80 fő	14.087 fő	7.190 fő	21.277 fő
Felvéve	44 fő	18 fő	62 fő	7.473 fő	4.157 fő	11.630 fő
Felvettek/Létszám	45%	60%	49%	32%	15%	23%
Felvettek /Felvételizettek	72%	95%	78%	53%	58%	55%

1990	Bányai Júlia Gimnázium	Országos adatok
Létszám	146 fő	24.853 fő
Felvételizett	81 fő	12.664 fő
Megfelelt	71 fő	10.898 fő
Felvéve	42 fő	7.306 fő
Felvettek/Létszám	29%	29%
Felvettek/Felvételizettek	52%	58%

1995	Bányai Júlia Gimnázium	Országos adatok
Létszám	89 fő	32.070 fő
Felvételizett	64 fő	24.939 fő
Felvéve	42 fő	13.368 fő
Felvettek/Létszám	47 %	42 %
Felvettek/Felvételizettek	66 %	54 %

1981-ben és 1985-ben még gimnázium és egészségügyi szakközépiskola volt a Bányai, 1986-tól kezdődően tisztán gimnáziumi adatokat tartalmaznak a táblázatok, melyek jól mutatják, hogy a Bányai ezekben az években is mindig az országos átlag feletti felvételi eredményeket ért el akár a gimnáziumi, akár a szakközépiskolai eredményeket vizsgáljuk.

Már az 1981-es kiadvány bevezetője jelzi, hogy nem szabad ezeket az adatokat abszolutizálni, „a felvételi vizsgák eredményeinek elemzése rendkívül összetett: egyetlen mutatószám alapján sem az egyes középiskolák munkája nem értékelhető, sem az egyes iskolák egymás között nem hasonlíthatók össze.” Éppen ezért 1990-től a táblázatok már tartalmazzák a továbbtanulók vitt és szerzett pontjait, valamint nyelvvizsgáik számát.

Ez a folyamat folytatódott akkor, amikor a Művelődési és Köznevelési Minisztérium 1995-ben először adott megbízást, hogy az 1986–1995 közötti időszakot dolgozzák fel az akkori Országos Köznevelési Intézet munkatársai, mégpedig tudományos igényvel és sokkal több szempont figyelembe vételével. Először 1998-ban kapták meg a középiskolák ezeket az országos összehasonlító adatokat, azóta pedig minden évben minden középiskolába eljuttatják az egyre részletesebb és egyre több szempontot feldolgozó adathalmazt. Ezek a jelentések már tartalmazzák összehasonlíthatóságokat a felvettek számán kívül az írásbeli felvételin elért pontokról (külső mérés az iskolák szempontjából), a különböző tanulmányi versenyeken elért eredményekről, az egyes főbb tantárgyak felvételi eredményeiről, valamint a felvételizők nyelvvizsga arányáról.

2004-től a kutatás megpróbálta az iskolák eredményességét egy újabb mutató, a „továbbtanulási hozzáadott érték” alapján vizsgálni. Ehhez az iskolák 9. évfolyamán végzett felmérés adatait tekintették bemenő adatnak, melyek alapján számítottak egy elvárható továbbtanulási értéket, és megnézték, hogy az egyes iskolák ehhez az elvárható értékhez képest milyen eredményeket értek el. A bemenő mutatók kezdetben a nyolcadik osztályos tanulmányi átlageredmény, a szülők iskolázottsági adatai és a szülők munkanélküliségének aránya volt. 2006-ban ez kiegészült a rendszeres nevelési segélyben részesülők arányával.

Ma tehát elmondhatjuk, hogy az Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet (korábban Országos Köznevelési Intézet) által évente kiadott „A középiskolai munka néhány mutatója” című kiadvány sok szempontú elemzést ad az iskolákról.

A 2007-ben megjelent, és 2002–2006-os adatokat tartalmazó táblázatok közül néhánynak a részletét mutatom meg itt:

A középiskolák felsőoktatási felvételi arányainak mutatói 2002–2006

iskola	város	F/L (%-ban)	hely
Fazekas M.	Budapest	97,5	1.
III. Béla	Baja	88,0	15.
Bányai	Kecskemét	87,4	17.
Bolyai	Kecskemét	80,6	
Református	Kecskemét	77,0	
Katona	Kecskemét	76,5	
Piarista	Kecskemét	66,3	
Ward Mária	Kecskemét	57,8	

Megjegyzések:

- (1) F/L %-ban: az iskolából a jelzett 5 év alatt felsőoktatási intézménybe felvettek és az érettségizők aránya %-ban
- (2) A teljes táblázat 352 gimnázium adatait tartalmazza

Vagyis a legrégebben vizsgált mutató, a felvettek számának az érettségizettek létszámához viszonyított aránya alapján a Bányai öt év átlagában az országban a 17. helyen, a megyében a 2. helyen állt 87,4%-os felvételi aránnyal.

A kétszintű érettségi 2005-ös bevezetése óta az érettségi eredmények nem hasonlíthatók össze a korábbi felvételi eredményekkel, hiszen az egész vizsgarendszer megváltozott. A vizsgarendszer első két évében ez az iskoláknak az új megmérettetéshez való viszonyulását is jelzi. Kérdés, hogy az iskola irányítja-e az emelt szintű érettségire diákjait, vagy a jobb diákoknak is a középszintű érettségit ajánlja.

A bányais diákoknak kezdettől az emelt szintű érettségit ajánlottuk, ugyanakkor, mivel diákjaink jelentős része a megszerezhető többletpontokat más módon, pl. nyelvvizsgákkal szerzi meg, így egyes esetekben „felesleges” az emelt szintű érettségi. Ebben a két évben azonban az adatok jelzik, hogy az emelt szintű érettségien diákjaink az országban a 21. helyen, a megyében az első helyen állnak.

A középiskolák mutatói a kétszintű érettségi vizsga tizenegy vizsgatárgyából összesített átlageredményei alapján 2005–2006

Minősítés:	emelt szinten		középszinten	
Az összes gimnázium között a legjobb 10%	76% felett	KIVÁLÓ	78% felett	KIVÁLÓ
Az összes gimnázium között a legjobb 10% utáni 15%	73-75,9% között	JÓ	74-77,9%	JÓ

iskola	város	2005	2006	2005–2006 átlaga					
		emelt %	közép %	emelt %	közép %	emelt %	közép hely	közép %	hely
Fazekas M.	Budapest	87,2	86,7	84,4	87,9	85,7	2.	87,4	1.
Bányai J.	Kecskemét	80,0	76,8	75,7	73,4	77,7	21.	75,2	79.
Református	Kecskemét	67,5	72,0	75,5	70,1	72,6	88.	70,9	136.

III. Béla	Baja	75,5	80,0	70,7	80,1	72,1		80,1	22.
Katona	Kecskemét	77,3	78,6	67,6	73,2	71,4	106.	75,4	75.
Bolyai	Kecskemét	74,1	71,7	67,0	73,5	69,6	140.	72,6	115.
Piarista	Kecskemét	68,1	68,2	69,1	69,2	68,8		68,8	
Ward Mária	Kecskemét	73,3	61,0	63,9	65,7	66,9		63,7	
Németh L.	Kecskemét		61,6	56,7	56,1	56,7		58,8	

Megjegyzés: A teljes táblázat 378 gimnázium adatait tartalmazza

Egyre fontosabb mutatója a gimnáziumban folyó munkának a nyelvvizsgák száma. Iskolánk a jelentkezők számához viszonyított nyelvvizsga arány alapján a megyében a második, országosan a 35., a felvettek nyelvvizsga aránya alapján a megyében szintén a második, országosan pedig a 38. helyen áll. Azért is nevezhető ez az eredmény jónak, mert a nemzetiségi és a két tanítási nyelvű gimnáziumok is szerepelnek ebben a rangsorban.

A felsőoktatásba jelentkezők és a felvettek nyelvvizsga aránya 2002–2006

Minősítés:	Jelentkezők nyelvv. száma /jelentkezők száma		Felvettek nyelvv. száma /felvettek száma	
Az összes gimnázium között a legjobb 10%	88% felett	KIVÁLÓ	90% felett	KIVÁLÓ
Az összes gimnázium között a legjobb 10% utáni 15%	78,0–87,9%	JÓ	80,0–89,9%	JÓ

Iskola	Város	Jelentkezők nyelvvizsgáinak száma / jelentkezők száma %-ban	Helyezés a jelentkezők nyelvvizsga %-a alapján	Felvettek nyelvvizsgáinak száma /felvettek száma %-ban	Helyezés a felvettek nyelvvizsga %-a alapján
Magyaró-i Németek	Baja	99,1	1.	93,8	10.
Bányai J.	Kecskemét	88,0	35.	88,7	38.
Katona J.	Kecskemét	82,3	66.	81,4	81.
III. Béla	Baja	81,3	71.	82,7	75.
Református	Kecskemét	77,8	84.	80,0	88.
Bolyai J.	Kecskemét	76,1	93.	78,6	95.
Piarista	Kecskemét	62,2		64,9	
Ward M.	Kecskemét	47,8		54,1	
Németh L.	Kecskemét	19,7		13,6	

Megjegyzés: A teljes táblázat összesen 336 gimnázium adatait tartalmazza

Végül lássuk a már említett „hozzáadott érték” mutatót, ami a továbbtanulási arálynak az elvárható értéktől való eltérését tartalmazza. Ezen a területen nyilván nincs értelme országos sorrendet felállítani. Azt, hogy egy iskola milyen elvárható értékről indul, meghatározza a bejövő diákok szociális összetétele. A nyolcosztályos gimnáziumok esetén ez a mutató már azért is megkérdőjelezhető, hiszen a 9. évfolyam adatait tekintni bemenő adatnak, de esetünkben helyesebb lenne bemenetként az 5. osztályos adatokat mérni. Erre azonban nincs országos összesítés, és ha lenne, akkor meg az összehasonlíthatóság válna problémássá. Azt mindenképpen hangsúlyoznunk kell, hogy a táblázatban szereplő adatok a Bányai felső négy évfolyamának munkáját mérik valójában, nem az egész oktatási ciklusét.

A középiskolák felsőoktatási felvételi arányainak mutatói és a szociokulturális mutatók alapján számított elvárt érték eltérése

		Az átlagos elvárt értéktől való eltérés		
Minősítés:		17 felett	KIVÁLÓ	
		10–16,99	JÓ	
iskola	város	F/L %-ban	F/L elvárt értéke %-ban	Az átlagos elvárt értéktől való eltérés
III. Béla	Baja	87,98	72,70	15,27
Bányai	Kecskemét	87,37	75,86	11,51
Bolyai	Kecskemét	80,62	70,24	10,38
Református	Kecskemét	77,00	68,62	8,38
Katona	Kecskemét	76,48	72,47	4,01
Piarista	Kecskemét	66,31	49,55	16,76
Ward Mária	Kecskemét	57,83	62,25	-4,43
Németh L.	Kecskemét	49,09	44,10	4,99

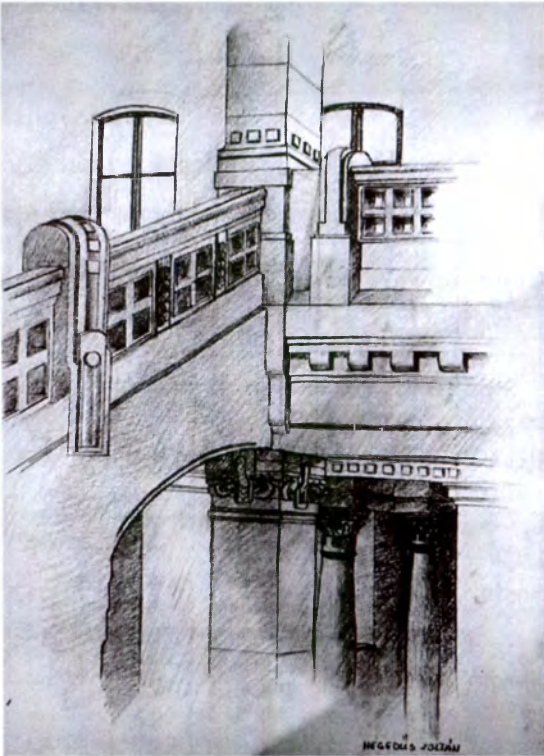
Megjegyzések:

(1) F/L %-ban: az iskolából a jelzett 5 év alatt felsőoktatási intézménybe felvettek és az érettségizők aránya %-ban

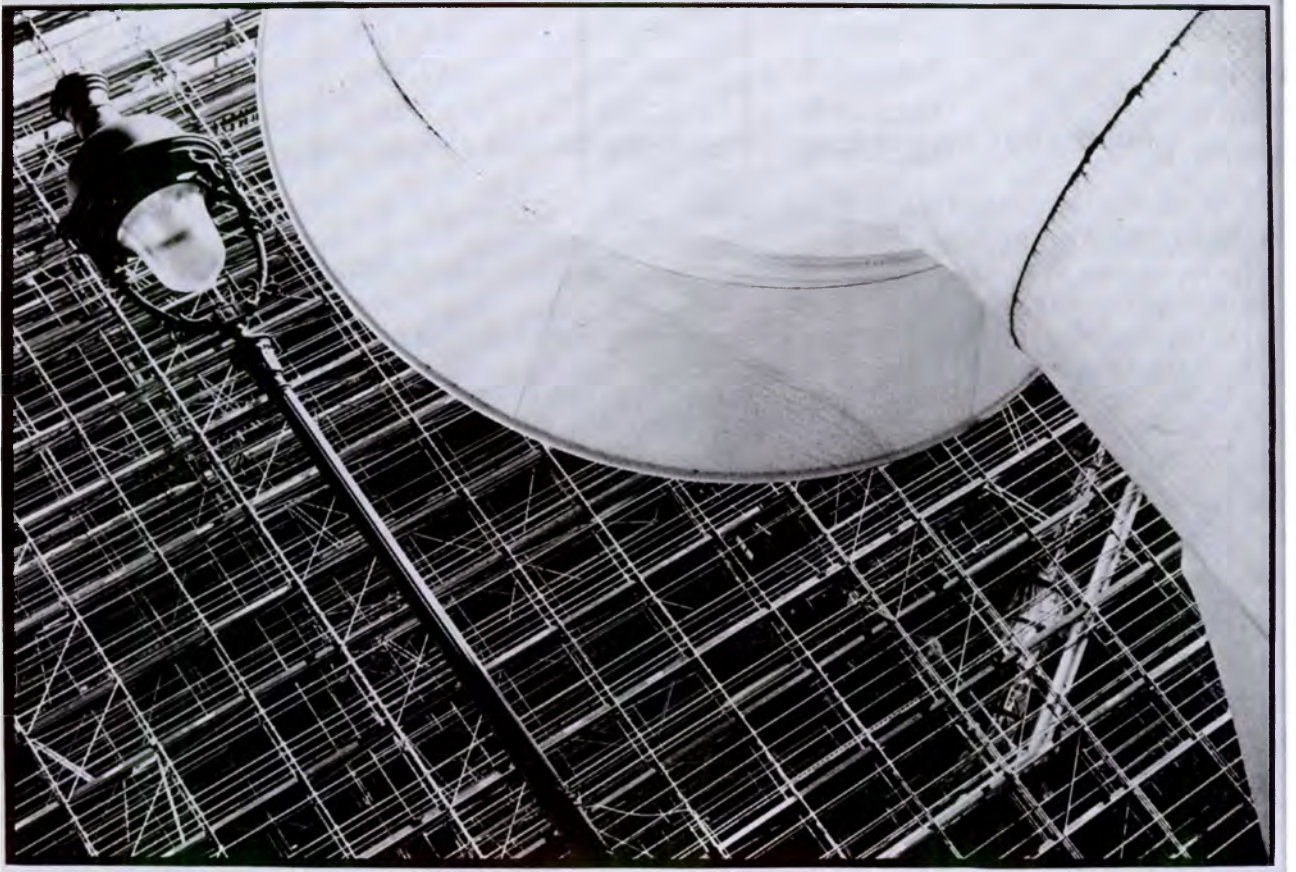
(2) F/L elvárt értéke %-ban a szülők iskolázottságából, munkanélküliségi arányából és a nevelési segélyben részesülők arányából számított elvárt érték

Nyilván egyet kell értenünk a korábban idézett megjegyzéssel, hogy egyetlen mutató alapján nem szabad egy iskola munkáját megítélni, de ezek a táblázatok már árnyaltabb képet adnak a Bányairól. Természetesen ez sem mutat meg mindent, nem szól a neveltségről, nem szól az iskola hangulatáról, és csak áttételesen méri az alsóbb évfolyamokon folyó munkát.

Végül – bár ellentmond az előzőeknek, de a 2007-es eredményekről még csak egyetlen adatot hoztak nyilvánosságra: 2007-ben a felvettek számának az érettségizettek számához viszonyított aránya alapján a Bányai az országos 9. helyen áll, megelőzve gyakorló iskolákat, neves megyeszékhelyi és fővárosi iskolákat is.

Hegedűs Zoltán munkája

Haydu Tamás fotója

Varga József–Kiss Róbert

Az országos és városi kompetenciamérések

Amikor egy tanulónak iskolát kell választani, akkor a család, az ismerősök hihetetlen kutató munkába kezdenek, hogy a több esélyes kérdésben a lehető legjobb döntést hozhassa meg a gyermek, illetve a szülő. Gyűjtik a szájhagyomány útján terjedő információkat pro és kontra, majd a családi nagytanács dönt a kiválasztott iskolák sorrendjéről. Ha a fenntartó megkérdezi intézményeit, hogy nálatok milyen az oktató–nevelő munka színvonala, akkor – hivatkozva a nehéz körülményekre – saját munkájukat az iskolák általában a lehető legjobbnak ítélik meg. Vajon van-e olyan lehetőség, amelynek segítségével objektív vélemény mondható az egyes intézményekben folyó oktató–nevelő munkáról?

A több évtizede folyó nemzetközi vizsgálatok megmutatták, hogy vannak olyan mérőeszközök, melyek segítségével a különböző országok tanítási, tanulási eredményessége összehasonlítható. Továbbá készültek olyan háttérkérdőívek is, amelyeknek segítségével vizsgálható a szociokulturális hatás az oktató–nevelő munkában. A 2000. évi PISA felmérés eredményei megdöbbentették a magyar közvéleményt, mert az addigi TIMSS felmérések azt mutatták, hogy a magyar oktatási rendszer eredményeit a vizsgálatokban résztvevő OECD országokéval összehasonlítva azok az elsők között voltak, míg a PISA felmérésben hazánkat képviselő reprezentatív minta teljesítménye a nemzetközi átlag alatti értéket mutatott mindkét vizsgált területen (olvasás–szövegértés, matematika). Meg kell jegyezni, hogy a TIMSS vizsgálatok az iskolázásban megszerzett ismeretek meglétére vonatkoztak, míg a PISA felmérésben azt mérték, hogy a tanulók a tanulási folyamatban megszerzett ismereteiket hogyan tudják alkalmazni a megszokott iskolai kontextustól különböző, a hétköznapi élethez kapcsolódó körülmények között. A PISA vizsgálatokból az is kiderült, hogy a magyar oktatási rendszer szelekciós hatása a középiskolai oktatásban az OECD országokéhoz képest nagyon magas. A TIMSS mérésekhez hasonló vizsgálatokat hazánkban a Monitor Csoport végzett adott rendszerességgel (általában két évenként) az elmúlt két évtizedben.

A PISA mérésen alapuló első hazai mérést 2001-ben szervezték meg, ezen a felmérésen minden 9. évfolyamos tanuló részt vett. A felmérésben a szövegértést és a matematikai eszközhasználatot mérték fel. A Nemzeti Alaptanterv 2003-ban kimondta a kompetencia alapú pedagógiát képviselő tantervek szükségességét. Az oktatáspolitikai előtérbe helyezte a kulcskompetenciák (szövegértés, matematika–eszközhasználat) nyomán követő mérésének bevezetését, ami azt jelenti, hogy 2006 májusától a 4., 6., 8. és 10. évfolyam minden tanulója minden évben részt vesz a fenti két terület felmérésében. A nyomon követhetőséget az biztosítja, hogy minden tanuló a felmérések során ugyanazt az azonosítót kapja a 2008-as tanévtől kezdődően. A kompetenciamérések eredményei meghatározzák az intézmények számára azokat az egyénre szabott fejlesztési feladatokat, amelyek segíthetik az egyes tanulók optimális fejlődését.

A kompetenciamérés eredményei lehetőséget adnak az intézményekben folyó oktató–nevelő munka összehasonlítására is. Az összehasonlítás árnyaltabb lesz, ha figyelembe vesszük a háttérkérdőívek eredményeit is, melyek között van olyan, ami a szociokulturális környezet feltérképezését teszi lehetővé. További összehasonlítási lehetőséget adnak a Neuwirth Gábor által szerkesztett: „A középiskolai munka néhány mutatója...” című kiadványok és helyi szinten a fenntartó által végzett felmérések eredményei.

A kompetenciamérés

Az 1. táblázat arról ad tájékoztatást, hogy melyik évben, mely évfolyamokon végeztek teljes körű felmérést az olvasás–szövegértés és a matematikai eszközhasználat területén. A 2004. évi és a 2006. évi mérésben ugyanazok a tanulók vettek részt.

1. táblázat. Adott naptári évben a mérésben részt vett évfolyamok

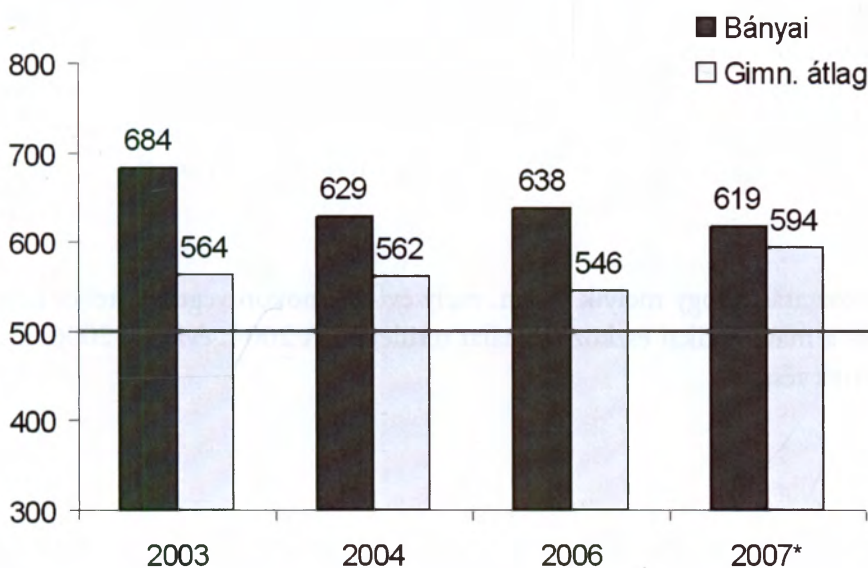
Évfolyam\tanév	2001	2003	2004	2005	2006	2007
4.	nem	nem	nem	nem	igen	igen
6.	nem	igen	igen	nem	igen	igen
8.	nem	nem	igen	nem	igen	igen
9.	igen	nem	nem	nem	nem	nem
10.	nem	igen	igen	nem	igen	igen

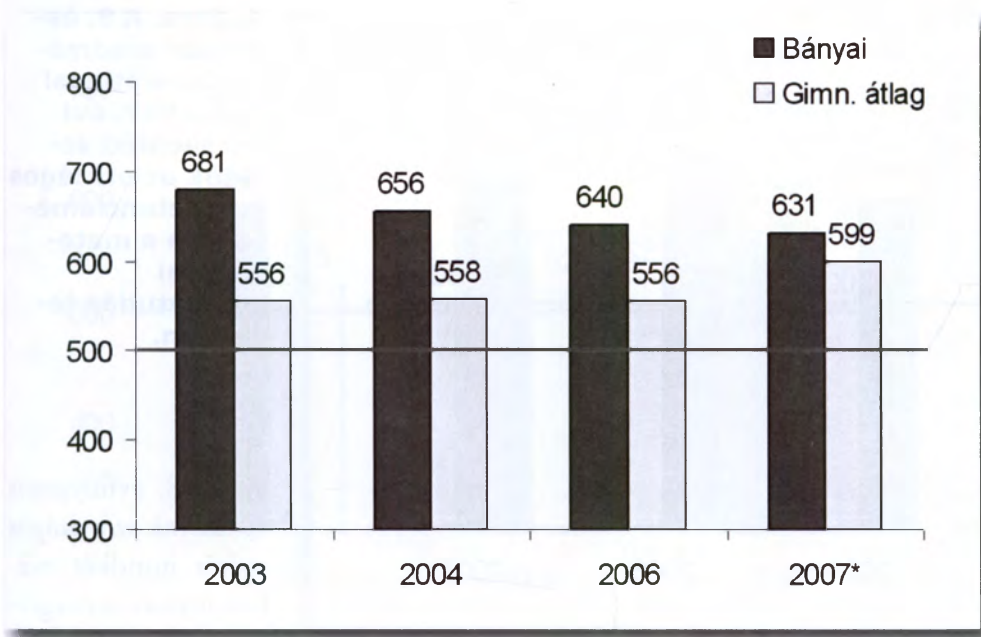
Az országos kompetenciamérés eredményeit egy-egy reprezentatív minta alapján mutatjuk be. A mintákat a Bányai Júlia Gimnázium országos elemzésbe bevont tanulói, valamint az országos rétegpopulációk alkotják. A 10. évfolyamos tanulóink eredményeit a tizedikes gimnáziumi tanulókéval hasonlítottuk össze, a 8. és 6. évfolyamok eredményei mellett a megyeszékhelyek iskoláinak átlagát tüntettük fel, mivel a mi iskolánk is ilyen típusú településen működik. A 2007. évi mérésnek az országos elemzése még nem állt rendelkezésünkre az értekezés írásakor, így a táblázatoknak ebben az oszlopában a kecskeméti elemzés eredményeit tüntettük fel, amit Kecskemét Megyei Jogú Város Önkormányzatának megbízásából végeztünk.

A kompetencia-vizsgálatok esetén a tanulói teljesítményeket az összehasonlíthatóság érdekében minden esetben úgy transzformálják, hogy az országos, átlag 500, a szórás 100 legyen. A 2007. évi elemzéshez a kecskeméti átlagot transzformáltuk 500-ra és a szórást 100-ra. Az így kapott pontokat standard pontoknak nevezzük. A 2–4. táblázatok és az 1–6. ábrák tartalmazzák az egyes évek eredményeinek standard pontjait.

2. táblázat. A 10. évfolyam eredményeinek átlagai és a 2007. évi kecskeméti átlagok az országos kompetenciamérésben

10. évf. Mérési terület	2003.		2004.		2006.		2007.*	
	Bányai	gimn. átlag	Bányai	gimn. átlag	Bányai	gimn. átlag	Bányai	gimn. átlag
Olvasás-szövegértés	684	564	629	562	638	546	619	594
Matematika	681	556	656	558	640	556	631	599

1. ábra. A 10. évfolyam eredményeinek átlagai és a 2007. évi kecskeméti átlagok az országos kompetenciamérésben a szövegértés területén.

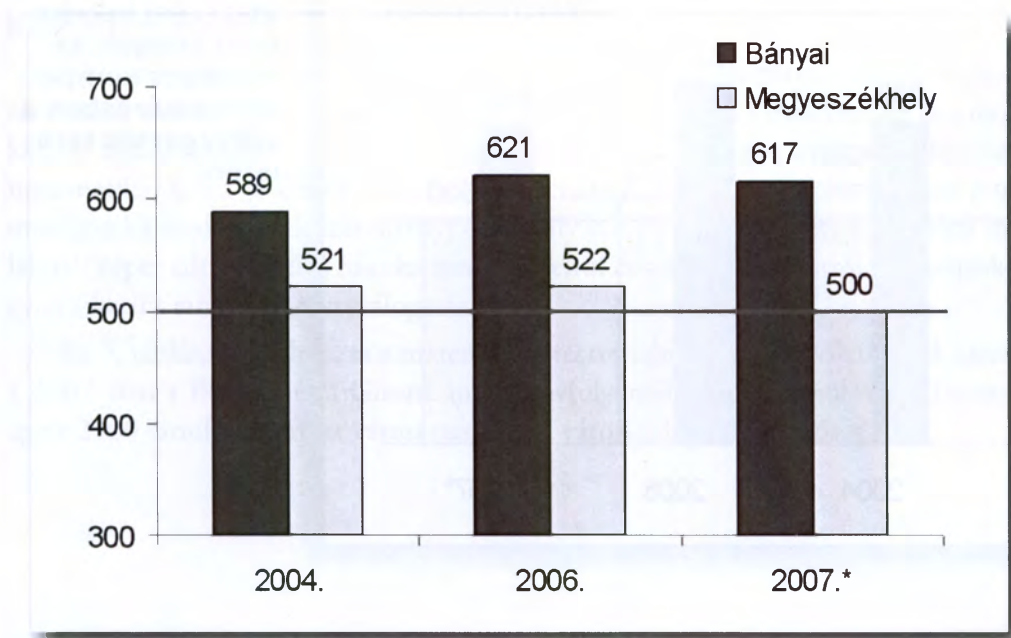
2. ábra. A 10. évfolyam eredményeinek átlagai és a 2007. évi Kecskemét városi átlagai az országos kompetenciamérésben a matematikai eszköztudás területén.

Gimnáziumunk tanulói az országos mérés mindhárom évében az olvasás-szövegértés és a matematika területén is jobb teljesítményt nyújtottak, mint a gimnáziumi átlag. A 2007. évi kecskeméti elemzés alapján azt mondhatjuk, hogy a két területen látható különbség nem jelent szignifikánsan jobb teljesítményt. A 2003-ban 10. évfolyamos tanulóink eredményei mindkét területen szignifikánsan jobbak, mint a 2004. évben 10.-es tanulóinké, ezzel összehasonlítva a 2006. évi eredményeket, egyik területen sem történt szignifikáns változás.

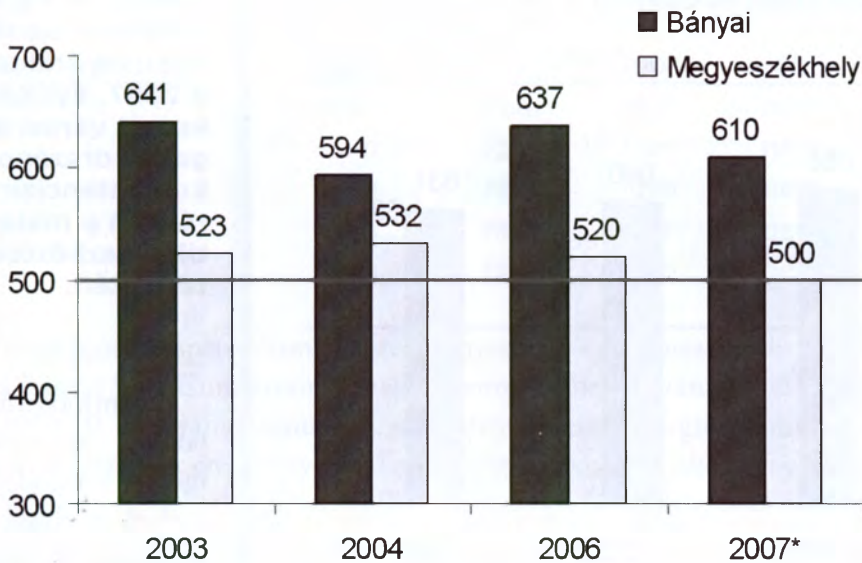
tak, mint a gimnáziumi átlag. A 2007. évi kecskeméti elemzés alapján azt mondhatjuk, hogy a két területen látható különbség nem jelent szignifikánsan jobb teljesítményt. A 2003-ban 10. évfolyamos tanulóink eredményei mindkét területen szignifikánsan jobbak, mint a 2004. évben 10.-es tanulóinké, ezzel összehasonlítva a 2006. évi eredményeket, egyik területen sem történt szignifikáns változás.

3. táblázat. A 8. évfolyam eredményeinek átlagai és a 2007. évi kecskeméti átlagok az országos kompetenciamérésben

8. évf.	2003.		2004.		2006.		2007.*	
Mérési terület	Bányai	Megyeszékhelyek	Bányai	Megyeszékhelyek	Bányai	Megyeszékhelyek	Bányai	Kecskeméti átlag
Olvasás-szövegértés	-	-	589	521	621	522	617	500
Matematika	-	-	594	523	637	520	612	500

3. ábra. A 8. évfolyam eredményeinek átlagai és a 2007. évi kecskeméti átlagok az országos kompetenciamérésben a szövegértés területén.

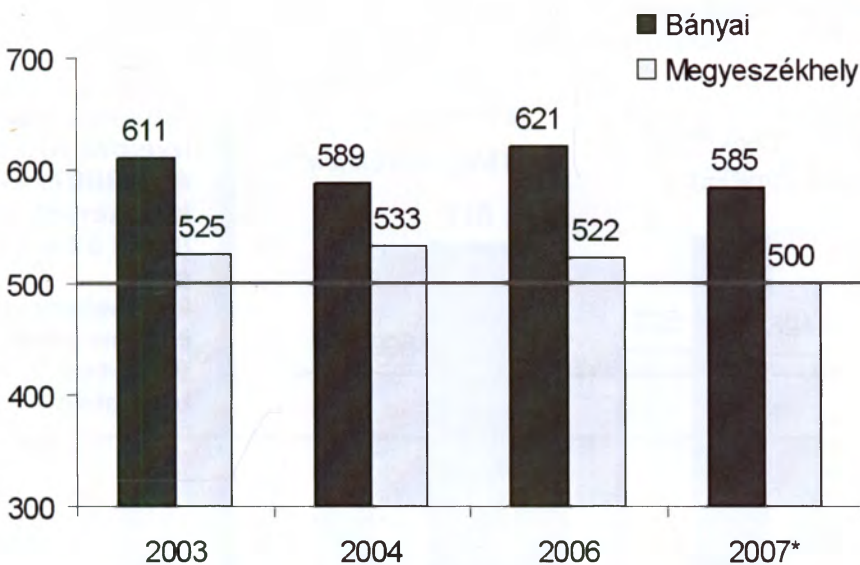
4. ábra. A 8. évfolyam eredményeinek átlagai és a 2007. évi kecskeméti átlagok az országos kompetenciamérésben a matematikai eszköztudás területén.

A 8. évfolyamos tanulóink az országos mérés mindkét évében olvasás–szövegértés és matematika területén is jobb teljesítményt nyújtottak, mint a megyeszékhelyi iskolák nyolcadikosainak az átlaga. A 2007. évi kecskeméti elemzés alapján azt mondhatjuk, hogy a két területen látható különbségek szignifikánsan jobb teljesítményt jelentenek. A 2006-ban a 8. évfolyamos tanulóink eredményei mindkét területen szignifikánsan jobbak, mint a 2004-ben 8.-os tanulóinké.

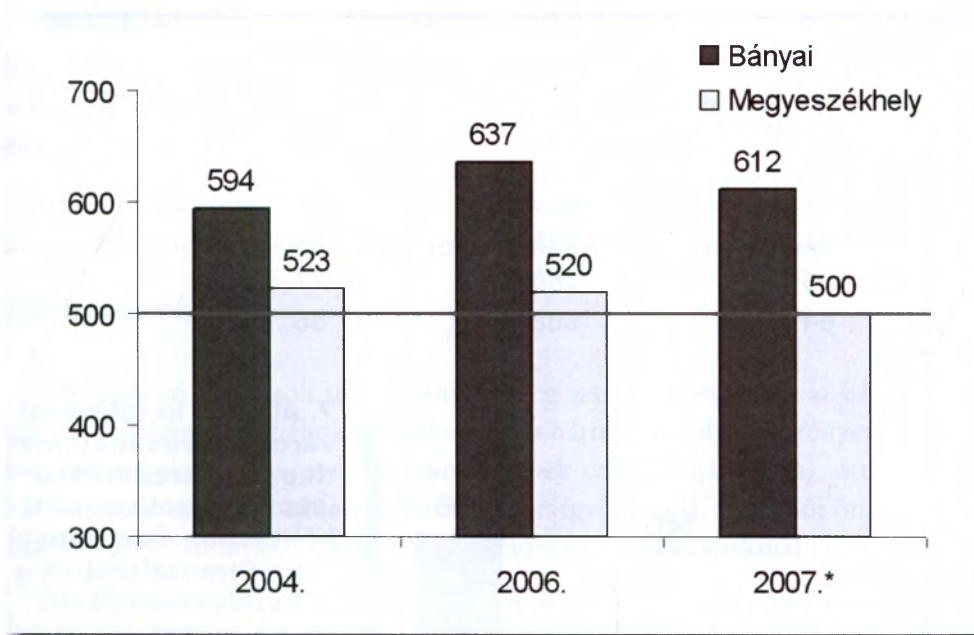
A 2007. évi kecskeméti elemzés alapján azt mondhatjuk, hogy a két területen látható különbségek szignifikánsan jobb teljesítményt jelentenek. A 2006-ban a 8. évfolyamos tanulóink eredményei mindkét területen szignifikánsan jobbak, mint a 2004-ben 8.-os tanulóinké.

4. táblázat. A 6. évfolyam eredményeinek átlagai és a 2007. évi kecskeméti átlagok az országos kompetenciamérésben.

6. évfolyam Mérési terület	2003.		2004.		2006.		2007.*	
	Bányai	Megyeszékhelyek	Bányai	Megyeszékhelyek	Bányai	Megyeszékhelyek	Bányai	Kecskeméti átlag
Olvasás-szövegértés	611	525	589	533	621	522	585	500
Matematika	641	523	594	532	637	520	610	500

5. ábra. A 6. évfolyam eredményeinek átlagai és a 2007. évi kecskeméti átlagok az országos kompetenciamérésben a szövegértés területén.

6. ábra. A 6. évfolyam eredményeinek átlagai és a 2007. évi kecskeméti átlagok az országos kompetenciamérésben a matematikai eszköztudás területén.

A 6. évfolyamos tanulóink az országos mérés mindhárom évében olvasás–szövegértés és matematika területén is jobb teljesítményt nyújtottak a megyeszékhelyi iskolák hatodikosainak

átlagánál. A 2007. évi kecskeméti elemzés alapján azt mondhatjuk, hogy a két területen látható különbségek szignifikánsan jobb teljesítményt jelentenek tanulóink javára.

Kecskemét városi mérési eredmények

Az Országos Kompetenciamérések évenkénti gyakorisággal vizsgálják az általános- és középiskolai populáció tudását, képességeit matematika és szövegértés terén. Az eredmények visszacsatolása lehetőséget teremtene az intézmények számára, hogy országos összehasonlításban elemezzék tanulók teljesítményét, valamint saját diákjaik fejlődését. A tapasztalatok azt mutatják, hogy ez kevés helyen történik meg. Ennek okai között szerepelhet a megfelelő kompetenciával rendelkező szakemberek hiánya csakúgy, mint az iskolák eredményeik publicitásától való félelme. Az intézményi és tanulói eredmények értékelése azonban – köszönhetően a törvényi szabályozásnak és annak, hogy az oktatási folyamatok változásai lassan bár, de éreztetik hatásukat a mindennapi gyakorlatban is – felértékelte a külső mérések szerepét. A legtöbb intézmény esetében a helyi, környékbeli iskolákkal történő összevetés inkább relevanciával bír. A vizsgálható területek közül kiemelt hangsúlyt kap a matematika, amely gondolkodási struktúrájában, absztrakció–szükségletében sok esetben jobban kiemeli a különbségeket a tanulók tudásrendszerében. A legtöbb diák esetében – az iskolarendszer szerkezetéből adódóan – minőségi váltás következik be a nyolcadik évfolyam végén. Fontos tehát mind az általános iskolának, mind a középiskolának, hogy az eredményességről, illetve a bemenetről képet kapjon egy nagyobb populáció viszonylatában.

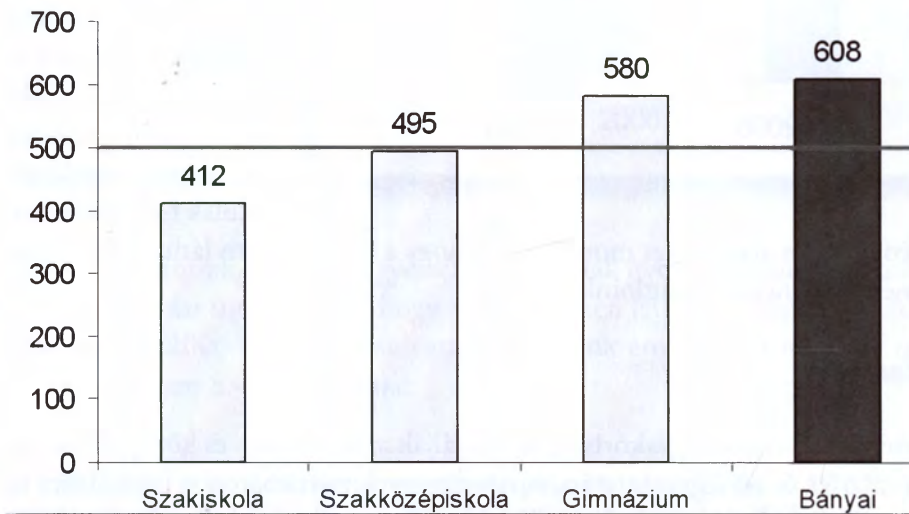
2007 szeptemberében Kecskemét Megyei Jogú Város Polgármesteri Hivatalának megbízásából felmérés készült a város 9. évfolyamára járó tanulók teljes körében a matematika és a természettudomány (fizika, kémia) tudásszintjéről. A mérés célja az volt, hogy helyzetképet nyújtson a kecskeméti iskolák és tanulók matematika, fizika és kémia tudásáról. A kilencedik évfolyamos diákok városi populációjára standardizált matematika eredmények intézményi és osztály szintig visszavezetett statisztikai mutatói az általános iskoláknak képet adtak a belső munka eredményeiről és a városi helyzetről, a középiskoláknak pedig arról, hogyan sikerült tanulóik „összeválogatása”.

Az 5. táblázat tartalmazza a matematika teszteredményeket iskolatípusok szerinti bontásban, valamint a 2007-ben a Bányai Júlia Gimnázium 9. évfolyamába lépett tanulók eredményeit. A mérésekben több mint 2100 tanuló vett részt városi szinten. A városi átlag 500, a szórás 100.

5. táblázat. A kecskeméti városi mérés matematika teszteredményei iskolatípusok szerinti bontásban és a Bányai Júlia Gimnáziumban a 9. évfolyamon.

	Elemszám	Standard pont	
		Átlag	Szórás
Szakiskola	412	412	94
Szakközépiskola	1001	495	82
Gimnázium	605	580	77
Bányai	64	608	86

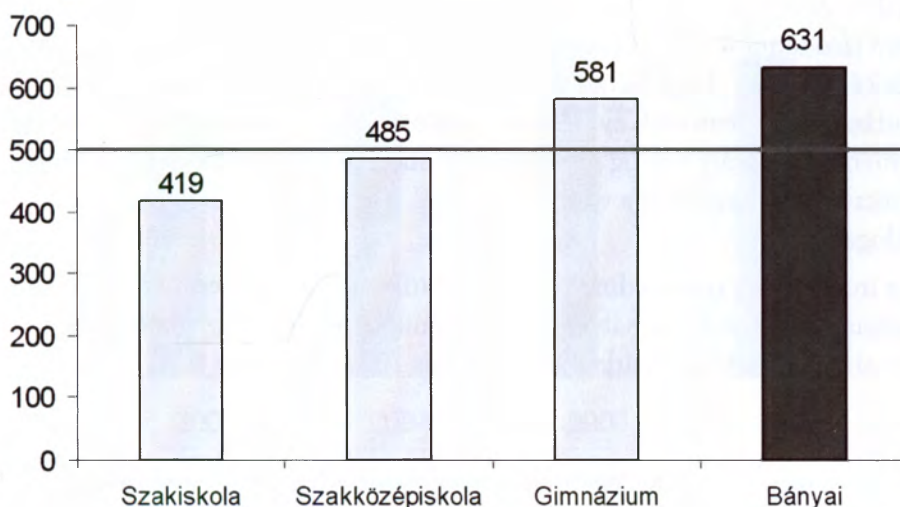
7. ábra. A kecskeméti városi mérés matematika teszteredményei iskolatípusok szerinti bontásban és a Bányai Júlia Gimnáziumban a 9. évfolyamon (2007. szeptember).

6. táblázat. A Kecskemét városi mérés fizika, kémia teszteredményei iskolatípusok szerinti bontásban és a Bányai Júlia Gimnáziumban a 9. évfolyamon.

Iskolatípus	Elemszám	Standard pont	
		Átlag	Szórás
Szakiskola	411	419	63
Szakközépiskola	1004	485	78
Gimnázium	605	581	96
Bányai	64	631	92

8. ábra. A kecskeméti városi mérés fizika, kémia teszteredményei iskolatípusok szerinti bontásban és a Bányai Júlia Gimnáziumban a 9. évfolyamon (2007. szeptember).

A matematikailag (számszerűen) nagyobb átlageredmény a statisztikai és pedagógiai kutatásban nem jelent ténylegesen jobb teljesítményt. Csak valószínűségi alapon tudunk állításokat megfogalmazni. Két eredményt szignifikánsan különbözónak nevezhetünk, ha legalább 95%-os valószínűséggel állíthatjuk az eltérésüket.

Mindkét teszt esetében az iskolatípusok közötti különbségek szignifikánsak és a Bányai Júlia Gimnázium eredményei is szignifikánsan jobbak, mint a teljes gimnáziumi átlag.

Háttér adatok

Pedagógiai kutatások sora erősítette meg azt a nézetet, hogy az iskolai teljesítményeket jelentős mértékben befolyásolja a diákok szociokulturális háttere. Befolyásoló tényező a szülők iskolai végzettsége, a család anyagi helyzete (pl. otthoni számítógépek száma, saját szoba), otthoni kulturális környezet (pl. saját könyv megléte). További fontos hatás a tantárgyi attitűd, a tanulói önértékelés, és még sorolhatnánk azokat a tényezőket, amelyek mind hatással vannak a diákok iskolai teljesítményére. Természetesen a statisztika átlagokkal dolgozik, ezért az egyedi eltérésekről nem ad értékelhető eredményt. 2007-ben a teljes Kecskemét városi 9. évfolyamos diákpopoláció kérdőíves vizsgálata is megtörtént. A cél a teszteredmények árnyaltabb értelmezése volt.

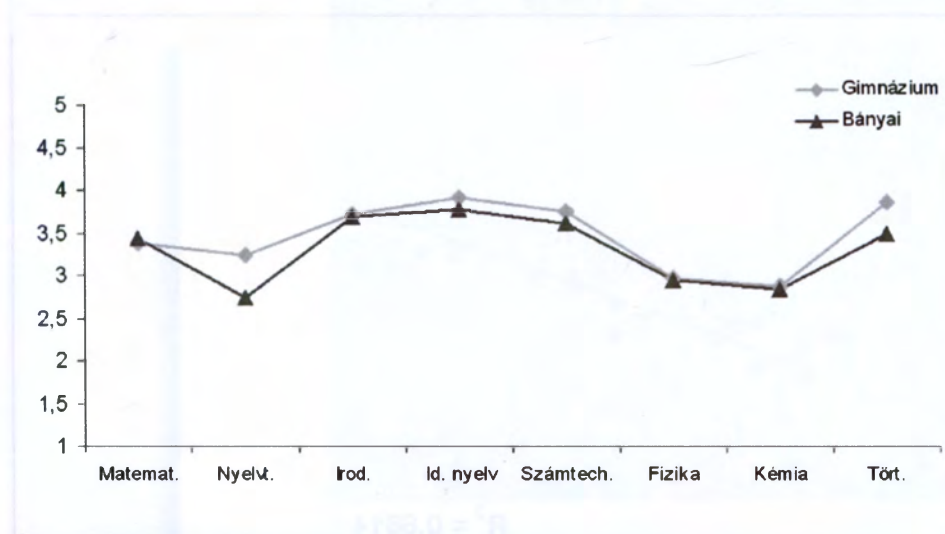
Tantárgyi attitűdök

Az egyes tantárgyak kedveltségére, a tantárgyi attitűdökre vonatkozó tanulói véleményeket egy egyszerű kérdéssel érdemes vizsgálni: „Mennyire szereted az alábbi tantárgyakat?”

A választ ötfokú skálán, a véleménynek megfelelő válasz bekarikázásával lehetett jelezni. A skála értékei:

- 1 – Nagyon nem szeretem
- 2 – Nem szeretem
- 3 – Közömbös
- 4 – Szeretem
- 5 – Nagyon szeretem

Az ötfokú skála a magyar osztályozási gyakorlat szerint ismert a tanulók előtt, és a páratlan skálaérték miatt a mesterséges döntéskényszer hatását is kiszűrhetjük. A 9. ábra szemlélteti a vizsgált tantárgyak tanulói kedveltségi indexét a gimnáziumokban és a Bányai Júlia Gimnáziumban.

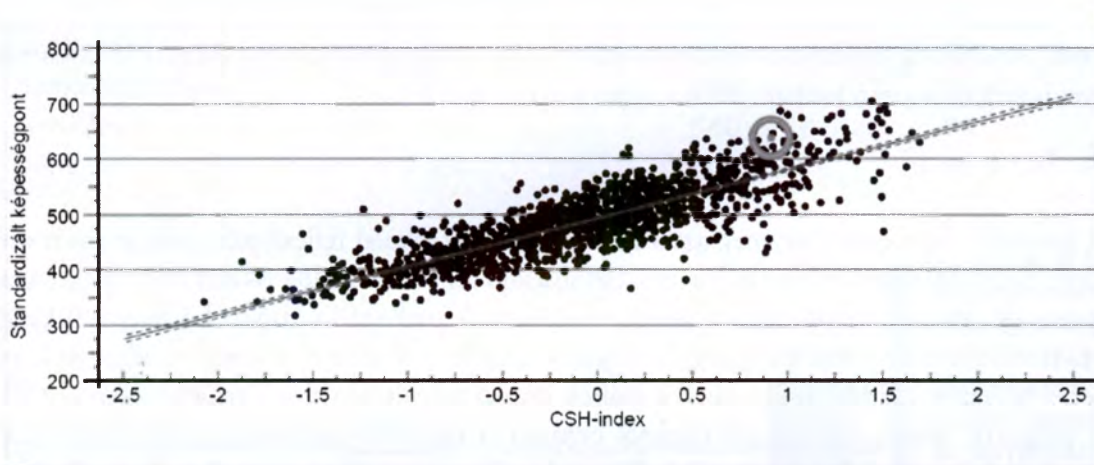
9. ábra. A tantárgyak kedveltsége a gimnáziumokban és a Bányai Júlia Gimnáziumban (2007. szeptember).

Az országos mérési eredményekkel összhangban a három legkevésbé szeretett tantárgy (a kérdőíven vizsgáltak közül), a magyar nyelvtan, a fizika és kémia. Míg a Bá-

nyaiban ez a inkább a „közömbös” skálaértéknek felel meg, addig országosan a kép elszomorítóbb.

A szociokulturális hátteret vizsgálva az országos kompetenciamérés mintájára egy összevont változó képezhető, amely a kérdőíven vizsgált és a teszteredményeket leginkább meghatározó tényezők statisztikai

összevonásából és standardizálásából származtatható. Az országos mérésben ezt a változót „családi háttér” néven használják. A 2006-os országos kompetenciamérés iskolai eredményei közül a 10. évfolyam szövegértés teszten nyújtott teljesítményét mutatja a 10. ábra.

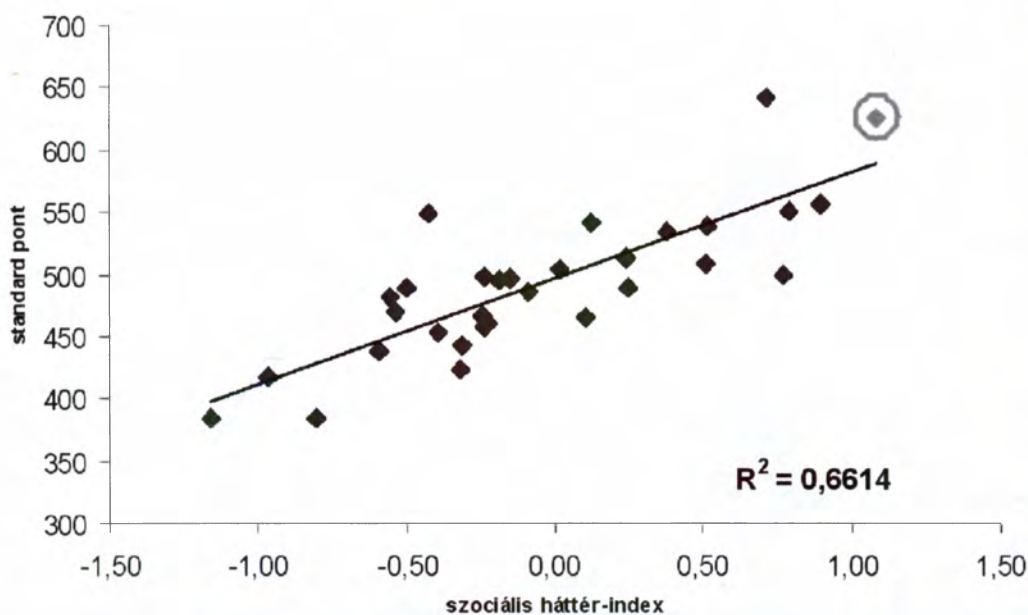

10. ábra. A 2006-os országos kompetenciamérés standard képességpontjai a családi háttér index függvényében a 10. évfolyamos mintán.

Az ábrán minden fekete pont egy-egy iskolát szimbolizál. A körrel jelölt pont a Bányai eredménye. A pontfelhőre illesztett egyenes (regressziós egyenes) azt szimbolizálja, hogy az országos eredmények alapján az adott családi háttérű iskola (vízszintes tengely) tanulóitól milyen szövegértési teszteredmény (függőleges tengely) várható el. Ahol a tényleges eredmény eltér az egyenessel jelzett elvárt értéktől, ott az eltérést sok tényező okozhatta, de biztosan szerepel közöttük az iskola hatása is. A Bányai esetében ez a tényleges eredmény szignifikánsan jobb, mint a családi háttér alapján elvárt. (A többi évfolyam, illetve a matematikai eszköztudás teszt esetén hasonló ábrák és eredmények adódtak.)

Az országos méréshez hasonlóan Kecskemét város 9. évfolyamos tanulói esetén is elvégeztük az elemzést. A 11. ábra a fizika, kémia teszt standard pontokat szemlélteti a szociális háttérváltozó függvényében. A grafikon minden pontja egy-egy általános iskolát szemléltet, a Bányait szimbolizáló pontot kiemeltük.

11. ábra.
A fizika, kémia teszteredmény a szociális háttérváltozó függvényében a 9. évfolyamos kecskeméti mintán (2007. szeptember).

Összegzés

A bemutatott eredmények csak egy részét képezik annak az adathalmaznak, amely a legtöbb oktatási intézmény rendelkezésére áll. Ezek az adatok lehetővé teszik, hogy az iskolában folyó munkát, a tanulók és tanáraik teljesítményét objektíven, külső viszonyítási pontokkal összevethessük. Amennyiben ezek kellő publicitást kapnak, a szülők, diákok is megalapozottabban tudnak dönteni továbbtanulásuk irányáról. Nyugati példák mutatják, hogy ez megvalósítható, és a magyarországi tendencia is ebbe az irányba halad.

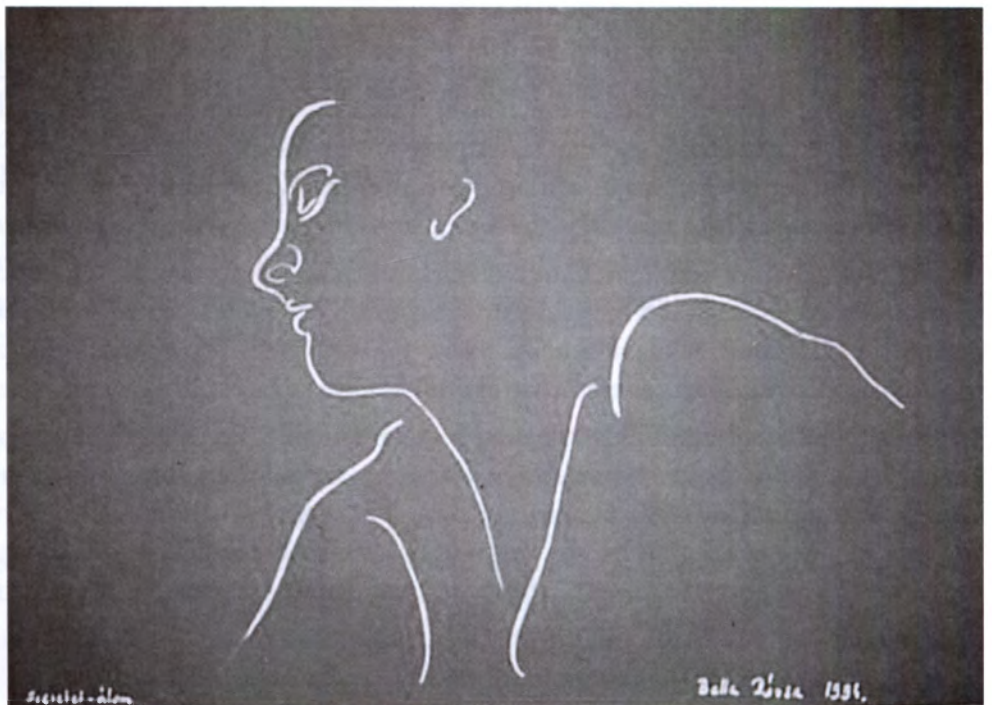
A bemutatott eredmények azt támasztják alá, hogy a Bányai Júlia Gimnáziumba olyan diákok jelentkeznek, és lesznek az iskola tanulói, akik számára fontos a tudás, jó tanulmányi eredménnyel rendelkeznek, és a vizsgált kompetenciáik országosan is az élmezőnybe rangsorolják őket és az iskolát. Ezt a kezdeti tudásbeli és szociokulturális előnyt a gimnázium 8 éve alatt megtartják, így könnyen nyernek felvételt a felsőoktatásba.

Az adatok forrása:

Országos kompetenciamérés: Iskolajelentés, CD, 2004, 2005, 2007

Kiss R., Kovács B., Varga J.: Beszámoló a 2007. május 30-i országos kompetenciamérés kecskeméti iskoláinak mérési eredményeiről, Kecskemét, 2007

Kiss R., Kovács B., Varga J.: Beszámoló a 2007. szeptember 14-i Kecskemét város 9. évfolyamos tanulóinak matematika és fizika-kémia mérési eredményeiről, valamint kérdőíves vizsgálatáról, Kecskemét, 2007

Bella Rózsa: Szeretet-álom

Bányais voltam, bányais vagyok

Gudmon Veronika

Bányaisnak lenni. Számomra ez az „állapot” 1980 júniusában kezdődött a beíratkozással. Miért pont a Bányai? Valószínűleg a szomszéd néni (volt bányais) és a szülők közös döntése következtében jelentkeztem ebbe a gimnáziumba. Arra emlékszem, hogy a francia nyelvet későbbi osztályfőnököm, Csáky Klári néni enyhe „nyomására” jelöltem be – hogy meglegyen a franciás csoport létszáma.

Akkor még nem sejtettem, hogy mind a Bányai, mind a francia nyelv jelentős szerepet játszik majd az életemben. Érettségi után Szegedre kerültem, 1989-ben végeztem a JATE magyar–oroszlakán. Véletlen vagy nem, éppen magyar szakosra volt szükség a Bányaiiban, így nem kellett sok „állásinterjúra” mennem.

Szívesen jöttem vissza tanárként is a Bányaiiba, ugyanakkor furcsa érzés töltött el, hogy kollégaként beszélgetnek velem volt tanáiraik. Évekbe telt, mire megszoktam velük a tegeződést. Biztatásukra vettem elő újra a franciakönyveimet, és végeztem el a francia szakot is. Ennek a nyelvnek köszönhetek sok közös élményt, utazást diákjaikkal, és bízom benne, hogy sokuknak eszköz lehet a francia nyelv a boldoguláshoz.

Sajnos, ma már nincsenek itt volt tanáiraik, de igyekszem ma is megfelelni az elvárásaikkal.

Dr. Kiss Árpádné

Valamikor régen, a 60-as évek végén léptem át először a Bányai küszöbét. Akkor még nem sejtettem, hogy „itt fogom leélni az életem”.

Ahogy múltak a gimis évek, úgy erősödött bennem az elhatározás, hogy biológiatanár leszek, és itt szeretnék dolgozni. Szegedi egyetemi éveim alatt gyakran látogattam az iskolát, beszélgettem volt tanáiraikkal, igazgatóikkal. Persze hangot adtam szívem vágának is, hogy a diploma megszerzése után a Bányaiiban taníthassak. Fischer igazgató úr csak mosolygott ilyenkor, szinte semmi esélyem nem volt erre, hiszen igen csak fiatal volt a biológus gárda. Én azért reménykedtem, és igyekeztem a közelben állást találni.

Hetényegyházára kerültem, ahol biológiát és kémiát tanítottam. Alig kezdődött el a tanév, október elején azzal a kéréssel keresett meg Fischer igazgató úr, hogy lenne-e kedvem a Bányaiiban tanítani. Mit lehetett erre válaszolni? Madarat lehetett volna fogatni velem! Azt mondta utána az igazgató úr, hogy ne tegyek semmit, ne szóljak senkinek, majd ő intézkedik.

Néhány nap múlva, munkaidő után „hivatalos lettem” a hetényegyházi iskola igazgatói irodájába, ahol Fischer igazgató urat is megláttam. Azért jött, hogy személyesen, az én jelenlétemben kérjen ki a munkahelyemről, hogy a Bányaiiban alkalmazzon.

Azt mondta: „a mi lányunk volt, hazavisszük.” Volt tanáiraik nagy szeretettel fogadtak, sokat segítettek. Azóta is (1976. október 30.) itthon vagyok a Bányaiiban, és remélem, innen megyek majd nyugdíjba, ha eljön az ideje.

Molnár Marianna

60 év – Sok idő... vagy mégsem? Egy iskola életében talán sok.

40 év – Kevesebb, mint 60, ez tény. Az idén lesz 40 éve, hogy megszülettem. A Bányaiban. (Na, nem a szülés volt olyan gyors lefolyású, hogy nem értek be anyukámmal a kórházba, hanem 1968-ban a Bányai épületében volt a szüléset.)

22 év – 1986-ban érettségiztem a Bányaiban.

17 év – 1991-ben Brenyó Mihály igazgató úr (volt matematikatanárom, igazgatóm) hívására kezdtem a tanári pályámat volt iskolámban.

Számok – ezek csak számok.

De mi az, amit kaptam a Bányaitól – elsősorban diákként?

Akkoriban messze nem voltam kitűnő tanuló, de tanáraink soha sem tanulmányi eredményeim szerint ítélték meg, hanem emberi tulajdonságaim alapján... És ez az, amit most, tanárként igyekszem nem elfelejteni...

Jó lenne még sokáig e falak között a Bányai Júlia Gimnáziumban tanítani, és csak reményemet tudom kifejezni, hogy nem válik valóra az, amivel viccelődni szoktam: „Mire én nyugdíjba megyek, lehet, hogy ebben az épületben fogok lakni, mert ez akkorra nyugdíjas otthon lesz...” Akkor elmondhatnám, ez az épület végigkísérte életemet – de ettől nem lennék túl boldog...

Óváriné Csabai Mária

Én is kerek évfordulót ünnepelek, nemcsak a gimnázium: 40 éve vagyok bányais.

1967-ben lettem a Bányai Júlia Gimnázium tanulója. 34 fős osztályba kerültem, ahova csak lányok jártak. Közülük tizenhatan érettségiztünk. A többiek különböző okok miatt kimaradtak, főleg „kibuktak”.

Az iskolánk akkor az Újkollégiumban működött. Közben felépült a mostani épület, itt a Nyíri úton. Részt vettem az iskola költöztetésében.

Harmadikos gimnazista koromban még azon dilemmáztam, hogy angol-orsz vagy matematika-fizika szakot válasszak továbbtanulásom céljául. Végül az utóbbi mellett döntöttem, matematika-fizika szakon végeztem a JATE-n. Nem bántam meg ezt a döntést, mindkét tárgyat szerettem – oktatni is –, de úgy alakult, hogy 10 éve már csak matematikát tanítok.

Ötödévesként kerültem vissza volt iskolámba tanítani. Férjemmel együtt jöttünk, hívtak.

Nem volt nagyon egyszerű tanárként bekerülni, hiszen még pár évvel azelőtt én is ide jártam, volt tanáraimmal hirtelen más viszonyba kerültem. Szeretettel fogadtak, segítettek, irányítani próbáltak, de elég hamar önálló akartam lenni. Úgy gondoltam, hogy a jó és a rossz tanári példákból is tanulni kell, és nem feltétlenül másolni az előttünk járókat. Ezt ma is vallom. Sokszor eszembe jutott ez később is, hiszen az én tanítványaim közül is tanított néhány, és tanít még ma is a Bányaiban.

32 éve vagyok itt tanár, azóta az iskola sok változáson ment át. Amikor visszajöttem tanárnak, egészségügyi szakközépiskola is voltunk, majd nyolcosztályos gimnázium lettünk.

Sokféle feladatot végeztem ez idő alatt. A szaktanári munka mellett szinte mindent, ami egy iskolában előfordul az igazgatáson kívül.

Nehezen veszem tudomásul, hogy lassan rá kell hangolódnom arra, hogy egyszer nekem is abba kell majd hagynom a matematikatanítást, a tanórai és azon kívüli nevelést, amit mindig nagyon szerettem, és el kell válnom attól az iskolától, amelyben életem jelentős részét töltöttem.

Széki Mirella

„Milyen érzés?” kérdezi mindig mindenki, amikor megtudja, hogy nemcsak bányais diák voltam, hanem most ott is tanítok. Mit felel az ember egy ilyen kérdésre? Nem tudom, milyen lehet máshol dolgozni, ez az első munkahelyem.

Eleinte különleges élmény volt az, hogy minden reggel azon az ajtón (tanári szoba) lépek be, amely diákként tiltott volt számomra. Az évek múltával a különleges élmények megkopnak.

Manapság más életkorú és más természetű gyerekek járnak a Bányaiba, mint az én diákkoromban. Szóval, milyen érzés? Nagy kihívás, az ember igyekszik a régi nagy tanárai nyomdokába érni... egyszer talán utoléri őket.

Tóth Márta

Generációról generációra feltűnnek a tantestületben volt bányais diákok, akik új lendülettel, új elképzelésekkel kapcsolódnak be a munkába – kapocs ez múlt és jelen között, híd a jövő felé.

Magam is egykori bányais diákként kerültem vissza nyelvtanárnak volt iskolámba sok-sok évvel ezelőtt. Szerencsésnek mondhatom magam, mert a nyelvtanítás sok olyan lehetőséget nyújt, amit jól kihasználva többet adhatok diákjaimnak a pusztán tananyagánál. A közös munka az osztályközösségben, az országismereti szakkörben, a közös programok, beszélgetések, kirándulások, az ausztriai utak feledhetetlen élményei... Szeretném, ha mindez olyan emlékként vésődne be diákjaimba, amiből évek múltán is meríthetnek tudást, emberi értékeket, kitartást, tiszteletet. S hogy ez tényleg így van-e? Erről őket kell megkérdezni 10–20 év múlva.

Ha most nekem tenné fel valaki a kérdést, hogy mit őrzök a diákéveimből, azonnal sorolnám az énekkart, ahová „önként és dalolva” jelentkezünk; a vidám kórustáborokat; a nyári építőtáborokat; az őszi konzervgyári munkát, ahol még a munkaversenyt is komolyan vettük; a bányais bálók nyüzsgő forgatagát, hangulatát; a testvérosztállyal szervezett vetélkedőket és bulikat; a tanítási órák humorral fűszerezett, de fegyelmezett légkörét; tanáraink tiszteletét, az osztályunkat... és mi még tanulni is szerettünk!

Ha most lennék bányais diák, ezeket biztosan nem hagynám ki semmi pénzért!

Bosnyák János Kauri fotója

Bányai–díjasok

Az iskola fennállásának 50 éves évfordulójára a nevelőtestület az 1998/99. tanévben Bányai Júlia–díjat alapított a nyolc éven át kiemelkedő tanulmányi eredményt elérő tanulók számára.

A díjat a ballagáson nyújtja át az igazgató a mindenkori végzős diákok közül azoknak, akiket a nevelőtestület az évfolyamon tanító szaktanárok javaslatát figyelembe véve arra érdemesnek ítél.

1999

Nagy Marianna

Első éveink és iskoláink meghatározóak további életünkre nézve. Ezért is örülök neki, hogy az ország egyik legjobb gimnáziumába járhattam.

Első kedves emlékem, ami az iskolához kötődik, a felvételi első fordulója után történt, mikor elmentem megnézni, hogy az osztályunkból ki hogyan szerepelt.

A pontszámok bogarászásának végén tartottam, mikor kilépett az épületből egy szemüveges férfi, és mosolyogva megkérdezte, hogy sikerült. Ekkor még nem is sejtettem, hogy ő az iskola igazgatója, Brenyó Mihály, és szerencsémre a későbbiekben matematikatanárom. Neki köszönhetően szerettem meg igazán ezt a tárgyat, és választottam a matematikus pályát.

Hálával tartozom még volt osztályfőnökömnek, Dr. Tapasztóné Perlaki Magdolnának, és számos tanáromnak is. Ezúton is szeretnék nekik köszönetet mondani.

Gratulálok a gimnáziumnak a 60. évfordulóhoz.

2000

Kriston Vízi Gábor

Idén nyáron otthon, pakolászás közben kezembe akadt egy tárgy, amiről szinte már megfeledkeztem, pedig egykoron mindennap viseltem: a bányais jelvényem.

Egyszerre ezer emlék ötlött föl bennem. Az első nap a gimiben, amikor megismertem Pálincás tanárnőt, osztályfőnökömet és kedvenc matektanároimat. A rohanás az udvarra szünetekben, amikor hat perc is elég volt arra, hogy egy rövid meccset lejátsszunk az akkor még salakos nagypályán. Brenyó Misi bácsi, akkori igazgatónk, aki vasfegyelmet követelt, nem volt folyosón rohangálás és teremben verekedés, vagy ha volt, hát jött az igazgatói figyelmeztető. Az ezernyi 40 és 45 perc, amikor rengeteget tanultunk is persze, de fél óra után már egyre gyakrabban pillantottunk az óránkra.

És természetesen az utolsó év – 2000. A szalagavató előkészületei, az érettségire való lázas tanulás, a szerenád éjszakája, egy szerelmi vallomás és természetesen az ünnepélyes, reményekkel átitatott, ugyanakkor szomorú nyolc év végére pontot tevő tanévzáró ünnepség. Mindannyian bizakodtunk abban, hogy jó lesz az egyetemen, de azért éreztük, valami véget ért. Nem látjuk már egymást mindennap, mindenki elindul a maga útján. Egy–két évig még viszonylag rendszeresen összejártunk az osztálytársakkal, ha éppen Kecskeméten tudtunk találkozni, megesett, hogy péntek éjjel bemásztunk a Bányai udvarára, leültünk az udvaron

egy padra, és az ismerős (egykoron háromszintes, időközben négyszintessé alakult) épületet nézve beszélgettünk, sörözgettünk, felidéztek a régi szép időköt.

Az egyetemi évek alatt mindannyian rájöttünk, mennyi mindent kaptunk a gimnáziumtól. Az ország egyik legszínvonalasabb középiskolájában tanultuk meg nemcsak elolvasni, de megérteni a szövegeket, meglatni a szöveg mögötti valós mondanivalót. A tesiórákon sokszor lefutott „három bányais kör”, Laci bácsi vasszigorú, de igazságos mentalitása gerincet adott, megmutatta, hogy a becsületesség és a kitartás az élet alapértéke. Az ének–, rajz– és irodalomórákon összeszedett általános kultúraismeret a nagybetűs Életben rengeteget számít, a sok évszám (még ma is tudom, mikor uralkodott IV. Henrik), a történelmi folyamatok ismerete és végiggondolása nélkül pedig valószínűleg nem értenénk meg, hogy mi is történik körülöttünk a világban.

A Bányai óriási lehetőséget adott a kezünkbe: olyan tudással vértezett fel bennünket, amellyel képessé váltunk bármit megtanulni (akár egy 500 oldalas könyvet egy nap alatt), és képesek lettünk értelmiségi emberré válni, a szó legnemesebb értelmében.

Végezetül pár szó jelen sorok írójáról: a Bányai után a Közgázra mentem, befektetéselemző–kockázatkezelő szakirányon tanultam, de szerencsére emellett lehetőségem nyílt politológiával, szociológiával és jóvókutatással is foglalkozni egy keveset. Mindeközben tagja, majd vezetője lettem a Széchenyi István Szakkollégiumnak, az egyetemet pedig Pro Universitate szakmai díjjal sikerült elvégeznem. A végzés után kutatásvezetőként kerestem a kenyerem, mostanság pedig egy kis cég vezető tanácsadója vagyok. Azzal azonban ma is tisztában vagyok, hogy a bányais nyolc év nélkül minden sokkal nehezebben ment volna, ezért örökké hálás leszek tanáraimnak, diáktársaimnak és általában a Bányainak.

Ezúton kívánok boldog születésnapot és újabb eredményes hatvan évet a 2000–es évfolyam nevében az Alma Maternek!

2002

Reiss Attila

1994-től 2002-ig voltam a Bányai Júlia Gimnázium diákja. Mit is jelentett nekem a Bányai, milyen útravalót adott, mi történt velem az elmúlt években...

Még gimnáziumi tanulmányaim utolsó évében felvételt nyertem a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Villamosmérnöki és Informatikai Karának villamosmérnöki szakára, itt kezdtem meg felsőfokú tanulmányaimat. A Bányai jó felkészítésének köszönhetően az egyetemen is jól megálltam a helyem, számos – tanulmányokon túlmutató – tevékenységben is szerepet vállaltam (Tudományos Diákkör, tanzéki demonstrátor, szeminárium tartása). Ezeknek köszönhetően ötéves egyetemi tanulmányaim során többek között lehetőségem volt egy félévet a Bécsi Műszaki Egyetemen eltölteni – rengeteg szép élménnyel gazdagodtam e félév során. Diplomámat pedig – az egyetemen kialakított kapcsolataimnak köszönhetően – az evosoft Hungary közvetítésével Németországban, a fürthi Siemensnél készítettem el. A sikeres együttműködés eredményeképpen jelenleg is itt dolgozom tovább.

Felsőfokú tanulmányaimból – villamosmérnöki szak – is kiderül, hogy a gimnázium során elsősorban a matematika és a fizika iránt érdeklődtem. Ebben tanáraim is nagy szerepet játszottak, hiszen ők voltak azok, akik felkeltették – számos érdekes feladattal, kihívással – és fenntartották ezt az érdeklődést. A fakultációknak köszönhetően lehetőségem volt ezeket a tárgyakat emelt óraszámban hallgatni, így ideális felkészítést kaptam az egyetemi felvételre, az egyetemi tanulmányokhoz pedig biztos alapot. Különösen érdekes volt összevetni az egyetem első félévében a más gimnáziumokból érkező hallgatók tudását matematika és fizika területén. Más diákokkal összevetve többször tapasztaltam, hogy egy–egy téma számomra ismerős volt, míg ők ezeket nem is érintették. Az egyetem első félévében a Bányaiából magammal vitt tudás valóban nagy segítséget jelentett, további tanulmányaimat is megkönnyítette.

Azonban természetesen nem csak az említett két tárgy körül forog a világ, a Bányai ezeken kívül is sokat adott számomra. Az ott kapott szemléletnek köszönhetően úgy gondolom, hogy szigorúan vett szakmai érdeklődésemel kívül számos más területre is nyitott maradtam. Szívesen olvasok, érdeklődöm a történelem és földrajz iránt. A Bányainak köszönhetően széles körű általános műveltségre tettem szert.

Ha üzenhetek valamit a mai bányaisoknak, akkor az éppen ennek a nyitottságnak a megőrzése, széles körű ismeretek szerzése, ami jelentősen megkönnyíti a későbbi boldogulást.

Köszöntöm a Bányai Júlia Gimnáziumot fennállásának 60. évfordulóján! További sikeres munkát kívánok tanárainak és diákjainak egyaránt!

2003

Litter Anna

A legelső bányais napomon a 7. b-be mentem az 5. b helyett, tévedtem egy emeletet, mosolyogtak is rajtam a „nagyok”. Akkoriban azt hittük az osztálytársaimmal, hogy hetedik–nyolcadikban majd mi is a középünk tartozunk már, de kilencedikben kiderült, hogy a nyolcadikosok mégsem „nagyok”. Kisgimnazistaként sok–sok felettünk járó név szerint ismertünk, a Bányai vége felé viszont már összefolytak a fiatalabb évfolyamok. A diákként „időtlennek” tűnő tanáraink életében is eltelt nyolc év ottlétünk alatt, az ő gyerekeik is felnőttek, pedig ez alig jutott eszünkbe akkoriban. Valahogy ez is a Bányai jellegzetességei közé tartozott, ez a nyolc éven át tartó változatlan változás, amelynek hangulatát nem érzik azok, akik azt kérdezik, hogy nem unalmas–e közel egy évtizeden át ugyanabba az iskolába járni.

A Bihar utcáról – ahol egyik osztálytársam szavaival élve a vagányok az út közepén mennek – már láthatóak is azok az ablakok, melyek azt a menzát rejtik, ahol a legklasszabb beszélgetések zajlottak, de más termekben aznap épp magnéziummal kísérleteztek, furulyáztak, először hallottak a Gilgames eposzról, fotoszintézisről, Newton „bácsiáról”, az Unter den Lindenről, ciklonokról, harmincéves háborúról vagy a Szabad-ötletek jegyzékéről. Az osztályokat az évek során összefogták az osztálykirándulások, a közösen előadott műsorok, a színházlátogatások és az aranyköpések, melyek mögül kibontakozott az a Bányai, ahol a felelők közé hívták ki Ozíriszt, Íziszt, Amont és Rét; ahol az órarend nem vész el, csak átalakul; ahol a törökök által elfoglalt területeket török riviérának nevezték; ahol áramszünetkor az egyik osztály Batthyány–örökmécsest gyújtott; ahol „elszállsz” Lotharingiába; ahol a nép görög neve DÉMÁSZ; ahol az évszámok töri doga közben matematikai egyenletekben szerepeltek a táblán; ahol nem kértünk házit, mert még maradt tegnapról; ahol fizikaórán ki kellett nyitni az ablakot, hogy kimenjenek a radonok; ahol mindenki radioaktív valamelest; ahol a „mióta tanulsz bioszt?” kérdésre zigóta a válasz; ahol örök kérdés rajzórán, hogy honnan jön a fény; és ahol néha napszemüveget viselt a biosz teremben lévő koponya.

Sok–sok diák, köztük több volt bányais testvérpár emlegeti gyakran gimnazista emlékeit a „Főtéren” sétálva, otthon vagy épp a vonaton találkozáskor. A Bányaiiban szerzett barátokhoz a mai napig fordulhatunk, az ott kapott tudás azóta is biztos alap, néha pedig mentőmellény. Jó érzés visszagondolni azokra az évekre, amikor még tudtuk, hogy jövőre is a gimnázium védőburkában leszünk.

Reiss Tibor

1995–2003 között voltam a Bányai Júlia Gimnázium (BJG) tanulója. Jelenleg a Budapesti Műszaki Egyetem Természettudományi Karának mérnök–fizikus szakán, ezen belül a 3. évfolyamtól a nukleáris modulon tanulok.

A szak megnevezéséből nyilvánvaló, hogy az érettségi után sok matekra és fizikára kellett számítanom, de ezzel nem volt gondom, hála ezt tanító tanáraink (névsor szerint): Borsos Ferenc, Brenyó Mihály, Óvá-

riné Csabai Mária gondos felkészítésének. Az ő óráikon mindig volt lehetőség a tananyag elsajátítása után plusz (nehezebb) feladatok megoldására, amelyek szigorúan véve nem kapcsolódtak a tantervhez. Például az egyetem első fél évében matematikából a differenciálszámításon és az integrálszámításon volt a hangsúly, és én sok évfolyamtársammal ellentétben ezekről a gimnázium utolsó éveiben már tanultam Óvári tanárnő útmutatásai alapján.

Fizikából az utolsó évben Borsos tanár úrnak köszönhetően megismerkedtem az alapvető nukleáris fogalmakkal (radioaktivitás, radioaktív izotópok, bomlási fajták, atomreaktorok stb.), ami arra ösztönzött, hogy az egyetemen a 3. év után a nukleáris modult válasszam. Ezt azóta sem bántam meg, sőt a 4. generációs szuperkritikus nyomású vízhűtésű reaktorok európai változatának tanulmányozására írt csatolt neutronfizikai–termohidraulikai programrendszeremmel szép sikereket értem el: 3 eredményes Tudományos Diákköri Konferencia (közötte egy 1. és egy 2. díj, továbbá rektori különdíj), egy angol konferencia (International Youth Conference on Energetics), két szimpóziumi előadás és két cikk a mérleg. Utóbbi kettőből az egyik szintén angol nyelven fog hamarosan megjelenni a Progress on Nuclear Energy folyóiratban.

Számomra hasznosnak bizonyult, hogy már a BJJG-ben megszoktam az önálló munkát, ami segített a fenti eredmények elérésében. Továbbá a cikkek és előadások megírásához a magyar nyelvtant is alaposan kell ismernem, amit magyartanárunk, Jankay Éva rendszeren a fejünkbe vert.

Az atomreaktorok mellett másik „hobbim” a sakk. Testnevelő tanáraink eleinte szkeptikusak voltak ezzel a sportággal szemben, ez viszont legkésőbb a csapat Diákolimpián elért 1. hely (csapatvezetőnk informatika tanárunk, Bakk János tanár úr volt) után megváltozott: a tesiórákon mindig kedves humorral érdeklődtek a sakkeredményeim iránt. Ezek közül a legbüszkébb arra vagyok, hogy az érettségit követő nyáron megszereztem a „Nemzetközi sakkmester” címet.

Összefoglalásként elmondható, hogy a BJJG-ben szerzett átfogó és speciális ismeretek egyaránt megalapozták, hogy az egyetemi vizsgáimat nehézségek nélkül abszolválom, és vélhetőleg elősegítik a jövőben való boldogulásomat is.

A hatvanéves BJJG tanárainak és tanulóinak további sikeres munkát kívánok!

2005

Németh Bertalan

1997-ben még nem sejtettem, hogy az a hatalmas épület, ahol majdnem el is tévedtem – hiába, az a sok emelet –, hamarosan olyan ismerős lesz, hogy akár bekötött szemmel is végig tudok majd rajta menni. Ismerni fogom minden termét, dolgozóját és az ide járó diákokat is.

Talán csak én hittem ezt, de volt egy kis emelkedettség abban, amikor az ember kimondta, hogy bányais. Valahogy sugallta vele, hogy nem akárhova jár. Nem egy olyan iskolába, ahol könnyedén, a napot lopva is előre lehet haladni. Itt bizony keményen meg kellett dolgozni mindenért. Ennek már igen korán hasznát is vehette az ember, hiszen a középiskola a felsőoktatásra készít fel minket. Tapasztaltam, hogy egy bányais diák minden egyetem, főiskola minden szakán meg tudja állni a helyét.

Suhanó arcok, múltat idéző illatok, tócsában tükröződő napfény, zibongás, barátok, kellemes emlékek... Ezek villannak fel előttem a Bányaira gondolva. A Bányaira, mely nyolc éven keresztül a mindennapjaim része volt.

Az egykori leánygimnáziumból hatvan év alatt tiszteletreméltó idős hölgy lett. Betöltötte már a hatvanat is, érdeklődéssel várom, milyen ünnepségek lesznek 2047-ben, amikor már egy évszázadra lehet majd visszatekinteni. Addig is nézzünk vissza a múltba, higgyék el, érdemes!

2006

Katus Kinga

„... amilyen irányba indul el valaki a nevelés folytán, olyan lesz későbbi fejlődése is.”

(Platón)

Másfél évvel ezelőtt, amikor a ballagási beszédemre készültem, ugyanígy ültem a számítógép előtt, és üveges szemekkel keresgéltem a betűket a klaviatúrán, hogy le tudjam írni az emlékeimet, az érzéseimet, azt, hogy mit jelentett számomra a Bányaiiban eltöltött nyolc év.

Akkor még az érettségi miatt aggódtam, most már a vizsgaidőszak miatt, de az emlékek még most is ugyanolyan élénken élnek bennem, hiszen „elmúlt mint száz más pillanat, s mi tudjuk, mégis múlhatatlan, mert szívek őrzik, nem szavak” – ahogyan a meghívónkra is írtuk.

Az én szívem őrzi a Bányai hangulatát, az osztályterem színeit, a napló lapjainak susogását, az osztálytársaim mosolyát, apró emlékeket, melyekről nincsenek fényképek vagy videó, mégis ezek az apró dolgok jutnak eszembe először a középiskolás évekről. És persze a „nagyok” is, a tanulmányi kirándulásnak álcázott közös utazások Franciaországba, Angliába; faültetés az utolsó napon az iskola udvarán. A szalagavató, amikor hivatalosan is végzősök lettünk, a táncok, melyeket végre mi táncoltunk, és nem a karzatról néztük irigykedve. És persze a ballagás, az érettségi bankett, amikor már végre felszabadultan, de valahol szomorúan is búcsúztunk egymástól, tanárainktól, az iskolától. Az iskolától, ahol felnőttünk – még ha szinte mindannyiunk számára folytatódna is a diákévek –, ahol megtanítottak bennünket tanulni, felkészítettek az egyetemi tanulmányokra, segítettek eldönteni, hogy „mik leszünk, ha nagyok leszünk”, és igyekeztek velünk együtt túlélni a tinédzserkort. Külön köszönettel tartozom osztályfőnökömnek, Brenyóné Malustyik Zsuzsának, Vágó Judit tanárnőnek és Brenyó Mihály tanár úrnak, hogy mindig feltétel nélkül segítettek felkészülni a versenyekre, az érettségire, az egyetemi évekre, de leginkább azért, mert mindezt olyan szeretettel és törődéssel tették, amiért egy életen át hálás leszek nekik.

Lukács Lajos igazgató úr a következő mottóval próbálta közvetíteni érzéseinket ballagásunk napján: „Előtte az Élet, nem látok tőle semmit.” Az azóta eltelt időben sem látok belőle sokkal többet, ma is ugyanazokkal a kételyekkel küzdök. Egy dologban azonban biztos vagyok: megérte ebben a gimnáziumban eltölteni a középiskolás éveket. És biztos vagyok abban is, hogy amikor arra kérnek, hogy a Bányai Júlia Gimnázium fennállásának 100. évfordulója alkalmából írjak az évkönyvbe, akkor is ugyanilyen üveges szemekkel fogok kutatni az emlékeim között, mint most.

Molnár Nóra

Mit jelentett nekem a Bányai Júlia Gimnázium? Otthonom volt 8 teljes éven át. Egy olyan hely, ahova nemcsak azért jártam, mert kellett, hanem azért, mert szerettem. Kezdetől fogva büszkeséggel töltött el, hogy 4. osztály után felvettek abba a gimnáziumba, amely köztudottan tehetséges és jó képességű gyerekek továbbfejlesztésével foglalkozott. Kiválasztottnak éreztem magam, és igyekeztem bebizonyítani, hogy helyem van a Bányaiiban.

Ahogy az évek előrehaladtak, a feladatok, a tananyag és a számonkérések egyre több munkát és energiát követeltek. Minden egyes dolgozatot vagy felelést kihívásnak igyekeztem felfogni, amelynek a minőségi teljesítése mindig meghozta az elismerést. Bizony, az iskola megkövetelte a minőséget tanárain keresztül, de nem emlékszem egyetlen alkalomra sem, amikor a munkám vagy az eredményeim elismerés nélkül maradtak volna. Hihetetlen sokat köszönhetek ennek az iskolának és tanárai együttműködésének. Hisz mit ér az iskola felkészült és tapasztalt pedagógusok nélkül? Tanárainnal együtt jutottam el odáig, hogy Bányai Júlia-díjas lettem, és ezt köszönöm nekik.

A minőségi oktatáson kívül azonban mást is kaptam: emberséget és értéket. Mindig jó érzéssel gondolok vissza azokra az órák közti vagy délutáni beszélgetésekre, melyek sokszor lelket öntöttek belém, motiváltak, vagy épp csak segítettek felnőni. Éreztem, hogy azok, akikre felnéztem, és akiknek adtam a véleményére, őszintén törődnek velem, és számíthatok rájuk a versenyekre vagy az érettségire való felkészülésben éppúgy, mint egy-egy dilemmás helyzetben.

2006-ban furcsa és kettős érzéssel búcsúztam a gimnáziumtól. Egyrészt izgatottan vártam a főiskolát, az új környezetet és élethelyzeteket, másrészt sajnáltam, hogy vége van egy olyan időszaknak, amikor az oktató nemcsak tanított, hanem élettapasztalatával emberré nevelt.

Mit jelent a Bányai Júlia Gimnázium most egy másodéves főiskolás hallgatónak? Olyan szilárd alapot, melyre támaszkodhat, és amelyre építhet. Az itt eltöltött nyolc év kialakította bennem a minőségi munka igényét. Megtanította, hogy a célokért igenis érdemes küzdeni, és szorgalommal, kitartó munkával a siker elérhetővé válik.

2007

Chu Minh Trang

Sokáig tanakodtam azon, hogy miként foglalhatnám össze pár szóval a gimis éveket. Nyolc év olyan gyorsan elrepül, hogy az ember ritkán áll meg egy pillanatra, hogy elgondolkozzon azon, miket is élt át ezen ódon épület falain belül... Talán a külföldi egyetem megkezdése jelentette számomra azt a pontot, amikor elkezdtem értékelni, mit is köszönhetek a Bányainak. Tudást, barátokat, érettséget, útravalót az életre? Mindezen kérdések számtalanszor röppentek fel a fejemben, és arra a következtetésre jutottam, hogy talán mindenből kaptam egy kicsit.

Tanáraim támaszt biztosítottak, ami nem feltétlenül felkészítés volt a vizsgákra, hanem inkább segítségnyújtás „önbizalomhiányos” napokon, egy-egy tanács a „tinis gondterheltség” közepette. Tapasztaltabb felnőtként sokat segítettek abban, hogy rájöjjek, mindig van kiút a nehézségekből, nem gimisként kell feladnom az álmaimat, hogy ki kell tartanom a közhelyes „küzdj, hogy győzz!” mottó mellett. Sokak ellen-szenvét válthatta ki szigoruk, nekem azonban fegyelmet, motivációt, elkötelezettséget jelentettek.

A tudással kapcsolatban sem igazán a jó felvételi vagy versenyeredményekre gondolok, inkább arra, hogyan ébresztett bennem a sulis tudásszomjat. Angliában mindenki ámuldozik nyelvmániámon, rákérdeznek, hogyan is tanulhattam ennyi nyelvet. Ilyenkor visszaemlékezem, hogyan „hajtottak” minket a Bányáiban, hogy vállaljunk harmadik idegen nyelvet, vegyünk részt csereprogramokon, induljunk versenyeken. Nem csoda, hogy nyelvszeretetemet részben a sulis oltotta belém.

Aztán ott van az osztály levelezőlistája, a spontán szervezett osztálytalálkozók, a jó kis beszélgetések, amik ugyancsak bizonyították, hogy a középiskolai olyan barátokkal ajándékozott meg, akik remélhetőleg végigkísérnek még egy elég messzi, nehéz úton is.

E sorok írása éppen a szalagavató idejére esik, ami izgalommal teli időszakot nyitott meg számunkra. Az érettségi és felvételi miatti stresszen keresztül a ballagós kosztümökön és dalokon való vitákon át a boldogballagásig és szerenádig minden felejthetetlen élményekkel gazdagított. Visszagondolva ez a lezárása volt csodás gyerekkorunknak, egyben kezdete ...hm...talán a felnőtt létnek??

Bár az utóbbi erős kételyeket ébresztene többekben, hiszem, hogy e gondolat pontosan kifejezi, mit is kaptam a Bányaitól: szeretetet, gondtalan gyermekkort, varázslatos közösséget és nem utolsósorban kiindulópontot egy új, kihívásokkal teli fejezethez.

Alkotó, publikáló tanárok

Bajtai Mária

A Madách–emlékek és emlékhelyek motiváló hatásairól

(A Tragédia tanításáról)

A középiskolai tanítási gyakorlatban Madách Imre fő művének, Az ember tragédiájának a tanítása rendkívül nehéz és bonyolult feladat. A zordon szépségű, „úgy koncepcióban, mint kompozícióban igen jeles mű”, drámai költemény, „emberdráma” vagy emberiségdráma, az óriási költői alkotás, a „Lélek Műve az Emberiség Legendájában” komoly elő- és felkészülést kíván tanártól, diáktól egyaránt, s majd lezárást, összegzést is az értelmezési lehetőségekről, az értékítélet(ek)ről, hatás(ok)ról.

Teljes, átfogó vagy akár csak a mű feldolgozását, befogadását bemutató részletesebb módszertani leírás helyett egy, a Tragédia tanítását segítő, motiváló lehetőségről, munkaformáról szólnék. A munkaforma bármely szakasza igényli a diákok aktív részvételét is: a szerző és kora ismeretét (irodalom és történelem tanügyi ismeretek), a mű ismeretét (szövegértés és olvasmányélmény), a szakirodalom áttekintését és válogatását (értelmezések és kritikák, tanulmányok részletei) könyvtári kutatói és jegyzetelői tevékenységgel, továbbá kiegészítő (tanórán kívüli) lehetőségek kihasználását is (fakultációs órák, szakkörök, olvasóköri körök, önképzőkörök). Nagyon fontos lenne, hogy a sajátos műfajú és képiségű, gondolatiságú, nyelvezetű művet (vagy legalább részleteit!) a diákok a feldolgozás folyamatában lássák is, vagy meghallgathassák hang- vagy képfelvételek (lemez-, CD-, video-, DVD-felvételek) segítségével. Még fontosabb és hatásosabb lenne/lehetne, ha meg is nézhetnék épp ekkor színpadon, színházban is a Tragédiát a tanulók.

A mű befogadását és értelmezését jól segítheti, alkotójának életét, életkörülményeit, érzéseit, gondolatait, korát és kortársait, barátait is élményszerűbben megismerhetővé, hitelesebbé teheti egy-egy irodalmi kirándulás is a Madách–emlékek, –emlékhelyek nyomába(n). Ezek az irodalmi, motivációs kirándulások szervezhetők és előkészíthetők a tanítási folyamat különböző szakaszaira is akár (pl. nyitó/kezdő vagy záró/összegző/összefoglaló szakaszként, akár a tanulmányok folyamára is), de kötődhetnek irodalmi évfordulókhoz (Mikszáth–, Madách–, Balassi-emlékév/ek), vagy úgynevezett tájirodalmi vonatkozásokhoz (a nógrádi és/vagy felvidéki irodalom jeles alakjai). Az irodalmi nevelés szolgálatába állított, átgondolt „jól működő időszerszű”, aktualizálás (ld. irodalmi évforduló/k) újabb motivációs lehetőséget kínál(nak) a tanórai ismeretek elmélyítésére és összekapcsolására (irodalom, történelem, földrajz), a színebb könyvtárhasználati munkára (útikönyvek, prospektusok, atlaszok – irodalomtörténeti és földrajzi, albumok, irodalmi képeskönyvek, versgyűjtemények), s olyan átfogóbb (előzményeket és folytatásokat adó, megláttató/érintő) vonatkozásokra is, melyek a magyar irodalom folyamatát/történetét is képesek tudatosítani (pl. Madách – Petőfi – Mikszáth – Szabó Lőrinc = Balassagyarmat; Madách – Arany = Csesztve; Mikszáth – Jókai – Szontagh Pál = Horpács; Madách – Balassi Bálint – Rimay János – Szenczi Molnár Albert = Alsósztrégova).

Fontos motivációs lehetőség egy-egy célzott irodalmi kirándulás (Mikszáth, Madách vagy/és Balassi nyomában/földjére/szülőföldjére) a honismeretre és a hazaszeretetre, a „kicsiny haza... szívmeleggel” való bejárására, „szerelmes földrajzra”, a Magyarországon való elmerülésre. Hogy is mondja Madách–Ádám a falanszter színben?

*„Egyet bánok csak: a haza fogalmát,
Megállott volna az tán, úgy hiszem.
Ez új rend közt is. Az emberkebel
Korlátokat kíván, fél a végtelentől,
Belterjében veszt, hogyha szétterül.
Ragaszkodik a múlthoz és jövőhöz;”*

De idézhetjük e gondolatok jegyében a kortársat, Eötvös Józsefet is, aki így írt: „A történet minden lapja arra tanít, hogy oly nép, mely nagy halottait tisztelni tudja, sohasem nélkülöz oly polgárokat sem, kik a tiszteletre érdemesek.” Egy korszerű kultuszeremtés, –alakítás és –formálás motivációja is lehet – akár a konkrét tanórai anyagfeldolgozástól is elszakítva – egy-egy irodalmi, történelmi kirándulás.

Madáchot és Tragédiáját tanítva – Alföldy Jenő szavait idézve – „... a jól működő időszerűség az esztétikai értékek egyik lehetséges változata” lehet az évforduló(k)hoz való kötődés, vagy maga az épp „aktuális” tanítási folyamat, befogadás. S a „Beszélő tájak” előszavából is idézhetjük meggyőzősül kollégá(k)nak, diák(jaik)nak Bóka László szavait: „Az irodalom, jóllehet a remekművek objektivitásában él, mindig szubjektív találkozó is, egy nagy személyiséggel való közvetlen találkozás minden valamire való irodalmi mű. S az írók tárgyi környezete, eleven léptük megőrzött nyoma ezt a találkozást meghittebbé, bensőségesebbé teheti.”

Az irodalmi emlékekhez kapcsolódás Mikszáth – Madách (1997), illetve Madách – Balassi (2004) – kirándulásaink ilyen szubjektív (motivációs) találkozások voltak az írók és költők táji és tárgyi környezetével: Balassagyarmaton, Horpácson, Mohorán, Csesztvén, Alsósztrégován, Kékkön és Zólyomban. A tankönyveken és kézikönyveken (életrajzi és irodalmi lexikonok szócikkei), útikönyveken túl segítettek bennünket (tanárt és diákot egyaránt) a következő kötetek: „A magyar irodalom képeskönyve”, „Beszélő tájak”, „Magyar irodalmi helynevek A-tól Z-ig”, „Magyar irodalmi helynevek – Helynévszótár és kronológia”, „Születtem...”-sorozat, a „Hol jártál iskolában?”, Tanári kincsestár – Irodalom – Táj és irodalom-sorozat, valamint a „Hét évszázad magyar versei”-kötetek, továbbá néhány érdekes, különleges összeállítás, mint a „Két költő egy szekéren” (Arany János és Madách Imre nógrádi találkozója), „Az éjféle Madách (Magyar írók Madáchról) és a „Madách homlokán túl – Versek a költőről és a Tragédiáról” címűek. A Madáchhoz (Csesztvére és Alsósztrégovára) vezető utunk első állomásánál, Balassagyarmaton Szabó Lőrincről először a „Tücsökzene” sorait idézhetjük, így:

*„Balassagyarmat - óh hogy szeretem!
Legszebb ott volt fiatal életem,
Ott nem bántott talán még semmi se
(s ha bántott, rögtön gyógyult a sebe)...”*

S a nógrádi táj Ipoly körüli idilljeit az „Ipoly füzei” című verséből is érzékelhetjük:

*„Ipoly füzei, karcsú, szép füzek,
s ti, öregek, roskadtak, görcsösek,
tele friss hajtásokkal, szeretem
nézni: sok forgó leveleteken,
mely kócos fűrtökben a vízig ér,
hogy villózik egymásba zöld-fehér-
szürke fényetek.”*

A város régi vármegyeháza épületén emléktáblák, majd a szobrok Balassi, Bérczy K., Petőfi, Madách, Mikszáth, Komjáthy J., Szabó Lőrinc lába nyomára, itt létetre is emlékeztetnek, de ne feledjük Jobbágy Károlyt sem, a közelmúlt költőjét és szép versét, a „Madách” címűt! Íme e vers néhány sora:

*„Göthös, tyúkmellű tekintetes úr,
szegény...
– mondták –
köhögés fojtogatja...”
és félreálltak, kalapjuk levéve
a parasztok, ha mellettük elzörgött
kopott kocsija Balassagyarmatra.
Mosolyára ki emlékszik? Bajúsza
e két varjúsárny mikor rándult széjjel?
„A sok könyv... – sügták – jobb ha tárgypelve
Beteliünk szépen Isten kegyelmével...”*

*Nyomában – ki tudta?! Szinte zúgott
Az emberiség sorsa. [...]
De csak ez volt, a sárba–, porba–fulladt,
szívszakasztó, dombokkal teli Nógrád.
Papírra dőlt
– maga sem tudta, mit tesz –
leírt mindent, mit éltünk, s újraélünk,
egy szállni vágyó nemzet vízióját.”*

A dombokkal teli Nógrád és a Palócföld, Mikszáth Palóciája természeti, földrajzi szépségeit megtapasztalva Mohora, Horpács, Csesztve helységek felé haladva – Mikszáth, Jókai, Szontagh Pál és Madách emlékeinek nyomában – nem hagyhatjuk említés nélkül az „Utazás Palóccországba”, az „Ebecki délutánok” és a „Szontagh Pál kutyái” című műveket, s majd „A jó palócok” részleteit.

Az úti élmények, a múzeumok anyagai révén egyre több eredeti relikviával is gyarapodnak: kéziratokkal, eredeti kiadásokkal, az író kedvenc tárgyaival – borospoharával, kávéscsészéjével, óraláncával, a családi bútorokkal, arcképekkel. Az egykori lakóházak, pihenő- és bűvőhelyek Horpácstól Csesztvén át Szklabonyáig szinte megtelnek étellel.

Az Arany János látogatását is felidéző Csesztve kúriája az igazi, saját otthont is jelentette Madáchnak. Így ír erről:

*„Messze tőlem, dőre földi gondok,
E küszöbnek kivülről maradtok,
Szent e hely, kicsiny világom ez:
messze tervek szomja, hír s aranynak,
Helyt bizonytalannal ottan nem találunk,
Ahol üdvöt a jelen szerez.”*

Néhány év itteni tartózkodása után pedig így búcsúzik Madách Csesztvétől:

*„Most látom, mily erősen
Valál szívembe növe:
Amint kiteplek onnan –
Utánnad foly ki vére.”*

A csesztvei kúria kiállítását megtekintve érzékletes képét kaphatjuk a Madách család történetének, egy vidéki köznemesi élettérnek, Madách életének, a Tragédia színpadi történetének és utóéletének, hatásának. Az épületet körülvevő, az egykori szépséget csak sejtető parkban, ligetben Madáchot megidéző verseket olvashatunk; mi még láttuk a híres, hatalmas hársfát, felolvastuk alatta Devecseri Gábor „Madách hársa” című vallomását:

*„Elöttem ült. Szívében a világ,
az emberé, kibomlott: ágakat
növesztett, évezredekkel átszaladt,
keresni gyötrött – magának szilárd
támasztékot, nyugalmat. ...”*

A szép vers szívre és észre is ható, múltat és közelmúltat (Madách => Devecseri Gábor, Keresztury Dezső) összekapcsoló, a jelennek (olvasók, tisztelők) is példát és tartást adó sorait, állításait a hely és a tények pontosításával egészítjük ki: Madách nem itt írta meg a Tragédiát (Csesztvén, a hárs alatt), hanem az „Ódon kastély mély magánya”-ban, Alsósztrégován. Ide vezet irodalmi kirándulásunk végcélja, a mesés hangulatú, felvidéki nógrádi tájon (a Balassák–Balassiak földjén), melyről „édes elégiai hajlammal” szól a „Dalforrás” és a bölcselő hajlamot is bizonyító „Nyári estén” című verseiben Madách. Így ír ez utóbbiban:

*„A bérc lábánál messze rét terül,
Kaszák pengése elhangzott felette;*

*Csak a patakocska suttog halk zenét,
Ha tükörébe kis virág hajlik be. [...]
Szent egyszerűség, boldog kis világ,
Hol együtt él még Isten, ember, állat -
Csak lépj be - akit ilyen rév fogad,
Ah, annak lelke nem, csak teste fárad."*

Juhász Gyula „Madách” és Madách Sztregován” című verseinek felolvasása után belépünk a Madách-kastélyba, a Tragédia születésének „oroszlánbarlangjába”, az ősi házba, melyet a „Komor ősök árnyéka belengi...”; s mi is ki-kitekintünk az ablakokon a dombokra, az egykor híresen szép, hatalmas angolpark megmaradt részeire. A kastély falain az ősök képeit, Madách rajzait, emlékeit szemlélve Szalay Károly „Al-sósztre-gován” című versének sorait idézhetjük, éljük át:

*„Elmém hagy lelkedden mereng el
S örökszép alkotásinál,
Rég porladó szellemkirály!*

*Ódon falával ős lakásod
Komor, miként nagy alkotásod,
Mely földet éggel összeköt, [...]
Bűvös világ titkába látok, ...”*

A „Tragédia” alkotójával és a nagy mű keletkezésének helyével, hangulatával való megható, megrázó és tanulságos, ismereteket adó és motiváló találkozásunk, irodalmi kirándulásunk a sztregovai Madách-emlékműnél, sírnál zárul Szalay Károly említett versének két utolsó versszakában leírtakat idézve:

*„Hantod felett borongva állok,
Szellemkirály! Mély, síri álmod
Minő csodás, bűvös lehet? [...]
Megnyugtat, hogy bár por levél,
De szellemed örökkön él!”*

A szédítő magasba törő – Madách/Ádám – emlékmű talapzatánál elhelyezzük a virágokat, koszorúkat és mécseket, s lassan, mormolva, majd egymással vetélkedve memoriterek és a „Tragédia” egy-egy híres sorát, gondolatát idézzük:

- „Be van fejezve a nagy mű, igen. / A gép forog, az alkotó pihen.”;
- „Küzdést kívánok, diszharmoniót.”;
- „Nem az idő halad: mi változunk”;
- „Zúg az élet tengerárja, / Mindenik hab új világ”;
- „Minden, mi él, az egyenlő soká él”;
- „Csak az a vég! - csak azt tudnám feledni!”;
- „Mondottam, ember: küzdj és bízva bízzál!”

Bajtai Mária tanárnő iskolánk magyar-orsz szakos tanára volt, aki évtizedeken keresztül irányította az iskolai könyvtárat is. Lelkesen szervezett rendhagyó órákat regionális és országos hírű alkotókkal, csakúgy, mint érdekes kirándulásokat irodalmi emlékhelyekre. A fenti tanulmány elhangzott a XIV. Madách Szimpóziumon Szegeden 2006. április 28-án a Juhász Gyula Tanárképző Főiskolán. Megjelent a Madách Könyvtár – Új folyam 53. kiadványaként.

A szenvedő szóalakok használata a Bánk bán nyelvében

1 A Bánk bánról foglalkozó költőket Arany Jánostól Illyés Gyuláig, az irodalomtörténészeket Gyulai Páltól Szerb Antalig mindig megérintette az a különös kifejező hatás, amely Katona szavaiból árad. Joggal állapítja meg Sándor Iván: „Mindazok, akik a dráma lényegi rétegeihez eljutottak, szembetalálkoztak a Bánk bán nyelvének »egyénségével«”. A vélemények persze eltérőek, esetleg egymásnak is ellentmondanak. Toldy Ferenc sommás véleménye szerint „Katona Bánk bánja olvasatlan maradt rossz nyelve miatt [X] költői becsét csak a kritika mutatta ki”. Arany János viszont elragadtatással beszél erről a nyelvről: „Különös teremtmény tehetség volt ezé a Katonáé; bámulatos, hogy tudta a nagy szenvedélyeknek olyan megragadó kifejezéseit olyan gondos beosztással elrendezni, hogy tudott annyi számítással – költeni!”, és Szerb Antal sem marad el mögötte a dicséretben: „Ez a nyelv az, amely az első intonációtól az utolsó szóig magával ragad, és kiváltja azt a megrázkódtatást, a katarzist, ami a klasszikus hagyományok óta a tragédia célja”.

Még abban sincs egységes vélemény, hogy a dráma nyelve hogyan kapcsolódott a keletkezésekor javában zajló nyelvújításhoz. Szerb A. így látja: „Nyelve a nyelvújítás előtti nyelv volt, annak is egy különös egyéni variánsa”. Rónai György szerint viszont Katona nyelve „nyelvújítási eredetű lírai szókincsünk újszerű fölhasználása”. Bizonyára igaza van Gyulai Pálnak, amikor megállapítja, hogy Katona ebben az eszmei küzdelemben szinte semlegesnek tekinthető: „semminemű párthoz sem tartozott, sem a nyelvújítókhoz, sem a régihez ragaszkodókhoz „.

Abban viszont semmiképp nincs igaza Gyulainak, hogy Katona „Az érzemény szót kivéve, nem használ új szokat”, hiszen a Nyelvújítási Szótárban közel hatvan olyan szót találtam, amely a drámában is előfordul. A mű 2882 szavának (lásd: Bánk bán-szótár, szerk. Beke J.) ez csak két százaléka, ami talán kevés. De úgy is felfoghatjuk ezt a két százalékot, hogy Katona mégsem zárkózott el teljesen az új szavaktól, hiszen például a közellt és a védszent főnevet csak a dráma megjelenése utáni időből ismeri a nyelvújítási szótár, a kiszenved ígét pedig Kisfaludy Károllyal egyszerre használták először jelentős irodalmi műben; a kilátás szónak ’jövőbeli lehetőség’ jelentését is a Bánk bánban láthatjuk először. (Ebből az is kiviláglik, hogy a nyelvújítási szótár a Bánk bán szóanyagát nem dolgozta föl. Katona műve ennyire kimaradt volna nemcsak az irodalmi, hanem a nyelvészeti köztudatból is?) Néhány olyan szó is előfordul a drámában, amely akkor, az 1810-es évek végén még „fiatalnak” számított, s tulajdonképpen már nyelvújítási fejlemény volt, pl. rimánkodik (1784), szível (1774); gyilok (1792), örülés, örültség (1794); mesés (1789), valódi (1780) stb.

Véleményem szerint a viszonylag kevés új kifejezés használata mögött mindenképpen tudatosság tételhető föl: Katona mérlegeli és tudja, mi illik és mi nem a hat évszázaddal előbb élt szereplők szájába.

2 A szenvedő igék meghatározása legegyszerűbben így fogalmazható: valamely ige műveltető származékának -ik végződéssel visszahatóvá tett formája, például: *ad* > *adat* > *adatik*; *hoz* > *hozat* > *hozatik*; *elfog* > *elfogat* > *elfogatik*. Ezekről meg kell különböztetnünk azokat a szóalakokat, amelyekben az igeötvet a műveltető képző után nem csupán a visszaható -ik, hanem a teljes szenvedő igeképzővel (-tatik, -tetik) is ellátták, így jöttek létre az ilyenek: *adattatik*, *hozattatik*, *elfogattatik*. Ezekkel szintén találkozhatunk régebbi irodalmunkban jóval Katona előtt is. Az ilyen szóalakokat a rövidség kedvéért „kettős képzésűnek” nevezzük. Létrejöttének egyik oka az lehet, hogy a műveltető igeképző funkciója elhomályosulván, szükséges volt ennek mintegy ismételt megerősítése. Annak is szerepe lehet a kettős képzés létrejöttében, hogy bizonyos szóalakok egyaránt érthetők cselekvő (illetve pusztán műveltető) értelemben, tehát: valakit valaki megöletett, és ugyanakkor szenvedő értelemben is: valaki valaki által megöletett. Amikor Gertrudis parancsot ad, így beszél: „Tüstént Simon / bán elfogattasson”. Ugyanazt jelenthetné itt az elfogasson szó is? Talán mai szemmel igen, ám a költő mégsem ezt használja. Az ilyen kettős képzésű kifejezések minden bizonnyal még régiesebbnek tünnek már Katona korában is az egyszeres képzésűeknél, tehát az archaizáló hatás is erősebb bennük, ezért a további adatok során külön kiemelem őket.

Az kétségtelen, hogy számuk minden általam vizsgált műben lényegesen kevesebb – ha egyáltalán megtalálhatók –, mint az egyszerűen képzeteké, és ez is aláhúzza szokatlanságukat, illetve fokozottan archaikus jellegüket.

3 Ebben a tanulmányban azt vizsgálom, hogy a szenvedő szóalakok használatára mi jellemző Katona és a kortársak drámai és egyéb műveiben. A fő kérdés számomra az, hogy tekinthető-e az ilyen szóalakok használata Katona drámájában a tudatos archaizálás eszközének. Adatszerűen próbálok utánanézni annak, amit a Bánk bán-szótár szerkesztésekor így vetettem föl: *„Sajnos, a mű keletkezési idejének nyelvéllapotaóról nincs megbízható lexikális felmérésünk, írói vagy egyéb szótárunk, amellyel összevethetnénk a dráma szókészletét, s kimutathatnánk, hogy mennyi benne az – alighanem tudatosan – régies, archaizáló, ill. mennyi az akkor újdonságnak számító – gyakorlatilag nyelvújítási – kifejezés”*. Meggyőződésem ugyanis, hogy a szenvedő szóalakok használata igen fontos, sőt talán a leglényegesebb jellemzője nemzeti drámánk ódon zamatú nyelvének.

Nézzük most már részletesen a Bánk bán nyelvében előforduló szenvedő szóalakokat. A Bánk bán-szótár adatai szerint a dráma végleges szövegében

ige összesen: 780, ebből szenvedő: 26;

igenév összesen: 354, ebből szenvedő: 18;

főnév összesen: 969, ebből szenvedő: 5.

A dráma elhangzó szövegében 49 szenvedő szóalak található összesen 55 előfordulásban, vagyis nagy többségük csak egyszer szerepel, kétszer csupán hat. Az ige neveik közül 1 főnévi igenév: késértetni; 14 befejezett melléknévi igenév, ezek egy része jelzői szerepű: pl. elhagyatott (hely), imádtatott (kereszt), kimondatott (szó) stb., más részük személyre vonatkozó megnevezés: gyűlöltetett (=Ottó), megsértetett (=Bánk), metéltetett (=szegény ember) stb.; 1 folyamatos melléknévi igenév: elragadtató (szerelem); 2 határozói igenév: elfogatva, megcsalva. A kettős képzésű szóalakok közé az összesből a következő 9 tartozik: elfogattatik, elzárattatik, leöltetetik, meglopattatik, születetetik; elhagyattatott, elnyomattatott, meglopattatott; ölettetik.

Ha ezeket az adatokat összevetjük azzal, hogy a drámaíró összes versében csak három szenvedő szóalak fordul elő, világossá válik előttünk: Katona jól tudja, hogy a történelmi dráma és az aktuális líra nyelvezete nem lehet egyforma, a XIII. századi és a XIX. századi magyar nyelvhasználat nem lehet ugyanaz. A különbség aligha a véletlen, inkább a szándékosság eredménye. Katona tudatosságát ez is mutatja: kortársának, a sikeres Kisfaludy Károlynak ugyancsak régi témájú drámájában (A tatárok Magyarországon) összesen csak hat szenvedő szóalak van, kettős képzésű nincs, a Zách Klára címűben pedig hét, ebből egy kettős képzésű. Kisfaludynál tehát föl sem merül, hogy a századokkal előbbi ember archaikus nyelven beszéljen. Ugyanígy Vörösmarty Zalán futása c. eposzában a honfoglaló magyarok XIX. századi nyelvet használnak

4 Köztudomású, hogy Katona drámájának két változatát ismerjük, hiszen az első után néhány év múlva, 1819-ben átfogazta a művet. Szempontunkból fontos, hogy a szenvedő szóalakok használata tekintetében változtatott-e a dráma második szövegének kialakítása során. Első benyomásunk olyan lehet, mintha a végső szövegben kevésbé feltűnőek lennének a szenvedő szóalakok, mert találhatunk olyan szövegrészeket, amelyekben valóban az észlelhető, hogy a második kidolgozás mintha kerülne a szenvedő szerkezeteket. A III. felv. elején az 1. változatban Tiborc így szól az udvari mulatságbeli italról: „a’ mi ellocsoltatott”; a 2. változatban így: „amit ott fenn ellocsoltak”. Néhány sorral odébb Bánk e szavából: megcsalattatik ez lesz: megcsal. Az V. felvonásban is találunk néhány példát arra, hogy Katona némileg mintha enyhítette volna a régies hatást, amikor ilyen cseréket hajtott végre a végleges szövegben: feláldoztatott helyett feláldozott becsület; meggyilkoltatott helyett meggyilkolt hitves; öszvebékeltetett helyett öszvebékült ellenségek; szoríttatni helyett szorítani. Bonfini latin nyelvű krónikájából annak idején Heltai Gáspár így fordított: „Méltán megöletett a királyné”, Katona ezt úgy veszi át, hogy az első változatban kettős képzésű igét használ: „a királyné méltán ölettetett meg”, a végső szövegben viszont a szenvedő alak elmarad: „előbb esett el méltán a királyné”.

Egyrészt tehát igaz, hogy az első változatbeli szenvedő szóalakok közül nem mindet találjuk meg a végleges szövegben, másrészt azonban az tapasztalható, hogy a második változatban megjelennek olyanok is, amelyek az elsőben nem szerepeltek. Az elsőben 38 szenvedő szóalak van 47 előfordulásban, a másodikban

49 összesen 55 előfordulásban. Ha figyelembe vesszük, hogy a két szöveg mennyisége nem egyenlő, akkor is van egy kis növekmény, mert a végső szöveg kb. 13 %-kal több az elsőnél, a szenvedő szóalakok viszont 17 %-kal gyarapodtak. Tehát megállapítható: a szenvedő szóalakok előfordulási aránya a két szövegváltozatban arra mutat, hogy Katona egyáltalán nem érezte szükségét, hogy számukat csökkentse, sőt kissé még növelte is. Külön vizsgálva itt a kettős képzésű alakokat: ezek aránya szinte teljesen megegyezik a két szövegváltozatban, de érdekes, hogy egyikük esetében Katona éppen a második változatban vált át kettős képzésűre: meglopattott helyett meglopattatott-at ír.

5 Waldapfel J. szerint Katona a régi irodalomból többek között Pázmány Pétert is olvasta. Ez valószínű, hiszen Katona több piarista iskolában is tanult: Kecskeméten, Pesten és Szegeden. • Mindhárom helyen kezébe kerülhettek Pázmány művei, így hathatott is rá azok nyelvhasználatára, stílusára. Legalábbis annyiban bizonyosan, hogy a nagy hatású hitvédő is szívesen használt munkáiban egyszerű, szemléletes képeket, hasonlatokat és velős mondásokat, nem idegenkedett a népies hangvételtől sem, s ugyanezeket elmondhatjuk Katona drámájáról is. A szenvedő szóalakok használatában is adhatott példát Pázmány, mert nem takarékoskodik velük egyik művében sem: „Mert ez az Istennek ostora (...) az bűnökért vettetett mireánk (...) felnyittaték az emberek szeme minden gonoszságra”. Másik híres művében az emberről szólva „szépen ékesített test”-et emleget, amely „kilenc hónapig (...) tápláltatik anyánk méhében”; s az ember állatok „húsával tápláltassék (...) gypjával ruháztassék” az állatok „fűvel tápláltatnak”, a föld „esővel öntöztetik” és „folyóvizekből pára emeltetik”.

Szörényi László azt feltételezi, hogy Katona kifejezésmódjára hatott Dugonics András is. A nagy tudományú író, költő és matematikus éppen akkor költözött vissza szülővárosába, Szegedre, amikor Katona az ottani piarista iskolába került. A professzor előzőleg tanított már ott, műveihez a kisdíák Katona természetesen hozzáférhettek. Olvashatott tőle görög és magyar tárgyú történelmi regényeket, drámákat, de ismerve a Katonára már ekkor is jellemző történelmi érdeklődést, legvalószínűbben azokat a műveit lapozgathatta, amelyek az iskolai tananyaghoz is kapcsolódtak, így a görög eposzok világát magyarul elsőül feldolgozó műveket, mint például a bámulatos filológiai apparátussal „magyarított” Trója-történetet és az Odüsszeia-fordítást. Dugonics ezekben bőven él szenvedő igékkel, a trójai történetben ilyen szavakat találunk: „dicsértetnének, foglaltatnak, tartatik, hányattatás, hányattatnak, megölettek”. Amikor Oresztész történetét beszéli el Dugonics, ilyeneket olvashatott Katona: „tizenhat bírától halálra szentenciáztatott, tizenötől felszabadított és megdicsértetett”, majd: „a templomba vitetvén és megköttöztetvén Ifigenia papnének kezében adatott, hogy lenyakazzasson és feláldoztasson”. Ugyane könyv végén a tudós tanárnak a témához kapcsolódó saját verseit is ott találta. Csak egyetlen kiragadott példa: a „Pallás Isten-Asszony”-ról szóló költemény egyik versszaka így szól: „A sok motólákról pászmák tekertetnek, / Mellyek sugoly-fára sörényen [=serényen] tétetnek, / A nyüszös fonalak által eresztetnek, / S nád szálkú bordával meg is sürittetnek.” Ez a részlet talán azért is felkelthette a kisdíák figyelmét, mert az apai háznál ismerős takácsmesterségi szakkifejezésekkel találkozhatott. De nem kerüli Dugonics a szenvedő szóalakokat egyéb műveiben, így az első sikeres magyar regénynek tekinthető és az Árpád-korban játszódó „Etelkő”-ban s főként annak alapos magyarázataiban sem. Ha tehát olvasta Katona Dugonics valamelyik művét is, abból kitűnhetett számára, hogy a régi korok hangulatával természetes összhangban áll a szenvedő szóalakok bőséges használata.

6 1976-ban Illyés Gyula „átigazította” a Bánk bánt. Amikor ezt megjelentette, előszószerű írásában így fogalmazta meg célját: „Megcsiszolni ezt a drágakövet, ahol a mi időnk kívánná; ott, ahol még rajta egy régi kori közet nyoma [...] hogy a Bánk bán ne csak könyvtári, hanem méltó nézőtéri siker is legyen”. Továbbá: „hogyan kellene korszerűsíteni, népszerűbbé tenni; közelebb hozni a mi korunkhoz, a mi közönség-mivoltunkhoz”.

Vajon úgy érezte-e Illyés, hogy a XX. század második felére már valóban elavultnak mondható szenvedő szóalakok is a lecsiszolandó „régikori közet” nyomai közé tartoznak? A számszerűség alapján a válasz ez: Illyés a Katona által használt szenvedő szóalakok majdnem 60 %-át megtartja, 55 előfordulásból 33-at. Figyelembe véve azt, hogy az átírás következtében a dráma szövege lényegesen lerövidül (pl. az 5. felvonás kb. 25 %-kal!), látható, hogy Illyés szerint a Bánk bán eredeti szövegének szenvedő szóalakjai elfogadhatóak a XX. századi néző és olvasó számára. Ugyanis a dráma eredeti szövegének és az átdolgozásnak a tüzetes összehasonlításából kiderül, hogy Illyés azokon a helyeken, ahol az eredeti szöveget nem alakítja át vagy nem hagy-

ja el, szinte mindenütt teljesen változatlanul megtartja a szenvedő szóalakokat. Mindössze négy esetben változtatja meg Katona szövegét úgy, hogy a szenvedő alakot „modernizálja”, azaz nyelvtanilag cselekvővé alakítja: „gyűlöltetett” helyett „meggyűlöltén”; „megsértetett” helyett „megsértett”; „születtetett” helyett „született”; „hurcoltatik” helyett „hurcolták” szóalakot használ. Persze a mű eredeti szövegének néhány szenvedő szóalakja is természetes áldozatául esik az elhagyásoknak. Viszont jellemző, hogy amikor a XX. századi költő – nyilván dramaturgiai kényszerűségből – maga ír bele a drámába sorokat, akkor e szövegrészekben ő is használ szenvedő alakokat. Közismert, hogy az igen sokat vitatott ötödik felvonást alaposan átírja, s eközben alkalmaz egy olyan szenvedő igét kétszer is, amelyet Katonánál egyáltalán nem találunk meg, valamint egy olyan másikat, amely a dráma más – Illyés által változatlanul hagyott – helyén is előfordul. Íme az Illyés-féle drámaszöveg a három általa „teremtett” (általam kiemelt) szenvedő igével:

*Mert én itt családom
Fejeként gyaláztattam meg, de te mint
Ország feje, nemzet felesküdt
Védelmesője, isten megbízottja
Mocskoltattál, – mocskoltatol.*

Úgy érzem, mindez elég világos bizonyíték arra, hogy Illyés a Katona által megírt szöveg stilisztikai „modernizálását”, vagyis a XX. századi közönségízléshez közelítését úgy végezte el, hogy – ahol csak az átalakítások megengedték, – szinte mindenütt megőrizte a szenvedő szóalakokat, illetve amennyit elvett vagy átalakított belőlük, ugyanannyit maga is bele-fogalmazott. Látható tehát, hogy az ilyen szóalakok használatát a dráma korabeli miliójét támogató, archaizáló nyelvezet szerves és elhagyhatatlan elemének érezte, ennek hatását semmiképpen nem akarta csorbítani. Átigazító tevékenysége azt tanúsítja, hogy a XX. századi befogadó számára nem tartotta idegennek vagy zavarónak a szenvedő szóalakokat, egyszersmind bizonyítva ezzel, hogy az irodalmi nyelvben stíluseszközként igenis helyükön lehetnek. Azt is következtethetjük mind-ebből, hogy a szenvedő szóalakok ahhoz hasonló helyet foglalnak el mai nyelvtudatunkban, mint az ún. passzív szókincset alkotó kifejezések: a közbeszédben nem használjuk, de megértjük őket.

7. Összegzés:

Az itt most nem részletezett adatok bizonyítják, hogy a Bánk bán nyelvében Katona mind a maga egyéb alkotásaihoz képest, mind a korabeli írók nyelvéhez viszonyítva valamivel több szenvedő szóalakot, különösen pedig lényegesen több kettős képzésűt használ, s ezek komolyan hozzájárulnak a mű saját korához mérten is – többek által hangsúlyozott – régies nyelvi hangulatához.

Annak ellenére, hogy a szenvedő szó szerkezetek Katona korában még nem igazán számítottak elavultnak, drámájában az ilyen szóalakok kiemelkedően bőséges előfordulása aligha nevezhető véletlennek. A fenti adatok alapján megállapítható, hogy Katona a Bánk bánban tudatos archaizáló szándékkal alkalmazza a szenvedő szóalakokat. Adataimmal igazolva látom Waldapfel J. megállapítását: „Katona nyelvének már saját kora irodalmi nyelvéhez képest valami ősi komor fensége van [...] tudatosan is régiesen akarta beszéltetni szereplőit”.

Katona e tudatos archaizáló szándéka által élen jár abban, hogy nyelvi eszközöket, – köztük elsősorban szenvedő szóalakokat, másodsorban népi, tájnyelvi elemeket – használjon föl a korhangulat festésének céljából. Elődeinél és kortársainál a szenvedő szerkezetek többé-kevésbé természetes, de igen ritkán előforduló részei az írói nyelvnek, csakis Katona után találunk irodalmunkban arra példákat (pl. Petőfi, Arany, Ady, Babits műveiben), hogy a szenvedő igék stilisztikai eszközként szerepeljenek, s egyáltalán a nyelv, a szóhasználat a jellemzés eszközeként jelenjen meg. Éppen ezért kimondható, hogy Katona a tárgyalt nyelvi eszköznek a korjellemzés szolgáltatába állítása által megelőzi korát, ezzel előre is mutat.

A fentiekből látható, hogy a szenvedő szóalakokat sem maga Katona a végső szöveg kialakítása során, sem a kritikusok, sem a színházi gyakorlat, sem a mai nyelvhez „átigazító” Illyés Gyula nem kifogásolták és nem csorbították, tehát mindenki a drámához illő kifejezésmód szerves és szükséges eszközének tekintette.

Katona a szenvedő szóalakok használatát részint a történelmi forrásokból, részint a századokkal előbbi írók műveiből, részint a korabeli jogi és hivatali nyelvből merítette, illetve mentette át drámájába.

Beke József tanár úr mintha egy klasszikus regény lapjairól lépne elénk, nagy tudása, humanizmusa megtanította diákjait arra, hogy vegyék észre a világ apró szépségeit, csodáit. Hétköznapi beszédét is a bölcsek pontos, veretes fogalmazása jellemezte, igényessége tanítványaira is nagy hatással volt. Már nyugdíjasként nyílt színi tapsot kapott a diákoktól egy–egy rendhagyó irodalmi óra megtartása után. Alkotásai (Bánk bán–szótár, Zrínyi–szótár) ma már filológiai alpművek.

Szabó Orsolya munkája

Bella Rózsa

Pedagógiai és művészi ars poetica

„A fa a szél kihívásainak gyökerével válaszol”

(Illyés Gyula)

35. éve dolgozom közalkalmazottként. Mint rajztanárnak legfőbb célom az volt, hogy tanítványaimat megtanítsam látni, észrevenni a körülöttünk kavargó zajos világban a csendben meghúzódó, nem harsányan tolakodó, de az élet igazi minőségét adó, a lelket gyarapító szépet. Arra is szeretném nevelni növendékeimet, hogy a képzőművészeti technikák számukra elérhető eszközeivel tudják és akarják kifejezni gondolataikat, érzéseiket, véleményüket a világ dolgairól. Tanulják meg, hogy csak kitartó, következetes munkával, a sikereket és a kudarckokat is kellő alázattal viselve – néha, ha kell, önmagunk leküzdése árán – lehet tartós eredményeket elérni.

Szeretném ráébreszteni tanítványaimat arra, hogy tiszteljék, védjék a megismert értékeket, és ápolják a hagyományokat. S ha a képzőművészet (építészet, szobrászat, festészet, grafika), az iparművészet és a népművészet területein fel tudják ismerni saját értékeiket, akkor készek legyenek megismerni, tisztelni más közösségek kulturális életét, alkotásait is.

Művészi tevékenységem során is ezek a gondolatok vezérelnek. Talán még kiegészítve azzal, hogy – a tanítványoknak egyfajta példát is mutatva – keresem a számomra legalkalmasabb kifejezési módokat, eszközöket, témákat. A világban látottakat, az azokról alkotott véleményemet akarom megértetni, rajzolni, megrajzolni, s ezzel többet akarok mondani a katedrán, mint amit szavakkal mondhatok.

Bella Rózsa: Önarckép

Borsos Katalin

Bócsa–Bugac természeti jellemzői, környezeti problémái és fenntarthatóságának kérdései

(Részletek)

A bugaci Bioszféra Rezervátum természetvédelmi-érték elemzését 1984-ben Simon Tibor végezte el. Megállapította, hogy a flóra gazdag endemikus, szubendemikus, reliktum és védett fajokban (a flórának kb. 15%–a). Ilyen fajok pl. kis holdruta (*Botrychium lunaria*), csikófark (*Ephedra distachya*), sadler imola (*Centaurea sadleriana*), homoki kikerics (*Colchicum arenarium*).

A fajok csoportosításakor a következő kategóriákat állította fel:

I. Természetes állapotokra utalók

1. Unikális fajok: ritka reliktum, bennszülött vagy szubendemikus növények, amelyek hazánkban 1–2 vagy legfeljebb néhány lelőhelyen fordulnak elő, jelük: U. Pl. a bugaci területen: csikófark (*Ephedra distachya*), kis holdruta (*Botrychium lunaria*).

2. Kiemelten védett fajok. Olyan, mint az előző, de elterjedtebb fajok (főleg védett területeken). Jelzésük: KV. A bugaci területen ilyenek: homoki cickafark (*Achillea ochroleuca*), sadler imola (*Centaurea sadleriana*), homoki kikerics (*Colchicum arenarinsn*), magyar szegfű (*Dianthus pontederæ*), magyar vagy homoki csenkesz (*Festuca vaginata*), rákos csenkesz (*Festuca wagneri*), szibériai nőszirm (*Iris sibirica*), pókbangó (*Ophrys sphecodes*).

3. Védett fajok. Az előző csoport fajaival együtt törvényes védelem alatt állnak, elterjedtebb bennszülött és eredeti ősi flórának tagjai, amelyek valamilyen szempontból veszélyeztetettek vagy érzékenyek. Jelük: V. Pl. vitézvirág (*Anacamptis pyramidalis*), piros madársisak (*Cephalanthera rubra*), fehér virágú kardos madársisak (*C. longifolia*), szártalan csüdfű (*Astragalus excapus*), kék szamárlenyer (*Echinops ruthenicus*), homoki nőszirm (*Iris pumila* ssp. *Arenaria*), tartós szegfű (*Dianthus diutinus*), fényes poloskamag (*Corispermum nitidum*), homoki vértő (*Onosma arenarium*).

4. Társulásepítő (edifikátor) fajok. Állományuk, nagy dominanciájuk az eredeti termőhelyi viszonyokat jelzik. Jelük: E. Pl. tollas szálkaperje (*Erachypodium oinnatum*), lappangó sás (*Carex hunvili*), homoki árvalányhaj (*Stipa borysthénica*), pusztai csenkesz (*Pestuca rupicola*).

5. Kísérő, eredeti, a természetes állapotokra utaló, más vonatkozásban nem kitüntetett fajok. Jelük: K. Pl. homoki csüdfű (*Astragalus varius*), szürkés ördög szem (*Scabiosa canescens*), szilkés gurgulya (*Seseli hippomarathrum*), közönséges kakukkfű (*Thymus glabrescens* var. *bugacensis*), báránypirosító (*Alkanna tinctoria*), kunkorgó árvalányhaj (*Stipa capillata*).

6. Természetes pionírok. Első megtelepülő növények, futóhomok, iszapos folyópart, sziklafal első edényes meghódítói. Jelük: M. Pl. parlagi pereszlény (*Acinos arvensis*), kisszirmú madárhúr (*Cerastiurn brachypetalum*).

II. Zavart, leromlott állapotokra utalók

7. Zavarástűrő természetes fajok, amelyek kisebb, hagyományos zavarást (pl. legeltetés, kaszálás) elviselnek. Jelük: TZ. Pl. fenyérfű (*Botriochloa ischaemum*), bábakalács (*Carlina vulgaris*).

8. Adventív, más néven jövevény fajok. Az emberi kultúra által elterjesztett, többnyire bevándorolt, behurcolt fajok, jelük: A. Pl. ürömlevelű parlagfű (*Ambrosia elatior*), vadkender (*Cannabis sativa* ssp. *Spontanea*).

9. Kultúrnövények, jelük: G. Pl. *Pinus nigra*, *Robinia pseudoacacia*.

10. Kozmopolita jellegű gyomfajok. Jelük: GY. Pl. farkaskutyatej (*Euphorbia cyparissias*), orvosi atracél (*Anchusa officinalis*), selyemkóró (*Asclepias syriaca*).

[...]

Az idegenforgalomról

A terület igen jelentős idegenforgalmi nevezetességgel is bír. Különösen Bugacpuszta, amely az 1930-as években keltette fel az utazók figyelmét. Idegenforgalmi jelentőségének felismerése Kada Elek kecskeméti polgármester nevéhez fűződik. A 30-as évek idegenforgalmi fellángolása a II. világháború idején és a felszabadulást követő években csökkent, de napjainkban ismét virágzik. Korlátozása nem lenne célszerű, mivel az idegenforgalom valutakitermelő ágazat, és a Nemzetközi Természetvédelmi Unió (IUCN) előírásai is engedélyezik.

A szabályozás nélküli idegenforgalom azonban hamar tönkretelheti a természeti értékeket. Ezért a turizmusnak csak úgy lehet átadni egy területet, ha megteremtik a turizmus infrastruktúráját (parkolók, múzeumok, szeméttárolók, turistautak, tájékoztató táblák). Fontos követelmény, hogy ezek a létesítmények tájba illőek legyenek. Ez igazán elmondható a Bugacpusztán látható Nemzeti Park Múzeumról, amely egy régi alföldi szárazmalom stílusára emlékeztető nádtetős létesítmény.

Az épület Kerényi József Ybl-díjas építész tervei alapján készült, és 1975-ben került átadásra. Benne kerültek kiállításra a bugaci pásztorélet tárgyi emlékei, de a tárlókban megelevenedik előttünk az itteni állatvilág is. A múzeumban elhelyezett tárgyakat kiegészítik a pusztán felépített pásztorépítmények (karám, savóforraló, kontyos kunyhó, híveselő, isztronga és a cserény).

Az 1896-i ezredéves országos kiállítás történelmi főcsoportjának programja között szerepelt a pásztorélet, a pásztorvilág is. A Kiskunság jellegzetes pásztorépítményei is bemutatásra kerültek, nagy tudósunk, Herman Ottó jóvoltából, aki ezen a területen is végzett gyűjtőmunkát. A cserényről a következőket írta: „Kecskemét–Bugacz–Monostoron dívó régi forma. Mostani ismeretünk szerint a cserény az egyetlen még élő, mozgó pásztoralkotmány, mely a magyar Alföld legtörzsökösebb magyar népénél dívik.”

Fekete Szilvia: Szitakötők

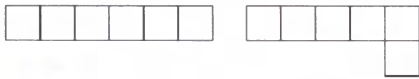
Brenyó Mihály

Feladatok kockákra

Az öt szabályos test közül a kocka a legismertebb. A matematika elemi szintjén már hamar előkerül a tanítási órán és versenyeken is. A Zrínyi Ilona és a Kalmár László matematika versenyek feladatai közül megéri kiválogatni az ilyen feladatokat és szakkörön feldolgozni. A sok ismert feladat átnézése, valamint Dienes professzor játécai című könyv újraolvasása, no meg a valószínűség–számítás tanításának hangsúlyosabbá válása újabb gondolatokat ébresztettek bennem.

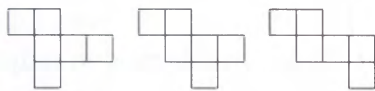
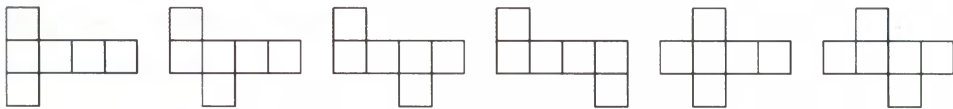
Bevezetésképpen készítsük el a kocka lehetséges testhálói! Ez a Kalmár László matematikaverseny országos döntőjén 2001–ben az 5. osztályosok egyik feladata volt.

Érdekes logikus úton keresni a megoldásokat, hogy kiderüljön, megvan-e mind? A hat négyzetből készíthető hexaminók egy része lesz jó. Nyilvánvaló, hogy ezekből nem lehet kockát hajtogatni (6 ill. $5+1$):

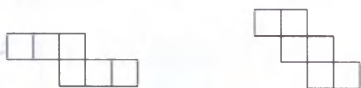

Bontsuk a 6–ot a célra figyelemmel tovább:

$4 + 1 + 1$ típusú jó hálók:

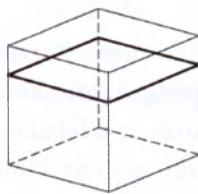
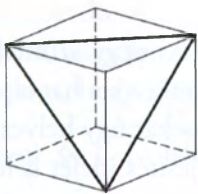

a $3 + 2 + 1$ típusúak közül jók:

$3+3$ és $2+2+2$

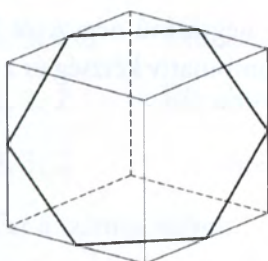
Nyilvánvaló most már, hogy nincs több megoldás.

Keressük a kocka – mint szabályos test (*HEXAÉDER*) – olyan síkmetszeteit, amelyek szabályos sokszögek!

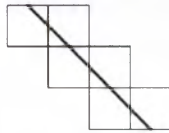
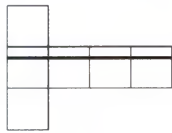
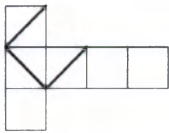
Szabályos háromszöget úgy kaphatunk, hogy az egy csúcsból induló három él végpontjain át síkot fektetünk.

Szabályos négyszöget, négyzetet ad bármely lappal párhuzamos síkmetszet.

Szabályos ötszöget nem kaphatunk! Ennek belátását az olvasóra bízunk.

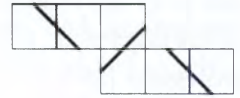
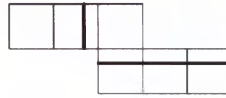
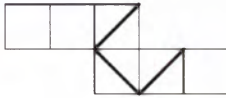
Szabályos hatszöget kaphatunk, ha hat, egy síkban lévő oldalfelező ponton átmenő síkmetszetet nézünk.

Ezt követően keressük meg a kocka hálói közül azokat, amelyeken a legkönnyebb jelölni a három síkmetszetet!

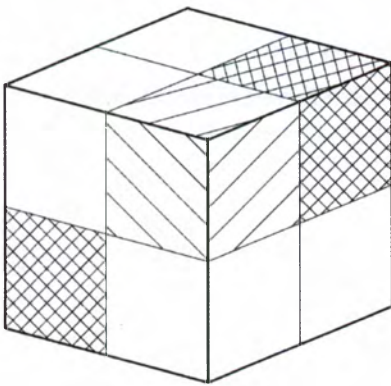
a háromszög – a négyzet – a hatszög

Természetesen bármely hálót kiválasztva kérhetjük, hogy azon jelöljük be a három szabályos sokszög metszetet. Például:

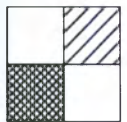
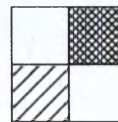
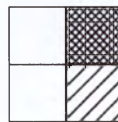
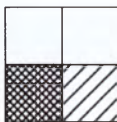
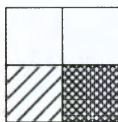
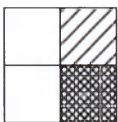
Az ilyen feladat megoldásához érdemes megfelelő méretben az összes testhálót elkészíteni, és azt testté formálva nagy segítséget kapunk. Sok hasonló feladat megoldásával fejlődik térlátásunk.

Nézzük most Dienes professzor egyik játékát!

Kell hozzá egy kocka, amelynek nyolc csúcsát négy színűre színezzük. Egy testátló két végén, a csúcsoknál azonos szín legyen, és az látsszon a csúcsot tartalmazó lapokon is! Ezt én így érem el: készítek egy 5 x 5 x 5 cm-es kockát papírból, amelynek minden lapján meghúszom a középvonalakat. Így egy testátló két végpontjához minden lapon pontosan egy négyzet tartozik. Ezeket egyszínűre színezem, például öntapadós lapból kivágott kis négyzetekkel.

Kivágok ezután a négy szín mindegyikéből egy 5 x 5-ös négyzetet. Ezeket hatféle módon tudjuk nagy négyzetté összerakni.

Érdemes elgondolkodni, hogy a kockát középpontosan szimmetrikusan színeztük ki négy színnel, és ekkor állt elő a hat különböző lap. Dienes professzor játéka pedig ezzel a kockával a következő: a hat lap valamelyikét kirakjuk a nagy négyzetekből, és ezután a játékosnak az a feladata, hogy a kockát úgy helyezze a nagy négyzetre, hogy a kocka lapjainak színe egyezzen a nagy négyzet színeivel. A teljesítés idejét is lehet mérni, vagy adott időn belül kell a feladatot végrehajtani.

Gondoljuk végig a matematikáját! Egy kocka négy színnel így kiszínezve, egy négyszínű négyzetre 24-féleképpen kerülhet. Ebből kell ügyesen és gyorsan a megfelelőt kiválasztani. A kombinatív készség és a térlátás egyszerre fejleszthető.

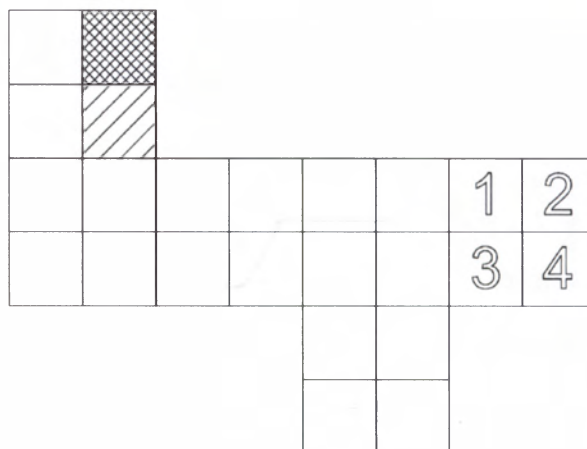
A játékhoz további izgalmas feladatok kapcsolódhatnak.

Vegyük a kocka valamely testhálóját!

A kiszínezett kockának is legyen ez a testhálója! Megadjuk egy lap színezését, és kérdezhetjük:

Színezd ki a hálón a többi lapot!

Milyen színek felelnek meg az 1, 2, 3 és 4 számoknak?

Ezek a feladatok igen nehezek. Segíthet, ha előtte a hálón megjelöljük egy négyzet egy csúcsát egy színnel, és megkeressük a többi négyzeten is a kocka ezen csúcsát. Ezután az ebből induló testátló másik végpontjának megkeresése következhet. Az is segítség lehet, ha egy éllel párhuzamos élek megkeresésével foglalkozunk.

A valószínűség–számítás főbb gondolatainak megértetése és elfogadtatása pénz és kockadobásokkal és a történetek megbeszélésével szokott kezdődni. A gyerekek játékos kedvét kihasználva izgalmas, érdekes órákat, napokat élünk át. Sajnos ez év közben mindig túlságosan is korlátok közé zárt. A tanév végén – ha jól tudunk haladni – jobban van időnk játékra. Én mindig eljutok a három dobókockás játékhoz 6. osztályban. El szoktam mondani, hogy Nagy Sándor is szerette ezt játszani. Három kockával egyszerre dobunk, és a dobott számokat összeadjuk. Ha ketten játszanak, akkor az nyer, akinek a tippje pl. tíz dobásból többször következik be. Te mire tippelnél?

A korábbi játékok tapasztalatának birtokában az ügyesebbek megsejtik, hogy 3–at és 18–at egyenlő eséllyel dobhatunk. Hasonlóan 4–et és 17–et, és ezt folytatva eljutnak a 10 és 11 számokhoz, és az egyikre tippelnek. Jól gondolkodtak–e? Járjunk utána!

3–at 1, 1, 1 dobásával egyféleképpen dobhatunk;

4–et 2, 1, 1 dobásával háromféleképpen dobhatunk;

5–öt 3, 1, 1, illetve 2, 2, 1 dobásával összesen hatféleképpen dobhatunk;

6–ot 4, 1, 1, illetve 3, 2, 1, illetve 2, 2, 2 dobásával összesen tízféléképpen dobhatunk;

7–et 5, 1, 1, illetve 4, 2, 1, illetve 3, 3, 1, illetve 3, 2, 2 dobásával összesen tizenöt féleképpen dobhatunk.

És következik a 8. Leggyakrabban ekkor – néha már az 1; 3; 6; 10... számsorozat láttán mindig akad diák, aki jelzi, hogy felesleges tovább számolni, és diktálja a további számokat: 15, 21, 28, és mondaná tovább is. Javaslom, hogy járjunk utána, és számoljunk türelmesen.

8–at 6, 1, 1 háromféleképpen,

5, 2, 1 hatféleképpen,

4, 3, 1 hatféleképpen,

4, 2, 2 háromféleképpen,

3, 3, 2 háromféleképpen; összesen huszonegyféleképpen dobhatunk.

Ezt a számot vártuk.

Következik a 9. A gyors és figyelmes diákok már hozzászoktak, hogy a lehető legnagyobb számmal kezdünk, és már diktálják is: 7, 1, 1! A derűtség hamar úrrá lesz a csoporton. Így jön a gondolat is, hogy nem folytatódik a várt módon a számsorozat. Nézzük csak!

9-et 6, 2, 1 háromféleképpen,
 5, 3, 1 hatféleképpen,
 5, 2, 2 háromféleképpen,
 4, 4, 1 háromféleképpen,
 4, 3, 2 hatféleképpen,
 3, 3, 3 egyféleképpen, összesen huszonötféleképpen dobhatunk.

Javítani kell a 28-at 25-re.

A következő számra már tipp sincs! Számolás után kiderül, hogy 10-et összesen huszonhétféleképpen dobhatunk.

A 11-re már van tipp, a sejtés miatt az is 27 kell, hogy legyen. Ellenőrizve:

11-et 6, 4, 1 hatféleképpen,
 6, 3, 2 hatféleképpen,
 5, 5, 1 háromféleképpen,
 5, 4, 2 hatféleképpen,
 5, 3, 3 háromféleképpen,
 4, 4, 3 háromféleképpen, összesen huszonhétféleképpen dobhatunk.

A további számolás már házi feladat szokott lenni.

Az eszünk kiválóan működött, akár be is fejezhetnénk. Tudjuk azonban, hogy ha szemléletessé tudjuk tenni az eddigieket, akkor tartósabb ismerethez juttathatjuk a diákokat. Így született az az ötletem, hogy a rendezett számhármassokat tekintsük pontok térbeli koordinátáinak. A szemléltetéshez kockákat készítettünk. $6 \times 6 \times 6 = 216$ azonos valószínűségű elemi esemény van. Mindnek egy kocka felel majd meg. Amelyik esemény azonos valószínűséggel következik be, azt azonos színű kocka reprezentálja, a nagyobb valószínűségűt – arányának megfelelően – természetesen több. Készítsünk hát el 216 db $5 \times 5 \times 5$ centiméteres kockát!

Egy lehetséges színezés:

1 + 1 db barna,
 3 + 3 db fekete,
 6 + 6 db sárga,
 10 + 10 db kék,
 15 + 15 db lila,
 21 + 21 db zöld,
 25 + 25 db fehér és végül
 27 + 27 db piros.

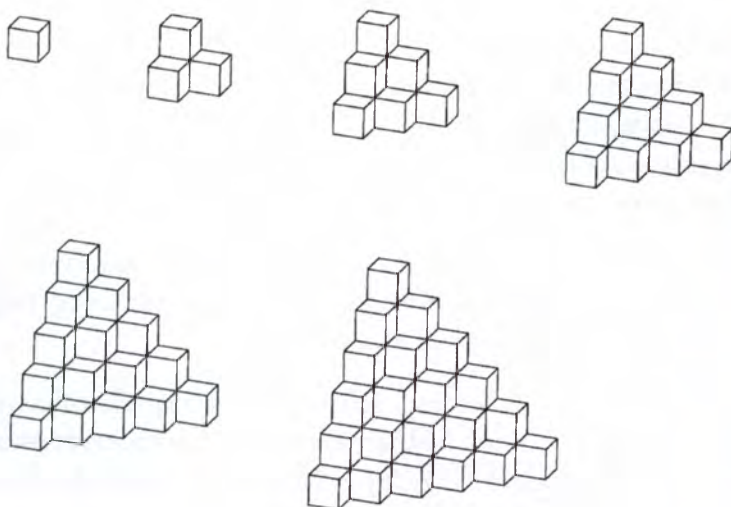
A térbeli koordináta-rendszerhez elkészül két segédlap:

Ezek a sor és az oszlop, azaz az első két koordináta elmondását segítik.

Egy barna kocka egyik csúcsa kerül az origóhoz, és ekkor a kocka átlellenes csúcsa az $(1;1;1)$ pont.

Ezt mutatva és kimondva célszerű elhelyezni az első kockát. Következik a három fekete kocka kimondva a megfelelő számhármassokat. Ettől kezdve célszerű a tanítványokra bízni az építkezést. Ilyen építményeket, illetve testeket kaptunk:

	1	2	3	4	5	6
1						
2						
3						
4						
5						
6						

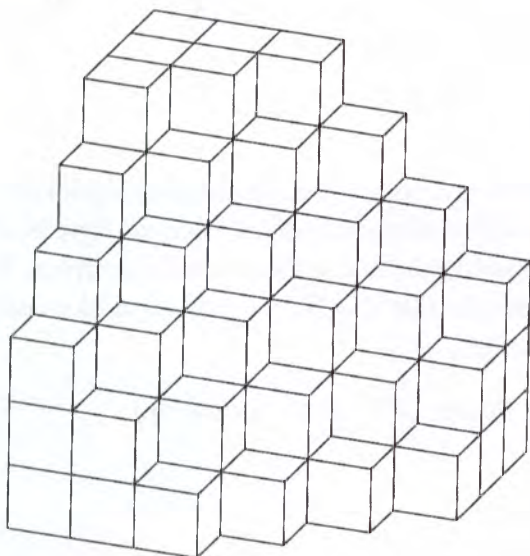

Amikor a 8 bontásainak megfelelő kockákat is felraktuk, szokott lenni olyan diák, aki úgy véli, ez a kocka fele. A vita azonnal kialakul – nem lehet a fele, hiszen van még olyan szín, amilyen sorra sem került! Akkor jön az újabb tipp: az egyharmadánál járunk. Ezután számolunk: $51 / 216 = 27$, tehát nincs még a harmada sem!

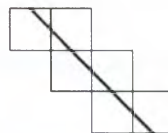
A fehér színű kockákat is rakjuk fel!

Most válik láthatóvá, hogy miért nem folytatódott a számsorozat az eddigi szabály szerint. A $(7;1;1)$, $(1;7;1)$ és az $(1;1;7)$ pontokhoz tartozó kockák hiányoznak!

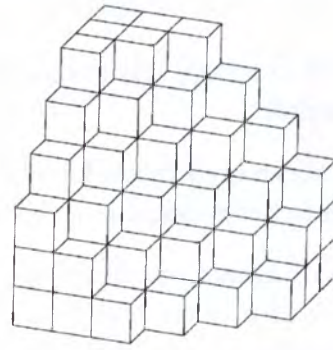
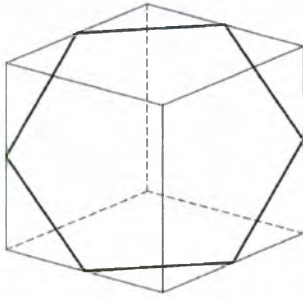
Az összes kocka feléig folytassuk az építkezést!

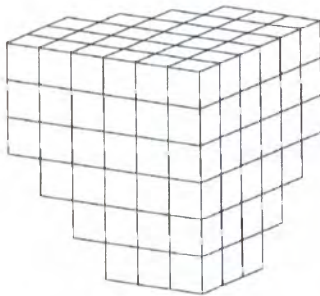
Itt érdemes megállni. Tanítványaim elkészítették azt a testet, melyet a kocka két egybevágó részre bontásával kapunk úgy, hogy a síkmetszet szabályos hatszög. Ezt előzetesen a kocka megfelelő hálózatán így szoktam szemléltetni:

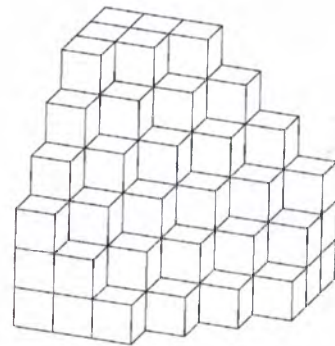
Érdemes egyszerre szemügyre venni a kétféle módon felezett kockát!

Ezt követően a térkoordináták egyidejű elmondásával fejezzük be a $6 \times 6 \times 6$ -os kocka összeépítését!

Megéri tovább építkezni úgy, hogy az egész kockát lépésről lépésre félkockáig bontjuk, és a lebontott részből az előzőekben leírt módon félkockát építünk. Az így kettéosztott kocka látványos és szép.

Ha eddig nem volt szó a háromszögszámokról, akkor ezután érdemes a megfelelő matematikatörténeti háttérrel együtt erre időt szánni. Amennyiben a háromszögszámok ismertek, akkor az az érdekesség, hogy ezek most pozitív egész számok lehetséges háromtagú bontásaiként álltak elő.

Természetesen mindenki folytathatja a gondolatsort újabb kérdések feltevésével és megválaszolásával. Például így: igaz-e, hogy a kettőnél nagyobb pozitív egész számok bármelyikét három pozitív egész összegére bontva a lehetséges bontások száma mindig háromszögszám? Vagy így is: hány lapja, csúcsa, éle van az építkezés során egy-egy szín lerakása után kapott testnek?

Brenyó Mihály, tanítványainak csak Misi bácsi, meghatározó egyéniség volt az iskolában igazgatóként ép-púgy, mint matematikatanárként. „Perpetum mobile” ember, aki az iskolát mindenre kiterjedő figyelemmel, jó gazda módjára „nevelgeti” ma is. Kimelkedő pedagógiai munkáját számos elismerés is bizonyítja: Beke Manó-díj (1995), Apáczai Csere János-díj (2000), Ericsson-díj (2002), „Kecskemét város oktatásáért” (2006), Pólya György-díj (2007)

(A fenti írás megjelent a Közös Nevezőnk a Matematika. Kőszeg 2001. című könyvben.)

Csernus Lászlóné

Törökország csodái

Azt hittem egy percre, hogy a mesékben járok,
 Valósággá váltak a csodaszép álmok.
 Trója romjai közt merengve sétáltam,
 Óriás falóban harcosokat láttam.
 Félelmetes sziklák, hatalmas hegyláncok,
 Csillogó tavacskák, zegzugos barlangok,
 Természeti csodák a tündérkémények,
 Fennsíkok, teraszok, ókori emlékek.
 Föld alatti város, templom és kolostor,
 Színes freskók bennük, a falakon rajzok.
 És mikor kilépünk a múlt súlya alól,
 Enyhe szél hívogat derűs tengerpartról.
 A langyos hullámok átölelik tested,
 Minden bánatodat akkor elfelejted.
 A sokszínű tengert nem győződ csodálni,
 Hajók sokasága siet benne úszni.
 S ha leszáll az alkony, akkor sincsen sötét,
 Benne fürdik a hold, rávetíti fényét.
 Műezzín szavára ébredhetsz fel reggel,
 Körülvesz a hajnal hegyes mecsetekkel.
 Hatalom, gazdagság, lenyűgöző világ,
 Sok mosolygó ember, kedvesség, barátság.
 Kónya városában táncoló dervisek
 Imádásra váró fenséges istenek.
 S egy szerény kis templom Selcut közelében
 Utolsó állomás szent Szűz életében.
 Szultánok pompája utolérhetetlen,
 Csillogó trónterem, kincstár és hárem.
 S elszorul a szíved Rodostóba érven,
 Márvány–tenger partján Rákóczi emlékén.
 Tenger felett lebeg bujdosók szelleme
 A nagy magyaroknak oly szomorú lelke.
 Sokat ábrándozom, mennyi szépet láttam
 A csodákkal teli szép Törökországban.

2007. szeptember

*Japán irodalom magyarórán**1. Bevezetés*

A Rotary Club szervezésében tavaly egy japán diák töltött el egy tanévet az egyik osztályomban. Részt kellett vennie a tanórákon, hogy minél jobban megtanuljon magyarul. Mivel ez a japán diáklány meglepően nagy érdeklődéssel fordult minden kulturális esemény, iskolai rendezvény felé, a kölcsönösség jegyében megkértem arra, hogy beszéljen az egyik órán a japán irodalomról, kultúráról. A „Mi jut eszünkbe Japánról?” kérdésre a közismert japán kifejezések (szamuráj, harakiri, gésa, kimonó, mikádó, dzsúdó, bonszai) mellett az étkezési kultúra, földrajzi és gazdasági ismeretek, márkák (Nissan, Kawasaki, Sony, Chinon stb.) kerültek elő, főleg az akció- és kalandfilmek szűrőjén át szemlélve.

Diákunk a tanka- és haiku-költészetből készült, s mivel én magam is csak keveset tudtam ezekről, alaposan fel kellett készülnöm. A téma meglepően hálásnak bizonyult. A japán költészet gyakorlatilag rövid terjedelmű versekből áll, melyeknek formája az évszázadok során alig változott. Így szinte teljes képet kaphattunk a japán líráról egy tanóra alatt, s közben nyelvtipológiára is volt lehetőség a japán nyelv legjellemzőbb vonásainak megbeszélésével.

Az óra folyamán először röviden Japán történelmével foglalkoztunk, mivel ez igen szoros kapcsolatban áll a művészetekkel, majd a japán művészet, nyelv rövid jellemzése után rátértünk a haiku-költészetre.

2.1 Néhány esemény Japán múltjából

A japán történelem kezdetét a följegyzések Kr. e. 667-re teszik. Ekkor vetette meg Dsimnu császár Nipon sziget déli részén a japán birodalomnak és egyúttal saját családjának hatalmát. Őt a trónon 122 (mások szerint 124) császár vagy mikádó követte, akik az általa alapított dinasztiából származtak, és akiket a nép Isten fiainak és az igaz isten és igaz vallás (sinto) fejének tartott.

Kr. e. 30 körül Koreából való törzsek költöztek át a szigetországba, s a 6. század végéig a két ország közötti összeköttetés egyre szorosabb lett, majd hosszas háborúskodások eredményeként Korea 600 évig Japánnak volt alárendelve.

552-ben koreai közvetítéssel ismerkedett meg Japán a kínai buddhizmussal, mely a szigeteken termékeny talajra talált.

Az ország neve a kínai Zsi-pen-kuo 'a napkelte országa' megnevezés első két tagjából származik. Az első hír Japánról – Zipangu néven említve – Marco Polo irataiban található, ő maga azonban nem járt ott. Japán iratok szerint az első európai hajó 1530-ban jelent meg Kiusiu szigetén. 1542-ben Mendez Pinto nemcsak járt az országban, hanem hírt is adott róla. 1641 és 1854 között Japán el volt zárva az európaiak elől. 1854-ben kaptak engedélyt az európaiak Japán beutazására, ezután az ország egyre ismertebb lett. A 20. században a japán étkezési, kert- és lakáskultúra népszerűvé vált Európában.

2.2 Művészet, kultúra

Bár a japán kultúra, művészet sokat kölcsönzött Kínától, az átvett formákat egységesen, harmonikusan díszítette tovább. A természet nagy hangsúlyt kap az élet minden területén, épületeik belesimulnak a tájba, részévé válnak. „Templomaik, palotáik, síremlékeik kertekben, százados fák, sziklák között vannak szét-szórva, és építészeti szerkezetük, de különösen ritka művészies érzékű polikrom színezésük az azokat körülvevő természettel pompásan megegyezik. [...] A japán művészet a díszítményül alkalmazott természeti tárgyak: a növények, madarak, rovarok, hüllők, négylábú állatok (majom, nyúl, patkány stb.), a felhők, hegyek, sziklák, tájak természetszerű utánzásában bámulatos járatosságú. A rajz szabatos, éles, határozott, ki-

fejezés és mozdulat tekintetében hűen visszaadja a valóságot; e sajátságaival, valamint gyöngéd és könnyed kimunkáltságával megragadja a szemlélőt. Ebben rejlik a japán művészetnek egyik vonzereje.” (A Pallas Nagy Lexikona)

A régi japánok eredetileg képirást használtak, ezt váltották fel a kínai betűk, ebből alakult ki a manyo-gana (a tízezer levél írása), mely nevét a Manyoshu (tízezer levél) címet viselő régi költeménygyűjtemény-ről kapta. Később az egyszerű katakana 48 szótagjellel és a nehéz hiragana következett, újabban latin betűket használnak a japánok.

2.3 A nyelv

A japánok sokáig a kínai nyelvet használták tudományos célra, hasonló módon, mint mi annak idején a latint. Azonban az erős kínai hatás ellenére sem vált a japán irodalom a kínai irodalom epigonjává. Ennek oka valószínűleg a két nyelv alapvető különbözősége.

Japán nyelv	Kínai nyelv
Egyszerű hangtani szerkezet: szótagok vagy morák (összesen 76) egy mássalhangzóból és egy rá következő magánhangzóból állnak, s általában több szótag képez egy szót, nincs szótagon belüli dallamváltozás.	Egy szótagos szavak, szótagon belüli dallamváltozás: zenei hangsúly
Mora: rövid magánhangzójú nyílt szótag = 1 mora; hosszú magánhangzós vagy zárt szótag = 2 mora	
Erősen ragozó nyelv, szórendje annyiban kötött, hogy az állítmánynak a mondat végén kell állnia.	Elszigetelő nyelv: a ragozás teljes hiánya, kötött szórend (A – Á – T) jellemzi.
Hiragana kialakulása (8. sz.): 51 elemből álló szótagírás	Lényegében fogalomírás.
Katakana kialakulása (9. sz.): 48 szótagjel	

Ezek a nyelvi tulajdonságok nem teszik lehetővé sem a rímelést, sem az időmértékes verselést, sem a formák gazdagságát, így a költői formák alig változtak, szűk korlátok között mozogtak. A japán verssor 5 vagy 7 morából áll, a vers pedig 3, 5 vagy 6 sorból, tehát összesen 17, 31 vagy 38 morából tevődik össze.

A táblázaton jól nyomon követhető, ahogyan az egyes korszakokban a költészeti formák átalakultak, tökéletesedtek.

710–784	mítoszok, legendák MANYOSHU (a japán költészet első nagy gyűjteménye: 4496 vers) <ul style="list-style-type: none">• waka (japán költészet):• choka (hosszú költemény) 5–7–5–7...5–7–7• tanka 5–7–5–7–7=31 mora (a choka után egy tanka következett általában = hanka)• sedoka 5–7–7–5–7–7=38 mora (kérdés–felelet)
1336–1392	renga (láncvers) kialakulása, még alig különbözik a tankától

- 1393–1573 Renga műfaji sajátosságainak kialakulása:
- a rendező vagy első költő meghatározza a vezértémát (fushimoto), megírja az első három sort (5–7–5): hokku
 - egy játékos felelt rá két sorral (7–7): wakki; és ez így ment tovább
16. század a tréfás **haikai renga** megjelenése
- 1600–1868 A haikai rengából kialakul a haiku, megszűnik humoros lenni (Matsuo Basho és követői révén)

2.4 A tanka és a haiku

A **tanka** a japán költészet (waka) egyik formája, mely öt sorból áll (a szótagok, morák száma: 5, 7, 5, 7, 7). Úgy tartják, hogy egy japán számára egy érzelmet kifejező lírai költeményben ez a legtermészetesebb hosszúság. Az első három 5, 7 és 5 morás sort *kami no ku*-nak (felső strófa), a maradék két hétmorás sort pedig *shimo no ku*-nak (alsó strófa).

	Mora (szótag)	
1. sor	5	
2. sor	7	<i>kami no ku</i> (felső strófa)
3. sor	5	
4. sor	7	<i>shimo no ku</i> (alsó strófa)
5. sor	7	

A waka eredetileg több formavariánst tartalmazott, pl. *choka*, *tanka* és *sedoka*, de a 8. század végétől a tanka fokozatosan dominánssá vált, a waka elnevezés pedig a tanka szinonimája lett.

A tanka mint rövid lírai műfaj az élet és a természet szépségéről szól, a vágyódás érzését is hangsúlyozva. Annak kifejezése, ami megérinti az ember szívét, gazdag asszociációs lehetőségeket nyújt. Ezt a 31 morás érzelmekre utalást *yojoként* emlegetik. A tanka-vers tartalmában a yojo kötelezően benne van.

A **haiku** tizenhét szótagos versforma, három öt–hét–öt morás sorba rendezve. Előde a haikai renga (tánkákból álló lánc), melyet irodalmi társasjátékként játszottak, *kami no kuját* és *shimo no kuját* más költő írja.

A 17. században Matsuo Basho megreformálta a haikut, különválasztotta a *haikai renga* (verslánc) *kami no ku* (felső strófa) részét, és önálló műfajjá tette. Reformja azonban elsősorban tematikai volt: a természetábrázolás került a középpontba, de megújult a szimbólumrendszer is, a természeti jelenségek szubjektív elemekre vonatkoztak (pl.: a vízen tükröződő telihold = a létben önmagát hiánytalanul megismerő, a külső világgal tökéletes harmóniát kialakító emberi tudat; az utazás = a világon való átkelés zen–buddhista eszméje; a kakukk = a magány; az erdei fenyőfa = az együttlét, a hosszú élet és a tiszta béke).

A „haiku” elnevezést erre a műfajra Shiki Masaoka kezdte használni a 19. sz. végén. A kulcsszavak állatokra, növényekre, valamely évszak eseményeire, szokásaira vonatkoztak. Például a *sumireso* (ibolyák) szó eszünkbe juttatja a tavasz melegét, a hegyi ösvény mentén virágzó ibolyákat. Így a haiku, a legrövidebb vers különös mélységeket tartalmaz, miközben tárgyáról tárgyilagos, gyors, elröppenő képet ad. Mivel lehetetlen egy képet, látványt részletesen leírni, szükség van a rövidítésre.

Kosztolányi írja a haikuról: „A templom harangján – Alszik – Egy kis lepke.” Ez a szöveg elegendő arra, hogy csigázza képzeletünket, s elcsodálkozzanak a helyzet néma és gyöngéd drámáján, mely azzal fog végződni, hogy a harang megmozdul, a lepke fölébred, s elrebben. A természeti rajz mögött, melynek mindig pontosnak, valószínűnek kell lennie, „lírai” közlések nélkül, egy másik rajz is van, egy lelkirajz.

Matsuo Basho:

*Oh nyári pázsit!
Tiszta zuhatag!
Hideg holdvilág:*

Matsuo Basho:

*Be sok vitéz alussza
Hullámokon hibátlan
köpagoda árnyéka.*

Masaoka Shiki:

*Öledben Álmát!
most a nyári hold.
Egy fenyőfa–árny.*

Issa Kobayashi (1763–1827) a legjelentősebb haiku-költő volt. Tizenhárom éves korában Edoba (ma Tokio) ment dolgozni, és 25 éves volt, mikor haikut kezdett írni. Verseinek szubjektívizmusa és individualizmusa magánéleti boldogtalanságából fakadt.

Issa verseit együtt fordítottuk le órán, a japán vendégdiák angolra, mi pedig angolról magyarra. A tömör, gyakran nehezen megfejtethető és értelmezhető szövegek fordításakor vita alakult ki többször is arról, mi a vers mondandója, s ezt hogyan lehet legjobban magyarra átültetni.

*Harukaze ya,
ushi ni hikarete,
zenkooji.*

*Waga hoshi wa
doko ni tabine ya
ama-no-gawa.*

*Shizukasa ya
kosui no soko
kumo no mine.*

*Semi nakuya
ten ni hitsuku
chikuma-gawa.*

*Yare utsuna
hae ga te o suru
ashi o suru.*

*Ano tsuki o
totte kureyo to
naku ko kana.*

*Kore ga maa
tsuino sumika ka
yuki goshaku.*

*Omou hito
no soba ni warikomu
kotatsu kana.*

*A meleg tavaszi szellő és
a tehenem elvezettek engem
a Zenkoji templomhoz.*

*Nyári estén,
hol rejtőzik a csillagom
a Tejúton?*

*Nyugalom – orma
a fellegeknek, melyek a tó
fenekén láthatók.*

*Nyári napon,
tücsökciripelés közben,
úgy tűnik, a Chikuma folyó
a mennybe folyik.*

*Figyelj, ne öld meg azt a legyet!
Imádkozik hozzád, miközben
összedörzsöli kezét, lábát.*

*Telehold
és a gyermek,
aki érte sír.*

*Ez a végső lakhelyem,
el vagyok temetve
az öt láb mély hóba.*

*Próbálkozol a szeretett
ember közelébe ülni,
a pattogó kandallónál előtt.*

3. Tanulságok

Az óra szervezése egyszerre volt könnyű és nehéz. Jó előre egyeztetnem kellett a japán diáklánnyal, miről legyen szó, magam is hosszabb időt töltöttem a készüléssel, mint szoktam: a táblázatot, a verseket előre kinyomtattam, hogy az óra folyamán azon tudjuk követni, miről van szó. A nyelvi problémák miatt az óra nyelve időnként angolba csapott át, mivel a vendégdiák magyar nyelvi tudása nem volt olyan szinten, mint diákjaim angol tudása. Az órát azonban nem én tartottam, pontosan úgy vettem benne részt, mint bármely diákom. A haikuk fordításának nehézsége pedig egészen meglepő módon megmozgatta ezt a máskor nem különösebben aktív osztályt.

A gimnáziumi magyartanításban szoktuk hangsúlyozni, hogy bár világirodalomról beszélünk, ebbe az európai irodalmon kívül legfeljebb az amerikai kerül csak bele, de az is európai gyökereit tekintve. A mi-enknél jóval régebbi keleti kultúrákról szinte semmi szó nem esik, így meglehetősen izgalmas volt az a lehetőség, hogy tágítsunk a világirodalom anyagán.

(Megjelent a Módszertani Lapok. Magyar 10. évfolyam 1. számában)

Benes Bátor: A birodalom

Mérés–értékelés az informatikában

Napjaink oktatási folyamatait figyelembe véve egyre erőteljesebben fogalmazódik meg az igény az oktatási tartalmak átalakítása iránt. Gondolva a nemzetközi tesztekkel (pl.: PISA) jelzett problémákra, a pedagógiai és pszichológiai elméletek átalakulására (pl.: kognitív pedagógia és pszichológia, kompetencia–elméletek). Az oktatási célok közül – a nemzetközi trendnek köszönhetően – felértékelődött a gyakorlatban is alkalmazható tudás, az ismeretközpontú oktatás helyett a szakértelem, műveltség, kompetencia jellegű tudásszervezés került előtérbe. Ehhez új módszerekre, tartalmakra van szükség. A korábbi, zömében ismereteket átadó oktatási technika során alkalmazott tesztek, feladatok, módszerek erre már nem alkalmasak. Ha a cél a gyakorlatban is használható tudás átadása, megszerzése, akkor az oktatási folyamatban szereplő ismeretek, készségek, képességek egy más, magasabb szintű szervezését kell megvalósítani, amely új tanítási tartalmak és mérési módszerek megjelenését vonja maga után a tanórán. Természetesen ismeretek átadására szükség van, ezek képezhetik az alapját a készségek, képességek fejlesztésének. A rendszerre szervezésük azonban összetettebb, más típusú minták, feladatok megoldását, gyakoroltatását vonja maga után.

Informatikaoktatás

A 80–as években jelent meg a számítástechnika/informatika oktatása a középiskolákban, és állíthatjuk, hogy az eltelt 20 év alatt a legjelentősebb tartalmi változás itt ment végbe. A kezdetben csak kiválasztottak számára hozzáférhető és érthető, programozás alapú géphasználattól az Internet nyújtotta szinte korlátlan lehetőségekig. Az informatika fejlődése társadalmi, kulturális változásokat hozott. Gondoljunk csak a média átalakulására: valóság-hű, realisztikus megjelenítések, az információáramlás sebességnövekedése. Az általános és középiskolás korosztály ebben a kulturális környezetben nő fel, míg szüleik, tanáraik felnőtt fejjel ismerkedtek meg vele. Veszélyei is ebből fakadnak. Szükséges a diákokat megtanítani az öncélú „billentyű-zetnyomogatás” helyett az értelmes géphasználatra. A társadalmi, kulturális változások már bekövetkeztek, az oktatásnak is lépnie kell.

Az informatikaoktatást bizonyos értelmű kettősség jellemzi. Egyrészt az informatikai eszközök helyes használata más tantárgyakban is megkönnyítheti az adott tárgy, téma, fogalom megértését (pl.: újszerű multimédiás szemléltetés). Az interaktivitás révén a tanuló sokkal aktívabb résztvevője lehet az oktatási folyamatnak, mint korábban a zömében frontális órák során. Ennek motivációnövelő hatása lehet, amennyiben megfelelő helyen, mennyiségben és formában használják. Lehet tehát elvárás az informatikaoktatástól, hogy megfelelő szoftverek használatával segítse elő más tárgyak tananyagának megértését, a tudástranszfert. Iskoláktól és tanároktól függ, hogy ez mennyire jelenik meg, és korlátozódik az informatikaórákra, és mennyire épül be más tantárgyak óravezetési gyakorlatába. Másrészt az informatika tantárgynak magának is van egy elméleti és zömmel gyakorlati tananyaga, amellyel a tanórák során a tanulóknak meg kell ismerkedniük.

Természetesen a két tényező együtt, egymással szoros kapcsolatban valósulhat meg legjobban. Az informatikaoktatásnak a platformfüggetlenség felé kell elmozdulnia. Nemcsak a szó szoros, hanem átvitt értelmében is, vagyis nem egyes szoftverek használatát kell tanítani, hanem olyan általános elveket, módszereket, amelyek a programok újabb verzióinak megjelenésekor, a régiéik elavulásakor lehetővé teszik a tanuló számára, hogy a megtanult elveket, sémákat alkalmazza az új szoftverkörnyezetben. Saját maguk is képesek legyenek az újabb verzió adaptálására. Ez a megszerzett informatikai szakértelem (kompetencia) az egyik alapvető tudáselem, amit a gyakran szűkös számítástechnikai órakeretben gyakoroltatni, tanítani kell.

Mindezek tanítása természetesen konkrét szoftvereken keresztül történhet, de a hangsúly nem azon van, hogy pl. melyik menüpontban kell keresni a szövegszerkesztés során a betűstílusok beállítási paramé-

tereit. Miután ezt az adott szoftver esetén megtanulták a diákok, a hangsúlyt arra kell helyezni, hogy egy konkrét feladat, probléma megoldásakor ezeket a formázásokat hogyan lehet, kell használni, hogy az elkészült dokumentum esztétikus, a célnak megfelelő legyen.

Minden tanított szoftver esetén a tipikus alkalmazási lehetőségekre kell koncentrálni. A célszoftver jellemzőit kell megragadni. Táblázatkezelésnél például a táblázat formai jellemzői (szegélyek, színek, hátterek) fontosak ugyan, de nem képezik a feladat lényegét. Tipikus alkalmazási terület a függvények, képletek használata és a kapott adatok grafikus szemléltetése diagramok formájában. Az adott csoport informatikai affinitása, a szaktanár kompetenciája és a tantervekben megfogalmazott követelmények dönthetik el, hogy mindezt milyen mélységig lehet és kell tanítani.

Mindez a táblázatkezelés kapcsán is lehetőséget nyújt arra, hogy néhány egyszerűbb függvény, képlet alkalmazásával elősegítsük akár a matematikai, természettudományos gondolkodás fejlődését (pl.: statisztika vagy a százalékszámítás). Ez utóbbi igen neuralkikus pontja a matematika oktatásának, általános iskola felső tagozatától kezdve rengeteg feladatban szerepel. A mérési tapasztalatok mégis azt mutatják, hogy nem megy, erős fogalmi zavarok lépnek fel. Nem csoda, hiszen a százalékláb–százalékérték–alap fogalomhármas és a közöttük lévő tanított összefüggés nem ragadja meg a százalékszámítás lényegét. A táblázatkezelés megkönnyítheti ezt, hiszen itt nyilvánvalóvá válik, hogy a százalékszámítás nem más, mint egy arány 100-as skálára történő vetítése.

Kompetencia fogalom

Az eddigiekben azt fogalmaztam meg, hogy – a pedagógiai elvárásoknak megfelelően – a feladatoknak kompetencia alapúaknak kellene lenniük. A kompetencia manapság igen divatos fogalom, az oktatásban dolgozók is többféle értelemben használják, sokszor attól függően, hogy éppen mennyire szükséges népszerűen, divatosan fogalmazni. A tanulmány keretei csupán néhány megállapítás erejéig teszik lehetővé a bepillantást egy lehetséges gondolatmenetbe.

Ha az igény a mindennapi életben is hasznosítható tudás megszerzése, felkészítés a munkaerő–piaci kihívásokra, olyan informatikai tudás átadása, amely lehetővé teszi a munkába állás után az informatikai eszközök optimális használatát, akkor szükséges olyan feladatok, szituációk gyakoroltatása, amelyek mindezt megkönnyítik. Az ilyen feladatok (és általában a valóság jelenségei) azonban sokkal összetettebbek, mint azok, amelyek csupán az ismeretek egyszerű visszaadását igénylik. Természetesen ezek megoldásához is szükséges az ismeretek megfelelő szintű elsajátítása, melyek önmagukban kevésbé működőképesek. Szükség van olyan készségek, képességek kialakítására, amelyek adott szituációban a tanult ismereteket alkalmazva működnek. Az optimális megoldáshoz megfelelő motiváció, attitűd szükséges. Ezek a felsorolt tényezők együtt, rendszerbe szerveződve fogják azt eredményezni, hogy egy adott szituációban valaki kompetensen döntést tud hozni, elfogadható megoldást fog találni.

Nézzünk egy informatikai példát:

„Ebben a mondatban egy szó *dőltbetűs*.”

Ha az a feladat, hogy a fenti mondatot egy adott szövegszerkesztő programban pontosan ilyen formátumra hozzuk, akkor nézzük meg azt, hogy mi mindenre van szükség a feladat megoldásához!

Először is szükséges a feladat megértése, ami igen komoly képességeket mozgat meg, kezdve a betűk ismeretétől a szavak és a mondat jelentéssé transzformálásáig, olvasási képesség, szövegértés. Szükséges hozzá néhány olyan informatikai ismeret, amellyel a tanulóknak rendelkezniük kell: pl. mit jelent a dőlt betűs stílus a szövegszerkesztésben, hogyan lehet ezt alkalmazni (ki kell jelölni hozzá a szövegrészt egérrel vagy billentyűzetről; mindezt hogyan lehet megtenni az adott operációs rendszerben; hol található az a menüpont, ikon, amely a szükséges eredményt létrehozza). Szükséges hozzá informatikai készség, képesség (az egérhasználat készsége, ikonok használata esetén egy kódrendszer megértésének képessége, nem is beszélve arról a képességről, hogy fel kell ismerni, észre kell venni az adott szövegben azt a szövegrészt, amelyet eltérő stílussal szeretnénk formázni). Kell hozzá megfelelő motiváció, hogy mindezeket a felsorolt ismereteket és ké-

pességeket alkalmazzam, hiszen e nélkül a feladatot nem fogom, vagy nem optimálisan fogom elvégezni. Mindez a motiváció akkor működne a legeredményesebben, ha nem a rossz jegytől való „félelem” indukálná például, hanem a feladatban rejlő kihívás, a tudás, hogy erre szükség lehet.

Ha a lánc bármelyik tényezője rosszul működik, nem történt meg a rendszerré szervezés, akkor a megoldás sem fog működni, nem lesz tökéletes.

A példa persze nagyon egyszerű volt, de a gondolatmenet talán szemléltette, hogy mit jelent az ismeretek, készségek–képeségek, rendszerré szervezése, amelyek motivációs tényezőkkel kiegészülve elősegítik a bonyolultabb, „kompetencia” jellegű feladatok megoldását.

Álljon itt egy példa arra vonatkozóan, hogy a tudáselemek rendszerré szerveződésében mennyi előre nem látható tényező játszhat szerepet.

Általános iskolai, írásbeli kivonási feladat egyik tanulói megoldása (a megoldás valós szituáción alapul):

$$\begin{array}{r} 12 \\ -4 \\ \hline 12 \end{array}$$

Hogyan lehet 12-ből elvéve 4-et az eredmény 12?

Ha a kivonás általános iskolai szemléletes magyarázatát vesszük elő, akkor elhangozhat például a következő: „Ha van 12 almánk, és abból elveszünk 4-et, akkor marad 8 alma”.

Ez a magyarázat lehet korrekt, szemléletes példa. Azonban egy magasabb absztrakciós szinten, amikor szemléletes példa már nem társul egy kivonási feladat mellé, a gondolkodás folyamata teljesen más úton is elindulhat. A tanár mondhatta az órán, hogy „kivonás esetén helyiértékenként végezzük el a műveletet”. Szintén elhangozhatott, hogy „mindig a nagyobb számból vonjuk ki a kisebbet”. Ha ezt a két állítást alkalmazzuk, akkor a válasz teljesen logikus és racionális (ui. $4-2=2$ és $1-\text{semmi}=1$), matematikailag mégis helytelen. Mi okozhatta a problémát?

Az írásbeli kivonás műveleti szabályai nem épültek be teljesen és helyesen a rendszerbe (bár a logikus gondolkodás képessége megvan), a gyakorlati példát az absztrakcióval nem sikerült összekapcsolni. A rendszerbe épüléshez valószínűleg elegendő lenne a probléma hátterét tisztázni, és nem elintézni „ez nem helyes” megjegyzéssel. Sok esetben elegendő egy egyszerű, rövid magyarázat, hogy az ilyen hibás megoldásokat ki zárjuk, és elősegítsük a rendszerbe épülést. Ehhez viszont a probléma okait is fel kell tárunk, főleg, ha típushibáról, több tanuló esetében jelentkező problémáról van szó.

Méréseink tanulói eredményeinek elemzésével feltárhatók a típushibák, esetleg feladatlapjaink hibái, és újratanítással, gyakorlással korrigálhatók azok.

(Tartalmi összefoglaló Kiss Róbert (2006): *Mérés-értékelés az informatikában* In: Kapcsáné Némethi Júlia (szerk.): Tanulmányok a szakiskolai mérés-értékelés köréből III., NSZI, Budapest. 42-53)

Bábel örök átok, vagy van kiút?

Semmi értelme a további halogatásnak. Aki még ma sem látja, ami már századokkal ezelőtt is világos volt, nevezetesen: a nyelvi határon túl a soknyelvűség kegyetlenül akadályozza a szabad emberi kapcsolatokat (és hányszor kihasználták már a nyelvi süketnémaságot az emberek félretájékoztatására!), az nem tudja racionálisan nézni az eseményeket, vagy egyszerűen nem akarja levonni a szükséges következtetéseket, melyeket a történelem a múltban is, de a jelenben aztán százszoros erővel napról napra elénk tár.

Mit kell világosan látni, megérteni?

Az anyanyelv a legfontosabb hordozója az illető nép életformájának és kultúrájának. Ha ez elvész, viszonylag rövid idő alatt feledésbe merül az egész etnikum történelmének, kultúrájának jó része, olykor egésze. Minden népcsoport ragaszkodik tehát nyelvéhez, hisz elvesztése majdnem egyenlő az etnikum halálával. Ebből következik: ha meg akarjuk őrizni a kultúrák sokszínűségét (mivel az mind az összemberi kultúra része és forrása), akkor azok pusztulását nem nézhetjük „hideg józansággal”. Jelenleg ugyanis felgyorsult ütemben halnak ki apró nyelvek, amelyek évezredek tapasztalatait, kincseit őrzik, illetve: őrizték. De mi, kívül állók – mert ma még nem a mi nyelvünkről van szó – nagyon már nem is figyelünk rá, hiszen annyi minden pusztul körülöttünk, hogy természetesnek vesszük, gondolkodás nélkül mindre azt mondjuk: hát persze, ez a fejlődés szükségszerű következménye.

Én arra kérem az olvasót, ne legyen ennyire nagyvonalú, egy kicsit gondolja át a helyzetet. Vajon minden jó úton halad? A racionális kontroll sosem árt.

Egy biztos, a kommunikáció szempontjából napjaink világa nem hasonlítható a XIX. századhoz sem, hogy az azt megelőző korokról ne is beszéljek, hiszen akkor az egyén – ritka kivételtől eltekintve – szinte teljes nyelvi elszigeteltségben élt. Ma meg nem tud úgy elbújni, hogy ne törjön be hozzá akár minden órában a nagyvilág. Ez nem hiba, nem baj, sőt örülni kell neki, hogy végre felfedezhetjük saját közös emberi arcunkat, mivoltunkat.

Hogyan tükröződik e forradalmi változás a kommunikáció eszköztárában és a nyelvhasználatban? A kommunikációs eszközök valóban sokfélék, gyorsak és már majdnem gondolkodnak. De hogyan változott a nyelv, hogyan tükröződik ott a nagy változás? Ezen a téren szinte semmi sem történt. Ma is az az elv érvényesül, ami évezredekkel ezelőtt: **a mindenkori gazdasági, politikai nagyhatalom nyelve szolgál a nemzetközi kommunikációra.** Egy semleges külső szemlélő bizonyára mélyen felháborodna – és tegyük hozzá: joggal –, hogy a kommunikáció révén is azok az országok nyernek milliárdokat, amelyek különben is viszonylag gazdagok (nem irigylem tőlük), míg a szerencsétlenebbek milliárdokat költenek szegényes államkincstárukból arra, hogy nyelvi határaikon túl legalább megsegényülten dadogni tudjanak.

Micsoda egyenjogúság ez? Most, az emberi jogok napja tájékán különösen érdemes gondolni a nyelvi egyenjogúságra is, amely papíron ugye már régtől létezik, de határozott lépés ez irányba még ma sem történik. Úgy teszünk, mintha nem lenne más megoldás, mintha csak az évezredek régi, „bevált” öröksége lenne az egyetlen járható út.

Milyen nyelvi egyenjogúság az, ahol egyes nemzetek kénytelenek két-három idegen nyelvet is elsajátítani, és persze az sem elég (!), mások meg – mint például Nagy-Britannia – eltörlik hazájukban a kötelező idegen nyelv iskolai oktatását, mert hiszen arra most különösen nagy szükség nincsen, ezen lehet takarékoskodni. És a gyakorlatban igazuk van. A jelenlegi rendszerben ők játszva elboldogulnak, míg mások belegebednek.

Mi az antidemokratikus ebben a nemzetközi kommunikációban? Az, hogy kiválasztanak egy-két, mondjuk néhány nemzeti nyelvet, s tegyük rögtön hozzá: nem nyelvi értékek alapján (ilyen alapon több száz alkalmas lenne!), s azokat értékben a többi fölé emelik, azaz a többi nemzetre így vagy úgy, de végül is

rákényszerítik. Kényszer az is, amikor valaki önként, örömmel vállalja, mert látja, hogy csak így tud igazán megfelelni, emberi boldogulását a választott idegen nyelv nagyban megkönnyíti.

Miért igazságtalan ez az út? A fent említett gazdasági igazságtalanságon túl antidemokratikus azért is, mert a nyelv – lévén az illető etnikum kultúrájának hordozója – a nemzetet rangban is a többi fölé helyezi, hiszen nyelvet nem lehet úgy tanulni, hogy az illető nemzet kultúrájával ne ismerkednénk meg. Amit nem ismerek, azt nem is értékelhetem, amit ismerek, az számomra szinte mindig értékes és hasznos. Az idegen nyelvek oktatása tehát nagyban hozzájárul egy elfogult, részben torz összemberi értékrend kialakításához.

Mi lehet akkor a megoldás, ha a történelemben eddig még nem volt példa más útra? Van-e egyáltalán demokratikus megoldás?

Szerencsére az emberiség – legalábbis annak megszállott idealista része – mindig előre néz. Már évszázadok óta keresi a kiutat. Arra hamar és minden gondolkodó egységesen rájött, hogy egyetlen etnikum nyelve sem alkalmas igazságos nemzetközi kommunikációra, hiszen a kiválasztott nemzet óriási jogtalan előnyre tesz szert. Ha pedig ilyen nyelv nincs, akkor meg kell teremteni, mondták valamennyien. Így keletkezett a mesterségesen alkotott nyelvek egész sora. Mai szemmel nézve vannak közöttük nagyon primitívek, de vannak egészen figyelemre méltóak is.

Minden merész, új gondolatot hagyományosan, szinte törvényszerűen nagy ellenállás fogad. Ezekkel sem volt másként. Sokan kijelentették – s vannak közöttük elismert személyek is –, hogy nyelvet mesterségesen nem lehet teremteni. Ez már magában is elképesztő, mert százával vannak ellenpéldák, hiszen számtalan úgynevezett titkos, kódolt nyelv létezik, melyek alkotóit is jól ismerjük, s bárki közülünk vállalkozhat ilyen feladatra. Különböző is, minden nyelv mesterségesen alkotott, egyes időszakokban különös tudatossággal javították, módosították a látszatra spontánul alakuló nyelvi folyamatokat.

Mint mindig, akad egy olyan próbálkozás, amely a legjobb megoldást kínálja, sőt mi már abban a szerencsés helyzetben vagyunk, hogy rendelkezünk egy olyan nyelvvel, amely az elmúlt 119 év alatt élő, egy sok nemzetből álló közösség beszélt nyelvává lett. Mindenki hallott már róla, **ez a nyelv az eszperantó**. Sokan beszélnek róla gúnnyal, megvetően. Ha ilyen véleményt hallok, mindig tudom, hogy az illető egy percig sem foglalkozott vele. Aki ugyanis ezt megtette, az ilyen kijelentést soha nem tesz, az mindig elismeréssel ejti ki ezt a nevet. Hogy miért? Azért, mert ez a nyelv valóban bámulatos műalkotás. Úgy mesterséges, hogy nem mesterséges. Minden szava élő nyelvekből kölcsönzött, olyanokból, amelyek már jórészt nemzetközivé váltak. Egy nyelv azonban több mint szókészlet, nyelvtan is. Hinné valaki például, hogy kivételektől mentes nyelvtana négy-öt oldalon elfér? Ezen felül van egy olyan csodálatos képzőrendszere, amellyel a megtanult szavakból legalább azok öt-, hatszorosát képezheti. Következésképpen legalább ennyivel rövidebb idő alatt megtanulható, ami szintén nem utolsó szempont.

Nehogy azt gondolja valaki, hogy az eszperantó általános elterjedése akadályozná a mai több-nyelvűséget. Ellenkezőleg, igazi védelmet jelentene a nemzeti, etnikai nyelveknek, mert ez esetben mindenkinek két nyelvet kellene „kötelezően” elsajátítania: az anyanyelvet, melyet közvetlen környezetében használ, és a nemzetközi nyelvet, melyet a nyelvi határon túl alkalmazna. Ha azonban szeretne mélyebben megismerkedni egy bizonyos nemzet kultúrájával, akkor természetesen megtanulná az illető nép nyelvét is.

Az eszperantó nyelven ma már kiemelkedő írók és költők alkotnak, az eszperantistáknak évente nemzetközi kongresszusai vannak (a jövő évi 92. Japánban lesz), sok állandó rendezvénye, folyóirata teszi a nyelvet beszélő közösség számára hasznossá ezeket a rendezvényeket, kiadványokat. Ha az interneten beírja valaki az 'esperanto' szót már láthatja, hogy nem üres beszéd mindaz, amit itt elmondtam. Több magyar költő, író, tudós nyilatkozott, szól róla ma is méltó elismeréssel.

Miért nem használjuk hát nemzetközileg sokkal szélesebb körben? Bár az UNESCO már 1954-ben javasolta, s pozitív véleményét 1985-ben megerősítette, a nyelv körül viszonylag nagy csönd van. Miért? Egyrészt azért, mert a mozgalomnak nincsenek megfelelő anyagi eszközei, másrészt, s szerintem főleg ezért, mert olyan forradalmian új megoldás, ami évezredek tradícióit keresztezi, de főleg azon nagy-hatalmak szándékát, amelyek nemzetek feletti uralomra törnek. Biztosan nem véletlen, hogy Hitler és Sztálin is betiltotta, híveit üldözte, táborokba deportálta. Ez ma persze inkább érdem, mint hátrány, de vajon hányan tudnak erről? És arra gondoltak, mekkora megtakarítást jelentene a világ költségvetésének, milyen óriási

lépés lenne a népek közötti bizalom erősítésében? Ha józan logikát követünk, nem lenne szabad kihagyni ezt a lehetőséget, és minél hamarabb lépni kellene, mert már így is elkéstünk.

Befejezésül csak egyetlen fontos megjegyzést még. Sokan úgy gondolják, hogy egy hirtelen hozott pozitív döntés jelenleg sok ember érdekét sértené. Ezek megnyugtatóására mondom, hogy elfogadása esetén sem lehet egyszerre bevezetni, hiszen erre fel kell készülni minden ország oktatási rendszerének, más-részt csak folyamatos, tudatos, az igényeknek megfelelő használat teszi a nyelvet az élet minden területén kifogástalanul alkalmassá. Néhány évtizedig csak a ma is működő rendszer egyik nyelve lehet. Hogy a próba egyértelműen sikeres lesz, ahhoz kétség nem fér, több nemzetközi kísérlet (mert ilyenek is voltak!) igazolta már.

2006. december 10.

(A cikket eddig a következő nyelvekre fordították le: eszperantó, albán, angol, francia, német, olasz, holland, portugál, román, szlovák)

Kurucz Géza tanár úr, akit ma a hajnali órákban a gépteremben találhatunk meg leggyakrabban, hajdan kis színes fakockák és gombostű segítségével sakkozta ki a diáknak és tanárnak egyaránt ideális órarendet. Ő lehetne a ma oly divatos Life Long Learning (egész életen át tartó tanulás) reklámfigurája. Magyar-oroszlakosként több évtizedes tanítás után tudott váltani, megtanult eszperantóul, és sikeresen tanította is azt. E nyelv „nagyköveteként” számítógép segítségével szerkeszt eszperantó újságot és honlapot, s így az évek során „a gombostűk varázslójából a klaviatúra ördöge lett.” A mai napig megörvendeztet bennünket figyelmességével, és jókedvre deríti a tanárit bájos, humoros verses jókívánságaival.

Benes Bátor: Babilon

Lukács Lajos

Ünnepi beszéd szalagavató bálon

Kedves végzős Diákjaink, Vendégeink, Kollégáim!

Tegnap, január 20-án volt Fábián és Sebestyén napja. A népi hagyomány szerint ez az első tavaszébresztő nap. Ekkortájt kezdenek a fák mézgásodni, nedvességet szívni magukba, felkészülni az új évre. Ébredezni kezd a természet, hogy néhány hónap elteltével kibontakozzék teljes pompájában, majd beérlelje a gyümölcsöt.

Végzős diákjaink életében is egy erre emlékeztető, újat jelentő szakasz kezdődik.

Csak míg a természet csendben ébredszik, először alig lehet észrevenni a rügyek duzzadását, a föld alól előbújó gabonaszálat, addig a diák – fiatalságából adódóan – szereti, ha hangosan, látványosan adhatja mindenki tudtára, hogy életében változás készül. Közhírré kell tennie, hogy a diákkorból, az iskolából való kilépésre készül, és ennek egyik szép hagyománya a szalagavató és a szalag viselése.

Az értelmező szótár száraz címszómagyarázata szerint a szalagavató az a bál, ünnepség, amelyen a végzős középiskolások ruhájára az érettségire készülést jelző szalagot feltűzik. Nem tudom, tizenkettedikesünk átgondolták-e már, mit jelent ez most. Mert az elmúlt évben a szalagavató számukra még csak a legidősebbek egy rendezvénye volt, melynek megrendezésében segíteni kellett. Jó volt látni az akkori öregeket, tervezgetni, hogy jövőre majd ők is megmutathatják magukat, ők lesznek ilyen fontosak.

Idén a szalagavató – ahogy én láttam – eddig a szervezés bonyodalmait, a műsort, a bált, a táncra készülődést, az ezekre fordított sok munkát, vitát és örömet, játékot jelentette. Remélem, a szalag feltűzésével ez megváltozik. Most már jelenteni fogja azt is, hogy át kell gondolni, mi történt itt az iskolában életük utolsó három és fél évében, és mi előtt állnak még, milyen feladataik vannak. Dönteni kell véglegesen, írásban, felelősséggel az életcélok megválasztásáról, és meg kell tenni az iskola falai között az utolsó erőfeszítéseket a célok eléréséhez. Pótolni kell az eddig elmulasztottakat, ha vannak ilyenek, rendszerezni kell a tanultakat, összefoglalni a tananyagot, és átgondolni, mire tudják majd mindezt használni.

Mit jelent számunkra, tanárok számára a szalagavató? Egyrészt azt, hogy egy újabb végzős évfolyam készül elhagyni az iskolát, melyhez, mint mindegyikhez, nekünk is sok gond, probléma, és még több siker, eredmény, élmény és tapasztalat kapcsolódik. Másrészt azt, és ez az igazán fontos számunkra, ez jelenti pályánk kínját és szépségét is, hogy minden ilyen alkalommal szembesülünk sok mindennel. Szembesülnünk kell saját munkánkkal, amelyet diákjaink tudása, viselkedése, embersége mér. Szembesülnünk kell azzal, hogy mit adott, mit adhatott rajtunk keresztül ez az iskola és a társadalom a diákjainknak.

„Nem az iskolának, hanem az életnek tanulunk” – idézte Marx György, a nemrég elhunyt egyik legnagyobb magyar fizikus egy tanulmányában a latin mondást. De azonnal feltette a kérdést is: Tudjuk-e, milyen lesz az élet a kétezres években? Sejtettük-e az 1980-as évek problémáit a 70-es években? Láttuk-e bárki is előre az energiagondokat, a technikai civilizáció problémáit, a társadalmak gyors, forradalommal járó változásait Európában? Láttuk-e valaki előre, hogy már 1990-ben több számítógép lesz Magyarországon, mint 1970-ben az egész világon volt? Tudtuk-e valaki, hogy a földrajz- és történelem-tananyag egy része gyorsabban avul el, veszíti aktualitását, mint az igen gyorsan fejlődő természettudományok anyaga?

És mit jelent mindez az iskola számára?

Marx György a természettudományos nevelés kapcsán fogalmazta meg, de az egész iskolai oktatásunkra is igaz, hogy végzős diákjaink számára a jövőben szükséges ismeretek jelentős részét azért nem tudjuk tanítani, mert ezek az ismeretek még meg sem születtek.

Akkor pedig a számvetésnél nekünk, tanároknak másképp kell feltennünk a kérdéseket. Megtanítottuk-e diákjainkat arra, hogy nyitottak legyenek az új iránt? Megtanítottuk-e arra, hogy képesek legyenek az új ismereteket befogadni, önállóan birtokba venni, felhasználni, az új körülmények között helyüket meg-

állni, emberi tartásukat megőrizni? A kollégáim és én nemcsak a feleltetések, a dolgozatok, az érettségi kérdéseink tündökölni, gondolkozunk sokat. Magunkban ezeket a sokkal fontosabb kérdéseket tesszük fel a szalagavató kapcsán. Ezekre azonban a válaszokat nem mi, hanem tanítványaink, volt tanítványaink adhatják meg.

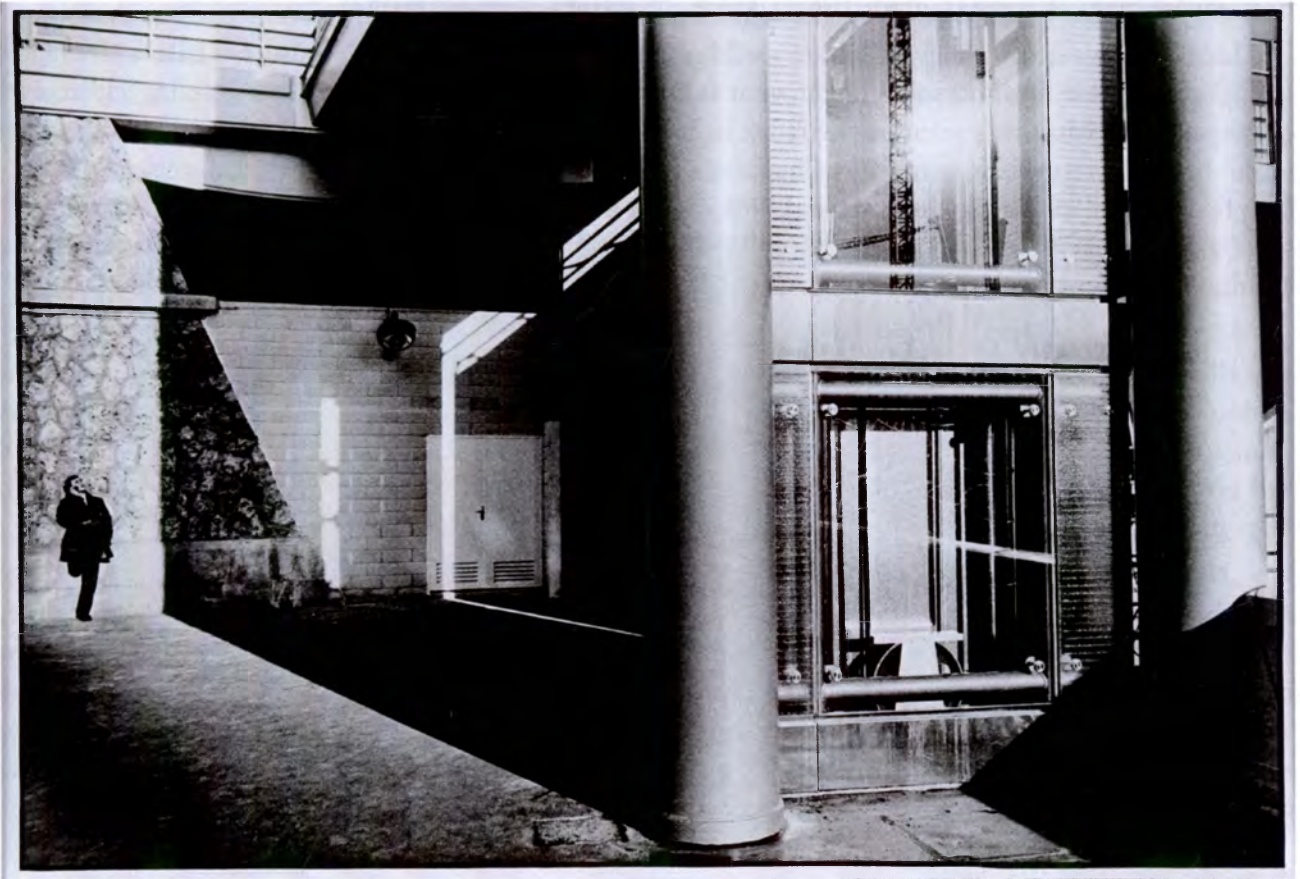
Tisztelt Végzősök!

Ezekre a kérdésekre most ne próbáljanak még válaszolni! A szalag még azt jelzi, hogy más kérdésekre kell először felkészülniük, azokra kell válaszolniuk. Majd öt-tíz év múlva, ha valamelyik fiók mélyéről kezükre keveredik véletlenül a szalag, akkor fussanak végig az előbbi kérdéseken! Ha akkor, huszon-, harminc- vagy még több évesen pozitív választ tudnak adni, akkor ez az iskola, mi, tanárok, teljesítettük feladatunkat, eredményes volt az itt eltöltött négy év.

Kívánom tehát, hogy ez az utolsó néhány hónapjuk a Bányaiban legyen még a boldog, felhőtlen diákevek része, jelentsen ugyanakkor eredményes felkészülést az érettségire, hogy – visszatérve az elején mondottakra – úgy Péter-Pál tájára beérjen a termés, legyen mit betakarítaniuk, ériék el a közvetlenül kitűzött céljukat.

Kérem az osztályok egy-egy képviselőjét, hogy jelképesen először én tűzhessem fel nekik a szalagot!

(A beszéd a RAABE Kiadó beszédíró pályázatán I. helyezett lett.)

Haydu Tamás fotója

Óváriné Csabai Mária

A Vályi Gyula emlékkönyvbe

2006 őszén 13. alkalommal szervezte meg Sebestyén Júlia tanárnő Vályi Gyula nagy magyar matematikus emlékére a matematika versenyt és vetélkedőt Marosvásárhelyen.

Igen nagy megtiszteltetés számunkra, hogy közel 10 éve részt vehetünk ezen a jelentős eseményen. Fontos ez a matematika megszerettetése és az emberi kapcsolatok kialakítása szempontjából egyaránt. Évente 4–8 diákkal utazunk Marosvásárhelyre, ahol diákjaink családoknál laknak, így ismerkednek az erdélyi emberek életével.

Bár a kecskeméti diákok szerény eredményeket érnek el a matematika feladatok megoldásában a helyiekhez képest, hiszen a követelményrendszer e tantárgyból jelentősen eltér a két országban, mégis nagy-nagy örömmel veszünk részt minden alkalommal a találkozón. A Marosvásárhelyről és Vályi Gyuláról szóló vetélkedőkön azonban rendszeresen helyezettek diákjaink.

A versenyeken túl előadásokat hallgatnak, rendhagyó matematikaórán vehetnek részt a versenyzők, amelyet egy alkalommal Óvári Lajos kecskeméti tanár tartott. Megismerkednek Marosvásárhely és Erdély néhány nevezetességével is.

Egy kis csapattal részt vettünk a Bolyai Líceum udvarán elhelyezett Vályi–emléktábla avatásán is, ezzel fejezve ki tiszteletünket Vályi Gyula munkássága iránt.

Kezdetben a Marosvásárhelyi 7. számú Általános Iskola adott otthont a találkozónak, hiszen itt tanított Sebestyén Júlia tanárnő. Ezért vált testvériskolánkká ez az intézmény. Köszönjük a Tanárnőnek ezt a kezdeményezést is.

A Vályi–verseny nemcsak diák–diák kapcsolatot eredményezett számunkra, hanem tanár–tanár kapcsolatot is.

Nagyszerű embert ismertem meg Sebestyén Júlia kolléganő személyében.

Kitartását, munkabírást mélyen tisztetem. A szakmai kapcsolatból indulva igaz barátság szövődött közöttünk.

Reméljük, hogy a személyes és a munkakapcsolat tovább folytatódik iskolánk, a Bányai Júlia Gimnázium és a Vályi Gyula Társaság között.

További eredményes munkát kívánunk Vályi Gyula emlékének ápolásában.

Tisztelettel és köszönettel a kecskeméti Bányai Júlia Gimnázium diákjai és tantestülete nevében:

Óváriné Csabai Mária matematikatanár

Ujlaky István

Törökország Európában

Utazás Csiperóval

Szegény jó William Shakespeare! Ahogy ő ezt az egészet Julius Caesar című drámájában elképzelte!

Caesar, a gonosz zsarnok – és a merénylők: romantikus szabadsághősök. Nem veszem a bátorságot, hogy a drámaíró zsenit irodalmi szempontból bíráljam; az egy más szakma. Na de a történelem! Caesar népszerű volt. Hogy is ne lett volna az! Remek szónok, nők bálványa, divatdiktátor, aki földet osztott a háromgyerekes családapáknak, és segített az eladósodottakon. Pár napig létezhetett olyasfajta közhangulat, hogy „meghalt a zsarnok, éljen a régi szabadság”, a szabad köztársaság. De aztán nyilvánosságra hozták Caesar végrendeletét. Minden római polgárra 300 sestertiust hagyott. Mintha Kádár János vagy Antall József halála után minden magyar kapott volna harmincezer forintot.

Kezdték is a merénylőket apagyilkosoknak nevezni, ami többszörös jelentésű szleng. Caesart életében „a haza atyjának” nyilvánították. Az apagyilkosság a római felfogás szerint a legsúlyosabb bűncselekmény. S az elkövetők között ott a „Te is, fiam”, a fogadott fiú, az örökösként is kitüntetett Brutus.

A szenátusi klikk kimentette kedvenceit: egy–egy keleti tartományt jelölt ki számukra. Ők azonban nem a kijelölt, hanem – törvényellenesen – a leggazdagabb provinciákat választották. Hadsereget gyűjtöttek, ami kevésbé alkotmányos dolog; a zsold és más katonai kiadások fedezésére a nagyszerű szabadsághősök tíz évre előre beszédtek az adót. És ha ma, ha velünk tennék ugyanezt? No persze a Caesar–párt sem szentekből állt. Feketelistát állítottak össze. A listán szereplőket bárki megölhette, s ez nem számított bűncselekménynek, sőt, pénzjutalommal járt, a megöltek vagyonát pedig a Caesar–gyilkosság megbosszulására felelködött háromtagú bizottság, a teljhatalommal felruházott triumvirek kapták: a remek szónok és hadvezér, a kortársak által alkoholistának bélyegzett Antonius, a mellékszereplő Lepidus és a hataloméhes, tehetséges, fiatal Octavianus. A döntő csatá(k)ra Philippinél került sor. A triumvirátus győzött, Brutus és Cassius öngyilkos lett. A sors, végzet és eleve elrendelés kedvelőinek: bár a Caesar–gyilkosok rendre fiatal emberek voltak, mindegyikük meghalt a merényletet követően három éven belül, és egyikük sem természetes halállal.

Mi pedig a mai Filippinél álltunk. Igaz, a hajdani csatának nem sok emléke maradt. De a város valaha a hellenisztikus korban királyi székhely volt, palotával és színházzal, később pedig itt épült az első keresztény templom az európai kontinensen. Mindebből egy szép romkertben látható valami. Csoportunk túl Bulgárián, a török határ felé haladt, viszonzva török diákok és kollégák egy évvel ezelőtti kecskeméti látogatását.

A török gyerekekkel nem egyszerű banni. Pedig a házigazdák nagyon felkészültek. Semmi sertéshús, semmi alkohol. Az egyik magyar család török kislány–vendége másfél napja éhezett: nem evett meg semmit, ami magyar. A házigazda kocsiba ültette, elvitte egy török étterembe. A gyerek azonban a szemközti pizzériát választotta. Sonkás pizzát evett. Két másik gyerek – miután a magyar vendéglátó családok, a dolgok természetes rendje szerint, nem egy kupacban laktak – három kilométerre került társaitól. Hiszen így nem lehet bulizni! Felhívták telefonon szüleiket: a magyarok lakásában bogarak vannak. A szülők telefonáltak a török tanároknak. Ők megkérték a magyar tanárokat. A két kis győztes kollégiumba került. A magyar vendéglátók leforrázva, megalázva. No persze, mindez azért volt lehetséges, mert a török magániskola szülői és diákjai meglehetősen erőfölényben voltak a török átlaghoz képest jól megfizetett kollégákkal szemben, akik tanítványaik kedvét keresték. Irigykedtek is: bezzeg Macaristánban (Magyarországon) még van tekintélyük a tanároknak! De mindez már a múlt, egészében kedvesek voltak, jól érezték magukat, s most visszavártak bennünket. Csiperóval jöttek, s mentünk. A Csiperó (hivatalosan: Európa Jövője Egyesület) a kecskeméti Farkas Gábor zseniális leleménye. Lényege, hogy a páros években Európa majd minden országából diákcsoportok érkeznek Kecskemétre, hogy egy egyhetes gyermekfesztivál résztvevői legyenek, s emellett persze

utazzanak, kiránduljanak Magyarországon. Aztán a páratlan években Kecskemét diáksága szerteutazik Európába, viszonzva az előző évi látogatást.

Bulgárián és Görögországon át jutottunk Rodostóba. Furcsa szerzet a kelet–közép–európai turista! Nyugaton a szépet, jót, gazdagot, irigylésre méltót hajlamos csak észrevenni. Keleten viszont, mondjuk Romániában, Bulgáriában, a szovjet utódállamokban, szinte vadássza a szegényest, primitívet, elmaradottat. Mintha lelki egyensúlyához kellene a hibakutató játék. A fölényeskedés, lekezelés érzése. És aki keres, az talál. Láttuk a Szófia körüli csúf lakótelepeket (majdnem olyan csúnyák, mint miskolci, debreceni, budapesti társaik); láttunk fejlődő országokat idéző bádogváros–nyomornegyedet; tíz állatból álló birkanyáját – hogy lehet tíz állatból megélni? Egy magyar juhnyáj száz, egy új–zélandi ezer állatból áll – s láttunk kecskét, szamarat, kukából előmászó girhes macskát. A vájt fülűek ehhez hozzátehetik: Bulgária egy főre jutó GDP-je harmada a magyarországinak. De hátrább az agarakkal! Végig kitűnő utakon jártunk, az OMW benzinkutak kulturált vécéit használtuk, láttunk vadregényes hegyeket, takaros hegyi falvakat, kedves embereket, s a legfinnyásabb igényeket kielégítő szálláson laktunk. A vájt fülűeknek pedig üzenjük: a félnomád magyarok még Levédiában legeltették lovaikat, amikor a bolgár–törökökből és délszlávokból összeolvadt bolgár nép államot alapított, és felvette a kereszténységet.

Jártunk egy ortodox kolostorban. Vallás, elvonultság, szépség, hagyomány – plusz légkondicionáló. A bolgárok nem vallási és nem (vagy csak erősen átvitt értelemben vett) politikai döntést hoztak, amikor a keleti, görög kereszténységet választották. Hiszen évszázadokkal a nagy egyházszakadás előtt vagyunk. Tegyük hozzá: amikor Géza fejedelmünk és István király felvette a nyugati, latin kereszténységet, nem vallási, és legfeljebb átvitt értelemben politikai döntést hozott. Jellemző, hogy Szent István görög kolostort is alapított. Hiszen még évtizedekkel a nagy egyházszakadás előtt vagyunk. Mégsem csak véletlenek halmazáról van szó: a nyugati, latin és a keleti ortodox kereszténység határvonala a legfontosabb történelmi–kulturális határ Európában. Csak gondoljunk bele: a határ egyik oldalán észtek és lettek, a másikon oroszok. Az egyik oldalon Lengyelország, a másikon Fehéroroszország. Magyarok innen, románok túl. Horvátok és szlovének az egyik, szerbek és bosnyákok a másik oldalon.

Egy Melnyik nevű, homokkősziklák közé ékelődött, takaros, építészeti csodálatosan egységes üdülőfaluban laktunk. Ha nem lenne oly messze! Remek kirándulások állandó célpontja lenne. De érkezzünk meg végre Törökországba!

Törökország három százaléka Európában, 97 százaléka Ázsiában található. A török állam társadalmi és kulturális szempontból is két világ: Európa és a Közel–Kelet határán fekszik. De kulturális szempontból bizonyos, hogy az európai elem aránya több, jóval több három százaléknál, még akkor is, ha tudjuk, a Mária-vány–tenger két partján s néhány mediterrán tengerpartszakaszon lévő fejlettebb góccal Anatólia, Kelet–Törökország hatalmas, s jóval elmaradottabb területei állíthatók szembe. Az európai turista hajlamos azt és csak azt észrevenni, ami Törökországban keleties; bizonyos, hogy az Afganisztánból, Iránból érkező vendég döntően azt látná meg, ami itt nyugati, európai.

Jó néhány hagyományos viseletű hölgygel találkoztunk. Ők szoknyájuk s blúzuk fölé 35 fokos melegben is lábszárközépig érő kabátot vesznek, fejkendőt viselnek. Ebben az öltözetben mennek még a strandra, sőt a vízbe is. (Viszont az arcot is eltakaró, fekete, arab csador éppúgy kisebbséget képvisel a hagyományos–vallásos viseletűek között, amint utóbbiak kisebbségben vannak az összlakosságon belül.) Számos feltűnő jelét tapasztalhatni a nemek közötti egyenjogúság hiányának. A piacon szinte minden árus férfi, és szinte minden vásárló nő. A tereken, utcákon vasárnap férfiak ücsörögnek, teázgatnak az árnyékban – csak férfiak. A kerthelyiség belső, derékmagas kerítéssel határolt részén kizárólag férfiak. A külső részben ülhet nő, sohasem egyedül, s háttal a férfiaknak. Ám mindez csupán a valóság egyik fele. Európai öltözetű, sőt divatkövető az emberek többsége. A „szupermarketekben”, de kisebb boltokban is kaphatók szeszes italok. A felületes nyugatiasság számtalan jelét figyelhetjük meg a boltokban, reklámokban, tévében, utcán. S ha felcsendül a műezzin éneke, korántsem rohan mindenki imádkozni. Egyesek udvariasan elhallgatnak, mások ennyire sem zavartatják magukat. Megkérdeztük vendéglátó kollégáinkat, fordítanak le, mit is mond a műezzin. Pontosan ők sem tudják, kaptuk a feleletet, mert arabul (!) énekel. A köztudat hajlamos azonosítani iszlám vallást és arab világot, talán azért, mert a muzulmán vallás valóban arab földön, Mekkában és Medinában született, egy arab próféta bábáskodása mellett. Pedig ma a legnagyobb iszlám ország nem arab: a 230 milliós Indonéziáról van szó. A második és harmadik legnagyobb mohamedán ország sem arab: az

egyenként 130 millió feletti Banglades és Pakisztán. Csak ezután következik a hetvenmilliós Egyiptom, de nyakában liheg a nem arab Törökország 67, és Irán 66 milliós lakosságával.

Egy dolog Törökországban mindenütt feltűnik: a tea. A legváratlanabb helyeken, helyzetekben és időpontokban látni teáspohárral megrakott tálcát egyensúlyozó pincért, tea gőzét fújdogáló férfit. Egész Törökország ugyanolyan méretű és alakú üvegpohárból issza a teát, ugyanolyan mozdulattal. A török rendőrség hasonlít a magyarhoz. Láttuk roppant határozottan intézkedni egy bővíliarus kisfiúval szemben, és tapasztaltuk töketlenkedését egyszerű koccanásos baleset után. Ottlétünkkor épp választási kampány zajlott. Itt a plakátok összefirkálása, elcsúfítása nem szokás. (Igaz, a közlekedési táblák oszlopainak ellopása, csatornafedelek és bronzszobrok eltulajdonítása, temetők meggyalázása sem. A rodostói kereskedők valószínűtlenül becsületesek, s a vendéglátóipar sem érzi jogának és kötelességének a külföldiek tisztességtelen megrövidítését. A pénztárcák elemeléséről már megoszlanak a vélemények.) A kampány érdekes és toladó eszköze a választási autó. Rajta a kedvenc politikus arcképe, a kedvenc párt logója, és valami jelmondat. Az autó zenét sugározva, máskor választási propagandát ontva járja a várost.

Két névvel folyton találkoztunk, szobrok, festmények, utca- és intézménynevek formájában: Namik Kemal, Musztafa Kemal Atatürk. Előbbi rodostói születésű költő. Sokat olvasó s kifejezetten verskedvelő ember létemre, bevallom, korábban nevét sem hallottam. Hogyan lehet ennyire ismeretlen előttünk egy hetvenmilliós nagy nép irodalma? Talán Orhan Pamuk Nobel-díja éppúgy jó hatással lehet a török irodalom külföldi megismertetésére, mint volt Kertész Imréé a magyarra. Ami pedig az utóbbit illeti. Kemal pasa alakjában, pontosabban a személye körül kialakult nemzeti mítoszban mintha Széchenyi, Kossuth, Deák, Horthy és Kádár egyesülne. Kemal már az első világháborúban feltűnt, igazi jelentősége azonban az, hogy megszervezte a török ellenállást az antant által az országra kényszerített békefeltételekkel szemben. Az arab területek leválását elfogadta volna, de hogy Kis-Ázsiából olasz és görög területeket szakítsanak ki, Dél-Anatólia demilitarizált legyen, a kurdoknak és örményeknek autonómiát kelljen adni: ez már elfogadhatatlan! A Kemal vezette győztes nemzeti felkelés s az azt követő politika folyamánya a modern török állam. Állam és egyház szétválasztása, köztársaság, Ankara fővárossá válása, a török–görög lakosságcseré (melyet már az elnyomott görögök tömeges menekülése előzött meg) jórészt az ő műve. Amint a latin betűs ábécé (ezt állítólag, a török nyelvészek hosszas lacafacázása után, türelmét veszítve, egy éjszaka, személyesen Kemal hozta volna létre), ez a felettebb ellentmondásos lépés, amely kulturálisan a Nyugathoz kötötte, ám saját írásos kultúrájától jórészt elválasztotta a török népet. Vagy inkább nemzetet. A korábbi, dinasztikus, nemzetek és vallások feletti birodalom helyett modern, a nacionalizmus átkaitól cseppet sem mentes nemzetet, nemzetállamot. Kemal állítólag májzsugorban halt meg, kemény alkoholista volt.

Rodostó becsületes török neve Tekirdag. A „Rodostó” bizánci eredetű szó, bár nekünk, magyaroknak a Rákóczi-emigráció korának oszmán–török hangulatát kelti. Rodostó nem igazán szép város. Csupa lakótelep és társasház, olykor egy–egy mecsettel, szüpermarkettel, napraforgófölddel megszakítva. Valaha volt óvárosa tucatnyi részben lepusztult épületté zsugorodott. Házai színesebbek és csinosabbak, mint a mi hetvenes években épült panelnegyedeink, inkább az elmúlt évtized magyar építészetét idézik: de hát a lakótelep csak lakótelep, nem vonz turistát. Más külföldi, mint magyar, nem is nagyon fordul meg a városban. Pedig a kevés látnivaló értékes, szép. Igaz, az itt–ott parkká szélesedő tengerparti sétány Rákóczi–szobra mellett Magyarországon talán egyszerűen elmennénk, de hát itt, ezer kilométerre a hazától mégiscsak minden más. A helytörténeti múzeum antik görög–római márvány gyűjteménye több, épebb s szebb, mint bármelyik magyar vidéki város múzeumának hasonló anyaga, talán ha Budapesté múlja felül. A Rákóczi-emlékház viszont inkább érzelmileg megkapó. Nincs benne nemzeti köztudatunkban, tankönyveinkben sem, hogy a Rákóczi–szabadságharcból, a kétségtelen vereség ellenére, sokkal jobban jöttünk ki, mint pl. az 1848/1849-es forradalomból. 1711-ben nem voltak aradi vértanúk, sem Haynau-rémuralom. Helyette amnesztia, s egy olyan „kivételezett függőség” (Mészöly Miklós kifejezése), amely száz évig, a reformkorig biztosította a nép és ország fejlődéséhez szükséges feltételek kicsit több mint minimumát. Rákóczinak nem kellett volna feltétlenül száműzetésbe vonulnia. Tudatos, politikai és erkölcsi döntést hozott, lemondva minden idők egyik legnagyobb magyar magánvagyonáról. A politikai motiváció egy új szabadságharc reménye lehetett. Az erkölcsi tényezőben sincs okunk kételkedni. Arról az emberről, aki nem hogy közpénzt soha nem vett volna el, de jórészt saját zsebből finanszírozta a szabadságharcot, nyugodtan elhi-

hetjük, egyszerűen példát akart adni arra, hogy létezik minden következményt vállaló, megalkuvás nélküli hazaszeretet.

Láttunk török falvakat is: egy háromezer s egy háromszáz lakosút. Népeességük apraja-nagyja a „magyart látni” hatása alá került. Úgy bámultak bennünket, mint cirkuszi majmot. Mint egy kis magyar faluban bámulnának meg egy ugandai delegációt.

A török – nemzeti énképe szerint – kifejezetten toleráns. Ez a vallások vagy a homoszexualitás kérdésében talán igaz is (a szunnita muzulmán többség mellett örmény katolikusok, ortodox keresztények, izraeliták, alavi mohamedánok és ateisták is laknak az országban). Az már kérdéses, hogy ez a tolerancia a nemzetiségi kérdésre is vonatkozik-e. A világ legnagyobb saját országgal nem rendelkező népe, a 25 milliós kurd részben Törökországban él. Magyar felfogás szerint kifejezetten nemzeti elnyomás alatt. Örményekből és görögökből ma már kevés van. Az örmény holokauszt – a zsidó vészidőszak mellett az egyetlen, amelyre ez a szó szerintem bátran alkalmazható – és kivándorlás, valamint az előbb már említett görög menekülés és török–görög lakosságcsere lévén az ókor óta, 3000 éve itt élő milliós népek olvadtak eredeti számuk töredékére. A törököket arab, bolgár, örmény, görög szomszédaiakkal nem kevés ellentét állítja szembe. Kiket szeretnek? Szinte, mint saját határon túli „magyarjaikat”: azerbajdzsánokat, albánokat. És egy icipicit bennünket, magyarokat is. Az isztambuli nagy bazárban többen utánam kiabáltak: Attila pasa.

Érdekes a nemzeti előítéletek, ellenszenvek, gyűlöletek világába belegondolni. Ha ezek mértéke a valós sérelemmel állna arányban, akkor nekünk, magyaroknak a mongolokat és a törököket kellene gyűlölnünk. A mongol–tatár invázió abszolút számokban akkora embervesztést hozott, mint legközelebb csak az első világháború. Relatív számokban pedig – az emberéletben elszenvedett veszteséget az összlakossághoz viszonyítva – számunkra a második világháború sem volt véresebb! A török uralom pedig nem csak országunk függetlenségét és egységét vette el, nem csupán emberéletben és anyagi javakban hozott hatalmas veszteségeket, de hosszú távú kihatásai is katasztrofálisak. Bizonyos értelemben itt kezdődött Trianon: megváltozott az ország etnikai–nemzeti összetétele, a magyarság kisebbségbe szorult saját hazájában, s jelentősen csökkent az európai országok és népek között elfoglalt relatív súlya. Mindehhez már csak hab a tortán, hogy három évszázadig háborúztunk a törökök ellen. Mégis: a legtöbb magyar a törökökre inkább szimpátiával, semmint ellenszenvvel, de legalábbis közömbösen tekint, a mongolokra és tatárookra pedig, mint afféle marslakókra. Előítéleteink vagy épp ellenséges érzéseink célpontjai szerbek, románok, szlovákok, cigányok és zsidók: olyan népek és etnikai csoportok, akikkel szemben vannak persze valós és vélt, jobbára kölcsönös sérelmeink, de ezek mégsem hasonlíthatók az előbbiekhöz. Úgy tűnik, az előítéletek, nemzeti ellenszenvek és gyűlöletek szempontjából az elszenvedett sérelmek erejénél, mértékénél fontosabb azok időbeli közelsége és „néplélektani” funkciója.

De evezünk más vizekre! Hát igen. A tenger! Elvarázsol minden magyart. Akkor is, ha sokadszor járt már tengerparton. Törökország partjait négy tenger mossa. Mégis, a török csak félig–meddig tengeri nép, nem hasonlítható olaszokhoz, angolokhoz, portugálokhoz, dánokhoz. A török flotta csekélyebb, mint a hétszer kisebb területű és lakosságú Görögországé, egy hét alatt egyszer sem kaptunk étkezéskor halat, s az országból 3–4 magyarországnyi területet lehetne kihalászni, melynek népe éppúgy szárazföldi életet él, mint a csehek, osztrákok, magyarok.

Ha Rodostó nem is igazán szép, remek kirándulások kiindulópontja lehet. Például Galipoliba.

Galipoli (törökösen Gelibolu, antik nevén Hellészpontosz) egy kis félsziget az Égei-tenger és a Márvány-tenger között, a Dardanellák mellett. Itt lépett Európában először partra oszmán–török sereg. Az első világháborúban, 1915-ben pedig nagy csata zajlott a tengerszorosban és a félszigeten. Az antant és a központi hatalmak (ez utóbbiak kebelében harcoltak törökök és magyarok is) hadvezetésében egyaránt voltak hívei a perifériális taktikának, mert megosztja az ellenség erőit, és e taktika elutasításának, mert megosztja a saját erőket is. Az antant támadást Churchill tengerészeti miniszter kezdeményezte. A Dardanellákba behajózó brit flottát a parti erődök tüze visszafordulásra kényszerítette. A galipoli partraszállás sem hozta meg az antant áttörést: a csatát a törökök nyerték. Vendéglátóinkkal beszélgetve olyan benyomásunk támadt, hogy ez a győzelem mélyen beépülhetett a török nemzettudatba. A csata török áldozatainak emlékműve afféle nemzeti zárandokhely lett, ahol kiránduló családokkal is szép számmal találkozni lehet. Az emlékmű esztétikai szempontból merész alkotás: sírkövek helyett sírkövet utánozó üveglapokon a katonák neve, a sí-

remlékek között „Allah szemét” mintázó alkotás, előtte impozáns dombormű, a dombormű elé kilépő Kemal Atatürk–szoborral, távolabb hatalmas vasbeton–oszlopok négyes obeliszkje.

Trója viszont szemmel láthatóan nem vált ki büszkeséget vendéglátóinkból – inkább csak udvarias tartózkodást. Még Magyarország egy része kb. 400, a mai Törökország területe több ezer évig a nagy ókori civilizációk fontos része volt. S magyarok és törökök egyaránt az ókor elmúltával, a középkorban léptek mai hazájuk földjére. Csakhogy a magyarok hozzáállása az antik előzményekhez, függetlenül tudásuktól vagy tudatlanságuktól, érzelmileg semleges. A törökök számára viszont Trója egy ellenséges nép történelmének és kultúrájának terméke. (Tróját Homérosz tette azzá, ami – mondja szellemesen Szabó Zoltán zenész és szerkesztő barátom.) Mintha csak azt mondanák a törökök: ez egy másik nép történelmének emléke, véletlen, hogy épp a mi országunkban van, mi közünk hozzá.

Isztambul egy magyar földrajz tankönyv szerint hétmillió, egy útikönyv szerint tizenkétmillió, vendéglátóink szerint tizenhatmillió lakosú. Akár így, akár úgy, Európa és a Világ egyik legnagyobb városa, s az egyetlen, mely két kontinensen fekszik. Valaha görögök alapítottak itt egy Büzantion nevű gyarmatot, s ez rövidesen önálló városállam lett, de évszázadokig kisváros maradt. Világvárossá és fővárossá a római Konstantinus császár tette. Ezután Konstantinápoly, Bizánc és Isztambul néven rendre világbirodalmak fővárosa, egészen 1923–ig. Egyúttal jó példája annak – akárcsak Königsberg/Kalinyingrád vagy Pozsony/Bratislava – hogyan cserélődhet ki teljesen egy város népének etnikai–nemzeti összetétele. Előbb tiszta görög, aztán görög–római, majd görög, de örmény, zsidó, olasz kisebbségekkel, mígnem szinte tisztán török jellegűvé lesz. Egyik fő látványossága, a Hagia Sophia jól példázza a város történetét: előbb keresztény székesegyház, aztán iszlám dzsámi, ma a modern Törökország egyik múzeuma. Amíg csoportunk a Kék mecsetet, a Topkapi szerrájt, az előbb említett Hagia Sophiát s a nagy bazárt nézte meg, sofőrjeink autóbusz–alkatrészeket vásároltak. Alkudtak rá, mint mi a bazár ékszereire, s teát ittak közben.

Edirne (Drinápoly, Hadriánopolisz) útba esik hazafelé. Legfőbb látványossága, a Selimiye–dzsámi nagyobb s talán szebb is, mint Isztambul világhíres Kék mecsetje. Ez a legnagyobb oszmán időkben emelt dzsámi. A várost az „utazó császár”, a római jog kodifikálója, a zsarnok, bürokrata és reformer Hadrianus alapította. Bizánc elfoglalása előtt oszmán–török főváros is volt. Magyar vonatkozása is van: itt kötötték a várháborúkat (lásd Egri csillagok és Szigeti veszedelem) lezáró 1568–as békét.

Hazafelé utazva, az autóbuszon, eltöpreng az ember. Felvegyük–e a törököket az Európai Unióba? Kell–e nekünk hetvenmillió mohamedán? Törököket Európába? De hisz ott vannak! Ki tudja? Talán egyetlen feltételt kellene a törököknek szabni. Ha miniszterelnökük a közszolgálati televízióban, fő műsoridőben elmondja: országunk és népünk több mint egymillió örmény civil elpusztításáért felelős; bocsánatot kérünk az áldozatok leszármazottaitól. Ha ezt a török miniszterelnök megteszi, EU–tagok lehetnek. Amikor ez a feltétel teljesül, az összes többi is megoldódik majd.

(Megjelent a POLISZ című folyóiratban)

Gyöngyösi Gyöngyi: Fából faragott litánia

Alkotó diákok

Antal Anna

Vers 1.: Szavak mögött a gondolat

*Azt mondják, hogy aki elmegy az egyszer visszajön.
 Mi lesz, ha egyszer úgy megyek el, hogy soha nem jövök vissza?
 Azt mondják, hogy lélekben mindig otthon vagy.
 Mi van, ha lelkemben messze szárnyalok?
 Azt mondják, hogy a szerelem a legcsodálatosabb érzés a világon.
 Miért a fájdalom a legcsodálatosabb érzés a világon?
 Azt mondják az ember az ember szeretni született.
 Miért pusztít az ember?
 Azt mondják, együtt lenni jó.
 Miért szeretek egyedül lenni?
 Azt mondják, ez így van rendjén.
 Miért? Kérdezem én...
 Csak. Válaszolják ők, akik azt mondják, amit mások is mondanak.
 Így gondoljátok? Kérdezem én...
 Néma csend...*

Vers 2.: Drága emberem

*Fújt a szél,
 mikor elindultam.
 Fújt a szél,
 Drága emberem.
 S láttam szemedben
 fáj a szél, ahogy szembe jössz velem.*

*De nem bántad,
 ha szúrt a szél.
 Nem bántad,
 Drága emberem.
 Hisz csalt,
 hívott a messze
 Végtelen.*

*De kérlek vigyázz,
 ha útra kelsz.
 Vigyázz!
 Drága emberem.
 Hisz oly sötét a végtelen,
 mint szemedben
 A fájdalom.
 De ott...
 Ott már nem láthatom.*

Vers 3.: Csak

Csak írni kell

Ha

Ömlik

A tinta

Csak lökni kell

Ha

Lendül

A hinta

Csak lépni kell

Ha

Húzza

A lábad

Szeretni kell

Ha

Dobban

A szív.

Vers 4.: A labirintus közepén

Ülök.

A labirintus közepén

Elhagyatva.

Egymásba szőtt térdek,

Összefont karok.

Állhatnék

Is, de már

Nem akarok.

Fölöttem

Tiszta ég,

Elöttem kőfalak.

Körülvesz,

Átölel,

És megragad.

Lenge

Szellő a társam,

Csak ő

Vigyáz.

De ha jő az est

Elhagy,

És leigáz

A félelem...

Leomló kőfalak

Törmeléke

Alatt

A biztonság

Puha csönd.

Ha sikítok

Elköszönt.

Vers 5.: Én már csak...

*Én már csak azt nem tudom,
Miért vagyunk?
Miért itt,
Ekkor,
És hogyan?
Én már csak azt nem tudom,
Mi lesz velünk?
Miért jövünk,
Megyünk,
És szeretünk?
Én már csak azt nem tudom,
Miért kerek a Föld?
És miért
Négyszögletű az Ember?
Miért jön fel a Hold?
És lemenni
Miért mer?
Én már csak azt nem tudom,
Miért öregszik
Velünk a gond,
És miért jön
Új megoldás?
Miért vágy folyton a szív?
És el
Miért hágy?
Miért jön a folyton a bú?
És miért fut
Folyton a kedv?
Miért tud folyton az agy?
És cserben
Miért hagy?
Ó, mondd!
Miért vagyunk?
Én már csak ezt nem tudom...*

HUNYADI

Első kötet

HAJNALCSILLAG FÉNYE

Írta: BÁN MÓR

© Bán János 2008

részlet

A magyar még csatázni is felcicomázza magát.

A sátorból kilépő király beleborzongott a gondolatba, amint megpillantotta az előtte felsorakozó nagyurakat. A zászlósurak addig türelmetlenül toporogtak a sátor előtt, várva, hogy az apródok Lajosra illesszék a nehéz vértet. Amikor a király végre kijött, és körütekintett a nagyurak karéján, látta, hogy mind legdíszesebb öltözetükbe bújtak. A páncélok vasára vetve ékes dolmányok feszültek, a vállakat hermelinpalástok, aranyzinóros köpönyegek melegítették a korai hőségben, a főpapok nyakában súlyos aranykeresztek, a bárókéban vastag láncok csüngtek.

Mintha bálba készülnének!

Lajos csak mosolygott, intett az urak felé, aztán rossz előérzettel nyeregbe szállt. A dús menet ezzel kirobogott a csatamezőre, ahol addigra ideges civódással felsorakozott a magyar derékhad. Ahogy a dandárok előremeneteltek, hogy elfoglalják kialakított helyüket, innen is, onnan is szentségelés kelt, az egymásba ért seregtestek lökdösődve igyekeztek kikeveredni egymásból. Kurvanyáztak még a nemes püspök urak is, magukról megfélemlkezve, elevenen főve máris a nehéz páncélokban a hermelinpalástok dunyhája alatt.

A sereg tán a kívánnál szélesebben nyújtózott el.

Két napja csak, hogy a Budáról érkező hajók meghozták az ágyúkat, némelyiket még Mátyás király arsenáljából, s a sok puskaport hozzá. De az ágyúk java része még a gályákon sorakozott, annál is több a kikötőben, mert az igavonó barmokról szokás szerint senki sem gondoskodott. Ha nincs ígás állat, ott egye meg a fene! Félbe lett hagyva a tűzérőség felsorakoztatása is, mint megannyi más, fontos dolog.

Szerencsére az utolsó két nap megérkeztek sokan, akikről remélték, hogy jönni fognak. Elsőnek a horvát bán csapata háromezer lovassal, s majd ugyanannyi gyalogossal, aztán jöttek a várva várt zsoldosok is.

Így most már huszonhétezeren voltak.

Nem valami sokan a szemből, a láthatáron túl feléjük kígyózó végtelen tömeghez képest, mégis, ahogy százanként gyarapodtak, lassan a remény is szétáradt bennük.

A reggeli órákra minden elrendeződik és elcsendesedik.

A magyar hadsereg ott áll, készen áll, moccanatlanul az izzasztó napsütésben.

Huszonhétezer férfi a síkságon, szemben a szelíd hajlatú dombnak, és meredten bámulja, mikor bukkan elő a domb mögül Szulejmán sokszázezres hadinépe.

Megcsendesedik az indulat, most először nem egymással perel, foglalkozik a hadinép, most először csak az előtte álló harcra összpontosít.

Ott állnak felsorakozva.

Várnak.

Huszonhétezer férfi, csillogó vértjeiken, sisakjaikon táncot lejt a nap aranyat verejtékező fénye. Messziről roppant vas szörnyetegnek tűnik a sereg, masszív négyzetekbe tömörödött százlábúnak, mely lándzsakerdőt meredeztet a sodródó fellegeknek. Néhol a könnyű lovasok vérszín dolmányai vereslenek a mező zöldjén, amott a német és cseh zsoldosok alabárdjainak erdeje hajlong. Kerek és tárcsa pajzsok sorain ragyog a fény. A domb alján, a sisakos főrengeteg felett hadilobogókat simogat a reggeli szél.

Huszonhétezer izzadó, s mind jobban szomjazó férfi várja a csatát.

Aztán a dombok túloldaláról török dudák harsannak, dobok vérforraló dübörgése és a rengő léptek robaja kél. Ahogy a mező földje megremeg, a magyar katonák csontja is belerezdül a mindenén átható morajlásba. Jézus Krisztus nevére, mennyien lehetnek ezek? Igaz a kémek jelentése, igaz a kétszázezer?

Létezhet ez?

A hangok alapján létezhet bizony.

Ott jön erre a domb mögül az iszlám világbirodalom majd minden kardforgatója, épp most sorakoznak fel, hosszú, tömött sorokban, görgetik a szakállas tarackokat és a nagy ágyúkat szembe velük, készülnek lassan, nyugodtan, nyergelnek a szpáhik, kovás puskáikat töltik a janicsárok.

Emitt még senki sem mozdulhat: Tomori szigorú parancsba adta, hogy várjanak türelemmel.

Hát várnak.

Elöl negyedmérföld hosszan felsorakoztatva a két szárnyra osztottan Batthyány bán horvátjai, Tahy János magyarjai, amott a Perényi vezette dandár. Itt kellene állnia az erdélyi vajdának, de Szapolyai nem tudott, avagy nem akart ideérni időben. Jó lenne pedig, ha itt volna, de nincsen.

A két magyar szárny közt – azt hihetnők azért, hogy egymásnak ne ugorjanak –, majd tizennégyezer német, cseh, morva, és lengyel gyalogos sorakozik fel Leonard Gnoienski, Ciprusi Hannibál vezérlete alatt.

Mögöttük a helytállóknak nevezett derékhad, a királlyal és kíséretével. Nagy most a forgolódás a fenséges úr körül, a zászlósúrak pörölve, kötekedve keresik a helyüket. Mindenki érteni akar a hadrendhez, pedig szinte egyikük sem volt még csatában, és – bár ezt még nem tudják –, nem is lesznek többé soha.

Az udvarmester helye éppen itten van! – harsogja Tarczai Miklós, haragvó pillantással küldve oldalra a lengyel, és a sziléziai lovagoknak. Cívódnak, tréfát vetnek egymásnak, meg durva sértéseket, de jobbra úgy tesznek, mint akik hetente vívnak csatát.

Hátul, a felsorakozott sereg mögött, a színes vásznú szekértáborban Gondos Illés mester, a királyi konyha vezetője éppen azon töri a fejét, mit találjon a király asztalára, ha az visszatér – mert visszatér rögvest, minek ácsorogna estig a mezőn –, amikor erősödő lódobogásra figyel fel.

Kisiet a sátor elé, és épp az orra előtt suhan el egy teljes vértzetbe bújt lovag, mögötte denevérszárnyként röpköd veres köpenye.

Az ételmester keresztet vet, belesápad a látványba.

– Kísértet! – suttogja maga elé. – Te már kétszer meghaltál!

Hátrasandít, a lihegve érkező szolgákra.

– Láttátok? Láttátok azt a lovast? Ő volt az!

Azzal borzongva visszasiet, és rendelkezik, hogy kopasszák meg az előkészített kappanyokat, s üssék csapra az utolsó hordó nemes bort. Nem sejti, hogy soha nem eszi meg már azokat a szárnyasokat senki, és azt sem, hogy ezek az utolsó parancsok, melyek elhagyták száját.

A szerző, Bán János (írói nevei: Bán Mór, Kim Lancehagen, Gran Goa) magyar sci-fi író, újságíró, aki iskolánk diákja volt 1983 és 1987 között. A hazai sci-fi és fantasy irodalomba 2000-ben „robbant be”.

A fenti részlet a tervek szerint idén megjelenő új regénysorozat legelejéből való. A sorozat a Hunyadiak korában játszódik, végigkíséri Hunyadi János, Mátyás király és Corvin János herceg életét. A kerettörténetet a Mohácsi csata adja, voltaképpen a mellékelt részlet is ehhez kötődik. A sorozat a Gold Book kiadásában jelenik meg, Magyar História sorozatcímen.

Brenyó Zsóka

Halhatatlan leszek!

*Halhatatlan leszek, megölhetetlen!
Lelkemet az örök tengerbe vetettem.
Nem fog rajtam golyó, nem sebez majd kés;
Nem öl majd meg idő, sem emberi kéz.*

*Halhatatlan leszek, örök, s végtelen,
Nyár után az őszt ezerszer nézhetem.
Bejárom majd a föld minden kis zugát,
Megtudom majd minden s mindenki titkát.*

*Halhatatlan leszek, bölcsebb a bölcsnél,
Nagyobb a tengernél, s öregebb a földnél.
Gyermek születik, majd ifjúvá serdül,
Végül meghal, s nekem hajam sem őszül.*

*Halhatatlan leszek, csak én maradok,
Mindenki itt hagy, egyedül táncolok.
Pisztolyt rántok, s meghúzom a ravaszt,
De a halhatatlan halhatatlan marad...*

Csizmadi Csilla

Papi

*Hosszú az út hazáig,
s ki az, ki kibírja odáig?
Kit az idő megtép,
s egyetlen reménye egy emlék.
Ez az emlék a hosszú, rögös út,
melyen fiatalok csak úgy fut.
S most épp hogy dőcög rajta,
a honvágy oly távol marta.
Sietne ő,
várják a régi pajtások,
fák, bokrok a tavaszi hajtások.
Kinyílik a kapu,
és ő belép rajta,
a hetvenhárom évet maga mögött hagyta.*

Fodor Zsuzsanna

Csillagom, Aldebaran

(In memoriam N.B.)

Berlin külvárosára füstbe burkolózva ereszkedett le az őszi éjszaka. A házak szemei lassan becsukódtak; redőnyök csattantak az ablakpárkányokhoz, és a sápadt, pislogó lámpák egymás után aludtak ki a szobákban. Az utcalámpák fénye reszketeg tócsákba gyűlt a nedves betonon.

Az egyik koszos ablakban egy idős férfi arca bukkant fel. Sóhajtott egyet, és becsukta a spalettákat, amiken nagy, sárga betűk hirdették: MURPHY'S PUB & *billiard*. Visszament a pulthoz, és a szoba túlsó felében biliárdozó fiatalokra sandított. Azok hangosan biztatták egyik társukat, aki dülöngélve igyekezett legalább a luk közelébe lökni a golyót. A kocsmáros megcsóválta a fejét – igazából ki sem szolgálhatta volna őket... Kinyitotta a kasszát, megszámolta az aznapi bevételt, és úgy döntött, felülbírálja a törvényeket – inentől lelkifurdalás nélkül kiszolgál bárkit, különben bajok lesznek a számlákkal.

És jöttek is szépen a vendégek; tizenegy körül már csaknem tele volt a kis ivó. Az öreg kezdett megnyugodni, és ahogy vándoroltak a tízeurósok a kasszába, úgy kezdett éledezni a lelkiismerete. „A legközelebbit, ha túl fiatal, igazán kiküldöm.” – gondolta, és mikor meghallotta az ajtó nyikorgását, várakozón fordult a bejövő felé. Megkönnyebbülten állapította meg, hogy az illető húsz körül lehet, úgyhogy nem kell elküldenie.

– Jó estét, mit adhatok? – kérdezte, és egy pillanatra felvillantotta legbarátságosabb vigyorát, mert fő, hogy a vendég első benyomása pozitív legyen. De a férfi nem mosolygott vissza, hanem zavartan csak annyit mondott: „vodka, bitte”. A kiejtése elárulta, hogy külföldi. A kocsmáros zavartan fordult a vitrin felé, fogalma sem volt, hogy mikor szolgált ki utoljára bárkit is vodkával – ez afféle kis kocsma volt, nem nagy berúgásokra, csak kicsikre. De végül is megtalálta az üveget. A fiatalember az ujjával mutatta a poháron, hogy mennyit kér. Rezzenéstelen arccal nézett farkasszemet az elképedt kocsmárossal, aki döbbenten, de végül egyetlen szó nélkül teletöltötte a poharat. Leírta egy papírra az árat, türelmesen megvárta, amíg a férfi kiválogatja a megfelelő bankjegyeket, és egy halk „danke”-t mormogva elveszi a poharat.

– Honnan jött? – kérdezte alig leplezett kíváncsisággal az öreg. – Orosz? Russland?

– Nein. Serbien – felelte a férfi, és hogy megelőzze a további kérdezősködést, egy újabb köszönöm után gyorsan elindult valami helyet keresni magának.

Talált egy viszonylag csendesebb sarkot, leült, és maga elé tette a poharat. Egy darabig csak nézte, és azon gondolkodott, miért is akarja meginni. Világéletében utálta az alkoholt, és soha nem ivott. De ma este mintha madzagon húzták volna a kocsmáig. Nem ismert magára, bár ez gyakran előfordult vele az utóbbi hónapokban. Megfogta a poharat, és még mielőtt meggondolhatta volna magát, felhajtotta a felét. Egész testében megremegett; az ital folyékony tűzként égette a torkát, és borzasztó íze volt. Szája elé szorította a kezét, hogy hangosan köhögni ne kezdjen. A szeme könnybe lábadt; megrázta a fejét, elmázolta a könnyeket az arcán, és felsóhajtott. Hátradőlt a széken, és a plafont nézte.

Pár napja jött el otthonról. Az utolsó egy hete csomagolással telt – könyvek, ruhák heverték mindenütt a szobájában, ő pedig hol ingeket hajtogatott, hol a Lorentz–transzformáció egyenleteit vezette le.

Eszébe jutott az utazás. Több mint egy napig zötykölődött a különböző távolsági buszokon. Fejét az ablaknak támasztva bámult kifelé. Újvidék, Budapest, Pozsony, Prága – mind suhanva száguldott el mellette. Néha eleredt az eső, ilyenkor a kövér cseppek egymásba olvadva gurultak le az üvegen. Olyanok voltak, mint a higanygolyók. Órákig nézte őket. A határőrök elkérték az útlevelét, és dűnnyögve olvasták a nevét: Marjanovic Milos. Aztán rámosolyogtak, és biztatóan bólintottak. Ő visszamosolygott, de a szeme szomorú maradt. Iskolás kora óta tudta, hogy nem akar otthon maradni. Konokul kitartott az elhatározása mellett, folyton az járt az eszében, milyen jó is lesz majd maga mögött hagyni mindent. Ábrándokat szövögetett –

nagy tudós lesz, nem is akármilyen, hanem Nobel-díjas, és megoldja a fizika rejtélyeit, és új csillagrendszereket fedez fel, és új elméleteket alkot... ezt az álmát mindig az eszében tartotta. Akkor is, mikor Pan-cevoban egyszobás panellakásuk ablakából elszoruló szívvel nézte az eget egyre vastagabban elborító fekete füstfelhőt. Akkor is, mikor elköltöztek, és az új ház padlóját betonozta, s a homlokáról lecsorgó verejtékcseppek apró patakokként a friss betonmasszára csorogtak. Akkor is, amikor idegesen nézte a híradót, hogy nem zárják-e le a határokat. Amikor télen, fűtés nélkül, vacogva bújt a paplan alá, és ezerszer elátkozta magában a havat. Minden hideg és nyirkos lett tőle, a falak párát leheltek, és neki tehetetlenül kellett néznie, ahogy bepenészednek. Reggelente azzal játszott, hogy a levegőbe fújt, és nézte, milyen minták rajzolódnak ki megfagyott lélegzetéből.

Hátrasimította a homlokába hulló koromszín tincseket. Ez mind csak rossz álom – gondolta. Már nem tartozik hozzám. Az nem is az én életem volt. *De igen* – suttogta valahol belül egy hang. – *A tied. Hozzád tartozik. Nem tudod csak úgy lerázni.* De igenis le tudom – mondta félhangosan, és gyorsan kiitta a maradék vodkát is a pohárból. Egy pillanatig elbizonytalanodva nézett maga elé. Min is gondolkoztam az előbb? Ja persze, az életem. Nos, ahhoz már nincs közöm. *Honnan gondolod?* – a hang nem hagyta nyugodni.

Milos behunyta a szemét, és megpróbált magyarázatot adni. Le kéne vezetni az egész életét, mint egy hosszú, bonyolult egyenletet. Eszébe jutottak Einstein egyenletei, amiken annyit törte a fejét. Neki soha nem csak számok voltak egy darab papíron. Sokkal többet jelentettek – a Mindenséget. A fizika kitágította a kis, málló falú szobáját, plafon sem kellett, ott volt helyette a csillagos ég, millió és millió csillagképpel ... Csillagok. Mindig őket nézte. Hol nevetve, hol könnyes szemmel, hol halálos fáradtan, hol valakit a karjában tartva, de a szeme mindig a csillagokon volt. Sokszor úgy érezte, egész napjának csak az adott értelmet, hogy este kiülhetett az ablakba, és órákig nézhette őket. Néha az ablakban ébredt, dideregve és sajgó tagokkal, de valahogy a szívében béke volt. Ritka alkalom.

Máskor azonban úgy érezte, még ez sem elég. Voltak napok, amikor tudta, kell, hogy legyen valami, ami több a fizikánál. Több a csillagoknál. Több a Mindenségnél. Mindennél több. Valami végső megoldás minden rejtélyre.

De persze soha nem gondolkoztál ezen igazán – a hang megint kötözködni kezdett. Hogy a csudába gondolkoztam volna?! *Féltél. Most is félsz.* Nem vagyok gyáva. *A kettő nem feltétlenül ugyanaz. A bátrak is félnek, csak ők legyőzik a félelmüket.* Na jó. Egész életemben félttem. Mindig volt valami, ami nem hagyott nyugton, ami a legvidámabb pillanatokban is képes volt megriasztani. De most már fel sem tűnik. Hozzá vagyok szokva. Különben is, ennek most már vége. Itt vagyok, Berlinben, holnapután meglesz az első óráim az egyetemen. Minden más lesz. Itt más az élet.

Elmosolyodott, de a következő pillanatban ismét komor lett az arca. Az anyja jutott eszébe. Amióta az eszét tudta, ő nevelte. Az apját alig ismerte. Talán hároméves lehetett, amikor otthagyta őket. Ketten maradtak. Kiskorában még nem érezte ennek a súlyát, de ahogy nőtt, egyre inkább kezdett ráébredni, hogy nemcsak anyja tartozik érte felelősséggel, hanem fordítva is. Onnantól kezdve nem lehetett többé kisfiú. Felnőtnnek kellett lennie, felnőtt terheket kellett vinnie a vállán. Soha nem panaszkodott, némán tűrt, és remélte, hogy egyszer megváltoznak a dolgok. De nem történt semmi.

Az anyjának szőke haja volt. Kisgyerekként imádott játszani vele. Amikor ágyba bújt, az anyja fölé hajolt, és betemette a szőke hajzuhatag. Aranyló vízesés. Apró ujjai áhítattal siklottak a fénylő, szalmaszín hullámok között. A tincsek mögül mosolygó arc nézett rá. Mély, barna szemek puha, simogató pillantása cirógatta az arcát. És ő úgy aludt el, hogy parányi markába szorította a csillogó szálakat. Mikor felébredt, mindig csodálkozva nézett üres tenyerére. Hová lett belőle a kincs?

Később már egyedül aludt el. Még később pedig alig aludt. Hajnalig tanult, fáradságtól és elragadtatottságtól csillogó szemmel olvasta a fizikakönyveket, gondolatban végignézte a csillagok keletkezését, írta az egyenleteit, és csak akkor ment aludni, amikor a sorok már reszketve táncoltak a szeme előtt.

Néha odament az anyja ajtajához, és nézte, ahogy dolgozik. Selymet festett. Keze alatt színekkel telt meg a földre omló anyag. Virágokat, sosem látott növényeket festett rá, színes madarakat, tündéreket. Törékeny szíve minden szépségét. A benne lakó csodálatos képeket senkivel nem tudta megosztani. A fiával sem. Régen talán sikerült volna, de most már nem ment. Csak a selyem, az volt képes befogadni egy nem létező, idilli világot, ami után már hiába vágyakozott. Fia csöndben nézte az anyja arcán kisimuló ráncokat, és va-

lami tompa fájdalommal vette tudomásul, hogy belső, titokzatos világának soha nem lehet részese. Már nem.

Kezébe temette az arcát. Nem szabad sírni. Nem szabad. Hagyd abba. Néhány napja még vele volt. Az utolsó pár napon nem veszekedtek. Csendben nézték egymást, és próbálták megjegyezni a másik vonásait. Hiszen annyit változtak, és annyit fognak változni. Néha valaki kopogott az ajtón, ilyenkor Milos felpattant és kiment, mert úgyis tudta, hogy hozzá jönnek elbúcsúzni. Régi, majd' elfeledett barátok veregették hátba, és kívántak neki szerencsét. A legutolsó napon a legjobb barátja ájtott hozzá. Félredobták az ingeket, a nadrágokat, a bőrröndöt, és leültek gitározni. Nagyon régen játszottak már együtt. Egymást ugratták, ha valaki hibázott, nevettek az elcsúszott akkordokon, és elégedetten vigyorogtak, ha valamelyik szám nagyon jól sikerült. Milos pár órára újra kölyöknek érezte magát. Aztán este lett, az estéből éjszaka, és el kellett búcsúzniuk. Amikor becsukta az ajtót, Milos úgy érezte, mintha egy belső, ellenállhatatlan erő acélmarokkal szorította volna a torkát. A falnak dőlt, behunyta a szemét, és nagyon erősen összpontosított, hogy ne sírjon. Hiszen még hátra volt a legnehezebb. Az anyja.

Óvatosan a szobájához lépkedett. Az anyja most nem festett. Az asztalnál ült, és valamit lapozgatott. Milos halkan a háta mögé állt, és a vállára tette a kezét. Anyja összerezzent, felpillantott, a szeme könnyes volt. Milos valahogy tudta, hogy ez az utolsó alkalom, amikor őszinte lehet vele, amikor ledöntheti a köztük magasodó falakat. Egyetlen szó kéne. Egyetlenegy. A torka kiszáradt. Reszkető kézzel lassan végigsimított anyja gondárnyalt, fáradt arcán, és leült a szék lába mellé. Nem bírt beszélni, csak a tekintete kiáltott a szoba fojtott csendjébe. *Anyja, ismersz még? Elhiszed, hogy nem azért megyek, hogy tőled szabaduljak? Elhiszed, hogy visszajövök? Beszélj már, könnyörgöm! Kiabálj! Üss meg! Vagy csinálj bármit... akármit... Mondd, hogy rossz fiad voltam, hogy hálátlan vagyok, hogy csalódtál bennem... mondj bármit, csak szólalj meg!*

Anyja egy pillanatig furcsán nézett rá, mintha most látta volna először. Nézte a sötét, komoly szempárt. Az ébenfekete haját. Az érett férfiarcot, ami valaha olyan határtalan bizalommal nézett rá. Kereste benne a saját vonásait. Valamit, ami hozzá és csak hozzá köti. Néhány másodperc kellett csupán, hogy rájöjjön, nem az arcvonások láncolják a fiát hozzá. Nem. Mert a fekete szempárból lassan először csak egyetlen, majd egyre több könnycsepp gördült le. És abban a pillanatban tökéletesen megértette, mit mondanak ezek a cseppek. Nem az ellopott gyerekkorért kiáltottak vádlón. Egyszerűen annyit mondtak: szeretlek.

Órákig ültek a földön; beszélgetésük el-elcsuklott, egymást ölelték, és valahogy mindketten úgy érezték, hogy az az éjszaka örökké tartott. Vannak esetek, amikor az ember képes lerázni az idő láncait, és ki lépni korlátaiból. Akkor is ez történt. És Milos utoljára, néhány órára ismét gyerek lehetett.

A férfi szeme előtt összefolyt a szoba. A recsegő német szavak szinte fizikailag fájtak neki. Az órájára nézett, de a számok vadul ugráltak a szeme előtt, és akárhogy erőlködött, nem tudta leolvasni az időt. Mind egy. Most már menni kéne. Lassan, óvatosan felállt, és elindult az ajtó felé. Vagyis amerre az ajtót sejtette. Borzasztó volt elhaladni az emberek mellett, tudva, hogy látszik rajta: részeg. Megalázó volt, de hát nem volt mit tenni. Valahogy elbotorkált az ajtóig, és egy *gute Nacht*-ot mormolva kilépett a ködös éjszakába.

A hideg levegő szinte arcon vágta. Jeges szél zizzent a fakó lombok között. Milos összébb húzta magán a kabátot. Hirtelen fogalma sem volt, hogy merre induljon. Találomra elindult, és remélte, hogy valami olyan helyen köt ki, ahonnan már könnyebben megtalálja az utat a kollégiumhoz. Sötét utcákon haladt végig, alig volt közvilágítás. Pár perc múlva kezdtek kitisztulni a gondolatai. Megállt, nekitámaszkodott egy omladozó falnak, és vett egy mély levegőt. Az ujjai közt vakolat pergett a földre. *Hol a fenében vagyok?* Körbenézett, de csak rogyadozó házakat, sötét ablakokat és kopaszodó fákat látott. Nagyot sóhajtott, és felnézett az égre. Ezer csillag. Millió csillag. *Cassiopeia. Ursa major. Aldebaran.* Csendben számolgatta a csillagképeket, és valahogy kezdett megnyugodni. *Vajon miért keletkeztek?* Azt tudta, *hogyan* jöttek létre, de neki a miértje kellett. Nem hitte, hogy ez pusztán csak a nem egyenletes anyageloszlás következménye. Kell lenni valami még nagyobbnak. Talán *valakinek*. Ilyen szépség nem teremődik csak úgy. Magától. Úristen, miket gondolok?!

Minél tovább nézte a csillagokat, annál kevésbé érezte magát reménytelennek. Azon tűnődött, mennyit kell utaznia a fénynek, hogy leérjen hozzá, és az ő szemében visszacsillanjon. Kiszámolta. És vajon ahhoz mennyit kéne, hogy a szívében fényt gyűjtson? Hogy ott bent megváltozzon valami? Ezt már nem lehetett kiszámítani.

Nem emlékezett, hogy meddig állt ott, de egyszerre úgy érezte, hogy a lelkében kezdenek lüktetni a csillagok. Már nem fölötté, benne voltak. Behunyta a szemét, és úgy is látta a fényt. Úgy érezte, mintha a szívét markoló szorítás kicsit engedett volna. Talán egyetlen pillanatra szabadnak érezte magát. Kinyitotta a szemét, elmosolyodott, és lassan továbbindult. Már nem kellett a falakba kapaszkodnia. Józan volt, a kocsmában töltött órák mintha fényévekre lettek volna.

A következő, sötét utcában először valami fémcsörgést, majd egy kiáltást és nagy zörgést hallott. Gyorsított a léptein. Az egyetlen működő utcai lámpát már régen maga mögött hagyta, alig látott valamit. Hirtelen egy földön fekvő alak körvonalai rajzolódtak ki előtte. Odarohant hozzá. Egy nő feküdt a betonon, teljesen összegabalyodva a biciklijével. Milos letérdelt mellé, és automatikusan a keze után nyúlt, hogy kitapints a pulzusát. Erre a nő halkán, remegő hangon valamit hadarni kezdett németül. Milos ezerszeresen elátkozta magát, hogy nem tanult valami sok németet, még az utolsó hónapokban sem, tudván, hogy az előadások úgyszólván angolul lesznek.

– Telefonálok mentőknek, egy pillanat – mondta halkán. Csak a következő pillanatban jutott eszébe, hogy fogalma sincs, hol van.

A nő azonnal tudta, hogy külföldi. Lassan és tagoltan mondta Milosnak, hogy azt ismétlje a telefonba, amit ő mond. Milos megértette, bólintott, és felhívta a mentőket. Elismételte, amit a nő halkán, szinte suttogva mondott, és megkönnyebbülten hallotta, hogy az ügyeletes azt ígéri, öt percen belül ott lesznek.

Óvatosan megpróbálta kiszabadítani a nőt a bicikli alól. Reszkető kézzel akasztotta le a kabátját a törrött küllőkről. Borzasztó nagyot eshetett. Mikor végre sikerült lassan leemelni róla a biciklit, visszatért a nő mellé, és tenyerébe vette remegő, iszonyú vékony kezét. Most már jobban ki tudta venni az arcát. Negyvenes éveiben járhatott, sötét szeme volt és világos haja. Az arcán könnyek nyoma. Talán egy kicsit hasonlított az anyjára. Néha mondott valamit, de Milos nem értette halk és szaggatott beszédét. Csendben simogatta a kezét, hogy megnyugodjon. *Hol a csudában vannak már a mentősök?! Verejték csorgott le a homlokán. Mi lesz, ha mégsem találják meg őket?* A nő egész testében remegett. Milos levette a kabátját és óvatosan ráterítette. Végigfutott a hátán a hideg, de nem foglalkozott vele. Rossz németiséggel beszélni kezdett, elfúló hangon magyarázta, hogy már csak pár perc, és biztosan ideérnek. A nő mosolyt erőltetett az arcára, bólintott, és megszorította Milos kezét. A férfinak egy pillanatra el kellett fordítania a tekintetét. *Istenem, még így is van ereje arra, hogy más bátorítson, amikor ő szenved...hogy csinálja?* Lenyelte feltörekvő könnyeit, és visszamosolygott. Hirtelen erős fény töltötte be az utcát: a mentő lámpái. Milosnak egy pillanatra a szeme elé kellett kapnia a kezét, olyan vakító volt. A következő néhány perc olyan volt számára, mint egy álom: a nőt hordágyra tették, de még mindig a kezét markolta. Már nem volt teljesen magánál. Milos gyengéden lefejtette magáról az ujjait. Az még egy pillanatra kinyitotta a szemét, és alig hallhatóan azt mondta: *du bist ein Engel*. Milos összeszorította a fogát, nézte, ahogy beteszik az autóba, a tőle telhető legérthetőbben válaszolt a mentősök kérdéseire, elköszönt, és hosszan nézett a távolodó mentő után. Újra körülölelte a sötétség.

Végigment az utcán, egy parkhoz jutott, és egyszerre eszébe jutott az út a kollégiumhoz. Sietős léptekkel haladt, nem nézett semerre, főleg nem az égre, és néhány perc múlva meg is érkezett. A portás – hál' Istennek – nem volt sehol. Milos felment a negyedikre, de nem akart a szobájába menni. Halkan kiosont az erkélyre, és leült az egyik kint felejtett székre.

Lent a város fényei parányi jánosbogarakként reszkettek. Minden csendes volt, minden valahogy időtlennek és valóságosatlannak tűnt. Milos lassan kezébe temette az arcát. Hirtelen iszonyatos remegés tört rá, tudta, hogy a következő pillanatban vagy hányni fog vagy zokogni. Az utóbbi lett. Könnyek futottak el a szemét, és fél perc után szinte rázta a zokogás. Levegő után kapkodva, fuldokolva sírt, a könnyek végigsiklottak az arcán, majd a terasz betonjára hullottak.

Nem a szomorúságtól sírt. Vagyis először igen, de aztán hirtelen mindent megértett. Abban a pillanatban, hogy elfelejtette magát, szabad lett. Végérvényesen és mindörökre. Tudta, mit kell tennie. *Olyannak kell lennem, mint ennek a nőnek. Le kell vetnem az önzésem. Mindent oda kell adnom.*

Ebben a pillanatban ez egyszerre tűnt végtelenül nehéznek és végtelenül könnyűnek. Zokogott, mert végre szabadnak érezte magát – szabadnak a múltjától, a jövőjétől, a félelmeitől. Szabadnak önmagától. Zokogott, mert nem tudta, vajon meddig marad ez így. És zokogott, mert tudta, hogy minden más lesz. És ez

boldogsággal töltötte el. És ahogy felnézett, világosan látta, hogy a csillagok csupán egyetlen karnyújtásnyira vannak, majd annyira sem, és megérintette őket, igen, a tenyerébe zárta fényüket, arcát feléjük fordította, hagyta, hogy átjárják, hogy bevilágítsák. Minden fényes lett.

Másnap reggel az egyik kollégista álmosan kilépett az erkélyre. Nagyot ásított, majd csodálkozva vette észre a rácsnak dőlve alvó Milost. Megrázta a vállát. Milos nagy nehezen kinyitotta a szemét, és elnevette magát társa döbrent arcán.

– Jól vagy?

Nem tudott válaszolni. Nehezen lehet elmondani, ha az ember egy teljesen új életre ébred. Ezért csak mosolyogva bólintott.

– Felhúznál?

A srác felsegítette, és vigyorogva kérdezte:

– Na, hosszú volt az éjszaka?

Milos egy pillanatra maga elé meredt, majd fejét felemelve és mosolyogva csak annyit dünnyögött:

– *Ha tudnád, milyen hosszú...*

Gubó Luca

Szobor

Süket vagyok.

Hallhatnék.

De nem akarok.

Néma vagyok.

Elmondhatnám,

de mire való?

Vak vagyok.

Láthatnám,

de gyáva vagyok.

Hiú vagyok.

Titkolhatnám,

de bevallom.

Makacs vagyok.

Felesleges,

de hatalom.

Kőből vagyok.

Elmehetnék,

de itthon vagyok.

Sírhatnék, de boldog vagyok.

Bohóc

Nem vagyok

szójátékos,

versem nem

szó-tajtékos – próbálkozom.

Nem vagyok

szomorú,

ajkam felfelé

homorú – nem erről van szó.

Nem lennék

csalódott,

ha értenék

a bohócot – megfeküdte a gyomrom a világ.

Egy divatlap margójára

*Fárad a jellem
és vonzó a küllem
tetszetős az egyén
az ember ezen felén
mert egyszerűbb ma már
a polcról leakasztani
magunk esszenciáját*

Kálmán Ottó

Illyés Gyula Bevezetés egy Kodály–hangversenyhez című versének elemzése

„Vigasztaló jelensége az emberi történelemnek, hogy a társadalmi élet bármely részén, bármely úgynevezett részleges területén működjen is valaki eredményesen, magasratörően – végül kiemelkedik abból a részlegből, és általánosan is jelentékeny személyiség lesz: példakép, nevelő”^[1]

„Az ünnepelt 80. születésnapján a kecskeméti színházban fölolvasta a szerző” olvashatjuk az 1962-ben keletkezett vers címe alatti kis megjegyzést, melyből levonhatjuk a következőt: a vers alkalmi költemény. Megszólítottja az akkor 80 éves zeneszerző–zenepedagógus Kodály Zoltán. A magyar költészetben más alkotóknál is találunk zeneszerzőkhöz írt műveket, jellegzetes példa erre Vörösmarty Mihály: Liszt Ferenchez című alkotása, maga Illyés pedig korábban Bartók emlékét idézte fel. A Bartók Béla halálának tizedik évfordulójára írott költemény formai megoldásaiból, motívumaiból adódóan Illyés e két verse szükségszerűen párhuzamba állítandó. Nem vizsgálhatjuk, elemezhetjük a Bevezetés egy Kodály–hangversenyhez című művét anélkül, hogy a Bartók-versről ne szólnánk, még ha csak azokról a pontokról is, amelyekben hasonlóságot vagy esetleg azonosságot fedezünk fel.

A mindkét Illyés–versre érvényes „alkalmi költemény” megjelölés semmit nem von le azok esztétikai értékéből. Az „alkalmi” szó feltételez ugyan egyfajta évfordulóhoz kötődő aktualitást, ám a vers keletkezési háttere és létjogosultsága egy sokkal átfogóbb értelemben vett időszerűségben keresendő. A 20. század közepén egyre erőteljesebben jelentkező problémák – melyek elsősorban a magyarság pusztulásának a veszélyét hordozták magukban – legyőzésében élen járó „példamutató nagy ikerpár” társadalmi szerepének fontosságára, szükségszerűségére való figyelemfelhívás nem az évfordulók miatt válik aktuálissá. A Kodály–versben például egyetlen köszöntő motívumot sem találunk.

Alátámasztja ez állítást az is, hogy önmagában nézve a költemény címe nem feltételezi a jeles dátumot, és egyáltalán: nem Kodály Zoltán nyolcvanadik születésnapjának eljövetele, hanem magának a „nemzet nevelőjének” létezése, zenei életműve, társadalmi munkája ihlette a verset, s mindezt, az egész életmű lényegét sűríti magába a szimbolikus értelemben vett vershelyzet.

A vers fontos alapmotívumai tehát elsődlegesen nem a születésnaphoz kapcsolódnak. Sokkal inkább a népdalgyűjtő, a műveiben magyar népdalokat feldolgozó Kodályhoz, aki világhírnevét felhasználva a többi nemzet figyelmét sikerrel irányította a magyar népben rejlő értékek felé. Ezek a tények azok, amelyeket Illyés a vers alapmotívumaiként hangsúlyoz, mind a Bevezetés egy Kodály–hangversenyhez címűben, mind a Bartókban.

Az alapotívumok közül elsőként jelenik meg a „karmester–pálca”, mellyel a költemény más részeiben is találkozunk, gyakran szinonima formájában, azonban a legerőteljesebben az első szerkezeti egységben van jelen, annak pedig az első és a harmadik harmadában. A „karmester–pálca” motívum a gondolati költeményben képileg is Kodály kezébe helyezi a zenekar, a kórus irányítását, vezetését. Valamiféleképpen a – nem szokványos értelmezésben használatos – hatalom megjelenítését szolgálja, és először ezen a ponton érezhető összecsengés a Bartók című verssel. Illyés egyik költeményében sem csupán zenészként jeleníti meg őket. Bartókot a társadalmi bajok kimondójaként, s ezért gyógyítójaként, Kodályt pedig „a hangok s lelkek megváltó mestere”-ként, valamint a „marsalbot” tulajdonosaként, ebből adódóan viszont egyfajta szellemi vezérként. Természetes, hogy a kórus szó jelentése is módosul, hiszen Kodály „nemcsak ezt a kart” vezényli, hanem az „ötágú síp magyarságát”:

*„családod, sereged,
éneklő kórusod vagyunk”*

A következő fontos motívum a „temető”, mely a „karmester–pálca”, a „vasvessző” motívumokkal párban az első tartalmi egységben kap nagyobb hangsúlyt. Az előbbinél a motívum még erőteljesebb, nem ki zárólag azért, mert a sorok exponált helyén található, mert rímhívó szó is; az első három versszak költői képei valamilyen szinten mind–mind kapcsolatba hozhatók vele. (A „karmester–pálca” viszont nem vonul végig ilyen meghatározó mértékben.) Az első három versszak rímeinek nagyobb része erre az egy szóra, motívumra felel, főleg történelmi, múltbéli jelentést adva ezzel a „temetőnek”:

„majtényi, mohácsi, muhi mező”,

illetve a Kisfaludy motívum:

„hősvértől pirosult gyásztér”.

A „temető” még két olyan fogalmat, szót hív elő, amelyek a vers további részében nagyon fontos szerepet játszanak, ugyanakkor kapcsolatba hozhatók magával a hívó szóval is. Az egyik motívum az „erő”. Ugyan jelen van a „Bartók”-ban is, de nem olyan fontos, mint a Kodályhoz szóló műben:

*(„Köszönet érte,
az erőért, a győzelem–vevéshez
a poklon is”)^[2]*

Azt, hogy az alapotívumok egyike, már a kimondása előtti bravúros formai megoldás is jelzi:

*„e zenekari mélyből árad elő,
de nem a jaj,
rosszul vártátok, nem, nem, nem a jaj,
hanem az erő,”*

A hosszú sorra szinte csattanószerűen választ adó rövidebb sor hordozza magában a lényegibb mondanivalót. Az „erő” motívumának bevezetésekor a mélység ábrázolása ugyancsak párhuzamba állítható a Bartók–vers motívumával:

„mélység még szűk bányatorka”^[2]

A „mély” (mélység) a Kodály–versben visszautal magára a „temető”-re, s az azt kifejtő, értelmező majtényi, mohácsi, muhi csatavesztésekre, melyek adott történelmi korokban a magyarság autonómiájának ideiglenes elvesztésével jártak. Ez viszont összefügghetett volna a magyarság, a magyar nép végleges pusztulásával, nyomtalan eltűnésével is.

A pusztulás 1960–as évekbeli lehetőségére utal a „fiatal!” szó a temetőt követő sorban, illetve a második versszakban az „erő”–„jövő” összefüggése. A költemény szerkezetéből adódóan egyértelmű: képes–e ezt a lehetséges problémát valami megoldani, leküzdeni: „az erő”!

„Az erő”-t a temetőre rímtechnikailag felelő „ő”-ben láttatja. A rímet „kihasználva” a harmadik versszak többször is megszakad az „ő” motívumával. A sorozatos ismétlődés, sorok közé beékelődés pedig kántáló hangulatot kelt:

*„ezt rendezi ő,
az elszánt, a konok,
akinek a sírok ütegei
dobok, dobok,
ezt hozza ő...”*

Ebben a versszakban erősödik fel, lesz drasztikusabb jelentéstartamú a „karmester-pálca”, mint „vasvessző”, mint „marsalbot” jelenik meg, sokkal nagyobb erőt, hatalmat sugározva ezzel. Az alapmotívumok a következő, utolsó versszakban már nem jelennek meg formailag olyan sokszor, sokkal intenzívebbé válik itt már a vers fogalmisága, így csak a motívumok jelentése vonul végig a negyedik versszakban.

A második szerkezeti egység vezérmotívumai a „Lét, a Rend”, illetve a „család”, a „sereg”. Mint az előzőek, ezek is összefüggenek. A „család”, a „sereg” a nemzet jelképes ábrázolása. Az előbbit mint a nemzeten belüli kisebb alkotóegységeket, az utóbbit mint magát a nemzetet értelmezhetjük. A versben a nemzet megjelenítése Kodály életművét, ténykedését tekintve nem meglepő az elemzés elején említett népművészet középpontba állításának, hangsúlyozásának következtében, melyben ugyanakkora szerepet játszott Bartók Béla, mint Kodály Zoltán. A „lét”, „rend” motívumkettős pedig a Bartók vers egyik legfontosabb motívumára, a harmóniára „rímel”, és azzal állítható párhuzamba. Illyés Bevezetés egy Kodály–hangversenyhez című költeményében a harmónia a „Lét” (otthon–lét), a „Rend” (nyugalom, biztonság) összetevőkből jön létre, melyek a nép, a nemzet („család”, „sereg”) jólétének alapjául szolgálnak. A nép jólétének eléréseért folytatott harcban Kodály Zoltán mint vezető személyiség, mint meghatározó szellemi harcos ábrázolódik, mivel „ikerpárja”, Kodály 80. születésnapjakor már meghalt.

Illyés Gyula ezt a Kodály, Bartók által megkezdett harcot folytatta tovább a két zenész halála után is, érthető módon irodalmi eszközökkel; s talán ennek a társadalmi programnak, a Kodály és Bartók által megkezdett sokrétű, kiterjedt összefogásnak kell a mai kor számára a legfontosabb bartóki–kodályi–illyési üzenetként megjelennie...

[1] Illyés Gyula: Kodály Zoltán, a nemzet nevelője (rádiónyilatkozat)

[2] Illyés Gyula: Bartók

Felhasznált irodalom:

Izsák József: Illyés Gyula, Szépirodalmi Könyvkiadó, 1982., Budapest

Tüskés Tibor: Arcok és vallomások, Illyés Gyula Szépirodalmi Könyvkiadó, Budapest 1983.

Európai utas 2002/3

Forrás 2002/november

Molnár Tamara

Az utolsó

Mindig van egy első, egy első jó,
 Egy első lélegzetvétel, egy első kimondott szó.
 Egy első megtett lépés, egy első pillantás.
 Egy első intő, egy első nyelvbottlás.
 Egy első pofon, egy első ölelés.
 Egy első bánat, egy első nevetés.
 Egy első hó, egy első nyár.
 Egy első csók, egy első bál.
 Egy első ős, egy első tavasz.
 Egy első feléd nyújtott kéz,
 Melyet szorosan megragadsz.
 Egy első bizalom, egy első árulás.
 Egy első törés, egy első ájulás.
 Mindig lesz egy első, egy első jó,
 S mindig van egy végső, egy utolsó.
 Egy utolsó, mellyel egy régi lezárul,
 De kezdődik egy új.
 Utolsóból is lesz első, elsőből is lesz utolsó,
 Egy utolsó lélegzetvétel, egy utolsó kimondott szó.
 Mindig lesz egy végső, egy utolsó...

Rojik Tamás

A tükör másik oldala

A tükör túloldala egy egyszerű deszka. Farostlemez. Megnyugtató, barna, démontalan, egyhangúságát csak néhány kávéfolt zavarja meg. De pont ez teszi ismerőssé, barátivá. Az aranszegély hátulról megmutatja valóját: réz, amit a mester csak frontálisan kezelt mestermunkaként, a hátulját megtartotta olyannak, amilyen, hirdelve vele az egyszerűség többre vágyó szobrát.

A lemezen hirtelen bogarak kezdenek mászni. Érzéketlen, kietlen lelkű, külsőre mégis tarka bogarak. Lelepleztem e fal és lemez közti egyszerű világukat, melyben ezeddig háborítatlanul éltek. De most sem lett nekik rosszabb. Irigyeltem őket. Csatlakozni akartam hozzájuk. Vegyetek be magatok közé, akartam mondani, de ezzel elárultam volna magam a tükör másik oldalának, hogy bujkálok, na meg amúgy sem tudok semmilyen bogárnyelven. Nem tudom a csápmozdulatuk egyszerűségét átélni, mert különbnek, többnek hiszem magam.

Új módszerrel próbálkozom. A módszer számukra lesz új. Az a módszer, mely az ő paradicsomi világukban nem ismert, hisz' ők az én koszomból éltek eddig. Az erőegyensúly elvének megdöntését fogom alkalmazni. Megfogok egyet közülük. Egy jó nagy, húsos darabot. Kinyúlok érte. De karom egy robot karja. Hát ez lett a vége. Robot lettem. A Pokol lelki támaszának lenni felemelő érzés, de lelki támasz nélkül végigcsinálni kegyetlenség önnön valónkkal szemben. Mazochista életmódom meghálálta iparkodásom, és a húsból-vérből olajt és csavarokat formált.

Visszateszem a bogarat. Most már közéjük tartozom. Miben is különbözne egy érzéketlen robot, aki a jó válaszok megadására van programozva egy bogártól, akit az Élet a túlélésre teremtett. Mind a ketten tökéletes gépezetek vagyunk. A különbség, hogy ő ennek is született, és egy antikafkai átváltozástól megóvja páncélja, míg én *menteni vágyva mások lelkét, önnön buta vétkeimért veszttem oda*.

Miben lesz más az életem? A robot nem pihen. Ez nem új. A robot nem szórakozik. Nincs lelke, nem kell feltöltenie, csak a benzintartályt. A robot, ha épp nem kell, csak néz előre álltában vagy épp ültében. A robot olyan, mint a depressziós. Csak neki már hasztalan a gyógyszer. A robot objektív. A robot kihasználható a logika korlátaiban. Szép életem lesz...

A legkönnyebb lenne – most, hogy erőm határtalan – elpusztítani a tükröt. De azzal utolsó védbástyámat ölném meg a teljes géppé válástól: újra meglátnám a túlvilágot, melyet most jótékonyan takar ez a lemez. Tudom, hogy mögöttem is az van és előttem is, még talán periférikusan látni vélem is (a robot csak előre koncentrál, hálás tulajdonság), de így, akár a strucc, nem veszek részt ebben az elmebajban.

A robot, ami vagyok, tehát mégis engem szolgál. Értelmem utolsó csíráját, mielőtt szárnyakat növesztenék, és esztelenül hülyén jó tündérré válnék, akinek az a mániája, hogy járja az erdőket, és perverz kívánságokat teljesít bögő hercegeknek és viccekben szereplő kismalacoknak. Egyfajta egoista cyborg lettem. Az önmegmentő terminátor legújabb modellje, aki képtelen az időutazásra, de ha képtelen lesz a jövő megváltoztatására, akkor special skilljei ellenére elolvad az emberek által gerjesztett hurrikán sebességének beérésében.

Húst akarok és vért. Bele akarok lépni a tükörbe, mint Alice, mert, ha a tükör minket mutat, bizonyára minket kizár a maga romlatlan valóságából. Vagy mi zárunk bele ebbe a lapba valami borzalmasat, amit úgyse tudnék felfogni, tehát Mennysországgá alakítanám. Olyan jó lennék abban a világban, hogy talán glóriát is kapnék. És húst, meg vért.

Intravénásan. Tökéletes ember álcát vennék fel, visszatérnék, és a lelkemet belezárnám egy miniatürizált kis szobrocskába, amit odatennék a tükör négy sarkán lévő bukósisakos angyalok egyike mellé. De rajtam nem lenne sisak. Hiányozna akkorra a naivitás, és ha e rút világba zuhannék az idilli trombitaszólóm közben, hát fölkelnék, leporolnám a leplet, mely alig takarná szemérmemet, és szépen visszaballagnék a szegélyre, hogy utána valami ájtatos „Ave Maria”-t játsszak... De szép is lenne ez így...!

Míg ezt kigondoltam, magam is bogárrá váltam. Mászom a többiekkel, megtalálom lassan a magam zugát, élelemmorzsáját és lelki békéjét. Azt hiszem, nekem most ez így jó.

[2007]

Somogyi Borbála

Boldogság

Néhány évvel ezelőtt a bátyám érdekes dolgot fedezett fel. Azt mondta, hogy ha terpeszbe állunk, lehajolunk, és a két térdünk között kikukucskálunk, mindent egy régi, gyermekkori emlékek látunk. Először csak nevettem az érdekes megfigyelésen, de aztán én is kipróbáltam. Igaza volt!

Nem tudom, hogy a gyerekek látják-e fejfelé a dolgokat, vagy a felnőttekkel fordult meg a világ. Mindenesetre egyik délután anya és én ugyanúgy láttunk mindent. És ez megmagyarázhatatlan boldogság volt.

Talán ötéves lehettem, mikor egy délután eszembe jutott a farsangi bál. Rögtön beszaladtam anyához a konyhába, hogy megkérdezhessem, mikor lesz már végre farsang.

A nyári szünidő közepe volt.

– Még soká! – mondta nevetve anya. Persze nem értem be ezzel a válasszal. Nem bírtam kiverni a fejből a farsang izgalmas gondolatát. Ezért újra és újra odamentem hozzá, hogy feltegyem neki fontos kérdéseimet:

– Hányat kell még aludni addig? És mikor türelmesen megmondta, azt kérdeztem:

– Az sok vagy kevés? Te mi voltál farsangkor? Most is be fogsz öltözni? Miért nem?

Végül a legszorongatóbb kérdésem is kimondtam:

– Anya, én mi legyek farsangon?

– Nem tudom, kislányom! - válaszolta sietve. Láttam, hogy sok dolga van, mert egy pillanatra sem hagyta abba a zöldségek darabolását. Mégis csalódottan figyeltem, ahogyan háttal állva dolgozik. Anya sem tudja! Még ő sem!

Aztán egy perc múlva megfordult, csillogó szemekkel rám nézett, és álmodozó hangon megszólalt:

– Legyél pillangó!

– Pillangó! – De gyönyörű! Pillangó leszek! Alig bírtam betelni a gondolattal. Anyára néztem. Ő is pont olyan lelkes volt, mint én. Megmosta a kezét, és csak annyit mondott:

– Gyere!

Anya volt a főnök, én pedig tudtam, hogy jól fogunk játszani. Színes ceruzákat keresett, és nagy, hófehér papírokat vett elő. Aztán a felszerelésünkkel kimentünk a kertbe. Leterített egy pokrócot a fűbe, és mindketten odatelepedtünk. Anya rajzolt. Én is rajzoltam. Teljesen belefelejtkeztünk a munkába. Vajon meddig álmodozhattunk a napsütésben? Nekem hosszú óráknak tűnt.

Anya rajza sokkal szebben sikerült, mint az enyém. Az egész lapot betöltötte a hatalmas szárnyú pillangó. Foltokat és pöttyöket is rajzolt rá, amit aztán együtt színeztünk ki. Közben mindenféle fontos dologról beszélgettünk. Azt is megtanította, hogyan lehet egyformára megrajzolni a lepkeszárnyakat és az íves csápokot. Senkivel nem lehet olyan jól játszani, mint anyával!

Persze, mondhatjátok, hogy az idő megsejépi az emlékeket... Én akkor sem hiszem el, mert a történetnek befejezése is van.

A farsangon végül nem pillangó lettem, ahogy azt anyával megálmodtuk. Hercegnő voltam, a bátyám pedig király. De nem olyan rég a kishúgomnak kellett beöltöznie az iskolában. Pillangó volt! Nagy, áttetsző szárnyakkal, apró kékes erecskéekkel és ezüst pikkelyekkel. Éjszakába nyúlóan csináltuk a jelmezt. Anya és én. Akkor jutott eszembe ez a régi emlék, ami valamiért különösen kedves számomra.

Tari Zsolt

Versek

30

Elveszett!

Az utolsó lány hang a némaságban,

A csend a legnagyobb zaj közepén,

A szó, amit a sötétben is láttam,

A harci kürt a szükség idején.

Elveszett

Valahol az út porában a lábnyom

Az égről a csillagfény,

És valahol ezüst szárnyon

Egyre távolabb viszi a szél.

Elveszett

Nem találok, hová ment?

A Múzsám, vissza várom.

...

Marasztald, ha megtalálod

Elvesztem

35

Vérzik még a Hold.

*Oldalából cseppenként több folyó már elfolyt-
végig az arcomon.*

Szorítom a takaróm sarkát

Ezt hagyd meg nekem, csak ezt legalább..

Hagy legyen teljes a magány.

Urbán Natália

Láncreakció

Filmnovella egy diszkóbalesetről

A sötétbe burkolózó lakás kongott az ürességtől. Az ott élők hiányát egyetlen ember, egy tizennyolc éves lány pótolta. A rátelepedő feketeségen mindössze az asztali lámpa és a számítógép monitorjának fénye hatolt át. A falióra másodpercmutatójának járása felerősödve hallat-szott a szinte tapintható, süket csendben.

Közelgett az éjfél. Minden percben frissítette az oldalt. Idegeskedett, pedig minden tőle telhetőt megtett: rengeteget tanult, a bizonyítványa kitűnőre sikerült.

Egyszer csak megjelent a cím: PONTTHATÁROK 2005. Egy kattintás. Szívverése egy pillanatra kiagyott, hogy utána fájdalmasan nagyot dobbanjon, majd szaporán lüktessen tovább. Nem vették fel. Elképzelte új életét: egy gyorsétterem kiszolgálójaként látta magát, miközben osztálytársai az egyetemen tanulnak... Nem ezt érdemelte. Szörnyű, szünni nem akaró, fojtogató érzés kínozza, akár egy lidércnyomás, egy rémálom... Csakhogy a lassan vánszorgó percek nem hoztak ébredést. A képernyő betűi és számai összefolytak szeme előtt. Az arcán legördülő könnycseppet több száz követte.

Még akkor is megállíthatatlanul zokogott, mikor kivette a nyugtató helyett talált antidep-resszánst a gyógyszeres szekrényből. Miután lenyelte, egy mobiltelefon csengőhangja törte meg a némaságot. Nem akarta felvenni, a bántóan éles, fülébe visító dallam végül mégis rá-kényszerítette.

– Szia! Jössz már? – kérdezte barátnője. A háttérben messzebből dübörgött a zene.

Azonnal nemet mondott volna, gyötrő elhagyatottsága azonban másra készítette:

– Igen... – felelte nyugalmat erőltetve magára.

– Oké, akkor várunk! Pusszancs!

Elindult otthonról olyan magányosan hagyva a lakást, mint amilyen ő maga volt.

– Mi a baj? – aggódott barátnője, mikor megérkezett a társasághoz.

– Nem vettek fel – válaszolta egyszerűen, aztán ismét kitört belőle az eddig elfojtott sírás.

– Ilyen nincs... Majd együtt kitalálunk valamit – ölelte át barátnője. – Ha téged nem vettek fel, engem se. Jövőre újból nekifutunk.

Barátai vigasztalató szavai nem nyugtathatták meg. Törődésük jólesett, ám az érzés pislákoló lángocsaként hunyt ki.

– Ne menjünk inkább máshová? – kérték ki véleményét, mire ő megrázta fejét. Már így is elrontotta a kedvüket, nem akart még több gondot okozni.

A diszkóban a többiek egy pillanatra sem tűntek el mellőle. Most vette csak észre, hogy egyikük csillogó pupillája annyira tág, mintha nem is lenne írisze.

– Mi van veled? Jól vagy? – szakította meg lelke ápolgatásának fonalát.

– Persze!

– Bebogyózott – kapott magyarázatot.

– Talán nekem se ártana... – jegyezte meg mintegy mellékesen.

– Kérsz? – az extasys kutatni kezdett zsebeiben, ahonnan két kis kék színű préselt tabletta került elő, melyekre mosolygós ábrát nyomtattak.

– Szerintem rakd vissza! – fordult felé a lány barátnője.

– Ne!

Olyan gyorsan kapta ki őket a kezéből, és tette a szájába az egyiket, hogy senki sem tudta megakadályozni. Kettéharapta a keserű tablettát, melyet rögtön követett a másik.

Látta barátnője arcán a csalódottságot, amit meg is értett. Ő se hitte volna, hogy valaha kipróbálja a szeretetdrogot, de most a könnyű utat, a néhány órás, múltó boldogságot választotta. Meg kellett szabadulnia a mérhetetlen keserűségtől, mielőtt még felemészti.

Szokatlanul rövid idő elteltével bizsergés járta át, a zene pedig beáramlott a testébe a fülén keresztül, és szétáradt annak minden egyes porcikájában eggyé olvadva vele. Hangulata arra hasonlított, amikor a karácsonyi ajándékokat bontogatta.

– Ki ne száradjatok, igyatok! – nyomott a két ecstasys kezébe egy-egy ásványvizet barátnője.

– Jaj, kösz! Olyan aranyos vagy! Annyira szeretlek! – mosolygott rá hálásan a lány. – Mindegyikötöket imádom! Úgy örülök, hogy a barátaim vagytok! – hadarta egy szuszra.

Éppen azon tűnődött, hogy az egymás iránt tanúsított féltésért, az őket körülölelő szeretetért érdemes élni, mikor hirtelen semmihez sem fogható érzés kerítette hatalmába. A színek élénk kavalkádként kavargtak, a diszkó gyönyörűen ragyogó fényekben úszott, egy egészen más világ vette körbe.

Az örömezzet minden bajt elfeledtetett vele. A rossz megszűnt, csak a jó létezett. A világ nélküle semmi, és ő is semmi a világ nélkül. Benne egyesült minden létező. Szabad volt, vég-telenül szabad. Mindent és mindenkit szeretett ezen a Földön, imádott élni.

Ahogy felment táncolni a színpadra, végigjáratta tekintetét a tomboló, önfeledt embereken. Mintha mindenki szíve egyszerre vert volna a zene ritmusával...

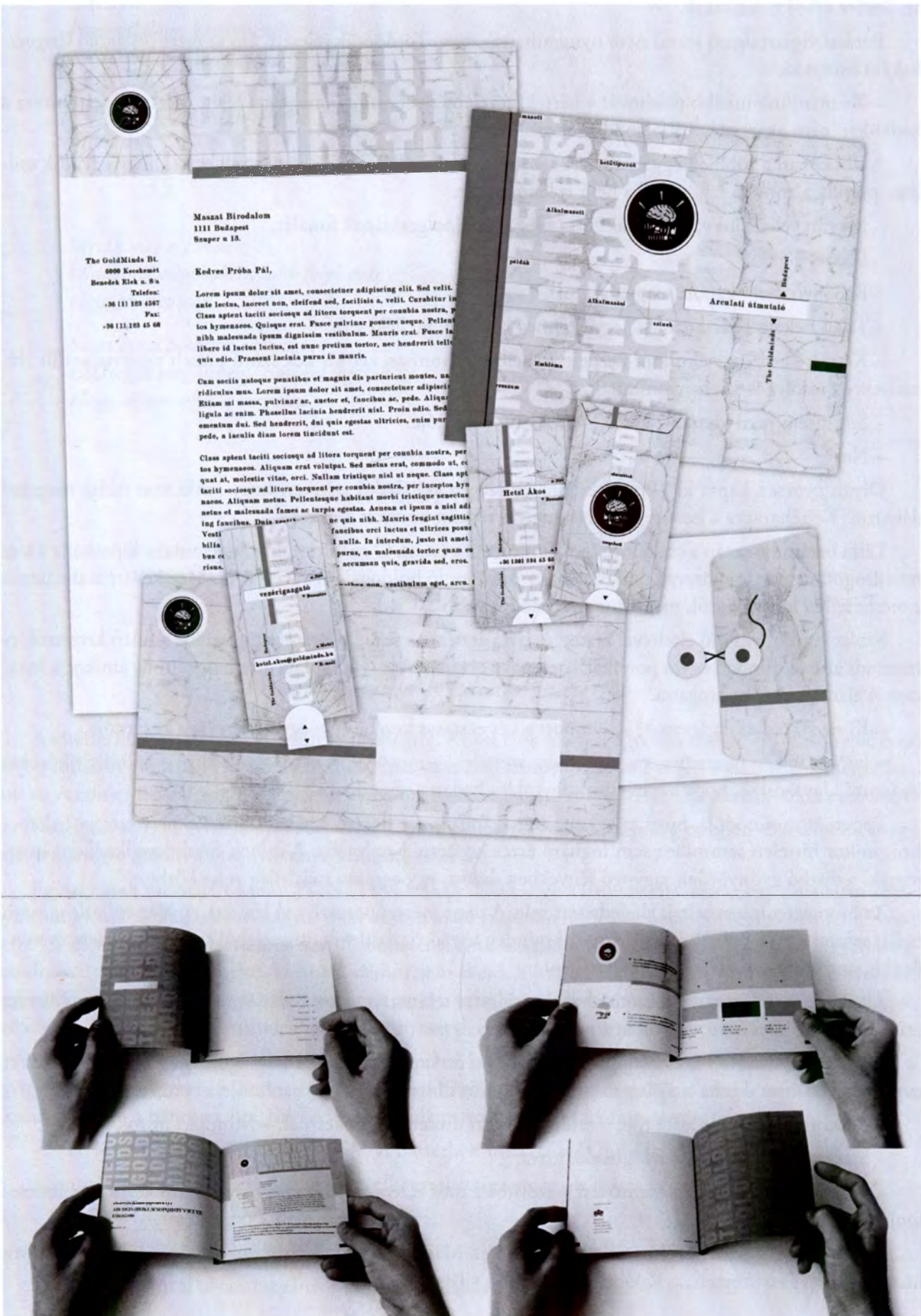
A sok ugrándozástól szédítően kalapált a szíve, és kapkodva szedte a levegőt. Megtántorodott, ezért nagy nehezen átfurakodta magát a tömegben. Hátrafordulva látta, hogy barátnője a nyomában halad.

– Rosszul vagy? – kérdezte tőle rémülten, amint utolérte a ruhatárnál. – Mindjárt hozok inni!

– Szeretnék elbúcsúzni – nyögte akadozva.

– Ne szórakozz, hívom a mentőket! – szorította meg erre a vállát, majd nyomkodni kezdte mobiltelefonjának gombjait.

A lány tökéletes lelki békében figyelte barátnőjét. Már tisztában volt azzal, amivel ő még nem. Mosolyra húzta a száját, és összeesett... Valóban eggyé vált a világgal.

Borzák Márton: Arculatterv

Varga Zoltán

Alkonyat

Expresszionizmus a posztmodern amerikai filmben

A Dr. Caligari-tól az M–ig ívelő német expresszionizmus⁽¹⁾ stílusjegyei közismerten kimutathatók, öröklődnek bizonyos filmművészeti irányzatokban vagy egyes alkotók életművében. Az erősen kontrasztos világítástechnikára, a mesterséges–mesterkélt díszletvilágra, az irreális térkezelésre, a torzító látászögekre, a színészi játék automatizált effektusaira, a történetekben, figurákban rejlő szorongáskeltő potenciál fölfokozására kell gondolnunk – az egyes „örökösök” preferenciáik szerint válogatnak a repertoárból, de rendszerint egynél több alapjellegzetességet emelnek át. Az expresszionizmus ilyen továbbgondolója a 30–as évek Universal-féle horrorszériája (Dracula, Frankenstein), a negyvenes–ötvenes évek film noirja (A máltai sólyomtól A gonosz érintéséig), a lengyel filmiskola alkotásai (különösen Andrzej Wajda Csatorna, Hamu és gyémánt című filmjei), az olvadás korszakának szovjet művészfilmjei (Mihail Kalatozov: Szállnak a darvak, Grigorij Cuhraj: Ballada a katonáról, Tiszta égbolt), az angol–amerikai kísértetfilm (Jack Clayton: The Innocents; Robert Wise: A ház hideg szíve), Orson Welles amerikai és európai rendezései (Aranypolgár, Bizalmas jelentés, A per), a cseh új hullám absztrakt ága (pl. Juraj Herz: A hulláégető) vagy éppen Ingmar Bergman modernista filmjei (A csend, Persona, Szégyen).

Dolgozatomban az expresszionizmusnak a fent idézett példákkal szemben egy eddig sokkal kevésbé számon tartott vagy értékelt örökségére szeretném felhívni a figyelmet: a posztmodern amerikai filmben található átiratokra. Amellett fogok érvelni, hogy az amerikai film a hetvenes évek végétől a kilencvenes évek közepéig filmek sorában⁽²⁾ idézte meg az expresszionizmus világát, és adaptálta kortárs módon. E bő másfél évtized termésének áttekintését követően a jelenséget megpróbálom a filmes képalkotás paradigmaváltásának folyamatából megmagyarázni.

Ollók, kastélyok, árnyak

Az 1990-es évek első felében az expresszionizmust újrafogalmazó amerikai film sűrűsödési periódusa tapasztalható, immár a főáramlatban is. 1990-től 1995-ig sorra készülnek a különleges stilizációt bátran alkalmazó filmek, amelyek az eredeti német mozgalomra is dek-laráltan reflektálnak, megidézik filmjeit, motívumait, alkotóit.

A nyolcvanas évek végén a Beetlejuice és főleg a Batman sikere afelé mutatott, hogy lehetséges a nagyközönséggel is elfogadtatni egy tömegfilm expresszionista stilizációját. A két említett filmnek ugyan még nem a domináns vonása az expresszionista szcenika, mégis sike-resen integrálják ezeket a hatásokat. Az igazi átörözt azonban az Ollókezű Edward (1990) hozza el a fősodorban. Csakúgy, mint az előbb említett filmek, ez is Tim Burton rendezése. S annak ellenére, hogy az egyik legnagyobb hollywoodi stúdió berkeiben készült, alapvetően szerzői filmnek tekinthető – ha a közönségbarátnak kevésbé nevezhető bizarr hangvétel és tematika erről nem győzne meg, a Vincent, a Frankenweenie, a Beetlejuice és az Ollókezű Edward közötti folyamatosság egyértelmű bizonyíték: ugyanaz a képalkotó fantázia és ugyanaz a különleges érzékenységgű lélek áll mind mögött. Vizuálisan az Ollókezű Edward az előbbi Burton-filmekben rejlő lehetőségek továbbgondolása, melynek eredménye az expresszionizmus konkrét filmekre visszavezethető megidézése: főhőse, a kézfejek helyén ollókat viselő mesterséges ember szinte a Dr. Caligari alvajáró figurájának, Cézárnak az alakmása. Bár a történet háttérében újra a Frankenstein–mintát találjuk meg, Johnny Depp gépembere nem Boris Karloff adósa, hanem Conrad Veidt és a Wiene-filmé. A hegy tetején magasló ódon kastély porlepte tereivel, kifordult lépcsőivel, padlásszobájával, különleges futószalagjaival és gépezeteivel, maga a lendületbe hozott expresszionista világ. A főcím is pontosan ezeket a tárgyi elemeket és tereket mutatja be, járja körül, megadva ezzel a film alaptónusát, ami azzal sem vész el, hogy látszólag gyökeresen eltérő a kisvárosi közeg ábrázolása. A kisvárost színekben gazdagnak, ugyanakkor áramvonalasnak, sterilnek láttatja Burton

– s az ott élő figurák szívtelenségének, kapzsiságának és gonoszságának kihangsúlyozásával olyan közeget teremt, ami a gótikus kastély horrormiliójénél ijesztőbb, taszítóbb. A két réteg folyamatos egymás elleni kijátszása végig groteszk feszültséget teremt; a film érzelmi telítettsége ellenére is távolságtartásra késztet – lírai szépsége sem tompítja nyomasztó hangvételét.

Mindazonáltal az Ollókezű Edward sikernek bizonyult, olyannyira, hogy rendezője egy ideig azt tervezte, a Dr. Caligari remake-jét is elkészíti⁽³⁾. Következő filmjével bár nem ezt tette, mégis meglepően közel került ehhez a tervezett projekthez. Addigra, a Batman visszatér idejére azonban az amerikai film egy új reménysége, a Cannes-ban is díjazott Steven Soderbergh is expresszionista hommage–zal állt elő második játékfilmjeként. A Kafka című film fiktív thriller–fantázia a hivatalnok–íróról (Jeremy Irons játssza), aki egy prágai anarchista csoporttal kapcsolatba kerülve titkos kísérletek nyomára bukkan, és veszélybe kerül saját élete is. Soderbergh döntően fekete–fehérben forgatta a Kafkát; csak a film végén, a kastélyban játszódó szekvenciák váltanak át színesbe. Addig azonban a prágai felvételek, s különösen az éjszakai szcenika, expresszionista vonásokat öltenek – emblematikus a rohanó Kafka megnyúlt–torzított árnyéka a csupasz házfalakon egy intenzív üldözéscsúcson. Prága olyan atmoszferikus helyszín a film számára, mint Bécs volt Carol Reed A harmadik ember című bűnügyi klasszikusában, ahol a város a dráma teljes jogú tagjává vált, mi több, az ese-ményeket is katalizálta és befolyásolta. Soderbergh eminens Reed–tanítvány a különleges városi lehetőségek kiaknázásában, más elődei azonban közvetlenül kötik össze a német expresszionizmussal. A fináléban találkozunk a rémségek háttérben álló örült tudóssal, akit dr. Murnaunak kereszteltek el az alkotók, s a terv, amin dolgozik, az Orlac–projekt. Az utalások tehát félreérthetetlenek. A filmet övező kontextus még érdekesebbé teszi pozícióját az expresszionizmus újrakijátszásában. Bár a Kafka bemutatásakor meglehetősen elutasító fogadtatásban részesült (anyagilag megbukott, a kritika sem ismerte el), másfél évtized távlatából jól látható, hogy kora néhány évnyi Kafka–reneszánszának egyik legérdekesebb teljesítménye volt – mindenestre nyitottabb, provokatívabb, mint Woody Allen felemás Árnyékok és kód című filmje vagy A per újrafeldolgozása. Soderbergh, Allen művei és A per–remake mellett még bemutatták az Orson Welles–féle A per restaurált változatát, valamint elkészült Kafka Amerikájának cseh adaptációja is⁽⁴⁾. Soderbergh filmje kétségtelenül Orson Welles látomásához áll a legközelebb⁽⁵⁾. Valószínűleg több mint véletlen egybeesés a Kafka–hommage–ok sűrűsödése az expresszionizmusra fogékonnyá lett amerikai filmmel egy időben. Kafka és az expresszionizmus rokonságáról is elárul valamit egyfelől; másfelől pedig az amerikai film progresszivitását is dicséri ez a teljesen szinkron dialogizálás a két jelenség között. Ha Soderbergh Kafkája komoly és merész függelék az író személyiségéhez és művészetéhez, akkor az érem másik oldala Woody Allen 1992–es filmje, az Árnyékok és kód: parodisztikus és felszínes szellemidézés csupán.

Az Árnyékok és kód egy város egy éjjelét követi végig, amikor is elhatalmasodnak az árnyak, és mindent kód borít be. Polgárőrök több csoportja egy fojtogató gyilkos nyomába ered, ám tervükbe nem avatják be Kleinmant (Woody Allen), aki éppen ezért csak csetlik–botlik az egyébként veszedelmes helyzetekben, s végül egy félreértés folytán ő maga lesz az üldözött. A film előképe az expresszionizmus kódjának tekinthető Fritz Lang–film, az M – Egy város keresi a gyilkost, illetve kisebb részben ismét csak A harmadik ember. A húszas–harmincas évek német filmje előtti tisztelgésbe azonban következtelenségek vegyülnek: a kód vizuális eleme ugyanis elveszi az expresszionista hatások életét. Inkább elmosódott, lágy fényképezést eredményez a legtöbb helyen (lásd a lírai realizmust és a Kódos utakat mint szintén földidézhető formavilágot), s így csak néhány különleges beállításra redukálódik az expresszionista szcenika. A két vizuális kódrendszer egymás ellen dolgozik, ahogy a film cselekményszálai: a rendezőnél atipikus thriller–séma és a megszokott elemek, a párkapcsolati problémák és szexuális kérdések boncolgatása is kioltják egymást. A végeredmény felemás film, ami se nem elég ijesztő, se nem elég oldott.

Sokkal érdekesebb, jóllehet terjedelmében sokkal korlátozottabb egy szintén 1992–es mű, a Jól áll neki a halál expresszionista fogékonysága. Ez azonban vitathatatlan közönségfilm: a legnagyobb sztárokkal, szenzációelemekkel és pazar effektusokkal. Ezeknek az effekteknek egy része mutat expresszionista karakterjegyeket, melyek elsősorban az architektúra megszervezésével, a tértagolással valósulnak meg. Ráadásul a történet is E.T.A. Hoffmann tollára kívánczik: egy öregedéstől rettegő színésznő, Madeline (Meryl Streep) bájitalt vásárol egy titokzatos asszonytól, hogy örök fiatalságot szerezzen, s nem sejtí, hogy a szer „mellékhatása” egyben az örök élet is, a test halhatatlansága. A katasztrófa akkor következik be, amikor boldogtalan, megaláztatásra épülő házassága felbomlik, és a férj, Ernest (Bruce Willis) akaratlanul is neje halálát

okozza, amikor lelöki őt a lépcsőn. A házaspár Beverly Hills-i villája a természetellenesen megnyújtott, nagy terekkel – és különösen a hosszú lépcsővel – szervesen motiválja az expresszionista forma alkalmazását. De már Madeline le-gurulása előtt is látható egy remekbe szabott expresszionista szekvencia, amikor Helen (Goldie Hawn), Madeline régi riválisa, egyben Ernest reménybeli szeretője, azt tervezi el a férfival, hogyan fogják közösen meggyilkolni Madeline-t. A képsor sajátos bravúrja a filmidő megszervezésének viszonylag ritka esetéből adódik: ez pedig a jövő idejű képsor mise-en-scene-je. A múltba tekintő flashback igen régóta bevett szabvány a filmes elbeszélés időkezelésében. A jövőt előre vetítő flash forward azonban máig is különlegességnek számít. Szerepeltetéséhez vagy különleges képességű szereplő biztosít alkatot (Nicolas Roeg: *Ne nézz vissza!*, David Cronenberg: *A holtsáv*), vagy pedig túlrajzolt, valamilyen módon stilizált kell legyen az a képsor, amely egyéb esetben a jövőt jeleníti meg – ilyen pl. Ronald Neame *Gyalogáldozat* című filmje és természetesen Robert Zemeckistől a *Jól áll neki a halál*. Helen szavait torz térrel építkező, elnyújtott ritmusú beállítások jelenítik meg, amelyek fölfokozzák a házaspár eleve nagyméretű kastélyának árnyait. A kameramozgások irracionális távolságokat fednek fel a szereplők között, amikor azok vacsoráznak; a hang torzít, visszhangzik, amikor Ernest az elképzelés szerint a rendőrségre telefonál – és még folytathatnánk. Az expresszionista forma alkalmazása a továbbiakban a természetfeletti események kiteljesedésével függ össze. Madeline ugyan a nyakát szegi az esés során, mégsem hal meg. Fizikailag nem mutat életjelet, mégis él. Mi tudjuk, hogy ez a bájital hatása, Ernest és az orvosok viszont mit sem sejtene erről. Tanács-talan orvosi vizit következik, majd Madeline eltűnik, s hogy Ernest megtalálja, néhány bizarr folyosón kell keresztülrohannia, és a sötét, túlméretezett hullaházban leli meg. A *Jól áll neki a halál* később a végén kamatoztatja az expresszionista szcenikát, amikor Ernestnek a bájitalt adó asszony kastélyában kell menekülnie, sőt még le is zuhan a tetőről a mélybe, s csak az menti meg, hogy egy úszómedencében landol.

Zemeckis filmje a tradícióhú expresszionista tendencia befogadása mellett olyan trükkkarzenával is operál, ami egyértelműen a jövő filmjének vonása. A számítógépes effektusok viszik színre a két nő testének vad és szürreális destrukcióját, melyet mérsékelhetőnek, de megállíthatatlannak tüntet föl a film, s a zárlat attól sem óvakodik, hogy az utolsó kockákon szó szerint darabokra törje Madeline-t és Helent. Ekként a *Jól áll neki a halál* a múlt és a jövő filmlehetőségeinek homályzónájában fogant – affinitása azonban érezhetően az utóbbi felé billenti el. 1992 legigazibb expresszionista amerikai filmjét már csak ennél fogva is abban az alkotásban találjuk meg, amely a lehető legminimálisabbra szorítja vissza a digitális technika alkalmazását, és maximalizálja a festészeti, illetőleg plasztikai expresszionizmus elemeit – ez a film a *Batman visszatér*.

(1) A korszakhatároknak ez a lehető legtagabb megvonása. Általában az 1927-es *Metropolis*ig szokás meghúzni az irányzat határvonalát, de későbbi filmek – pl. a *Pandora szelencéje* vagy az *M* – is tekinthetők az expresszionizmus részének.

(2) Felsorolásszerűen: *Driller Killer*; *A kéz*; *Vincent*; *Frankenweenie*; *Véresen egyszerű*; *Beetlejuice*; *Batman*; *Ollókezű Edward*; *Kafka*; *Batman visszatér*; *Árnyékok és köd*; *Jól áll neki a halál*; *Batman: A Rajzfilmsorozat*; *Karácsonyi lidércnyomás*; *A nagy ugrás*; *Ed Wood*; *The Addiction*; *Az örület torkában*; *A holló*.

(3) Lásd: www.imdb.com/name/nm0000318/bio

(4) www.moria.co.nz/sf/kafka.htm

(5) A filmről részletesebben lásd: Horváth Antal Balázs: *Egy amerikai Prágában*. Filmvilág 1997/5. pp. 10-11.

A szerző iskolánk tanulója volt, jelenleg az ELTE végzős hallgatója. Oktat saját egyeteme és a SZTE BTK film szakján. Óráin az a következő témákkal foglalkozott: animációs film és műfajfilm, vámpírfilmek, Hitchcock életműve, Hitchcock öröksége, a horrorfilm története.

A fenti részlet 2007. áprilisában a XXVIII. Országos Tudományos Diákköri Konferencia Filmtudományi tagozatának I. helyezett dolgozatából való.

Mindennapjaink és ünnepeink

Herpai Levente

Ballagási beszéd

Tisztelt tanáraink, diáktársaink, vendégeink!

Ballagási beszédet mondani izgalmas dolog, nagy kihívást jelent, hogy valami érdekes, az eddigiektől merőben eltérő dolgot találjon ki az ember. Én is sokat gondolkoztam azon, hogy mit kell és lehet itt elmondani. Hogy is kezdjek hozzá?

Azonnal eszembe jutott az Oscar-gálákat idéző: „Köszönöm szüleimnek!”, „Köszönöm osztályfőnökömnek!” stílusú kezdés, de ezt különböző retorikai (és perszer ízlésbeli) okokból elvettem, pedig mindkét „köszönöm” teljesen igaz. És itt nem arra gondolok, hogy az anyukák kedvenc sütniket sütötték hétvégén, tanáraink pedig könnyű dolgot írtak volna velünk (végül is nem mondhatjuk, hogy 15 ki-fejtős kérdés sok lenne 45 percre). Mindezeknél kicsit bonyolultabb és összetettebb dolgokra gondolok. Például – tudom, hogy közhely, de kétségkívül igaz – kötelességtudatra és becsületességre tanítottak minket.

Aztán eszembe jutott, hogy – amint azt megtanultam – megfelelő kezdés lehet egy elgondolkodtató idézet, csakhogy az utóbbi hetekben azok a sorok ugrottak elő újra és újra makacsul, amelyeket az iskolai hagyomány már alaposan elcsépett: „Üres az osztály, most búcsúzik tőle a dalos ajkú, sok vidám diák”.

S a keresgélés során kénytelen voltam belátni a posztmodern alapigazságát, mely szerint „Minden elmondhatót már sokszor elmondtak”. Marad tehát a ballagási folklór egyszerű érzése, a búcsúzás szülte nosztalgikus emlékezés és a jövőre irányuló bizakodó tekintet. A sok vidám diák pedig egyre izgatottabban találgatja, hogy mi lesz a jövőben, legfőképpen az elkövetkezendő két hónapban.

Amikor 10 évesen először beléptünk az iskola kapuján, hogy „betöltsük az osztályt”, az előttünk álló nyolc év végtelen hosszúnak tűnt, és a mi mértékünkkel mérve az is volt: szinte ugyanannyi idő, mint amennyit addig éltünk.

A nyolc év során sok változásnak voltunk tanúi az iskolában, de néhány dolog mindig is állandó maradt. A legteljesebb állandóságot jelentették a diákközgyűlésen elhangzó kérések, kérdések, ezek közül is kiemelkedik a három klasszikus:

- Miért nincs szappan és WC-papír a mosdóban?
- Miért nincs háló a focipálya mindkét oldalán?
- És miért tolakodnak MÁSOK a menzán?

A legutóbbi kérdést minden osztály feltette, a probléma állandóságát a megítélés változása színezte csupán: a kicsik és nagyok álláspontja lényegi különbséget mutatott a tolakodás jogosságának kérdésében, de a probléma összetettségét mi sem bizonyítja jobban, mint hogy egyazon osztály maga is finomított álláspontján – a merev elutasítástól a jóindulatú elnézésen át a felsősöknek pusztán koruk alapján járó alanyi jogig.

A legtöbbben azért akartunk idejönni, mert itt minél többet, minél érdekesebben és mélyrehatóbban szeretnénk volna tanulni. Ez az eltökélt tudásvágy azonban már egy nyolcadikban kitöltött kérdőív szerint jelentős csökkenést mutatott: eljutottunk annak felismeréséig, hogy minden egyes tantárgyból csökkenteni kellene az óraszámot, és mérsékelni a tananyagot. Ekkorra már az ideális tanárról is kialakult, konkrét képünk volt:

- legyen szigorú és engedékeny,
- tapasztalt és fiatal,
- legyen érdeklődő, de ne kérdezzen sokat,
- legyen sok jegyünk, de ne feleltessen, és ne írjunk sok dolgozatot.

Az ideális osztályfőnökre azonban egyszerű válasz érkezett: legyen olyan, mint a „milyenk”... természetesen LY-nal.

Egy azonban minden tanárunkról elmondható, ahogy egyik osztálytársam megfogalmazta: megtanítottak minket kegyetlen mértékben objektív módon értékelni a világot.

Az elmúlt nyolc évet végigkísérték a különböző osztályjátékok. Ilyen volt a celoci, a tízórai csomagolására használt fóliadarabból gyúrt golyóval történő foci, melynek volt részletes, több oldalra kiterjedő szabályrendszere, és rendszeresen megrendezésre kerülő bajnokság a tanári asztal mögött kialakított pályán. Ehhez képest múltó hóbortnak bizonyul a tockosverseny és a vízipisztollyal való lövöldözés – osztályfőnökünk mindkettőt kegyetlen szigorral verte le. És ott voltak még a négy középső pad összetolásával képzett pingpongasztalon rendezett meccsek! Ütőként mindenki mást és mást használt. Nekem az énekkönyv vált be, de volt, aki a töríatlásra esküdött. Az utóbbi években megszorodó lyukasórákat is kihasználtuk: ekkor zajlottak az amőbaversenyek, valamint az iskola számítógép termében a honfoglaló-partik. A papírrepülőhajtogatás szintén nagy divat volt.

Ezek mellett persze rengeteg más kellemes emlékünkről marad a gimnáziumi évekből: az osztálykirándulások (pl. a Magyarország legkisebb falujában, Szanticskán töltött éjszaka), a Bakk tanár úr feladataival fűszerezett év végi fagyizások, és természetesen az idei év elejét uraló szalagavató táncok próbái is sokáig emlékeztetnek. Mindezek mellett szinte elképzelhetetlen, hogy hogyan jutott időnk a nyelvvizsgákra, külföldi utazásokra, sport- és tanulmányi versenyekre, előrehozott érettségikre. Pedig napról napra szaporodtak az eredményeink, s mikor a felvételi jelentkezéshez össze kellett szednünk őket, magunk is meglepődtünk, milyen sok van. A megmérettetésben tehát van már némi tapasztalatunk, úgy érezzük, elegendő muníciót kaptunk az iskolától ahhoz, hogy félelem nélkül tekintsünk a következő vizsgák elé. Mégis furcsa érzés tölt el bennünket, ha a továbbiakra gondolunk. Ezt a ballagási meghívónkra választott Puskin-idézet fejezi ki legtalálóbban:

*„Az elszakadás áll előttünk,
Világi lárma csalogat,
Az útra néz mindenki köztünk,
Kigyúl az ifjú gondolat.”*

„Az elszakadás áll előttünk” – nemcsak barátainktól, társainktól, tanárainktól, a jól ismert iskolától – hanem gyerekkorunktól is. Új iskola, új ismerősök várnak ránk, és reméljük, hogy az érettségi vizsgákon – Puskinnal szólva – „kigyúl az ifjú gondolat”.

Búcsúzunk tehát, ki láthatóan elérékenyülve, ki ezt leplezve. Mától nem jár érte igazolatlan óra, ha csak bizonyos napokon jelenünk meg ebben a jellegtelennek tűnő, nekünk mégis sok emléket jelentő épületben, mely egyre inkább emlékké válik, gyermekkorunk egyik jelképévé. Szeretettel és hálával búcsúzunk az iskola minden dolgozójától, köszönjük a meleg ebédet, köszönjük, hogy nap nap után rendet teremtettek a termeinkben, és köszönjük, hogy rendet teremtettek a fejünkben is.

Tanáraink a búcsúzás során mondták, hogy az idő nekünk dolgozik, idővel kamaszos szemtelenkedéseink elhalványulnak, csínytevéseink bekerülnek az iskola legendáriumába, s úgy beszélnek majd rólunk, hogy volt egyszer egy osztály... Biztosan tudom, hogy mi is, ha összejövünk, más távlatból, felnőtt szemmel idézzük ezeket a néha nem is könnyű beszélgetéseket.

Ahogy halad az idő, döntéseket kell hoznunk, használnunk kell mindazt a sok direkt vagy kevésbé direkt jó tanácsot, útmutatást, mintát, amit itt kaptunk, s talán magasra száll a léghajónk, ahogyan a következő dal is mondja.

Köszönöm a figyelmet.

Molnár Zsuzsanna

Szalagavató

2007. december 7-én a Bányai Júlia Gimnázium igencsak izgalmas helynek bizonyult. Miután már majdnem nyolc hosszú és küzdelmes évet töltöttünk el az intézmény falai közt, és már–már jogosan előzhettük le szinte az egész menzasort, az érettségi is feltartóztathatatlanul közeledett. Végzetünk elkerülhetetlenségét hitelesítendő e decemberi napon az iskola a mi szalagavató ünnepségünk helyszínévé vált.

Tekintve, hogy valóban sokéves együttlét áll a hátunk mögött, már csak a naivabbak lepődtek meg az előkészületeket megelőző meglehetősen intenzív vitákon. A táncot tanító úriember stílusától még a merészebbek is egy pillanatra hátrahőköltek. Másik fő problémánkat, a megfelelő öltözet kiválasztását is megoldtuk végül, igaz időközben gazdagodtunk egy blúzzal, amelynek színe miatt véglegessé vált bennünk a döntés, hogy a tablónk csakis fekete–fehér lehet.

Végül hosszas szervezést, ruhapróbákat, táncpróbákat, frizurapróbákat és főpróbákat követően felvirradt a nagy nap. Magán a szalagavatón mindenki igyekezett az alkalomhoz illően ünnepélyesen kinézni, ugyan a kosztüm, a frizura és a smink segítségével megidézünk saját 15 éves érettségi találkozásunkat, de fiatalos lendületünket bizonyítandó ugyebár, táncokat mutattunk be.

A műsorok általános tetszést váltottak ki. A 11.B egy kedves kis zenés előadással örvendeztetett meg minket, az igazgató úr a szalagavató hagyományának történetiségére koncentrálnak próbálta tudatosítani bennünk az esemény jelentőségét, évfolyamtársaink pedig a dolgok humorosabb oldalát megvilágítva emlékeztek a lassan tűnni látszó diákévekre. Ezt követően osztályfőnökünk, Pálinkás tanárnő, aki egyedi stílusát és nyelvezetét még ebben a szituációban is képes volt megőrizni, tűzte ránk szalagjainkat.

Ekkor következett a tánc, amely az est fénypontjának számított minden előzetes viszontagság ellenére is. A keringők valódi bált idéző hangulata után még a legtöbb incidenst kiváltó country is sikert arathatott, illetőleg megnézhattuk a másik osztály swingjét. A táncok közti szüneteket megfelelő zenei aláfestéssel képek vetítése töltötte ki. A képek, melyek hűen tükrözték az eltelt éveket, talán messziről előnyösebbek voltak, ugyanakkor sokan meglepődtek saját kamaszos bájuk (és az azzal járó pattanásaik) láttán.

A program végeztével állófogadáson vehettünk részt tanárainkkal, akikhez ily módon valamelyest még közelebb kerülhattunk, ami még az oly érdekes tanórák folyamán sem sikerült mindig. Ezt aztán követte egy lazább szórakozási lehetőség is egy „Joe bácsi kocsmája” nevezetű helyen, amely – mint azt sejteni lehet – kevéssé fókuszált a kulturális értékekre.

Összességében mégis szép emlék marad a szalagavatónk, büszkén viselhetjük a szalagot emlékeztetőként a ránk váró megpróbáltatásokra. Arról már nem is beszélve, hogy egy–egy végigrohángált testnevelésórán mindenki visszasírja a táncpróbákat és a szalagavatót megelőző tanításmentes légkört.

A fenti szöveg egy órai házi feladat megoldásaként született. A tanulóknak tudósítást kellett írniuk a szalagavató ünnepségükről az iskolaújság számára.

Molnár Zsuzsa – Széll Kata

Elérkezett a várva várt nap

Idén, mindannyiunk legnagyobb örömeire úgy döntött hõn szeretett iskolánk vezetése, nem szükség-szerű, hogy otromba és ünneprontó módon belélõgjon a nyárba mindenki kedvenc ünnepe, a tanévnyitó, így egy verõfényes szeptemberi reggelrel kezdõdött a lidércnyomás, melyet egyesek csak tanévnek csúfolnak a Bányai Júlia Gimnáziumban.

No már most, az ünnepélyt szokás szerint egy kilencedikes osztály, jelen esetben a kilencbé (azok ked-véért, akiket csak úgy véletlenül vettek föl: a tavalyi nyócbé) jóvoltából élvezhettük.

Az igazgató úr szokásos beszédének tetõpontján pedig elhangzott a nagy bejelentés: az idei év a magyar nyelv, az anyanyelv éve lesz iskolánkban. Ekkor mindenki elõtt lepergett az eddigi élete, átgondolta azt, majd kegyelemért rimánkodott elkövetett nyelvi botlásaiért, és szentül megfogadta, hogy ezentúl sosem ejt ki a száján olyant, hogy ***** vagy *****.

De mint minden jónak és rossznak, egyszer az ünnepségnek is vége szakadt, és néhány perccel késõbb már a katarzistól megilletõdötten nyomult a tömeg az oktatás színtere felé, ahol nem túl váratlan, ám annál megrázóbb dolgok vártak rájuk.

Az év elsõ becsongetését a diákság egyetlen közös, hatalmas sóhajjal konstata, belegondolva, hogy kö-rülbelül 1330 darab ilyen vár még rájuk. Azért az elsõ nap a 3 osztályfõnöki órával nagyjából mindenki szá-mára túlélhetõnek bizonyult. A 11. évfolyamba léptünk, ami nem csak azzal járt, hogy elhagytuk a játékos gyerekkort és a tantárgyak királynõjét, a kémiát. Igen hamar rájöttünk, hogy valami nagyon nincs itt rend-jén. Az 5. évfolyam tagjai ugyanis igen elítélendõ módon szóvá merték tenni, hogy elfoglaltuk a menza-sorban nekünk járó helyet, leelõzve az egész évfolyamukat. Ismételten levontuk a helyes következtetést, miszerint romlik a fiatalság, egyre csak romlik.

E tényszerû megállapítás és némi sorbaállítás után, hogy lassan hozzászokjon a szervezet a menzai koszt-hoz, beléptünk az ebédlõbe. A vakmerõbbek még az ételt is elkérték.

Valahogy így telt el az elsõ nap, amely – így utólag visszagondolva – nem is volt halálos.

Igen ám, de eljött a megpróbáltatások második napja. Amikor is aztán már nem volt kecmec, és mint kezdõ konyhás néni krumplipucolás közben az ujjába, mi is belevágtunk a várva várt tananyagba, és zök-kenõmentesen siklottunk a tudáshoz vezetõ sárga úton. Vagy az egy másik mese? Lényeg a lényeg, halad-tunk az úton, amely jó szándékkal meg sok-sok röpdolgozattal volt kikövezve.

Elérkezett a kedd, a szerda, de még a csütörtök is, sõt, bármilyen elképesztõen hihetetlen, felfoghatat-lan és meglepõ: a péntek is. Lassan belefáradva a szürkének nem mondható bányais hétköznapiokba, ami-kor a szünet már nem több egy unalmas fizikaórán feltoluló kedves emléknél, mindnyájan beláthatjuk, hogy a tanév menthetetlenül bekebelezett minket.

Egyedüli reményünk, melybe egy-egy vérlázítóan fárasztó hetedik óra alkalmával kapaszkodhatunk, hogy talán (de figyelembe véve az oktatási törvények változékonyságát – csak talán) jövõre is lesz nyári szü-net.

Szabó Áron

Szita a fejem

Szita az én fejem,
 Mellyel dolgaimat feledem,
 De miért szita e fej,
 Mely oly zseniális agyat rejt?
 Zseniális vagyok, ez kétségtelen,
 De mért felejték ily féktelen?
 Egyik büntető feladat a másik után –
 Mi jöhet még ezután?
 Tudom, nem vagyok nagy művész,
 De csak öt percet dolgoztam, és kész!

A vers büntető feladat volt a megírni gyakran elfelejtett házi feladatok miatt.

Magony Katalin fotója

Romeo and Juliet

Erkély scene by Knoll András

Juliet Jaj to me!

Romeo She is szól-ing
 Speak, fény-ly angel! Úgy bright-olsz there
 In the sötét of the night, over my fej,
 Akár the winged hírnök of the God,
 When the halandók are watching döbbent-ly,
 Bandzsít-ly to the sky with whitely szem,
 While she trónol-ly on lomha cloud,
 Swimmly on the tükör of the Heaven, throughvitorláz.

Juliet Oh, Romeo, why vagy te Romeo?
 Tagadd meg your név and throw your father, (throw the ablak if you can)
 But if you gondol it, just tagadd meg your father and dobd el your name
 It will be not annyira brutális
 And if you don't tesz it: just esküdj to my kedves-
 And majd én nem will be Capulet more.

Romeo Hallgassak more? Vagy answer-öljek neki?

Juliet Just your name is my enemy, not magad.
 S you are magad, not Montague
 What is Montague? Se hand, se leg, se arm
 Se face, se body... Oh, choose másik name!
 Ehh, what is name? What mi rose-nak hívunk,
 Bárhogy name-ezzük it, it is so sweet.
 If Romeo nem call Romeo
 Szakasztott so perfect marad
 In akármi name... So dobd el your name!
 And for an élettelen word cserébe
 My élet is yours!

Romeo To your szavad: STOP
 Say engem to your szerető, and you megkeresztelsz me again:
 Nevem not will be Romeo többé!

Angol filmklub

Biológia szakkör

Disputások

...és délután

Kutasi Gyöngyvér

A legszebb évek

Váratlanul ért ez a hatvanadik évforduló. Még tisztán él bennem az a három nap, amikor iskolánk ötvenéves lett, és ez alkalomból nagyszabású programsorozattal ünnepeltük. Volt minden: vetélkedő, ismeretterjesztő előadássorozat, szakértők és élménybeszámolók, na meg persze disputa, mint minden Bányais–napon.

Bevallom őszintén, először az akkoriban népszerű tévésorozatokban (Szívtipró gimi) és az Olsen–ikrek főszereplésével moziba került limonádékban találkoztam a disputával, ahol a diákok fogták magukat, és a világot érintő kérdésekben vitát rendeztek. Amolyan kezdő szinten mindenki elmondhatta a magáét – persze a megfelelő érvekkel alátámasztva –, majd leülhetett. A végén győztest hirdettek.

Nem sokkal később már Ujlaky tanár úrtól is hallottam, hogy szabad idejében „vitatkozni tanít”. És ekkor elkezdett érdekelni a dolog. Fogtuk magunkat az osztály leghangosabbjaival, akikkel már egy házi feladaton vagy a hétköznapi élet legapróbb dolgain is napokig tudtunk veszekedni, és elmentünk az Ifjúsági Otthonba. Megkerestük az Iparos termet, amiről addig azt sem tudtuk, hogy létezik, és bementünk. Nem voltak sokan, mert hát szakkörre járni nem volt kötelező, de ha kérdeztük, minden disputás büszkén vállalta mivoltát. Persze mindig voltak a végzősök, akik nem értek rá eljárni a foglalkozásokra, ám a versenyeken rendre felkészülten vettek részt. (Később megtanultuk, hogyan lehet szakkörre járás nélkül is képpen lenni, a tanár úrtól a nagyszünetben érveket gyűjteni és így versenyt nyerni, de ez nem köve-tendő magatartás!)

Kezdetben mini vitákban próbáltuk ki magunkat, hogy mindenki megtalálhassa az alkatához leginkább illő szerepkört, mivel a disputának komoly szabályai vannak. Háromtagú csapatok vitatkoznak: az első kifejti az érveket, a második alátámasztja példákkal, kimutatásokkal, idézetekkel, a harmadik pedig lerombolja az ellenfél várát, és összefoglalja a csapat álláspontját. Jómagam mindig is a harmadik játékos voltam, s azt hiszem, most már bevallhatom, ehhez lustaságom is igencsak hozzájárult. Nekem ugyanis nem kellett sosem szöveget írnom, érveket tanulnom és előre készülnöm. Az én szövegem mindig rögtönzés volt, ám ez nem jelenti azt, hogy nem kellett a csapattal együtt dolgoznom–gondolkodnom.

Első regionális versenyünk előtt napokat töltöttünk a könyvtárban, arra keresve a választ, hogy vajon Budapest rendezzen-e olimpiát 2012–ben. Akkor még vegyes csapat voltunk, majd évről évre módosítottunk a felálláson. Jöttek az új emberek, és mindenki megtalálta a helyét. Emlékszem, az egyik verseny után Szarvasról hazaérve megbeszéltük, hogy este beülünk biliárdozni és bambizni az egyik szórakozóhelyre. Azt hiszem, ott kovácsolódtunk egy csapattá, majd később barátokká. Szövődtek szerelmek, ám voltak veszekedések is, mint minden jobb családban. Mégis összetartoztunk, mert mi voltunk a disputások. És ez többet jelentett, mint egy szakkör. Ha az osztály véleményét kérdezte egy tanár, többször előfordult, hogy rögtön a disputásokhoz intézte a kérdését. Mi lettünk az osztály „hangja”.

Azóta elég sok idő telt el, Ujlaky tanár úr pedig rendületlenül szervezi a különböző megmozdulásokat – szerencsére egyre nagyobb támogatással. Szívesen megyek ezekre a versenyekre, még ha jómagam már csak a bíró szerepét tölthetem is be (a disputa rendre páratlan számú bíró vagy bírók előtt zajlik, akik tanárok vagy egyetemisták), mert ilyenkor eszembe jutnak a régi szép emlékek. A többiekkel azóta is tartjuk a kapcsolatot, pedig rengeteg idő telt el. Mégis biztos állíthatom, a legszebb élményeim közé tartoznak a disputás programok. Ezért köszönettel tartozom társaimnak, az iskolának, az Ifjúsági Otthonnak és persze Ujlaky Istvánnak.

Énekkar

Fit-ball csapat

Fizika szakkör

Kosarasok*Kosarasok**Kosarasok*

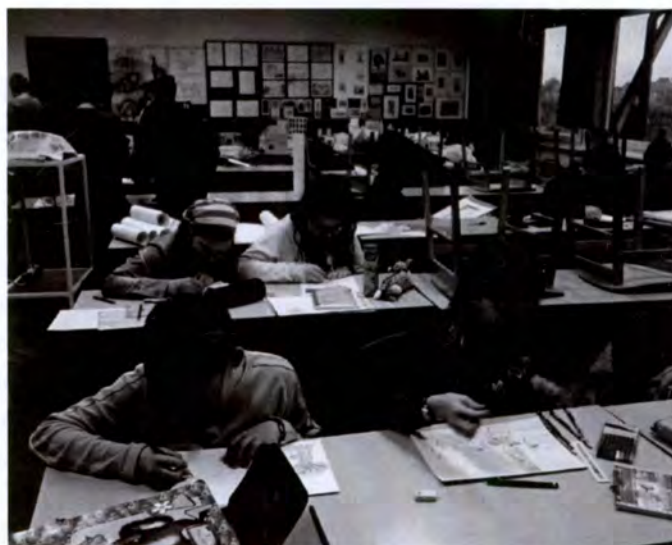
Kosarasok

Matematika szakkör

Matematika szakkör

Német szakkör*Rajz szakkör**Röplabdások*

Röplabdások

Történelem szakkör

Kémia szakkör

BÁNYAISOK A NAGYVILÁGBAN

Oláh Lajos

A mai finn iskolarendszer – egy volt bányais tanár szemével

Történeti háttér

Az első jelentős finn regény írója, Aleksis Kivi, a Hét testvér oldalain humoros képet fest a kezdetekről. Az egyház az írástudáshoz kötötte a nőülést, s e célból kényszerültek iskolapadba a regény főszereplői, a Jukola–testvérek. Pennával folytatott harcuk, az iskolaszolgával való összetűzésük, menekülésük az iskolából az ablakon keresztül: a nehézfejű, vad erdei életet, vadászatot kedvelő, morózus finn ember képét rajzolja elénk.

A finn állami iskolarendszer kiépítése az orosz cári birodalom fennhatósága alatt 1866-ban kezdődött a népiskolák létrehozásával. 1921-ben, az önálló finn állam megalapítása után három évvel vezették be az általános tankötelezettséget.

A mai rendszer

A hagyományos polgári iskolarendszert 1973-ban alakították át a finn szocialisták vezetésével NDK (svéd) mintára. Az addigi, Magyarországon is ismert négy-hat elemi, majd polgári, illetve nyolcosztályos gimnázium helyére: hatosztályos alsó tagozat, az erre épülő háromosztályos felső tagozat, majd három osztályt magában foglaló középfokú iskola (gimnázium vagy szakmunkásképző intézet) került bevezetésre. A változások célja az egyenjogúság kiterjesztése, a mindenki számára elérhető és egyforma korszerű, modern, általános képzés bevezetése–kiterjesztése volt. A vitatott PISA-kutatás eredményei szerint az írás-olvasás és az elemi matematika terén a finn oktatás a legjobbak közé tartozik, a magyart is megelőzve. Ez az eredmény az általános képzési szint, a tömegek tudásának, s nem a kiemelkedők teljesítményének mérésével született. Ezt nagyban befolyásolják a gyengék és a problémás tanulók felzárkóztatására szánt anyagi lehetőségek. Finnország a 60-as évektől kezdve rohamosan fejlődött, gazdagodott.

Idősebb kollégáim a mai napig könnyes szemmel emlegetik a régi, működőképes, színvonalas tanítást biztosító iskolarendszert, a felzárkóztató, szintre hozó kurzusokat, a kemény követelményrendszert, a pedagógiai célú buktatást. Az ikon, a finn nemzeti zeneszerző, Sibelius, szerintük ez utóbbi módszer hatékonyságát bizonyítja. Hasonló példákat a magyar művészet és kultúra terén szintén felmutathat a magyar oktatástörténet.

Személyes tapasztalatok

Magam 1989. augusztus 7-én kezdtem tanítani Finnországban. Első személyes benyomásaimat 1989. május végén szereztem Seinäjokiban, ismerkedtem jövőm munkahelyemmel. Néhány végzős, 16 éves fiú az általános iskola hosszú folyosóján motorozott. Később megértettem, hogy a bolondballagásra érkeztem. Aztán ez a kép finomodott, mikor az első meglátogatott gimnáziumi énekórán a tanulók nem vettek tudomást a belépő fiatal tanárról és külföldi vendégéről. Néhány perces csendes várakozásunk után reagáltak, bámulni kezdtek Ekkor már sejtettem, nem lesz könnyű...

Meghívóim bánatára külföldiként nem kaptam megerősítést munkavállalásomban, ezért az első néhány évet egy tízezres község védett, régies, nyugodt légkörű iskolájában taníthattam. Felsősök és gimnazistákat vegyesen, éneket és rajzot! Köszönet és hála Kalajoki diákjainak és a megértő szülőknek. Ugyan a Magyarországon megszokott pedagógiai módszerek egy része használhatatlannak bizonyult, beletanultam.

Az első bakim a szóbeli feleltetéshez kapcsolódik, ugyanis ilyen nem létezik Finnországban! A Mozart életét célzó kísérletem az igazgatóhoz üzte diákomat (egy nyelvtanár kollégám fiát): az új magyar énektanár megbolondult, szóban akar mindenki füle hallatára feleltetni! Türelmes igazgatóm felvilágosított: az egyéniség védelme, a szuverenitás és az egyenjogúság miatt a szóbeli feleltetéstől el kell állnom! A finn érettségibe most vezetnek be anyanyelvből a szóbeli vizsgát, nem kötelező jelleggel.

A jövő iskolája – ma

Egy év lappföldi kitérő után, 1994-ben kezdtem Seinäjokiban, jelenlegi munkahelyemen, a felső tagozaton és gimnáziumban dolgozni. Itt akkor dolgozták és próbálták ki a jelenlegi, osztály nélküli gimnázium modelljét. Egyszerre hét oktatási kísérletet végeztünk: vizlát nyugodt, álmos községi iskola! Ez az ugrás számomra talán nehezebb, igényesebb volt, mint Magyarországról Finnországba költözni tanítani. Az én feladatom a zenei osztályok kialakítása (tantervek, tankönyvek Kodály eszméi alapján) lett volna eredetileg. A 90-es évek elejének gazdasági visszaesése elvitte az erre szánt pénzt.

A kísérletek egy része a tantervet, az oktatás tartalmát, a választhatóságot vizsgálta, más része a tanítás formáira vagy körülményeire irányult. Jelentős volt a számítógépes háttér, a programok tesztelése is, később ezek eredményeként beindult az internetes és az élő távoktatás.

Követelményrendszer

A mai finn gimnazistának érettségi megszerzéséhez minimum 75 kurzust kell eredményesen elvégeznie. Általános tantervű intézményben ebből 45 meghatározott, 30 választható. A tanulás egyéni, mindenkinek személyre szabott tanterv szerint állandóan változó csoportokban történik. Ez hatalmas számítógépes kapacitást és informatikus gárdát jelent.

Az érettségi itt is komoly próbatétel, például az anyanyelvi, a matematika írásbeli 6 órás. A város összes érettségizője a városi sportcsarnokban egyszerre ír, a tanárok emelvényen ülve biztosítják a vizsga tisztaságát. Az érettségi három egymást követő alkalommal megosztva szerezhető meg, tavasszal és ősszel. Van mód a javításra is, nem csak bukás esetében.

A matematika, az anyanyelv kiemelten van jelen a tantervben, finn sajátosság a nyelvek túlsúlya. Az általános, jó szintű angol mellett a kötelező svéd időnként forrongásokat szül a diákok körében. Nem ritka az érettségien a választható harmadik vagy negyedik nyelv sem, ritkább az emelt szintű matematika vagy természettudományok iránti érdeklődés. Népszerűek még a történelmi, társadalomtudományi, filozófiai, pszichológiai tanulmányok. Egy-egy kurzus 22, egyenként 73 perces (!) tanórából áll, plusz a dolgozatra szánt idő és az értékelés. Általánosak a nagyobb terjedelmű tanulmányok, az önálló kutatást igénylő projektek. Iskolánkban minden évben megrendezik az úgynevezett projekthetet, aminek keretében néhány éve sikerült megvalósítani Bányai–Seinäjoki matematika versenyünket, utazásunkat. A projekthet keretében extrém tárgyak is bekerülnek a diákok bizonyítványába, volt iskolánkban a testnevelő tanárok vezetésével „jégkurzus” annak minden formájával: korcsolyázás Lappföldön, jégszauna építése, éjszakázás Kemiben jégpályán stb. Az EU-s projektek minden évben népszerűek az anyagi támogatás miatt, általánosak a holland, francia, spanyol csereutazások. Néhány éve kínai projekt is szerepelt az iskola programjában a hittanárak jóvoltából. Korábban vezeklő gyaloglást is szerveztek Spanyolországba vagy meditációs hetet pravoszláv kolostorba. Kiemelt helyen szerepel a környezetvédelem is.

Mindez a tanterv évenkénti megújítását igényli, ami folyamatos kihívás a tanárok számára.

A ének–zene tanítása

Az énektanterv egy vagy két kötelező kurzust ír elő a diákoknak, a rajzzal együtt összesen hármat a művészetek köréből. A rajz népszerűbb a tantárgy jellegéből fakadóan. Az általános műveltséget célzó, elméleti–történeti tudást nyújtó ének kurzus mellett van gyakorlati kurzus is, ami az aktív zenélést célozza. Ez a zene elemeit a rock zenekar hangszereinek tanításán keresztül hozza közel a diákokhoz. Az értékelés dob, gitár, billentyűs, mikrofonos éneklés gyakorlati bemutatása alapján történik. A tankönyv a mai és a régebbi évtizedek populáris zenéjére épül, 4–5 évenként megújul. Több kiadó terméke közül választhat az iskola, a vonatkozó jogszabály szerint mindig a legfrissebb kiadást kell használni!

A választható kurzusok között zenekar (rock–, komolyzenei és kamarazenekar), gitár, énekkar, stúdiómunka is szerepel. A projekthéten többek között a Képzelt riport egy amerikai popfesztiválról színrevitele is szerepelt 70 táncos, színész, díszletező részvételével a városi sportcsarnokban – finnül. Lemez őrzi az előadás emlékét.

*”Kertokaa muulle miksi oon täällä,
kertokaa mulle kuka mä oon?
Kertokaa mulle mikä on totta, mikä ei?
Kertokaa mulle mikä on oikein, mikä ei?”*

(Déry Tibor)

Oláh Lajos énektanítása a népi értékek megőrzésére helyezte a hangsúlyt. Gyakran lehetett látni, amint egy nagybögőt cipel a folyosón. Azok is „emlékezhetnek” rá, akik sosem ismerték, hiszen a szalagavató tánc szép hagyományát ő teremtette meg iskolánkban.

Dr. Szirmai Monika

Bányais éveim

Talán fiatalságom miatt is szívesen emlékszem bányais éveimre, hiszen még harminc sem voltam. De nemcsak én voltam fiatal, hanem az angoltanárok munkaközösségének majdnem minden tagja. Összetartottunk, segítettük egymást, és sok időt töltöttünk együtt a szabadidőnkben is. A munkaközösség vezetőjeként Kovács Katalin nagy szerepet játszott abban, hogy olyan összetartó csapat lett belőlünk. Nagyon sok örömet és sikert éltem át azokban az években. Az angol és a francia nyelv oktatása mellett a Diák Sportkör (DSK), valamint a természetjárás és vízi túrázás tették színesebbé napjaimat.

Talán hadd kezdjem a francia nyelvvel, hiszen mindig is a „szívem csücske” volt. Nagy sikernek éreztem annak a csoportnak az eredményeit, amelyet a gimnázium első osztályától végig taníthattam. Számos középfokú nyelvvizsga született, az országos döntőbe is bejutott diákom, és sokan felvételiztek francia nyelvből egyetemre vagy főiskolára. Sajnos, azóta sem volt lehetőségem a francia nyelvet tanítani.

Asztalitenisz, 50 km–es éjszakai gyalogtúra, barlangászás, Tisza–túra, téli melegvízi túra, és még sorolhatnám az élményeket. Volt olyan diákom is, aki angol szódolgozatot írt az uszodában reggel 6-kor, hogy javíthasson. Tanóra és szórakozás között időnként elmosódtak a határvonalak, és talán ezért is volt egy kicsit eredményesebb és élvezetesebb a tanulás és a tanítás.

Több mint húsz éve tanítok, és több iskolában is dolgoztam Magyarországon és külföldön egyaránt. Ha valami igazán hiányzik, és nosztalgiával emlékszem rá vissza, az az a szellemi és munkaközösség, ami a Bányaisban természetesnek és magától értetődőnek tűnt, de azóta sem volt alkalmam élvezni előnyeit. Hiába szeretném megbeszélni problémáimat, vagy a munkát megosztani kollégáimmal, sajnos nincs rá igazán alkalom vagy igény. Egy–két kolléga akad ugyan, de nincs lehetőség arra, hogy a Bányaishoz hasonló, igazi, mindenkit bevonó munkaközösségben dolgozhassak. Ez hiányzik leginkább, különösen, ha nem minden a leg-ideálisabb.

Sajnálom, hogy szinte semmit nem tudok volt diákjaimról: merre járnak, mit csinálnak. Ennek nyilván az is oka, hogy ilyen messzire kerültem nemcsak az iskolától, hanem Magyarországtól is. 1995 márci-

usától Japánban dolgozom, 1998-tól élek Hiroshimában. Szív-ből kívánom, hogy mind a bányais diákok, mind pedig a tanárok hozzám hasonlóan sok élménnyel gazdagodjanak. Igaz, csak néhány évet töltöttem az intézmény falain belül, de a Bányai Júlia Gimnázium nagyon nagy hatással volt nemcsak tanári pályámra, hanem egész életemre. Remélem, a következő 60 év is sok sikert és kellemes élményeket jelent majd az iskola minden diákjának és dolgozójának.

Szirmai Monika Baján született. Tanulmányait a Debreceni Egyetem Bölcsészkarán, a Külkereskedelmi Főiskolán és a Birminghami Egyetemen végezte. Tizenharmadik éve él Japánban, először a Kanada University of International Studies oktatója, jelenleg pedig a Hiroshima International University docense. Kutatási területe a korpusznyelvészet, a számítógépes nyelvoktatás, a lexikográfia és a fordítás. Szabadidejében japán taiko dobegyüttesben játszik.

Az ösztöndíjas élvezi a kulturális különbségeket

A Fulbright ösztöndíjas tanár örül a lehetőségnek, hogy otthonától távol életüket változtathat meg.

Vida Kati a Clark College tantestületének egyik legújabb és bizonyára az egyik legkülönlegesebb tagja. Vida Kati Fulbright-ösztöndíjasként érkezett a magyarországi Kecskemérről, ahol 32 éve dolgozik angol nyelv és irodalom tanárként. Egy középiskolában dolgozik, és részmunkaidőben a kecskeméti Tanítóképző Főiskolán angoltanítást oktat. Ezen kívül megyei szaktanácsadóként órákat látogat a régió iskoláiban, és szakmai tanácsokkal látja el az új kollégákat.

Ebben az évben azonban Kati részese lehet a Fulbright-ösztöndíj programnak. A program, melyet 1946-ban az arkansasi J. William Fulbright szenátor indított el, elsődleges céljának a kultúrák közötti kölcsönös megértés előmozdítását tekinti. E cél elérésének eszközeként a Fulbright-ösztöndíj tulajdonképpen csereprogram a világ tanárai, tudósai és művészei számára, melynek során az USA-ban tanítanak, míg amerikai cserepartnereik ugyanezt teszik az ő országukban. Az idén a Fulbright-program keretében az USA-ba érkezett öt magyar tanár közül egyedül Vida Kati dolgozik a nyugati parton, és ő az egyetlen, aki nem középfokú intézményben tanít. Férjével, Józseffel érkezett, aki angol–amerikai irodalmat és történelmet tanít, ő is a Clarkban oktat nyelvtant és fogalmazást.

Kati jól érzi magát Amerikában, még akkor is, ha kissé szokatlan egy teljesen más kultúrába belecsöppenni. Magyarországi tanítási gyakorlata porosz stílusú oktatáson alapszik, mely sokkal fegyelmezettebb és strukturáltabb, mint az USA-ban uralkodó angolszász iskolarendszer. Emiatt Amerikában végzett munkája egyben különleges élmény is számára. Véleménye szerint azonban éppen ez a Fulbright-program lényege: új szemszögből láss fontos dolgokat. „Más szemmel fogok látni mindent, amikor visszamegyek, és amit lehet, beépítek.” – mondta, miután kifejtette, hogy az ideális oktatási rendszer mind az angolszász, mind a poroszos jellegű iskolák pozitívumait felölelné.

Vida Kati jelenleg orosz és kelet-európai irodalmat tanít a Clarkon, majd az év folyamán férjével együtt felnőtt kurzust vezet a kelet-európai politikai és társadalmi változásokról.

(A fenti cikk a Clark College The Independent című lapjában jelent meg 2004. február 20-án. A cikket fordította Máthé Ildikó tanár, igazgatóhelyettes.)

Vida Józsefné: Művelt magyar európai polgárok

A nyelvtanítás hagyományos és megújult szerepei a Bányában

A humanista értékek középpontba állítása mellett...

- magas szintű kommunikációs képesség kialakítása...
- a környező népek, hazai kisebbségek, nemzetiségek irodalma, történelme, kultúrája is helyet kap a programban; cél a nemzeti identitás és a hazaszeretet erősítése, a határon túli magyar kisebbségek iránti szolidaritás kialakítása
- két idegen nyelv használható szintű tudásának elérése...

(A Bányai Gimnázium Pedagógiai Programjából)

Amikor e célkiűzéseket a nyolcosztályos gimnázium számára megfogalmaztuk, nem valami vadonatúj dolgot kellett elfogadnunk, hiszen a Bányai tantestülete évtizedek óta vallja és gyakorlata alapjává tette ezeket az elveket.

A gimnáziumban folyó eredményes nyelvtanítás hagyományai a nyolcosztályos képzés bevezetése előttre nyúlnak vissza. Már a 80-as évektől iskolánk széles látókörű, felkészült nyelvtanárai voltak a megyei nyelvi táborok megalapítói, vezetői és szaktanári törzsgárdája. Fontos szerepet játszottunk a város nyelvtanári szakmai közéletében, pl. az országos hírű Kecskeméti Angoltanárok Egyesületében. Más európai kultúrák megismerését, befogadását, az új módszerek és technikák iránti fogékonyság fontosságát vallottuk már jóval ezek „hivatalos” bevezetése előtt is, és azóta is mindent megteszünk, hogy a programunkban megfogalmazottak szerint művelt magyar, európai polgárokat neveljünk.

Ennek eredményeként beépült diákjaink mindennapi gondolkodásába a nyelvtudás hasznossága; egyre jobban tudatosul sokukban, hogy a nyelv a nemzetközi kommunikáció feltétele, a feltáruló világban egymáshoz egyre közelebb kerülő országok kultúrája igazi megismerésének eszköze. Ahhoz, hogy a nyelvtanulás eredményes technikáit, rendszerességét és szokását kialakítsuk a kisgimnazistákban, nagymértékben hozzásegít az első két évfolyamon a magas óraszám, a mindennapi nyelvóra és a csoportbontás. Ha valamire, a nyelvtanulásra igaz a lifelong learning, az egész életen át tartó tanulás szükségessége. Nyelvszakos tanáraink úttörő szerepet játszanak abban, hogy a diákok a nyelvet ne csupán egy tantárgynak tekintsék, hanem a más tárgyakhoz szükséges tudás megszerzésének fontos eszközének is, és azt életük részévé tegyék. Ehhez a nyelvórákon kívül is nagyon sokféle foglalkozási formát ajánlunk, szervezünk. A hagyományos tevékenységi formák megőrzése, megújítása mellett újabbakat is bevezetünk, figyelembe véve a gyerekek érdeklődését, felkészültségét és az „idők szavát”.

Negyedszázados hagyománya van a műfordító versenyeknek, ezeken a 3 tanított fő nyelven 3 kategóriában az iskola diákságának több mint 50 %-a vett részt az idén. A szövegek sikeres lefordításához nemcsak az adott nyelv, hanem az adott kultúra ismeretére és nem utolsósorban a magyar nyelv magas szintű használatára is szükség van.

Az immár hagyományos Christmas party sem csupán az angol nyelvű dalok és versek előadásáról, hanem az angolszász karácsonyi szokások megismeréséről, a közös teázásról, országismereti vetélkedőről és persze skót táncházról is szól.

Legújabb kezdeményezésünk az angol nyelvű filmklub, amelynek „törzsközönsége” a filmek megtekintését és megbeszélését rendszerint kellemes angol teázással köti össze.

Számtalan városi, megyei és országos szintű nyelvi versenyre (OKTV, OÁTV) készítjük fel tanítványainkat, akik rendszeresen szép eredményeket érnek el. A Piarista Gimnázium városi angol versenyén 2005-ben első helyezést értek el iskolánk diákjai: Fodor Zsuzsanna és Váradi Gábor. Az elmúlt tanév legnagyobb

sikere Chu Minh Trang OKTV győzelme volt franciából, Szabó Máté OÁTV döntős szereplése angolból és Balogh Anna döntőbe jutása az országos on-line angol versenyen.

A legnagyobb sikernek mégis a számtalan nyelvvizsgát (a tavaly érettségizettek 88 %-a rendelkezett egy vagy több nyelvvizsgával) és sikeres érettségit tekintjük. Ebben a tanévben már 27 diákunk tett előrehozott érettségit a tanult nyelvekből, amihez a tantárgyi követelmények korai teljesítése és jó nyelvi felkészülés szükséges. A felszabaduló időben és energiával a 10. és 11. osztályos tanulóink nemegyszer egy harmadik idegen nyelv (olasz, spanyol, latin, orosz) tanulását kezdik el.

Az iskola nyelvtanárai rengeteg munkát végeznek a különböző nyelvi utazások szervezésével. Anglia, Skócia, Németország, Ausztria, Franciaország, Olaszország, Dánia voltak eddig az úti célok.

Az utazásokat hosszú és alapos felkészülés előzi meg, mely nem csupán a részvételi díj befizetéséből áll, hanem az adott ország kultúrájával, szokásaival való ismerkedésből is. Ezek során felhívjuk diákjaink figyelmét arra, mit lehet és kell, és hogyan érdemes megfigyelni az utazás során. Felkészülnek a „kulturális sokk” kezelésére, a különbségek megértésére, el- és befogadására.

Utazásaink „utóéletét” az előre meghirdetett fotópályázatok nyerteseinek kiállításával, élménybeszámolókkal biztosítjuk és tesszük hozzáférhetővé a többi diák számára is.

Legutóbb 2007-ben Vida Józsefné vezetésével 61 bányais – akik között a legfiatalabbak 7. osztályosok voltak – Brüsszel, London, Oxford, Stratford és Párizs nevezetességeivel ismerkedtek meg, és hozzájuthattak nemcsak a csodálatos látnivalókhoz, hanem nyelvtudásuk használhatóságának semmivel nem pótolható sikerélményéhez. Az együtt töltött 8 év alatt tanárainknak és diákjainknak elegendő idő jut az utazásokat úgy megtervezni, hogy azok egymásra épüljenek, és a résztvevők egyre szélesedő ismeretekkel gazdagodjanak. Jankay Éva tanítványai először a jól bevált „London és környéke” utat tették meg, majd pár év múlva Skóciáig is eljutottak. Terveink közt szerepel a Brit-szigetek megismerését egy írországi utazással teljessé tenni.

Tóth Márta tanárnő szervezésében rendszeressé és nagyon népszerűvé váltak a németül tanulók idén már nyolcadik alkalommal sorra kerülő, élményekben és nyelvtudásban egyaránt gazdagító ausztriai utazásai is. Gudmon Veronika francia szakos tanárunk és franciául tanuló diákjai számára Párizs és Franciaország tájai biztosítják a lehetőséget arra, hogy a helyszínen győződhessenek meg arról, működik-e az itthon szerzett, francia anyanyelvi lektor segítségével is csiszolt nyelvtudásuk.

Az utóbbi évtizedben egyre fejlődő nemzetközi kapcsolataink a művelt magyar, európai polgárok nevelését célozzák. Diákjaink személyesen megtapasztalják és gyakorolják a más országbeli diákokkal való együttműködést, azok kultúrájának megértését, megbecsülését, a különbözőségek elfogadását.

Szinte szimbolikus jelentőségű, hogy németországi testvériskolánk Cham városában a Robert Schuman Gimnázium, melynek névadója volt az Európai Unió gondolatának egyik megfogalmazója. Másfél évtizede a német szakos kollégák minden évben nagyszerű csereprogramokat, projekteket állítanak össze, melyekben szorosan együttműködnek diákok és tanárok egyaránt. Már szinte megszokottá vált a bányaisok számára, hogy a vendég német diákok részt vesznek különböző tanórákon itt-tartózkodásuk idején.

Hasonló cél vezérelt bennünket akkor is, amikor csatlakoztunk az Európa Jövője mozgalomhoz, és a törökországi Rodostóból fogadtunk gyerekeket, és a vizontlátogatás során a hajdan ellenséges, ismeretlen kultúrából érkező török és magyar gyerekek megismerték és megszerették egymást.

Külkapcsolataink új vonása, hogy általuk a nyelvgyakorlásokon túl más tárgyakhoz kapcsolódó ismeretek bővítése is lehetséges. Óváriné Csabai Mária kolléganő vezetésével tehetséges matematikus tanítványaink egy csoportja 2006-ban Finnországban vehetett részt matematika konferencián, ahol a munkanyelv – a matematikai nyelv mellett – az angol volt.

Brenyó Mihály és a matematikatanárok kezdeményezték azt a kapcsolatot, mely sok évvel ezelőtt néhány diák matematika versenyével kezdődött Marosvásárhelyen, a 7. Számú Általános Iskolában, és mára talán a legfontosabb és legkedvesebb testvérkapcsolatunkká vált, melyben a két iskola tanárai és diákjai rendszeres cserélátogatások során egyre szorosabbra fűzik a barátság szálait.

Az Európai határok eltűnésével diákjaink számára valósággá válik az, amiről mi, nyelvtanárok régen álmodtunk. Tanítványaink előtt megnyílhatnak nemcsak a magyar, hanem más európai felsőoktatási intéz-

mények kapui is, ahol az itthon megszerzett alapos tudásuk, jó nyelvi felkészültségük és kommunikációs készségük segítségével európai érvényű, korszerű végzettséget szerezhhetnek, és hazatérve világlátott, nemzetközi kapcsolatokkal rendelkező, művelt európai magyar polgárokként élhetnek, dolgozhatnak, boldogulhatnak.

(A szerző 1972 óta a gimnázium angol nyelv tanára)

Koncz Csaba

1968–1972-ben volt gimnáziumunk kémia–fizika szakos B osztályának tanulója.

Osztályfőnöke és kémiatanára, Dr. Fodor Istvánné és férje, a Katona József Gimnázium kémia tanára, kedveltették meg vele a kísérleti kémiát. 1971–72-ben az országos kémiai tanulmányi versenyen 11., majd 4. helyezést ért el. 1972-ben jelesen érettségizett, és felvételt nyer a szegedi József Attila Tudományegyetem biológus szakára. Kísérletező kedve néhai Prof. Matkovics Béla (Dr. Fodor István doktori szakvezetőjének) biokémia laboratóriumába vezeti 1972-ben, majd 1975-től a Magyar Tudományos Akadémia Szegedi Biológiai Központjának (SZBK) Biokémiai Intézetében Prof. Venetiáner Pál szakmai irányításával készítette diplomadolgozatát.

Kiváló tanulmányi eredményei alapján felvételt nyert az Eötvös Kollégiumba, népköztársasági ösztöndíjat és kétszeres akadémiai fiatal kutató pályázati díjat kapott. 1978-ban védte egyetemi doktori értekezését, 1984-ben lett a biológiai tudományok kandidátusa, majd 2005-ben a Magyar Tudományos Akadémia nagydoktora. Tudományos munkássága összekapcsolódott a molekuláris biológiai és genetikai módszerek kifejlesztésével és azok alkalmazásával. 1977-től az SZBK Genetikai, majd Növénybiológia Intézeteinek munkatársa; ma az SZBK tudományos tanácsadója.

1980-ban egyéves ösztöndíjat kapott a Max–Planck társaságtól és a kölni növénynevelési intézetben Prof. Jeff Schell laboratóriumában kidolgozta az első növényi génátviteli és transzformációs technológiákat.

1984-től a kölni Max-Planck Intézet csoportvezetője, de hazai kapcsolatait és laboratóriumát a mai napig fenntartja. 1986-tól Rédei Györggyel, a neves magyar származású növénygenetikussal, megkezdik a genetika növényi modelljévé lett *Arabidopsis thaliana* (lúdfű) molekuláris vizsgálati rendszerének kidolgozását, amely lehetővé teszi az egyes génfunkciók és azok szabályozásának megismerését. E munka részeredményeként kidolgozta pl. a ma általánosan használt génátviteli és génmutagenézis technológiákat, kifejlesztette a fényki-bocsátáson alapuló génaktivitást követő módszereket, valamint fölfedezte, hogy az állatokhoz hasonlóan a növények fejlődésében is életfontosságú szerepet játszanak a szteroid hormonok.

Az utóbbi felfedezésért, illetve elmúlt 25 évi munkásságáért az Észak–Rajna–Weszfáliai Akadémia nagydíjával tüntették ki, az Európai Molekuláris Biológiai Társaság tagjává, illetve több egyetem tiszteletbeli professzorává és számos tudományos folyóirat szerkesztőjévé választották. Az említett és sok más itt föl nem sorolt kutatási témáiból eddig 140 közleménye jelent meg, amelyek szerint egyike a100 a világon legtöbbet idézett magyar természetkutatóknak.

Grußwort des Robert Schuman Gymnasiums, Cham

Heute ist der regelmäßige Schüleraustausch mit unserer ungarischen Partnerschule Bányai Júlia Gymnasium in Kecskemét eine Selbstverständlichkeit. Vor wenig mehr als 20 Jahren erschien eine solche Partnerschaft mit einem Ostblockland noch als Utopie. Doch Dank der auch von Ungarn ausgehenden „Wende“ und der Offenheit der Schulleitungen kamen im Juli 1989 die ersten Austauschschüler aus Kecskemét an das Robert Schuman Gymnasium, kurz danach erfolgte der Gegenbesuch durch Chamer Schüler. Seitdem erfolgen im zweijährigen Turnus Besuch und Gegenbesuch.

Für die Schüler beider Gruppen liegt die besondere Bedeutung dieser Fahrten im gegenseitigen Kennenlernen der Kulturen und Lebensgewohnheiten, politischen Strukturen, und geschichtlichen Besonderheiten. Sie erleben den Schulalltag und die Unterschiede beider Schulsysteme, auch lernen sie bedeutende historische und kulturelle Einrichtungen des Gastlandes kennen. Ausflüge in die nähere und weitere Region gehören an beiden Schulen inzwischen zum festen Programm. Daraus resultieren ein besseres gegenseitiges Verstehen und nicht zuletzt Freundschaften, die über den Austausch selbst hinausreichen. Aber nicht nur die Schüler profitieren von dieser Partnerschaft, auch die Lehrkräfte und vor allem die Eltern bekommen freundschaftliche Kontakte zu ihren Gästen.

Es ist erfreulich, dass am Gymnasium in Kecskemét immer noch Deutsch als Fremdsprache gelehrt wird, so dass sich die Schüler untereinander gut verständigen können. Der ursprünglich gehegte Wunsch, umgekehrt in Cham auch Ungarisch als Unterrichtsfach anzubieten, konnte bisher leider nicht verwirklicht werden.

Dank gebührt allen, die sich um diese Schulpartnerschaft verdient gemacht haben und immer noch verdient machen. Dabei sind vor allem die engagierten Lehrkräfte der Schulen und die Eltern zu nennen, ohne die an einen Austausch nicht zu denken wäre. Aber auch die Bereitschaft der Schüler, sich kurzfristig auf neue Situationen und Menschen einzustellen, kann gar nicht hoch genug eingeschätzt werden. Damit kann dieses Unternehmen in eine gute und gesicherte Zukunft sehen.

Richard Urban

Robert Schuman Gymnasium, Cham

Üdvözet a chami Robert Schuman Gimnáziumtól

Ma a rendszeres csereprogram magyar partneriskolánkkal, a kecskeméti Bányai Júlia Gimnáziummal magától értetődő dolog. Alig több mint húsz évvel ezelőtt egy ilyen testvériskolai kapcsolat a keleti blokk egyik országával még utópiának tűnt. De hála a Magyarország által is kezdeményezett „rendszerváltásnak” és a két iskolavezetés nyitottságának, 1989 júliusában megérkeztek az első kecskeméti diákok a Robert Schuman Gimnáziumba, s ezt rövidesen követte a chamiak látogatása. Azóta kétéves turnusokban zajlik a program.

Mindkét ország diákjai számára különleges jelentőséggel bír az utazás: megismerhetik a másik ország kultúráját, mindennapjait, politikai berendezkedését és történelmét. Megtapasztalhatják az iskolai hétköznapiakat, a két iskolarendszer közti különbséget, megismerhetik a vendéglátó ország jelentős történelmi és kulturális intézményeit. A kirándulások a közeli és távolabbi régiókba mindkét iskolánál fontos részeét adják a programoknak. Ezzel lehetőség nyílik egymás jobb megismerésére, és nem utolsósorban barátságok is kötődnek, és ez túlnő a csereprogram keretein: nemcsak a diákoknak, hanem a tanároknak és a szülőknek is élményt nyújt a vendéglátás.

Öröndetes, hogy ebben a kecskeméti gimnáziumban még mindig tanítják a németet mint idegennyelvet, így a diákok jobban megérthetik egymást. Sajnos az eredeti elképzelést, hogy Cham-ban tanítsák a magyart mint választható tantárgyat, eddig nem tudtuk megvalósítani.

Köszönet mindenkinek, aki érdemeket szerzett és szerez ebben a kapcsolatban, mindenekelőtt a két iskola elkötelezett tanárainak és a szülőknek, akik nélkül ez a diákcsera nem jöhetne létre. És persze nagyon fontos a diákok lelkesedése, aminek segítségével rövid időn belül új emberekhez és szituációkhoz képesek alkalmazkodni. Ezért is érezzük úgy, hogy ennek a csereprogramnak van jövője.

Richard Urban

Robert Schuman Gimnázium

AZ ISKOLA TANULÓI, DOLGOZÓI

Tanárok

*Tanáraink a 2007/2008.
tanévben*

Badó Zsoltmatematika, informatika	Máthé Ildikó.....angol, orosz
Bakk Jánosmatematika, fizika	Molnár Mariannanémet, orosz
Bella Rózsabiológia, rajz	Óváriné Csabai Máriamatematika, fizika
Berkecz Páltörténelem, könyvtár	Pálinkás Ilonamatematika, földrajz
Bogdányné Pigniczky Erzsébetmatematika, informatika	Pintérmé Major Évamagyar, orosz
Borsos Katalinbiológia, kémia	Reiss Katalin.....német
Borzákné dr. Nacs Mária.....történelem, orosz	Reiterné Makra Zsuzsamatematika, kémia
Brenyóné Malustyik Zsuzsa.....magyar, latin	Szabó László.....testnevelés
Gudmon Veronika.....magyar, francia	Szapannos Tibortestnevelés
Hegyvári Gabriella.....angol, orosz	Széki Mirellatörténelem, angol
Jankay Évamagyar, angol	Takács Orsolya.....magyar
Dr. Kiss Árpádnébiológia, kémia	Tolnainé Tarnai Évaének
Kiss Róbertmatematika, informatika	Tóth Márta.....német, orosz
Korsósné Jávorka Zsuzsabiológia, földrajz	Dr. Ujlaky Istvántörténelem, földrajz
Lukács Lajosmatematika, fizika	Varga Józsefmatematika, fizika
Magony Katalintestnevelés	Vida Józsefnéangol, orosz
Markót Mónika.....német	

Akikről tudjuk, hogy a Bányai Júlia gimnáziumban tanítottak

Adamik Ferenc	Galambos Péter
Bába Viktória	Galgóczy Anna
Bajtai Mária	Dr. Gátay Ferencné
Baky Lajos	Gémes Anna
Balázs Mátyásné	Dr. Gréczy Imréné
Balogh Edina	Gurabi Gyuláné
Baltás Dániel	Gyönyör Tekla
Dr. Baltás Gézáné	Györgyiné Koncz Judit
Dr. Bán Ervinné	Gyulai Antalné
Báron László Lajosné	Dr. Gyurkovics Istvánné
Bathó István	Hadi István
Dr. Beke Ida	Hadi Istvánné
Beke József	Halász Ágnes
Beke Józsefné	Hamza Győzőné
Bóka Papp Mária	Herczegh Adolf
Borsos Ferenc	Homoki Györgyné
Boskó Imola	Horváth Katalin
Bölcs István	Horváth Kázmérné
Bölcs Istvánné	Hőrig Katalin
Brenyó Mihály	Huszka Márta
Burián Éva	Kálmán Lajosné
Butsy Istvánné	Dr. Károlyfalvi József
Csáky Klára	Dr. Katona Piroska
Csernus Lászlóné	Kelemen György
Csoma Mária	Kerecki Elekné
Dr. Csupor István	Késmárky Andrásné
Dr. Csupor Istvánné	Dr. Ketzán Ivánné
Dankó Géza	Kiss Ferenc
Deim Sára	Kiss Lajosné
Ember Jánosné	Kiss Szabóné Petri Zsuzsanna
Faragó Magdolna	Dr. Kollányi teréz
Farkas Ágnes	Kósa Károlyné
Fazekasné Kary Tünde	Kovács Gergely
Fekete Antalné	Kovács Istvánné
Dr. Feketéné Kordé Katalin	Kovács Katalin
Fischer István	Kovács Pál
Dr. Fodor Istvánné	Kovács Rita
Fodorné B. Horváth Judit	Kovács Tiborné
Fojtik Eszter	Krajcovicz Mihályné

Kurilla Márta	Szabó Ilona
Kurucz Géza	Szabó Józsefné
Kurucz Gézáné	Szabó Miklós
Dr. Lestár Béláné	Dr. Szabóné Aradi Mária
Leviczki József	Szabó Sándor
Dr. Losoncz Mihályné	Szabóné Fricska Anna
Lőrincz Béla	Szalai Sándor
Maczkó Gézáné	Szász Antal
Mag Józsefné	Szegediné Tóth Ildikó
Makáry Szilvia	Székely Jánosné
Mester Barnabásné	Szekér Endréné
Mészáros Lászlóné	Széles Judit
Mészáros Zsófia	Dr. Széles Lajosné
Molnár Anna	Dr. Szenáki Jánosné
Molnár Sándor	Szilágyi Tiborné
Nagyné Kasza Irén	Szirmai Monika
Nulinec Jenőné	Szőts Rudolf
Nyerges Andrea	Dr. Sztanojev Györgyné
Nyerges György	Tamás Andrásné
Nyulászné Homoky Katalin	dr. Tapasztóné Perlaki Magdolna
Oláh Lajos	Dr. Tiszavölgyi Kinga
Omlósi Margit	T. Nagy Ferencné
Óvári Lajos	Tornyai Jenő
P. Kovács Istvánné	Tóth Ágnes
Pető Istvánné	Tóth László
Péter Lászlóné	Tóth Viktor
Pozsgai Imréné	Tritz Egon
Rab Dénes	Dr. Ujlakyné Szűcs Éva Ph D
Radnai Antal	Urbán Sándorné
Dr. Rebek Lőrincné	Vágó Judit
Rési Jánosné	Varga Mária
Retkes Anna	Dr. Varga Sándorné
Rezsekné Fehér Laura	Vass Albin
Sándor Erzsébet	Verasztó Ferencné
Dr. Sárkány Ernőné	Zakar Béláné
Dr. Sármási Jenőné	Zemplényi Gyula
Dr. Simon László	Zöldi-Kovács János
Szabadi Sándorné	Zsírosné Kiss Ilona
Szabó Csilla	
Dr. Szabó Elek	

IN MEMORIAM

Kovács Kata

(1958-1999)

Amikor 41 évesen, fájdalmasan korán a szörnyű betegség legyőzte, hivatalosan már nem volt bányais tanár, de mi mindannyian mint igazi kollégánkat gyászoltuk őt.

Kovács Kata először okos, vidám, mindenre fogékony kiskőrösi lányként jött a Bányaiba. Szeretett tanulni, jól érezte magát az iskolában, és néhány tanára nagy hatással volt rá a pályaválasztásban. Innen Szegedre, a József Attila Tudományegyetemre vezetett az útja, ahol 1982-ben magyar–angol szakos tanári diplomát szerzett. Amikor az egyetem után visszatért régi iskolájába tanítani, friss szellemet, nyitottságot és alapos szakmai tudást hozott magával. Nagyra értékeltük fiatal korát meghazudtoló józanságát, elfogultatlanságát és diplomáciai érzékét, amellyel az iskolát, a szakmát érintő kérdésekben, vitákban véleményét megfogalmazta. Tanári és osztályfőnöki munkáját nyitottság, rugalmasság és a diákok személyiségének tisztelete jellemezte. Viszonzásul ő is tiszteletet és szeretetet kapott.

Az angol nyelvtanítás korszerűsítésének és az európai kapcsolatok fejlesztésének elkötelezett híve volt. Az ő vezetésével alakult meg 1988-ban az ország első angoltanári egyesülete Kecskeméten, a KATE, és ő volt az egyik alapítója a megyei középiskolai angol nyelvi tábornak Baján.

A szó legjobb értelmében vett széles látókörű európai polgár volt, aki közülünk elsőként vállalt munkát külföldön, és állt helyt a dániai IUC nemzetközi konferenciaközpontban, ahol magas szintű nyelvtudását és szervezőkészségét kamatoztatta. Később a London Universityn mesterdiplomát szerzett.

Nemzetközi tapasztalatait mindig megosztotta kollégáival és tanítványaival, az OKI munkatársaként hasznosította azokat a számára oly fontos magyar oktatásügy előmozdításában a mindennapi gyakorlatban és a témáról írt számos tanulmányában.

Munkája, utazásai során nagyon sok jó barátta tett szert a világ minden táján, Angliától Dánián át Japánig. Mi, magyar kollégái és barátai mindig csodáltuk kapcsolatépítő képességét, a hihetetlen energiát és szeretetet, amellyel a barátságokat ápolta, és azt az őszinteséget, ahogy ragaszkodását barátai iránt ki tudta fejezni.

Az emléktábla iskolánk udvarán, amit volt tanítványai állítottak Kovács Katalin tanárnőnek, talán megmutatja, hogy ez a szeretet és tisztelet a mi részünkről is őszinte, és emléket híven őrizzük.

A volt kollégák nevében Vida Kata.

Balázs Mátyásné

(1943–2001)

„Az igazi mester nem nevel tanítványokat, hanem megint csak mestereket.”

(Robert Schumann)

1966-ban végzett a JATE matematika–fizika szakán. Friss diplomásként ekkor került a kecskeméti Bányai Júlia Gimnáziumba, és itt tanított egészen nyugdíjba vonulásáig. Pályája több mint harminc éve alatt tanított nappali tagozatos négyosztályos gimnáziumban, felnőttoktatásban esti és levelező formában, egészségügyi szakközépiskolában és nyolcosztályos gimnáziumban.

Nagyon igényes, szigorú és következetes tanár volt. Tanítványaitól pontos, precíz és kitartó munkát követelt. A matematika szépségét és hasznosságát akarta megmutatni tanítványainak. Ennek érdekében egyénre szabott módon fejlesztette tanulói matematikai ismereteit, logikai készségét. A gyengébb alapokkal rendelkezőket felzárkóztató foglalkozásokkal segítette, a tehetségesek szakkörön, matematika versenyeken készülhettek érettségire és továbbtanulásra. Tanítványai megtanulhatták tőle a matematika alapját képező definíciókat, tételeket és azok alkalmazásait, közben elsajátították a matematikai ismeretszerzés módszereit, csiszolták logikai készségüket.

Szakmai fejlődése érdekében minden továbbképzési lehetőséget megragadott (JATE továbbképzések, Rácz László vándorgyűlések). Tagja volt a Bolyai János Matematikai Társulatnak, ahol szervezőként és résztvevőként segítette kollégáinak és diákjainak matematikai ismereteit gyarapítani.

Érdeklődő, szorgalmas diákjai minden évben kiváló eredményeket értek el városi, megyei és országos matematikai versenyeken. Magas szintű szakmai munkája eredményeképpen több száz tanítványa szerzett jó alapot a továbbtanuláshoz. Volt tanítványai közül sok tanár, mérnök, közgazdász adja tovább és hasznosítja a tőle tanultakat.

A hatvanadik évforduló alkalmából a kollégák és a tanítványok nevében köszönetet mondunk Ilonkának, hogy három évtizedes kiemelkedő munkájával hozzájárult a Bányai Júlia Gimnázium sikereihez.

Késmárky Andrásné

Beke Józsefné

(1934–2007)

„Sok van, mi csodálatos, de az embernél nincs semmi csodálatosabb” – ez a sor az Antigonéból volt az első fogalmazásunk témája, melyet Zsuzsa nénitől házi feladatként kaptunk elsős bányais gimnazistaként. Emlékszem, milyen izgatottan vártam, mit fog szólni ahhoz, amit írtam. S most is úgy érzem, neki írok, ugyanazzal az elfogódottsággal, mint ezelőtt húsz évvel.

Beke Józsefné Zsuzsa néni csodálatos tanár és ember volt. Következtesen magas elvárásai igényes munkára készítettek minket. Teljesítményeink megítélésében szigorú volt, de ha valami nem sikerült, akkor „kezdtek újból a kályhánál”. „Báránykáim” – szólított minket, s hozzá mosolygott. Mi pedig éreztük, hogy valóban jó pásztor vezet és terelget bennünket szeretettel, türelemmel. „A tanítás azzal kezdődik, mint a szerelem – hódítással. S akár a szerelmet, ugyanavval lehet elrontani is: ha valaki varázs helyett pusztán időmít” – írja Jókai Anna. Zsuzsa néni hódított és varázsolt: gondolkodni tanított bennünket, ahogy ő mondta, irodalmi módon. Szemüvegével kezében sétált a padsorok között, meg–megsimogatta fejünket, meleg barna tekintetével bátorított, biztatott valamennyiünket, és javította döccenő mondatainkat. Beszélgetett velünk, rácsodálkoztatott oly sok szépségre a világon.

Zsuzsa néni könyves ember volt: olvasottságával, műveltségével lenyűgözött. Tőle kaptam Szabó Magdát, Jókai Annát, Szobotka Tibort, Mészöly Dezsőt, a Lyukasórát. Különleges pillanatai voltak az óráinak, mikor irodalmi pletykákról mesélt. Sokat beszélt olyan írói életrajzi részletekről, melyeket könyvben nem olvastunk. Mindig tudott ajánlani kiegészítő olvasmányt, hiszen a „határ a csillagos ég”. A soha–meg–nem–elégedés adys vágyát ültette el bennünk, s olvasó emberré növesztett minket.

Választékos stílusa, nyelvhasználata példamutató volt. Gyönyörűen beszélt nyelvünket. Megértette velünk, hogy anyanyelvünk az egyik csoda a világon, melyet a tökéletesség művelni kötelességünk. Emlékszem, mennyi munkával, lelkesedéssel készített fel a Kazinczy–versenyre, s az az érem, amit ott kaptam, az ő érdeme. Idegen nyelveken tudni pedig szép – s Zsuzsa néni eredetiben idézett ókori latin szerzőktől, az Anyeginből, Prousttól.

Munkájának középpontjában a diák állt, akiben a vízjel volt, s ő a Nap felé mutatta azt. „Az ember mindennél fontosabb, csodálatosabb” – tanította és élte ezt a mondatot. Zsuzsa nénitől tartást, kitartást, hazaszeretetet, becsületességet, hitet is tanultunk. Példát adott „mindeneknek emberségről”, tisztességről. Cselekedetein átvilágított áldozatkészsége, a krisztusi életforma.

Sok van a világon, mi csodálatos, de semmi nem ér annyit, mint az, hogy olyan csodálatos embert kaptunk az élettől ajándékba, mint Zsuzsa néni volt. Drága Zsuzsa néni, mindent köszönök!

Dr. Szabó Ildikó

TANULÓINK A 2007 / 2008. TANÉVBEN

5. A

Barta Zsolt
 Bicskei Balázs
 Budai Vivien
 Deák Dorina
 Gályász Szonja Johanna
 Huszár Károly
 Jakab Milán
 Kacsándi Martin
 Kalán Bence
 Kántor Boglárka
 Kiss Tamás
 Kökény Eszter
 Kun Petra
 Kupa Dalma
 Nagy Aletta Bíborka
 Nagy Szabolcs
 Németh Ákos Soma
 Orosz Attila Máté
 Orosz Olga
 Pálvölgyi Viktor
 Pelsőczy Borisz
 Pongó Gabriella
 Rudics Anna Flóra
 Schneiker Noémi
 Senánszky Csongor Zsolt
 Somogyi Rebeka
 Steigler Alida Rita
 Szabó Kristóf
 Szántó Bálint
 Szegszárdy Máté
 Tapasztó Zsófia Magdolna
 Ugranyecz Dóra
 Varga Bernadett
 Zsótér Ádám

5. B

Balázs Krisztina
 Balogh Dorottya
 Berbekár Réka
 Bíbok Brigitta
 Bíró Máté
 Birtalan Eszter
 Bori Ágnes Gréta
 Bozóki Domonkos
 Olivér
 Fazekas József
 Gerőházi Gergő
 Göbolyös Fanny Bianka
 Gyulai Nikolett
 Hermann Dávid
 Janositz Ervin Iván
 Kósa Boglárka
 Kovács Anna
 Kovács Eszter
 Lázár Kincső
 Masir Bence
 Molnár Dorottya
 Nagy Csongor
 Oskolás Éda
 Pusztay Botond
 Sinkó Csaba
 Szily Dorottya
 Szrnka István Dávid
 Tábori Regina
 Takács Dániel
 Váradí Dóra
 Varga József
 Zemplényi Réka

6. A

Baukó Bettina Gréta
 Börönte Bence
 Brenyó Dániel
 Bulla Gréta Flóra
 Buzási Bálint Gábor
 Dobos Ágnes
 Farkas Adrienn
 Farkas Réka
 Fodor Dóra
 Fodor Péter
 Frecska Lilla
 Gajdácsi Anna
 Gyarmati Bendegúz
 Huszti Gábor
 Kiss Beatrix
 Kiss Máté
 Komáromi Ádám
 Kőrös Ádám
 Kurucz Dóra
 Lendvai Dalma
 Maráz Ádám Róbert
 Markó Viktória
 Móczár Dávid
 Nyakó Anna Júlia
 Nyitrai Viola
 Páli Rebeka
 Papp Nikolett Katalin
 Pászti Eszter
 Pasztovszki Marcell
 Seregély Balázs Attila
 Szabó Barbara
 Szőke Tamás
 Tóth Virág Anita
 Zsikla Kincső

6. B

Ács Péter
 Barna Szilvia
 Benkő Emese
 Berényi Flóra
 Csertő Zoltán
 Csontos Máté
 Farkas Dorina
 Fekecs Boglárka
 Gál Márkó
 Gurka Éva Mária
 Hábczyus Alida Anna
 Hetényi Viktória Katalin
 Janositz Gréta Ágnes
 Juhász András
 Jurászik Gábor
 Kara Lilla
 Karádi Krisztina Anna
 Kasza-Tóth Andrea
 Kiss Ádám
 Komlódi Benedek
 Korsós Laura
 Kovács Kitti
 Kövecses Kristóf
 Kürthy-Kovács Ágnes
 Laura
 Mátrai Eszter
 Páli Márton
 Pétervári Dóra
 Sági Dorina
 Rác Tamás András
 Szabó Benedek
 Szabó Zoltán Sebestyén
 Szondi Tamás Károly
 Tolnai Kata
 Virányi Kristóf

7. A	7. B	8. A	8. B
Abádi Gábor	Angeli Martin	Acsai Réka	Ács Dóra
Bodor Brittany Bernadett	Angeli Viktória	Birtalan Gyula Gergő	Bayer Bence
Börzsei Denise	Aszalós Leóna Zorka	Bozsódi Márton	Beke Krisztián
Bravik Lilla	Bányai Balázs Gábor	Buzási Tibor	Borbély Fruzsina Anna
Coulibaly Miriam Sékou	Bartus Viktória	Csipő Koppány	Brenyó Bence
Cseh Orsolya	Bogdány Marcell	Csókás Dávid	Bujdosó Zalán
Csontos Ádám	Boros Róbert	Faragó Ede István	Dalos Magdolna
Dolog Ernő	Csépes Tímea	Fekete Szilvia	Dobos Aliz
Finta Regina	Csongor Bence Ákos	Horváth Martin	Dobos László
Gyarmati Zea Jusztna	D. Nagy Krisztina	Jenei Dániel István	Fischer Péter
Győri Bátor	Erdős Viktória	Kiszel Anna	Gallina Bianka
Horváth Péter	Fábián Zita	Klajbár Dávid	Göbölös Zsófia
Király Alfréd	Galisz Zsófia	Kovács Gábor József	Jagadics Balázs
Klein Anna	Horváth Áron	Kovács Szilvia	Konkoly Dominika Éva
Kovács Tamás	Körmöczy Olivér	Krékits Gábor	Kovács Levente
Lippai László Dániel	Kovács Bence	Lovász Botond	Lázár Enikő
Morvai Tamás	Lengyel Balázs	Oskolás Odett	Lukács Kata
Novák Luca Réka	Mészáros András	Páli Réka	Markó Izabella Petra
Palásti Kovács Flóra	Oltyán Gergely	Pásztorka Tímea	Mátó Fanni
Pap Gergely	Oroszi Nelli	Pataki Csenge	Molnár Anna
Papp Márton	Solymosi Eszter	Peszeki Nikolett	Nagy Balázs Bence
Petrov Dávid	Surányi Dalma	Petróczy Lilla	Nagy Dániel
Polyák Melinda	Szabó Bence	Pusztai Máté	Nagy Gergely
Pusztai Réka	Szabó Dániel	Szabó Máté	Nagy Réka
Rausch Marcell	Szőke Zsanett	Szentgyörgyi Fanni	Nagy Vivien
Sárai-Szabó Boglárka	Sztanojev Bence	Tariq Feris	Nemes Nándor
Sárai-Szabó Regina	Takács Sándor	Tasy Angéla	Pintér Gergő
Szabó Alíz	Tapasztó Gábor Zsolt	Tóbiás Csaba	Szente Viktória
Szabó Roland László	Timár Sára Mária	Turányi Luca	Tolnai Balázs
Szabó Salamon	Tóth Bálint	Vigh Vivien	Tóth Zoltán
Szalai Szabolcs	Tóth Viktória	Virányi Péter Vladimír	Veliczky Regina
Véber Ádám	Turkevi Nagy Ildikó	Zagyva Nikolett	Virág Ádám
Vida Mihály	Vaniga Dóra		Walter Zita
Vrana Eric	Vékony Anita		

9. A	9. B	10. A	10. B
Ábrahám Zsófia	Boros Ferenc	Aszalós Márk Viktor	Bálint Botond
Bajáki Dorina	Csikós Anna	Balog Andrea Betti	Bede András
Balla Péter	Demeter Gábor	Bánfalvi Bence	Bitó Bálint István
B. Tóth Dániel	Deres László	Biró Anna	Borbély Bence Endre
Budai Csaba	Dienes Valentin	Bodnár Bence	Brenyó Zsóka
Csikós Zsolt	Donáth Gábor	Bozsódi Brúnó Csaba	Császár Hajnalka
Csizmadia Fanni	Drozdik Bianka	Budai Judit	Csizmadi Csilla
Dávid Adrián	Gál Máté	Csőbi Fanni	Dobrodinszky Diána
Eperjesi Zsófia	Gerőházi Tamás	Dankó Tamás	Faragó Éva Flóra
Gyárfás Luca	Gubó Luca	Fodor Zsuzsanna Réka	Farkas Gábor Zoltán
Hajdu Balázs	Guzsvány Eszter	Frey Patrik	Héjjas Péter
Homoki Balázs Tamás	Győri Virág	Garay Gergő	Horváth Martina
Husztai Péter	Hovorka András	Herczeg Dorottya	Jónás Máté
Jakab Dávid	Hovány Márton	Horváth Máté	Kis Dávid
Juhász Alíz	Juhász Alexandra	Jurászik László	Kiss Ákos
Kádár Péter	Juhász Anna	Kacsándi Ágnes	Kocsis Zsombor
Katona Áron	Kasza Dániel	Kalocsa Orsolya	Kovács Kármén
Kocsis Laura Kata	Katus Krisztina	Kazi Bianka	Lukácsi Menyhért
Kurucz Milán	Komlódi Ágota	Kerekes Gyula András	Tamás
Léber Attila	Lengyel Anna	Kisházi Csaba	Nagy Orsolya
Máté Andor	Majzik Nikolett	Kósa Gabriella Lilla	Németh Gábor
Mikulás Bence Dániel	Muhi Péter	Kovács András	Németh Máté
Molnár Dániel Manó	Nagy Bernadett Xénia	Nagy Virág	Oberfrank Márk
Pápai Márta	Németh Bence	Orova Klára	Oláh Benedek Márton
Péntek Dorina	Németh Zsanett	Rácz Gergely	Schrauf Kont
Ponyeczki Eliza	Szabó Krisztina	Rendek Regina	Szabó Áron
Répás Bence	Szeverényi Tamás	Rompos Levente	Szórád Elvira
Rétszilasi Melinda	Takács Viktor	Sinka Viola	Takács Adél Katalin
Szabó Zsuzsanna	Tasnádi Fanni Csilla	Szabó Norbert	
Szikora Máté	Tóth Gabriella	Szabó Orsolya I.	
Szilágyi Dorottya	Tóth Mátyás	Túri Patrik	
Vrana Márk Ziggy	Trencsényi Péter	Turkevi Nagy Klaudia	
Ziegner Kristóf	Varga György	Váradi Gábor Ádám	
	Zemplényi Dóra	Vincze Ferenc	

11. A

Ábrahám Zsolt
 Andrási Katalin
 Asztalos András
 Balogh Anna
 Balogh Brigitta
 Barna Dávid
 Bene Zoltán
 Bitay Mátyás
 Chiovini Ádám
 Csizmadia Emese
 Nedda
 Csonka Zoltán
 Fellegi Nándor
 Fischer Nelli
 Fodor Ferenc
 Kasza Gergely
 Király Csaba
 Kiss Gergely
 Klajbár Csaba
 Kovács Edit
 Laczkó Bálint
 Léber Edina
 Móczár Eszter
 Nagy Tímea Krisztina
 Sendula Tibor
 Somogyi Borbála
 Sutus Nikolett Gabriella
 Szappanos Fanni
 Szarvas Csaba
 Tóth Rita
 Tóth Teodóra
 Vajda Zoltán Tamás
 Zöldi-Kovács Róbert
 Zsoldos Márton

11. B

Bodoglári Viola
 Cseh Judit
 Demeter Tamás
 Dollák Barbara
 Gaál Gábor
 Gesztes Dávid
 Horváth Anita
 Horváth Réka Lilla
 Hrubí Gyula Dominik
 Juhász Balázs
 Koltai Tamás
 Korsós Dániel
 Krett Dávid
 Kuti Anna
 Litter Katalin
 Madi Zsófia
 Molnár Csenge
 Nyúl Klára Szandra
 Sándor Tamás
 Sárközi Dorisz
 Szabó Csilla Noémi
 Szabó Judit
 Szabó Nóra
 Szécsényi Zsolt Attila
 Tóth Gergő
 Tóth Tamara
 Tótká Dorottya
 Varga Orsolya
 Varga Zsolt
 Walter Dóra
 Zahorecz Réka
 Zatykó Máté

12. A

Albrecht Balázs
 Antal Anna
 Balogh Ádám
 Czinege Dávid
 Ferencz Gabriella Marianna
 Endrődi Gábor István
 Gál Bence
 Garaczi Tamás
 Hatvani Dávid
 Havas Noémi
 Hortobágyi Ildikó Kitti
 Horváth Viktória
 Hulej Vanda
 Jónás Rita
 Juris Renáta
 Kasza Csaba
 Király Enikő
 Magyar Dávid
 Márton Csongor
 Márton Viktor
 Mihálovics Zoltán
 Nagy Anna Andrea
 Nagy Dalma
 Orova Melinda
 Pullai Gábor
 Rompos László
 Szabó Tamás
 Szalai Tamás
 Szentgyörgyi Viktor
 Tótká Zsuzsanna
 Vajda Ágnes Krisztina

12. B

Bajáki Melinda
 Bakos Titanilla
 Balaton Lilla
 Balogh Teréz
 Bélley Réka
 Bélley Zsófia
 Fehér Patrik
 Gáti Andrea
 Gellért Enikő
 Józsa István Tamás
 Juhász Eszter
 Knoll András
 Lukács Éva
 Mátrai Anna
 Molnár Tamara
 Molnár Zsuzsanna
 Nagy Gábor
 Németh Bence
 Palya Dániel
 Pétervári Eszter
 Ponyeczki Anna
 Szabó Dávid
 Szabó Katalin
 Szabó Kitti
 Széll Kata
 Senek Zoltán
 Szívós Laura
 Tóth Gabriella
 Tóth Renáta Kitti
 Váczai Dóra
 Váraljai Niké

Technikai dolgozóink

*Mindazok, akinek az utóbbi tíz évben
kényelmünket köszönhattük.*

Dékány Józsefné *élelmezésvezető*

Dorogi Ignácné *konyhai kisegítő*

Fesser Rudiné *konyhai kisegítő*

Goldschmidt Károlyné *takarító*

Gönczi Orsolya *élelmezésvezető*

Hajnal Józsefné *takarító*

Jancsó Károly *fűtő*

Dr. Jászay Péterné *munkaügyi előadó*

Jónás Tiborné *portás*

Kalmár Pálné *könyvelő*

Király Sándorné *portás*

Kiss Sándorné *takarító*

Kovács Éva *takarító*

Major Ferenc *anyagbeszerző*

Mák Józsefné *takarító*

Mészáros Józsefné *szakács*

Oláh István *gondnok*

Pálfi László *portás*

Petrezselyem Ferencné *takarító*

Seres Balázs *fűtő*

Szabó János *portás*

Szabó Jánosné *takarító*

Szecskó Györgyné *takarító*

Szijjártó Lászlóné *pénzügyi előadó*

Szűcs Rózsa *gazdasági vezető*

Tormási Sándor *karbantartó*

Trecskó Istvánné *konyhai kisegítő*

Túrkevi Nagy Sándorné *konyhai kisegítő*

Virág Pálné *iskolaitkár*

Márványkövi Milán: *Utcazenészei*

EREDMÉNYEINK

1998–1999

Verseny neve	Név	Osztály	Országos/nemzetközi helyezés
Nemzetközi Sakkverseny, Nagykanizsa	Reiss Tibor	8.A	1. (nemzetközi)
Tóth László Orsz. Diák Sakkverseny	Reiss Tibor	8.A	1. (nemzetközi)
Diákolimpia (búvárúszás)	Szegény Ágnes	9.A	1. és 2. (nemzetközi)
Európa Kupa (búvárúszás)	Szegény Ágnes	9.A	1. és 3. (nemzetközi)
Nemzetközi Sakkverseny	Horváth András	10.A	2. (nemzetközi)
Nemz. Gyermekbarát Sakkolimpia	Reiss Tibor	8.A	2. (nemzetközi)
Közép- Európai Kupa (karate)	Zámbó Virág	9.A	2. (nemzetközi)
Nemz. Gyermekrajzpályázat	Fehér Veronika	9.A	Ezüst (nemzetközi)
London Bridge angol nyelvi verseny	Borda Bence	7.A	1.
Országos Bajnokság (búvárúszás)	Szegény Ágnes	9.A	1. és 2.
KÖMAL "C"	Nagy Marianna	12.A	10.
Kalmár László Matematika V.	Tölgyesi Csaba	8.A	10.
Kenguru Matematika Verseny	Vágó Gábor	9.B	10.
National Geographic Channel és az Okt. Min. Versenye	10.B osztály csapata		2.
"Tudod, hol élsz?"	Szűr Zsófia, Szabó Andrea, Paulik Melinda, Hegyi-Füstös Eszter, Fehér Veronika	9.A	2.
Zrínyi Ilona Matematika Verseny	Németh Bertalan Dolog Anett S. Juhász Adrienn	6.o.	2.
Energetikai Diákpályázat	Vörös Krisztina	10.B	2.
Medve László Emlékverseny	Herczeg Florina	9.B	2.
Medve László Emlékverseny	Müller Bernadett, Herczeg Florina, Gangl Ágnes, Monori Marica	9.B, 10.B	2.
"Budapest arcai"	Bazsó Lili, Gabula János, Szócs Árpád, Papp Sándor Pap Viktória, Csizmadia Orsolya	12.A, 12.B	2.
Diákolimpia (karate)	Lukácsi Edit	6.A	3.
Diákolimpia (karate)	Zámbó Virág	9.A	3.
Diákolimpia (röplabda - IV. kcs. lány)			3.

"Csodák a Bibliában"	Szabadszállási József	8.B	4.
"Budapest arcai"	Hári Zsuzsa, Nagy Tímea, Bereczki Péter, Kecskés Zoltán Szemes Csaba, Molnár József	11.B	4.
"Tudod, hol élsz?"	Bozsik Melinda, Sebestyén Ágnes, Zámbó Virág, Bene Zsuzsa, Müller Bernadett	9.A	5.
Révész Géza Pszichológiai Tan. V.	Mohay Linda	11.B	6.
Diákolimpia (kosár - IV. kcs. lány)			6.
Diákolimpia (kosár - V. kcs. fiú)			7.
OÁTV francia nyelvi verseny	Vajda Lilla	8.B	9.
ABACUS	Tari Zsolt	6.A	9.
Oxford pályázat	Faragó Szabina, Molnár Tímea	9.A	díjazott
Irinyi János Országos Középisk. V.	Nagy Dávid	10.A	döntős
Arany Dániel Matem. Verseny	Reiss Attila	9.B	döntős
Országos Gyermek Képző- és Iparművészeti pályázat	Kern Ádám	8.B	ezüst diploma
Országos Gyermek Képző- és Iparművészeti pályázat	Kern Anna	10.A	fődíj
"Ifjak, hősök nyomában"	Bereczki Péter, Hári Zsuzsa, Molnár József, Szemes Csaba	11.B	nemzetközi táborba jutottak
Országos Gyermek Képző- és Iparművészeti pályázat	Béllei Rita	7.B	technikai díj
Országos Gyermek Képző- és Iparművészeti pályázat	Kertész Szabolcs	9.B	technikai díj

1999–2000

Országok közötti disputa verseny Tusnádfürdőn	csapat		1.
Nemzetközi Biblia Rajzpályázat	Maár Györgyi	10.B	1-10.
Nemzetközi Biblia Rajzpályázat	Mészáros Eleonóra	7.B	1-10.
Kenguru matematikaverseny	Szalai Zsuzsanna	9.A	10.
Kenguru matematikaverseny	Szabó Márton	5.B	10.
IX. Nemzetközi Magyar Matematika Verseny	Szalai Zsuzsanna	9.A	11.
Kenguru matematikaverseny	Reiss Attila	10.B	7.
Röplabda diákolimpia	IV. korcsoport leány		
Energia 99 „Mozgásban a világ“	Vörös Krisztina	11.B	1.

Drog és ifjúság vetélkedő	Tukacs Emanuel, Dongó Tímea, Iványi Tünde		
	8.A	2.	
Kosárlabda diákolimpia	V. korcsoport fiú	2.	
Magyar Posta Rt. Képzőművészeti Pályázat	Szabó Elza		
	6.B	2.	
OÁTV angol nyelv	Borda Bence	8.A	2.
„A világ teremtése“ bibliai rajzpályázat	Maár Györgyi	10.B	3.
Bátaszéki Matematikaverseny	Herpai Levente	5.A	3.
Országos Biblia pályázat rajz illusztráció	Maár Györgyi	9.B	3.
Arany János Magyar Nyelvi verseny	Látos Csilla	8.A	4.
Bod Péter Könyvtárhasználati Verseny	Molnár Nóra	6.B	4.
Drog és ifjúság vetélkedő	Szalay Andrea, Tóth Alexandra, Surányi Petra		
	7.A	5.	
Kosárlabda diákolimpia	V. korcsoport leány	6.	
Röplabda diákolimpia	V. korcsoport leány	6.	
Országos Disputa Verseny	csapat	7.	
Országos Fényképészeti Alapítvány rajz- és fotópályázata	Szabó Elza		
	6.B	7.	
Országos Fényképészeti Alapítvány rajz- és fotópályázata	Bede Krisztina		
	9.B	7.	
Apáczai Kiadó Országos Biológiaversenye	Décsey Dóra	7.A	8.
Sakk diákolimpia	Bányais csapat	8.	
Irinyi János Kémia Verseny	Szabó Andrea	10.A	9.
Országos Fényképészeti Alapítvány rajz- és fotópályázata	Réger Zsófia		
	8.A	9.	
Zrínyi Ilona Matematikaverseny	csapat	7. évf.	9.
"A világ teremtése" bibliai rajzpályázat	Somogyi Bálint	5.A	dicséret
"A világ teremtése" bibliai rajzpályázat	Tukacs Teodóra	6.B	dicséret
"A világ teremtése" bibliai rajzpályázat	Szabó Máté	7.A	dicséret
"A világ teremtése" bibliai rajzpályázat	Szabadszállási József		
	9.B	dicséret	
"Sínek futnak át szívemen"	Vígh Attila	11.A	dicséret
Arany Dániel Matematikaverseny	Reiss Attila	10.B	dicséret
Országos Logo Verseny	Váradi Zsolt	10.a	10.
Gábor Dénes Számítástechnikai Emlékverseny	Váradi Zsolt	10.a 1.	
Diákolimpia kosárlabda	III. korcsoport	5.	
Diákolimpia röplabda	VI. korcsoport	6.	

Diákolimpia mezei futás

Bogdány Kenéz, Szabó Márton, Mihálovics Zoltán,
Polyák Ádám, Kasza Csaba 4.

2000–2001

Erdélyi Disputa Verseny (Tusnádfürdő)	(csapat) Szabó Andrea	11.A	1. (nemzetközi)
Erdélyi Disputa Verseny (Tusnádfürdő)	(csapat) Szűr Zsófia, Szabó Andrea, Gangl Ágnes	11.A, 12.B	1. (nemzetközi)
X. Nemzetközi Magyar Matematika Verseny	Tölgyesi Csaba	10.A	3. (nemzetközi)
X. Nemzetközi Magyar Matematika Verseny	Reiss Attila	11.B	3. (nemzetközi)
X. Nemzetközi Magyar Matematika Verseny	Zsuga Sándor	9.A	3. (nemzetközi)
Lovastorna Világbajnokság (csapat)	Kanizsai Kitty	6.A	8. (nemzetközi)
Nemzetközi Gyermekekrajzpályázat ("Mitől szép a szép könyv?")	Vigh Attila	12.A	külföldi út (nemzetközi)
Nemzetközi Gyermekekrajzpályázat (Irán)	Dovydénas Katalin	9.A	technikai különdíj (nemzetközi)
"A jövő bankja az Interneten"	Vígh Attila	12.A	1.
Energia 2000 diákpályázat	Vígh Attila	12.A	1.
Diákolimpia - mezei futás	Bogdány Kenéz, Gál Martin, Kasza Csaba, Mihálovics Zoltán, Polyák Ádám	5-6. o.	1.
Diákolimpia - torna V-VI. kcs.	Dongó Tímea, Ágoston Csilla, Gangl Ágnes, Müller Bernadett, Monori Marica, Herczeg Florina	9-12. o.	1.
Medve László Emlékverseny	Müller Bernadett, Monori Marica, Gangl Ágnes Herczeg Florina	11.A, 11.B, 12.B	2.
Országos Energetikai Diákpályázat "Fotó és számítógépes grafika"	Vígh Attila	12.A	2.
Bátaszéki Matematika Verseny	Németh Bertalan	8.A	2.
Bolyai Kupa			2.
Zrínyi Matematika Verseny	8. osztály	8. oszt.	3.
Papp Béla Korosztályos Nemzeti Sakkbajnokság	Reiss Tibor	10.A	3.
Arany János Nyelvi Verseny	Tóth Bettina	7.B	3.
ABACUS fizika pontverseny	Sikó Lóránt	8.A	3.

Fényképezés a vizuális nevelés szolgálatában	Bede Krisztina	10.B	4.
ABACUS matematika pontverseny	Kása Melinda	7.B	4.
Torna Diákolimpia			4.
Francia OKTV	Soós Eszter	10.A	5.
Bod Péter Könyvtárhasználati verseny	Molnár Nóra	7.B	5.
Diákolimpia - röplabda VI. kcs.			6.
Bugát Pál XVII. Országos Középiskolai Természetismereti Vetélkedő	Szabó Andrea, Tóth Bernadett, Vörös Krisztina	11.A, 12.B	6.
TITOK angol levelező verseny	Tamási Brigitta, Vajda Ágnes, Nagy Dalma, Orova Melinda	5.A	6.
Fényképezés a vizuális nevelés szolgálatában	Szabó Elza	7.B	6.
London Bridge Angol Nyelvi Verseny	Kiss Dorottya	6.A	7.
Röplabda Diákolimpia			7.
ABACUS matematika pontverseny	Németh Bertalan	8.A	9.
Fizika OKTV	Nagy Dávid	12.A	10.
ABACUS matematika pontverseny	Herpai Levente	6.A	10.
Kenguru Nemzetközi Matematika Verseny	Látos András	7.A	10.

2001–2002

Szombathelyi Ifjúsági Művészeti Nap Országos Képzőművészeti Pályázata Számítógépes Grafika	Borzák Márton	11.A	1.
Szivárvány 2002. Nemzetk. Képzőműv. pályázat	Borzák Márton	11.A	Arany (nemzetközi)
Kalmár László Matematika Verseny	Németh Bertalan	8.A	3.
Nemzetközi Magyar Matematika Verseny	Németh Bertalan	9.A	3. (nemzetközi)
Arany Dániel Matematika verseny	Németh Bertalan	9.A	3.
Matematika OKTV	Reiss Attila	12.B	5.
Nemzetközi Magyar Matematika Verseny	Reiss Attila	12.B	dicséret (nemzetközi)
Szőkefalvi-Nagy Gyula Matematika Verseny	Reiss Attila	12.B	dicséret
Gordiusz Matematika verseny	Szabó Andrea	12.A	
VegyÉszTorna feladatmegoldó verseny	Szabó Andrea	12.A	

Kémia OKTV	Szabó Andrea	12.A	6.
Biológia OKTV	Szabó Andrea	12.A	14.
Nemzetközi Magyar Matematika Verseny	Tölgyesi Csaba	11.A	Dicséret (nemzetközi)
Kémia OKTV	Tölgyesi Csaba	11.A	10.
Kenguru Nemzetközi Matematika verseny	Tuskó Krisztina	9.A	
Országos Logo Verseny	Váradi Zsolt Gyula	9.A	1.

2002–2003

Bugát Pál Komplex Természetismereti Verseny

Bene Zsuzsanna, Szabó Andrea

Reiss Attila 12.a–b 1.

Csató Csilla, Reiss Tibor

Tölgyesi Csaba 11.a 2.

Arany János magyar nyelvi verseny

Fodor Zsuzsanna 5.a 6.

Molnár Zsuzsanna 7.b 7.

Szabó Norbert 5.a 9.

VII. Vályi Gyula nemzetközi matematika verseny

Barna Dávid 6.a 1.

Garaczi Tamás 7.a 2.

Bod Péter Könyvtárhasználati Verseny

Molnár Nóra 9.b 2.

VegyÉsztorna

Tölgyesi Csaba 12.a 2.

Zrínyi Ilona Matematika verseny

Garaczi Tamás 7.a 11.

Balogh Teréz 7.b 10.

Robert Schumann Országos EU-Ismereti Vetélkedő

Sirkó Martina, S. Juhász Adrienn,

Hatos Enikő, Csorba Krisztina

10.b 3.

OKTV matematika

Reiss Tibor 12.a 10.

OKTV kémia

Tölgyesi Csaba 12.a 4.

Szilárd Leó Fizikaverseny

Reiss Tibor 12.a 4.

Országos Logo Verseny

Váradi Zsolt 10.a 10.

Gábor Dénes Számítástechnikai Emlékverseny

Váradi zsolt 10.a 1.

Szőkefalvi- Nagy Gyula Matematika Verseny

Németh Bertalan 10.a 3.

Reiss Tibor 12.a 3.

Vermes Miklós Fizikaverseny

Borda Bence 11.a 1.

Diákolimpia röplabda

VI. korcsoport 6.

Diákolimpia mezei futás

Bogdány Kenéz, Szabó Márton, Mihálovics Zoltán,
Polyák Ádám, Kasza Csaba

4.

Diákolimpia kosárlabda

III. korcsoport

5.

2003–2004

Eötvös verseny

Zsuga Sándor

12.a

3.

2005–2006

OKTV spanyol nyelv

Katus Kinga

12.a

4.

OKTV francia nyelv

Katus Kinga

12.a

5.

OKTV francia nyelv

Chu Minh Trang

11.b

9.

OKTV német nyelv

Chu Minh Trang

11.b

8.

Zrínyi Ilona Matematika Verseny

Tubak Dániel

8.a

9.

Varga Tamás Matematika Verseny

Tubak Dániel

8.a

2.

2005. a fizika éve – internetes verseny

Sendula Tibor, Klajbár Csaba

9.a

2. (nemzetközi)

Budó Ágoston Fizika Verseny

Vajda Zoltán

9.a

5.

Kenguru Matematika Verseny

Németh Bence

7.b

13.

2006–2007

OÁTV angol nyelv

Szabó Máté

7.a

15.

OKTV fizika

Szabó Tamás

12.b

20.

OKTV francia nyelv

Chu Minh Trang

12.b

1.

Bugát Pál Természetismeret

Garaczi Tamás, Vajda Ágnes,
Király Enikő

11.a

4

Diákolimpia kosárlabda

IV. korcsoport

1.

Diákolimpia kosárlabda

III. korcsoport

4.

Diákolimpia kosárlabda

VI. korcsoport

6.

Gyöngyösi Gyöngyi munkája

Kraszkó Zita munkája

Márványkövi Milán munkái

